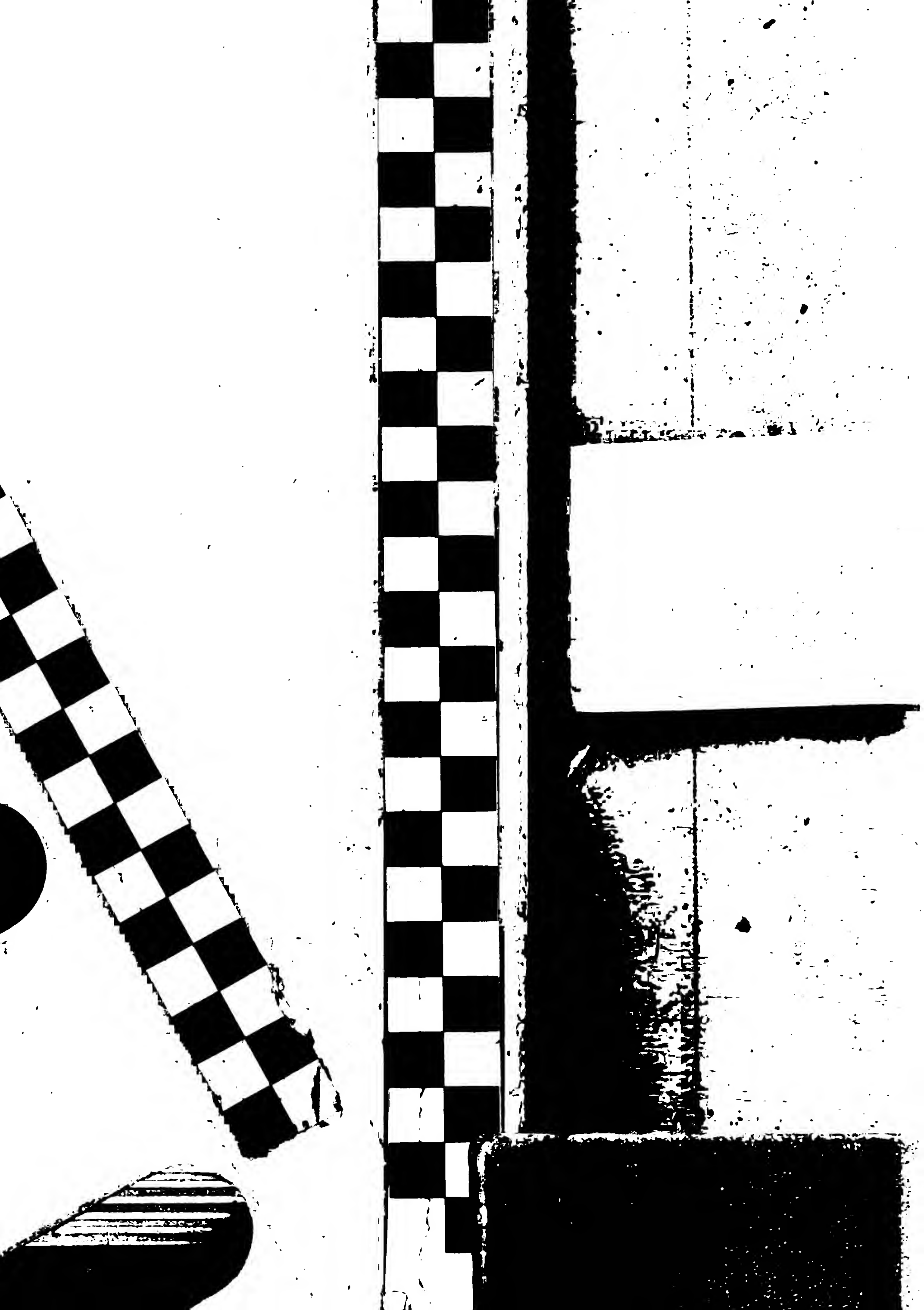
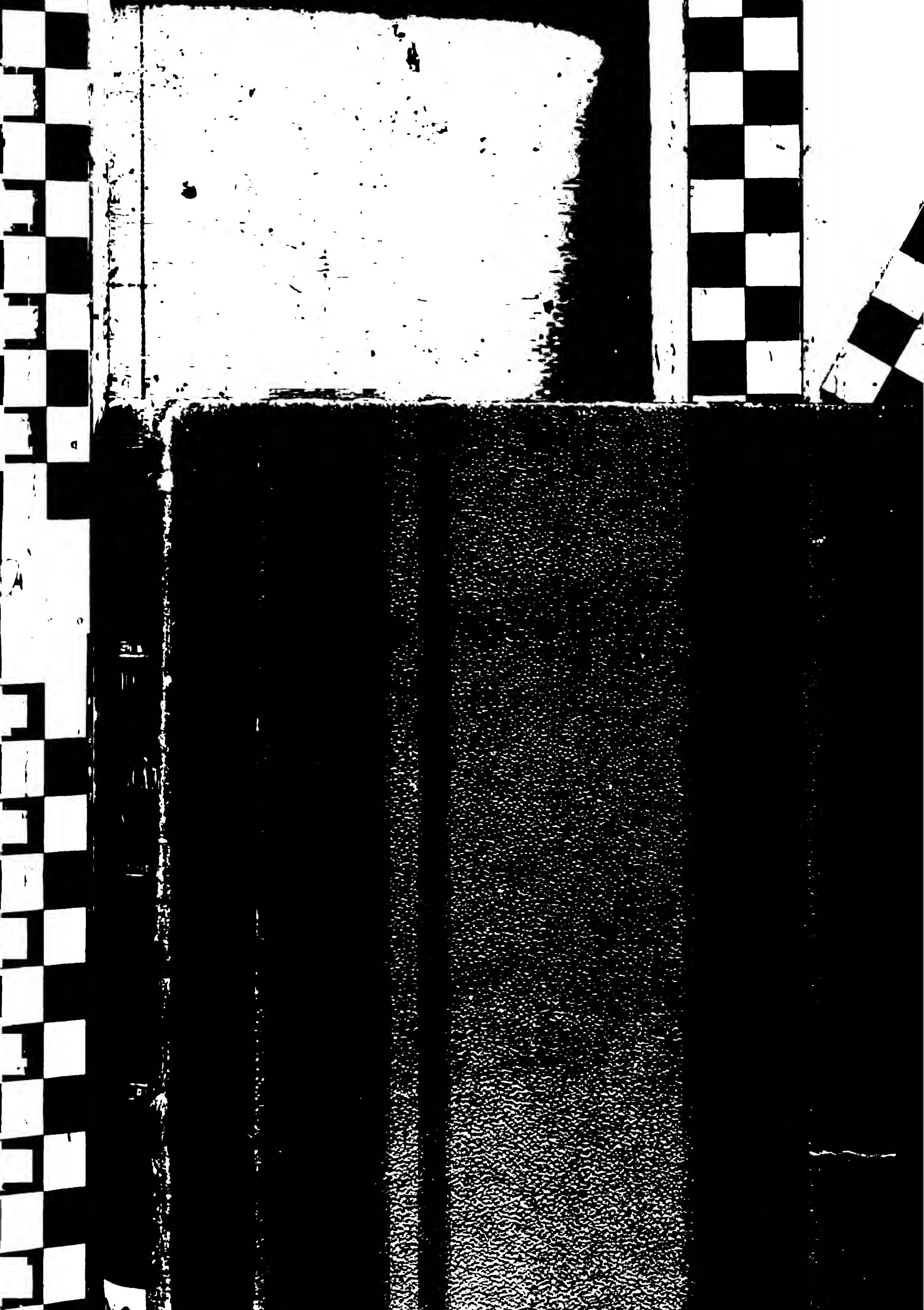
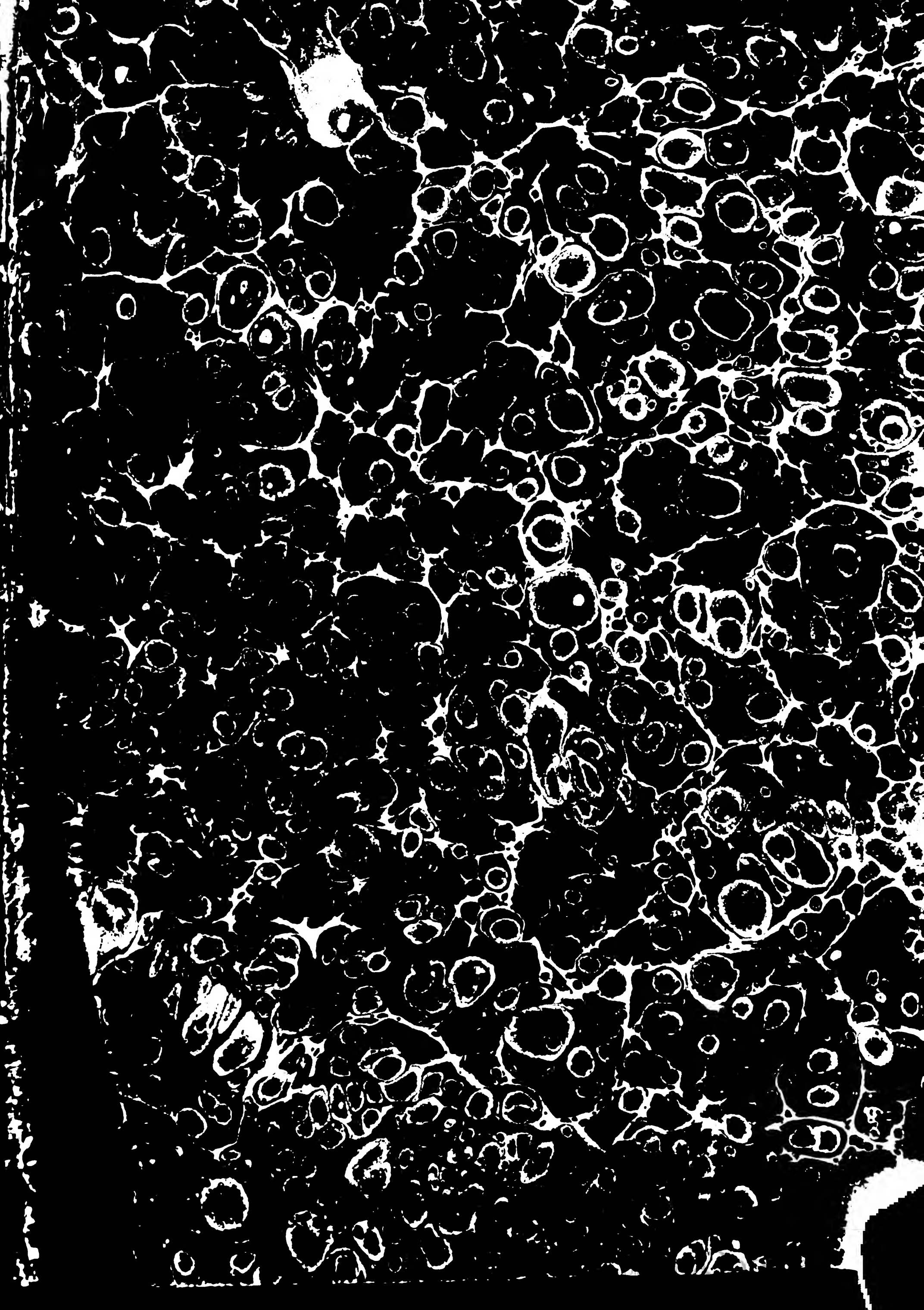

INTRODVCTIO IN CHALDAICAM LINGUĀ, SYRIACĀ, ATQ; ARMENICĀ, & DECĒ ALIAS LINGUAS.

INTRO
DVCTIO IN CHALDAI
cam linguā, Syriacā, atq; Arme-
nicā, & decē alias linguas.
CHARACTERVM DIFFEREN
tiū Alphabeta, circiter quadraginta, &
eorūdem inuicem cōformatio.
MYSTICA ET CABALISTICA
quāplurima ſcitu digna. Et deſcriptio
ac ſimulachrū Phagoti Afranij.

THESEO AMBROSIO EX CO
mitibus Albonesii. I. V. Doct. Papień.
Canonico Regulari Lateranenſi,
ac Sancti Petri in Cœlo Aureo
Papiæ Præpoſito, Authore.

M. D. XXXIX.

¶ Linguarum vero, & Alphabetorū no-
mina ſequens pagella demonſtrabit.

¶ Nomina Linguarum, & Alphabetorum, de quibus in hoc opere fit mentio; & eorum numerus.

Chaldæorum. 3.
Samaritanorum. 3.
Aſſyriorũ.) Syrorum.) Phœnicũ.) . 3.
Hebræorum, computatis his quę ab alijs ponũtur. 10.
Arabum.) Punicorũ.) Perſarum.) Tartarorũ.) Turcarũ.) . 1.
Latinorum. 1.
Græcorum. 3.
Iacobitarum.) Cophtitarum.) . 2.
Macedonũ.) Miſſiorum.) Bulgarorũ.) Seruianorũ.) Ruſiorum.) . 1.
Dalmatarũ.) Illyricorum.) 2.
Indorum. 2.
Armeniorum. 1.
Vuandalorum. 1.
Virgilij philoſophi. 1.
Apolonij Tianei. 1.
Hierogliphicum. 1.
Babiloniorũ.) Erithreorum.) . 1.
Saracenorum. 1.
Aegyptiorum. 1.
Hetruſcorum. 2.
Gotthorum. 1.
Hiberię magnę) Georgianorũ.) . 1.
Incognitum. 1.
Magi Spoletani Characteres in vno complexu.

¶ Quamplurima alia diuerſorũ generum alphabeta, adhuc ſeruant, alio tempore publicanda. Si iſta placuiſſe viſa fuerint.

992

THESEVS AMBROSIVS EX COMITIbus Albonesii, & Palatinis Lomelleñ. I. V. Doctoris & Collegij Dñorum Iudicum Papiæ, in presentia. Consul, Canonicusq; Regul. Lateraneñ. ac Sãcti Petri in Cœlo Aureo Papiæ Præpositus. Reuereñ. Domino Afranio Canonico Ferrarieñ. Patruo Suo. S. P. D.

SOlem istum visibilem, Afrani Patrue Reuerende, qui corporeis oculis, magnum Phœbea sua face illustrare cernimus mundum, veteres cum Theologi, tum Philosophi, scite pariter ac docte, nihil aliud omnino esse, quã veram ac expressam solis illius, qui intelligentia & ratione, comprehenditur, (si dicere fas est) imaginẽ, dixerunt. Proindeq; quemadmodum Sol ille temporum dux ac moderator, in magno, varietate distincto atq; lucenti, (quẽ Græci κόσμον, vocant) mundo, in varijs quoq; & diuersis temporum cõditionibus, multiformiq; eorũdem statu, varios etiam, ac monstrosos sæpenumero igneo suo, atq; viuifico calore producit effectus. Eodem modo Sol hic mirabili quodam ac latenti modo, in microcosmo isto, in varijs diuersisq; temporibus, ac sæculis, varia ingenia, nouas atq; inauditas ingenij & intellectus educit operationes. In prioribus namq; sæculis, ad liberales, quas vocant, artes. Astrologiam. s. Grãmaticam, Rhetoricam, Dialecticã, Geometriam, Arithmeticã, Musicã. Cæterasq; alias mœchanicas, ad vsum tamẽ hominis, cum vtiles, tum necessarias artes, inueniendas, hunc excitasse quãplurimos videmus. Mercurium quoq; (vt Seth filios cæterosq; taceam, & à conten-

tionibus omnino discedā) ad literarū nouos characteres fingēdos. Tubal, Lamech filiū, patrē canentiū Cythara, & Organo, ad Musicā. Pythagorā deinde ad ipsius Musices harmoniā cōcinnandā suscitasse legimus. Eadem vis, idē calor, eadē Dei oīpotētis gratia, tpibus istis me mouit, vt veris Chaldæorū literis mō cōpertis, Armeniorūq; pprijs literarū notis, atq; figuris inuentis, illas in pſentia, vnà cū differentibus multarꝫ aliarꝫ gentiū characteribus, & eorūdē inter se cōcinnatā harmoniā, & mutuā (nec hactenus a quoquā tentatā) clarāq; cōformationē, pro cōmuni studiosorꝫ vtilitate in lucē darē. Vt in libello nostro latius videri poterit. Quē multis varijsq; de causis ac rationibus tibi mittēdū cēsui. Nō quidē tātū ob strictū cōsanguinitatis nostræ vinculū, ac mutuā inter nos beneuolentiā. Quātū ob studij inuentionisq; tuæ pariter ac meæ similitudinē. Quādo tu inuētor es, & ego quoq; inuentor. Tu noui & non amplius visi, singularis Musicæ facultatis Organi, qd' Phagotū vocas, de quo plura alibi dicent. Et ego præsentis nouæ & vtilis cōsonātiæ, ac variarꝫ linguarum & characterū differentiū harmoniæ. Merito igitur τὰ ὅμοια καὶ τὰ ὁμοιομερῆ τοῖς συμβέλοις, (vt in prouerbio est) mittuntur. Tu vero ea frōte, qua mea semp solitus es, illū accipe. Et si tardius quā speraueras, & frequētibus literis tuis efflagitaueras, ad te fortasse venit, noli mirari. Quādoqdē à labyrintheis se se ambagibus, aliquorꝫ opera vix etiā nūc extricare potuerit. Debuisset sanè liber iste ante Herculis Estensis, Inclyti Ducis tui cōspectū se repræsentare, si qdē vt scis, & sequens Francisci Scæuolæ Epistola insinuat, in florētissima atq; paccatissima illius Vrbe Ferraria. Et sub tanti Principis fœlicissimo

Imperio

Imperio initiũ sumpsit. Verũ quia Patrũ meorum iussu, Ciuitatẽ illã, natura ipsa & situ, & ædificiorum descriptiõe, atq; pulchritudine nobilissimã, tranquillã præterea, relinquere, & in infœlicẽ patriã redire, ac Papiã tot papè procellis, tempestatibus, naufragijs, ruinis, incendijsq;, paulo ante pcussam, atq; penè funditus euersam, incolere coactus sum, optatũ sibi finẽ sumere non potuit. Hic vero multis, ac varijs agẽdarum rerum, & officij mei morantibus tricis, ac ob necessariarum ad impressoriam artem rerum penuriam, & alijs hincinde emergentibus atq; pullulãtibus in dies causis admodum impeditus, vix tandem ad eam quiui contendere metam, vt hodie à libri impressione chalcographi manum retraherem, Propterea libellus ipse, quoniã ex ea nũc vrbe, quæ vix vrbis faciem adhuc, post tot susceptas clades, recuperare incipit, nudus ferè, ac nuptiali veste, dicendi. s. lepore atq; facundia minime ornatus, exit. Ad regales tanti atq; talis Principis nuptias venire non audet. Ne forsan importuno tempore, non vocatus, & incomptus accedẽs, cũ ignominia, & plagis insup impositis, repulsam ferat. Proide tu, qui à teneris annis, in illorum Principum aula nutritus es, & horas adeundi, & quę ad eorum faciãt stomachum, optime cognouisti. Cum librum tam multa linguarũ diuersitate, & multigena characterum varietate refertum, acceperis. Si tam excelsi Principis adire præsentiam non indignũ fore censueris, & gratum quoquomodo futurum iudicaueris. Fac vt lubet καὶ ὥς ἐπιποιεῖς, Insuper & me, & religionẽ meã Excellẽtissimę. D. S. cõmẽda. Tu quoq; interim Ambrosiũ tuũ vt solitus es ama. Vale, ex Cœlo Aureo Papiæ quintodecimo Kal. April. M. D. XXXIX.

Franciscus

FRANCISCVS SCAEVOLA SPOletanus candido lectori. S. P. D.

INgruẽtibus bellorum procellis quæ totã fermè Italiã deuastarunt, Theseus Ambrosius ardentiss. Augustini placitis mancipatus statuerat post Ticini direptionem (vbi typorum naufragium pertulit) vrbem incolere, vnde velut ab arce armorum tonitrua, ac fragorẽ impauidus audire posset. Fluctuanti casu Ferraria contigit, vrbs omniũ, quę in Itala plaga radiant, munitiss. siquidem pergamis circundata, necnon latiss. fossa tormẽta sacra, simul & prophana contemnit, cui rei argumento sunt innumerę clades tot annos per Italiam debacchatæ, quarũ tñ expers Ferraria, fuit. Adde ꝙ hodie hęc sola ab Astrea, quæ Principum iniquitate in cœlum, heu, recessit, prospectat, enimuero si superis terrena cordi forent, non alium credo locum, in tota mundi periodo, deligerent, atq; diligerẽt, hic equidem pleno copia cornu ridet, adblanditur fortuna permanens hic stabilis, hic pax alta, & tranquilla quies, nihil enim ita exagitatum, lacerum, turbulentum, ꝙ Ferrariæ non resipiscat, porrò omnibus attritis Ferrariẽses viuũt aurea secla, iccirco Maronianum illud non minus vere, quam scite de ea concini potest; ὦ patria, ὦ diuũ Domus Ilium. quę omnia ex Principis dũtaxat bonitate ꝓueniunt. At qui Hercules planè ἀλεξίκακος, vt impendentia mala ꝓpulsat, sic bona cũcta coaggerat, oues non deglubit, sed induit, neminem harpagat, ditat quotidie plurimos, & vt verum fatear, sub hoc tãtum Principe degere iucundũ est, Priscos Dynastas imperando sequitur, & assequitur, quippe iustitia Aristidem æmulatur,

æmulatur, agit Phociona temperantia, exscribit liberalitate Gilliam Agrigentinũ, comitate Artaxersem præsefert, prudentia Cunctatorem, Dictatorem rerum peritia, ob quas animi dotes ei suggerit imperia Iuno. Nãq; amplitudine regni vtrũq; fretum attingit, alit florẽtem populum ἀφροδίτη, Pallas tuetur arces, qua re illud Sophocleum identidẽ immurmurat, Iupiter mihi præest. Herculis igitur hospitio fotus Theseus Chaldaicos penè ignorabiles characteres cũ Armenicis, & quampluribus alijs, seriatim cudit, & ceu potiunculam quandam candidatis instillat ad cõmunẽ vtilitatẽ. Quippe prisci illi inimitabiles in summa laude ponebãt mores plurimorũ, & ciuitates nosse, sic Vlysses πολύτροπος, vatum Coryphæo canit. Præterea si sermone tñ à brutis distamus, quo carentia illa nequeunt rõem suã propalare, qd est quod noctu, interdiuq; non satagimus linguã excudere, vt facundi videamur? Prędicãt Ennium tria habuisse corda, q̃ Osce, & Volsce, & Latine fabulabatur, nos hunc cordatiorẽ iure vocitabimus, q dissitas linguas pcalluerit, quiq; ignoratum hactenus idioma profiteatur. Proinde si est homo elinguis in aliena lingua, tu qui abusq; Indis merces auehis, compendiosũsum opusculum pellege, nãq; tantulo Duce trans Gargara, transq; sonantem Oceanum tutus transilies, versaberis inter extimas gentes tu quoq; miles facundo linguarum cõmertio, ijs quoq; elementis recludunt adyta Christianę veritatis, cũ διονύσιος, Antiochiæ isdẽ abutatur, nimirum Ambrosiã porrigit Ambrosius. Qui penitiora mox dabit, ni hæc qualiacunq; fuerint pręmissa (q̃ dij omen obruant) displicuerint. Vale.

Ad lectorem

Ad lectorem, Theſeus Ambroſius.

QVemadmodũ Athenienſis ille Theſeus Aegẹi Regis filius (vt veterum teſtãtur hiſtoriæ) labyrintheos anfractus exire, & immanis ora mõſtri oppilare, humanoq; ſanguine pollutas Minotauri fauces euadere ĩcolumis nõ potuiſſet, niſi prius, Dedalo operãte, Ariadnes amicitiam ſibi conciliaſſet. E odem etiam modo tu candide & amice lector Theſei Ambroſii multiformis linguẹ harmoniam comprehendere nõ poteris; niſi prius pagellam hanc tibi amicam feceris. Proinde ſi cupis literarum iſtam variaꝝ labyrinthum, ſinguloſq; eius reflexus, & multiplices ambitus, Theſeo ipſo duce facile introire, & quæ ad intelligendum ſunt neceſſaria, vt euadere queas inſtructus, agnoſcere. Correctionum tabulas in fine operis poſitas, imprimis tibi familiares facito. De hinc in primo libelli veſtibulo, clauum figito, ĩde filum ducito, & ad quintam Chaldaici alphabeti cum perueneris literam, ſcito, illã He. vocari. Et quia lenis aſpiratio eſt, in hoc ideo opere, ꝑ vnicam aſpirationem, nõ modo in Chaldaico, verum etiã Samaritano, Hebræo, Punico, & Indorum alphabeto notari. Q uo cognito vlterius prodire non ceſſans, ad octauum elementum fila contrahe, quod ab alijs. Cheth. appellatur. Et quia gutturalis litera eſt, nõ pallati, & fortis aſpiratio exiſtimatur, eam ob cauſam cum duplici ſemper aſpiratione inſinuari. Cum vero ad decimum ſeptimum alphabeti peribolum perueneris, Ain ob oculos protinus habebis, quorum omnino aciem minime offendat, quod non per geminum. aa. exprimatur, ſcilicet vt quidam Aain, vel

Hain,

Hain,cum aspiratione,vt alij, Sed per.g.& Gain, vt plurimum appelletur,atq; in eius locum semper ferè maiorum exemplo.g.litera substituatur. Diphthongi præterea illæ αυ,& ευ,cum latino.u.in literis latinis semper scribuntur, qa maiores nostri Augustum,Eudoxũ,Eumenidas, & alia, id genus per.u.non Afgustum,Efdoxũ,Efmenides,per.f. scripserunt.Rationem consideret is, qui nouit qñ.φ. vel.f. ἐν συλλήψει ἢ ἐν διαστάσει,cum talibus similibus ve consonantibus stare possit. Cæterum quoties externæ dictiones,præsertimq; Chaldaicæ,latinis literis exprimuntur, &.dh.aspirationem habet adnexam,tunc Chaldaicũ Dolad, rubro subsignatur puncto. Contra vero,rubenti in capite litera signo notabitur.Idem prorsus cēsendum est de Coph, & Thau,tenuibus vel aspiratis.c.videlicet &.t. Nã tenuis rubro signatur vertice puncto. Aspirata capit roseum sub pectine punctum.He.litera,cum in capite pũctũ habet, p.o. propè semper profertur,& fœminini generis inditium est. Zain,quia prolationē lenē requirit,per vnicũ.z.repſentat. Zzode vero,vel Zadich,quoniam fortem exposcit in prolatione enunciationem,vt Punicorum,Armeniorũq; pronunciatio in Chaldaica,& Hebraica litera euitetur, per duplex.zz.non per.tz.scribitur. Reliqua omnia cognitu perfacilia sunt. Ista si diligēter obseruaueris,facile è labyrintho victor reuerteris,& tutè per orbem vniuersum ambulabis.

Ioannes Stancarius Ferrarieñ.

Ara Panomphęo vetus est si sacra tonanti.
Quod linguæ & vocis sentiat omne genus.
Sacra Panomphæo tibi erunt altaria Theseu,
Qui linguæ & vocis nos genus omne doces.

¶ Bartholomæi Fumi, Villaureñ. Placentini, Prędicatorꝝ Ordi. hereticęq́; prauitatis Inq́sitoris, ĩ opus carmẽ.

Grata Palęstini transmittunt balsama colles.
Thura Sabęorum rura perusta ferunt.
Semper flore virens sapidum mel donat Hymettus.
Vitifer atq; merum dulce Falernus habet.
India fert Hebanum, mittunt sua vellera Seres.
Et Padus, & Ganges aurea dona legunt.
At pater Ambrosius toto celebrandus in orbe,
Linguarum eggregiè nunc genus omne refert.
Hic Arabum libri, populorum elementa patescunt,
Normaq́; discendi cum breuitate datur.
Huic operi studeas, linguarum si genus omne
Scire cupis, paruo tempore doctus eris.
Perge liber. quò? quò libeat. num tutus abibo?
Tutus eris. tutum docta Minerua facit.

¶ Fratris Euphemij Minoritæ Epigrãma, ad lectorẽ, dè D. Ambrosii Albonesii Panomphęo libello.

Si quæ scire cupis, fuerint commertia linguæ,
Antequam ab ogygio merserat imbre solum;
Et quem posteritas scribendi inuenerit vsum,
Quæ ve hominum scriptis lingua notata prior,
Docta Panomphæi hæc teneas documenta libelli,
Sic scribes hominum, priscaq; verba leges.
Et sic Romanus, sermone videbere, graius,
Medus, Idumæus, Lybs, Afer, Indus, Arabs.

¶ Alphonsus

¶ Alphonsus Fontanella Regiensis.

Non te immortalem Rex ingens Pontice sceptrum
Reddidit, at virtus te super astra tulit.
Profuerat nil magnus honos, nil regna, fuisset
Ni virtus, frustra nam tumor omnis erat,
Sic nunc doctiloquus tua per vestigia gressus
Ambrosius dulci dulcior Ambrosia.
Nec tibi nec nostris in nostras protulit oras
Cognita phœbęo lumine clara magis.

¶ Ioannis Euãgelistæ Arpinatis ad lectorẽ.

Europam atq; Asiam & Lybiam peragrare viator,
Quisq; cupis, lateat ne tibi lingua pio
Quęlibet, vt claro valeas sermone profari
Gentibus ignotis, hic tibi munus erit.
Hunc cape perplacide toto rarum orbe libellum,
Quo duce, præpositum perficietur iter.
Muneris Authorem Ambrosius se præbuit huius,
Ex quo nectareum nil nisi, melle fluit.

¶ M. Antonius Victorinus Romanus.

Cadmæi laticis magnusq;, nouusq; repertor,
Quo duce, quæque suas lingua habet vna vias.
Et quid in hæc maius defertur tempora, cum tot
Nectareus titulos inuenit Ambrosius.
Hoc de te cantet latium, patriusq; Ticinus.
Dum loqueris, certe hæc cęlitus aura fluit.

¶ M. Antonius Boba Casalen̄.

Assyrias petit hic oras per mille pericla,
Assyrio possit quo bene more loqui.
Atq; alias partes alius petit, & freta sulcat
Omnia, sic linguas calleat vt varias.
Consuluit tantis hominum sudoribus, atq;
Hunc illis librum condidit Ambrosius.
Paruus inest labor hic, nulla hic discrimina, tutum
Hoc mare, sulcantes per vada tuta vehit.
Adde quod & linguas potes hinc ediscere cunctas,
Quas & Sol Oriens nouit, & Occiduus.
Ergo quisquis amas hominum cognoscere linguas,
Parce viæ, atq; nouum sume opus Ambrosii.

¶ Dionysii Zanchi Bergomatis, Canonici Regularis Lateranensis, carmen.

Quod modo per terras omnes, perq; alta petebas
Aequora, id exiguo codice lector habes.
Quod genus vllū hominū, qd' non tot sęcla tulere,
Hoc tibi nunc vnus tribuit Ambrosius,
Ambrosius Ticini, & cœtus lux maxima nostri
Virtute, & multo nobilis ingenio.
I fęlix, i macte animo Pater optime, tanto
Munere tu diues lector amice, Vale.

¶ Augusti Bottæ Rouescalensis carmen asclepiadeū coriambicū, cui percunctāti Echo annuit.

Ecquid sit latij fare iubar? iubar.
Echo sacrum opus hoc ædepol est? pol est.

An tantum

An tantum specimen fama ferit? ferit.
Terrarum ne plagis omnibus? omnibus.
Hic num Mellificant forsan apes? apes.
Est ergo Ambrosius dulce sonans? sonans.
Linguarum an vario rore fluit? fluit.
Et nexus dubios incidit? incidit.
Echo archana polo magna trahit? trahit.
Octauus sapiens ergo liquet? liquet.

¶ Eiusdē Saphicū dactylicū.

Huc opes cinctis Arabum coronis,
Huc decus nymphæ properate vestrum,
En nouis linguis venerandus alter
Pullulat hermes?
Astruat turrim Babylon superbam
Rursus, *Eois aderit* lapillis,
Splendidus fusæ Ambrosiusq; reddet
Pristina linguæ.
An virum talem sinuosus orbis
Abnuat? Quid ni. Rubicundus æther
Gestit, hinc tellus modulatur. Inde
Personat æquor.
Scilicet linguam foueant hyeni,
Enitet virtus, penetratq; tanto
Altius, quantum superat volantes
Cæsaris Ales.

¶ Petrus Libascus Sacerdos Parmeñ. ad Echo, de Theseo Ambrosio Comite.

Heus Echo amnium alumna clara, pax, pax.
Obsecro mihi pauca fare, fare.

Sunt

Sunt Orbis tibi nota multa? multa.
Dic, Theseus Comes est vir amplus? amplus.
Est linguæ ne peritus omnis? omnis.
Præstat ne integritate cuique? cuique.
Est ne gloria, lausq; prima? prima.
Qui sentit secus, ille ne errat? errat.
Hunc ne ergo colo amoq; iure? iure.
Hæc satis mihi, læta vade, vade.

MINERVA MATER INVENTIONVM, Lectori. S. P. D. Galeatio Allia Patritio Cremonen. Adolescentulo suggerente.

SI hoc eximium opus fuisset sola inuẽtione hominis cõpositum, haud sanè celebraretur nostro pręconio, qđ mortalibus cõcedere nõ consueuimus, verũ qa superat vires vestras, nostra quoq; oratiõe efferri satis fuit ęqssimũ. Nemo. n. poterat hoc in genere artis cõponere, cui ea minimè fuisset copia scriptorum ac virorum à superis proposita, quam vnico authori cumulatissimè præstiterunt. Nam vndiq; huiusmodi religiosis tantùm exhibentur prara monumẽta atq; artes huiusce generis, dum vel damnãt, vel expetunt ipsi; quorum in consilijs ac absolutionibus est salus animarum collocata. Id propter is superũ numine ductus sacrum selegit, quem potissimum colitis, ordinem religiosę vitæ, ac eam obtulimus occasionem, vt vberior nequeat desiderari. Hanc verò ęditionem ideò distulimus, vt, cum tot in cœlorum reuolutionibus conatu vestro absolui nõ potuerit, fateamini facilius diuinũ dũtaxat id munus existere. Et quoniam breui expediet vos hac in linguarũ literarũq;

arte

arte ac alphabetorum, quę hic traduntur, esse edoctos, quũ ex Cæsaris triũpho liberior dabitur in regionibus Aphrices atq; Asyæ conuersatio. Cæterũ quid vobis esse debet oblectabilius? quid ve fęlicius? cum via deinceps erit negociationibus ac amicitijs contrahendis aperta per vniuersum terrarum orbem? Consequenter intelligetis nõ ab re Theseum nuncupatum fuisse, quo sicuti ille exemplum reliquit operibus, ita hic parandę necessitudinis facultatẽ suo opere cunctis afferret. Qua ratione etiã Ambrosius, quẽ voluerunt veriùs ob miram suauitatem pręceptionis Ambrosiam dixisse, nõ perperàm denominatur. Verum quisnam alius inexplicabilem dispositionem fuisset ac inenarrabilem doctrinam perelegantis compendij cõsecutus? tanta.n. ars inest, vt eos pariter alliciat omnino, qui nihili faciãt tractatũ. Nam, dum oblectabunt varietate lectionis, simul & degustabunt dulcedinem huiusce nectaris, & nũquam satis saturari poterunt. Non possum enim cõmodè referre copiam eorum, quæ cõtinentur in inęstimabili volumine. hoc vnum non te fugiat, quære librũ, atq; ei inuigila plurimum, quicqd optaueris, non frustrabis vota. O Iouis opti. maxi. supremam clementiam, qui mortales quoq; effecisti Ambrosia dignos. Itaq; superest, vt summũ opificem Ambrosiæ Authorem, & singularem Theseum Ambrosium propter Ambrosiã obserues. Vale in studijs. ex Olympo Palladis. Anno à mũdi initio. 6 8 9 2. Martio currẽte in se cũdodecano. Secũdo Tydei Oldoyni Cremoneñ. Patritij Iurispruden. ac Cæsarei Senatoris Ticinij Proconsulatus anno, cuius rara Iustitię, morum atq; virtutis fama vsq; ad Superni Regis aulam peruenit.

INDEX CAPITVLORVM.

CHALDAEORVM LITERAE, QVI Syriam incolunt, quæ etiam Syriacæ dicuntur, & quibus Antiochena Patriarchalis Ecclesia in sacris vtitur, duę & viginti sunt, quę his figuris atq; nominibus exprimuntur. Caput. Primum.

ܘ	ܗ	ܕ	ܓ	ܒ	ܐ
V.	H.	D.	G.	B.	A.
ܘܐܘ	ܗܐ	ܕܠܕ	ܓܡܠ	ܒܝܬ	ܐܠܦ
Vau.	He.	Dolad.	Gomal.	Beth.	Olaph.
ܠ	ܟ	ܝ	ܛ	ܚ	ܙ
L.	C.	I.	T.	HH.	Z.
ܠܡܕ	ܟܦ	ܝܘܕ	ܛܝܬ	ܚܝܬ	ܙܝܢ
Lomad.	Coph.	Iud.	Teth.	Hheth.	Zain.
ܦ	ܥ	ܣ	ܢ	ܡ	
P.	Ga.A.	S.	N.	M.	
ܦܐ	ܥܐ	ܣܡܟܬ	ܢܘܢ	ܡܝܡ	
Phe.Pe.	Gain.Ain.	Somchath.	Nun.	Mim.	
ܬ	ܫ	ܪ	ܩ	ܨ	
Th.	Sc.	R.	Q.	ZZ.	
ܬܐܘ	ܫܝܢ	ܪܝܫ	ܩܘܦ	ܨܕܐ	
Thau.	Scin.	Ris.	Quoph.	Zzode.	

¶ Legũtur autem Hebræorum more, à dextro, in sinistrũ latus. Habẽt ꝑterea Chaldæi & Syri, alias quoq; minores literas, quarum figuræ sunt infrascrpitæ.

ܐܐܐܐ ܒ ܓ ܕ ܗ ܘ ܙ ܚ ܛ ܝ

i. t. hh. z.sd. u. h. d. g. b. a a a. a.

ܟ ܠ ܡ ܢ ܣ ܥ ܦ ܨ ܩ ܪ ܫ ܬ

t.th. s.sc. r. k.q. zz. p.ph. ga:a. s. n. m. l. c.

C Cõnexiões noĩum ex alphabeto recto & ĩuerso. Ca. II.

COnnectitur alphabetũ hoc, Hebræorũ more, duobus modis. Vno inquã ab Olaph, initio facto, ĩ sex cõnexiones, quę singulę nomẽ cõficiũt, & in septẽ verso ordine, a Thau nimirũ nominis cõnexionisq; ipsius sumpto principio, de quorum mystico sensu, beatus Hieronymus in Epistola ad Paulã Romanã, satis abunde locutus est. Iccirco in breui nostra hac Chaldaica Syriacaq; literarum introductione, nullum de his verbum faciemus. Alio fortasse ĩ locó (si Deus cõcesserit) copiosius aliquãdo disseremus. Primus itaq; cõnectendi modus, sic se hẽt.

ܐܒܓܕ ܗܘܙ ܚܛܝ ܟܠܡܢ ܣܥܦܨ ܩܪܫܬ

q.karscath. saphazz. calmon. hhatai. hauaz. obgad.

C Huiusce cõnexionis primum nomen componitur ex Olaph. Beth. Gomal. & Dolad. Scd'm He. Vau. & Zain hẽt. Tertio insunt Hheth. Teth. & Iud. Quarti literæ sunt Coph. Lomad. Mim. & Nun. Cõprehenduntur in qntó Somchath. Ain. Phe. & Zzode. Reliquę quatuor alphabeti litere. s. K. Quoph. Ris. Scin. & Thau. Sextũ & vltimũ connexionis nomen perficiunt. Secundus cõnectendi nominaq; formandi modus, à Thau incipiens, talis est.

ܬܫܪ ܩܨܦ ܥܣܢ ܡܠܟ ܝܛ ܚܙܘܗ ܕܓܒܐ

dagbo. hhezuhe. iat. melach. gesan. quezzaph. thescar.

C Et huius

¶ Et huius quoq; ɔnexiōis. Primū nomē ex Thau, Scin, & Risc, cōponit. Secūdū ex. K. Q uoph, Zzode, & Phe. Tertiū ex Ain, Somchath, & Nun. Q uartū ex Mim, Lomad, & Coph. Q uintū ex Iud, & Teth. Sextū ex Hheth, Zain, Vau, & He. Septimum ex Dolad, Gomal, Beth, & Olaph. ¶ Q uid vero septē isthæc, & sex supius descripta nomina significent. Et quæ nā in duobus istis, cōnexionis alphabeticæ, modis, mystica lateant, qd̕. s. ex primo cōnectēdi ordine, sex duntaxat noīa cōponant, quæ ab Oleph, idest à doctrina, in extremū signū desinūt. Ex secūdo vero, q ab vltima alphabeti litera, tāquā à signo ad verā doctrinā patris, videlicet, filij, & spiritus sancti, cognitionem, nos (q in vltimis cōstituti sumus tēporibus) reuocat. A liquando fortasse, Deo ipso annuente, explicabimus.

¶ *De noībus Deo attributis ex ordine literaꝶ.* Cap. III.

VNicuiqꝫ alphabeti elemēto seu lr̄aꝶ notæ, Chaldæi nomē vnū Deo oīpotēti (si mō antiqs illis p̄ribus iste mos fuit) nec nō & Saluatori nr̄o, (si post Xp̄i redēptionē i vsū venit) attributū, accōmodare ɔsueuerūt, Vt pueri, vnà cū primis literaꝶ rudimētis, creatorē suū, suęqꝫ redēptiōis autorē, ɔtinuo i ore hēant, neq; vnqꝫ obliuiōi tradāt sanctissimę trinitatis sacramētū, isto sanè mō ora apiētes

ܐ. ܐܠܗܐ. ܒ. ܒܪܘܝܐ. ܓ. ܓܒܪܐ. ܕ. ܕܝܢܐ.

daiono. d. gaboro. g. baruio. b. aloho. a.
iudex. potens. creator. deus.

ܗ. ܗܕܝܐ. ܘ. ܘܥܕܐ. ܙ. ܙܝܢܐ. ܚ. ܚܢܢܐ.

hhanono. hh. zaiono. z. vagdo. u. hadoio. h.
misericors. nutritor. promissus. humilis.

elmino. l. cino. c. iohubo. i. tobo. t.
pacificus. rectus. dator, liberalis. bonus.

gobudo. a.ga. ſabro. s. nuhero. n. morio. m.
gubernator. ſpes. lux. dominus.

romo. r. quadiſo. q. zzlibo. zz. pharuquo. p.
excelſus. ſanctus. crucifixus. ſaluator.

thlithoiutho. t. sbihho. s.
trinus, trinitas. laudabilis glorioſa.

De diuiſiõe lrãꝝ in vocales, & ꝯſonãtes. Cap. IIII.

CHaldæarũ literaꝝ quędã ſunt vocales, quædã vero cõſonãtes. Et vocales q̃dẽ, vt apud Hebręos, & veteres Samaritanos, in varijs illoꝝ alphabetis, ſex ſũt ſ.). Olaph .ܘ. He .ܗ. Vau .ܘ. Hhet .ܚ. Iud .ܝ. Ain, Sunt tamen qui dicere audeant, predictas Chaldæoꝝ vocales, cõſonãtes eſſe q̃nquidẽ oĩum vocũ ſint capaces. Quælibet.n.ipſaꝝ p.a.e.i.o.&.u. Latinas vocales enuntiari põt, ꝑ vt nimirũ ſignũ aliquod, ſeu notã quãpiã vocis, aut vocalitatis (ſi dicere fas eſt) indicatiuã adnexã, appoſitãq; habuerit. Quæ ſigna & notæ inferius noiabunt, & earum figuræ ſcribentur.

Samaritanorum vocales.

Habuerunt Samaritani varios alphabeti characteres, q aliq̃n

aliqñ è tenebris in lucẽ veniẽt. Ex qbus vocales vnius dũtaxat formæ in præsentia adducẽtur. Scripsere & ipsi à dextra in leuã manũ. Sunt autẽ vocales eorũ sex, videlicet. Aleph. He. Vau. Hheth. Iod. Ain.

Hebræorum vocales.

C Multiplicibus ac varijs olim Hebræos, quẽadmodũ & Chaldæos alphabetis vsos fuisse, ex autorũ haud quaquam ignobiliũ relatione, cõprehendere possumus. In qbus vocaliũ noĩa fuerunt vt Samaritanorũ. Et eorũ caracteres (vt nostri tpis vsum seqmur) sunt ĩfrascripti. scilicet א. Aleph, ה. He ו. Vau ח. Hheth י. Iod ע. Ain.

Arabum & Punicorum vocales.

C Inter Punicorũ, Arabũ, Turcharũ, Persarũ, Tartarorũ, & totius ferẽ Maumethanæ sectæ literas (vt eorũ qui vnico vtunt alphabeto vsum psequamur) vocales sũt septẽ, quarũ nomina tñ, nõ figuras, ponã, qñquidẽ & istarũ alphabetũ, & Alphurcan quẽ Alcoranũ vocãt dudũ publicitus habeant, & Nebien. Eps in suo Octoplo Psalterio, iã multis antehac annis Psalteriũ quoq; Arabũ characteribus chalcographicis impressum typis immiscuit, ac publice currit. In qbus id genus literarũ notæ atq; vocales cernunt. Aliph, seu Eliph, prima alphabeti litera, & cũ Aleph, Hebræo, & Olaph, Chaldæo, & cũ reliqs ab. a. incipientibus cõuenit. He, sexta Hha, septima, Aain, decima octaua Vau, seu Voe, vigesima sexta. He, vigesima septima, nec nõ Ie, vigesima nona & vltĩa alphabeti lr̃a.

Latinorum vocales.

C Latini quinq; tãtũ vocales habent. a. e. i. o. & . u. tã & si. y. ypsilon, pro Græcis nominibus additum sit.

Græcorũ

Græcorum vocales.

Græcis vero omnibus septē sunt vocales .α. Alpha .ε. Epsylon .η. Ita .ι. Iota .ο. Omicrō .υ. Ypsilon, & .ω. Omega. Vocales vero Aegyptiacas, Babilonicas, Saracenicas, Hieroglyphicas, Gotticas, Hetruscas, Aeolicas, Magicas, & aliarū gentiū, quāplures alias aliqn̄ in varijs illarū alphabetis, Deo Opt. Max. ꝑmittēte publicandis cōprehendere poterimus, quas in pręsentia pręteromittimus.

Iacobitarum Cophtitarumq; Vocales.

Iacobitæ, & Cophtitæ, qui etiā circa Aegyptum inhabitant, quiq; Græcis vtuntur literis, paulum tamen variatis, atq; additis, septem, ad finē alphabeti literis, decem numero vocales hn̄t. Ⲁ. Alpha, primā alphabeti literā. Ⲉ. E. qntā, Ⲏ. Heda, octauā, quę similis est, Ita Græco, & aspirationi latinæ. Cui etiā aspirationē lenē addunt. Ⲓ. Ioda, decimā Ⲟ. Off. sextādecimā, q̄ loco Gręci Omicrō est. Ⲩ. He, vigesimā secundā, quæ Ypsilon Gręco, aliquantulū similis est. Ⲱ. O, vigesimā quintā, quę Omega Gręcum repręsentat. Ϥ. Vey, vigesimāseptimā, quā tamen aliquādo etiā pro. V. cōsonante ponunt. Ϩ. Hori: vigesimā nonā quæ ꝓ aspiratione forti habet, & Hheth, in ꝓlatiōe repręsentat. Ϫ. Yieusa, q̄ & Gieusa dr̄. 3 o. similē Ⲭ. Ie, Armenico, decimo nono in ordine alphabeti, & scribi debet ac ꝓferri, vt scripta Gręce ꝑ diphthōgū imꝓpriā ypsilon iota, vt mya.

Macedonum, & Dalmatarum, vocales.

Macedones, & maioris, ac minoris Misię incolę, qui Bulgari, atq; Seruiani modo appellantur, quorū impressi libri circunferuntur, & Dalmatę, qui etiam proprias literarum figuras, eadem tamen nomenclatura, cū suprascriptis

habent,

habent, & quorum pariter libri chalcographorum cura impressi habentur, quamquam etiam apud Dalmatas alię sint, nec dum impressę, literarum figurę, decem numerant vocales, videlicet. a. As, vel Az. e. e Iest, quę loco. E. habetur, & Ise, pro Iota H. Hi, quę similis est Ita Gręco, o. On, pro Omicron. Vch, quę tamen aliquando consonans est ω. Ot, & ω. O, quę loco Omega Gręci est, Iat. Ier, licet Ot, & Iat, & Ier, potius syllabę esse videantur, quam simplices literę atq; vocales.

De Indorum vocalibus.

Indorum vocales, quantū ex literarū figuris agnoscere possumus, septem sunt. U. Ha. prima, quę He. Hebręo, & Chaldęo rñdet, &. Ha. tertia, & . Hha. vndecima, q̄ Hhet, Hebręum, & Chaldaeū repręsentat, & . A. tertia decima, quę Aleph, & primā literam omnium fere idiomatum (quo ad simplicē vocis enunciationē) reddit. Aliquā tamen cum. α. Graeco, & . a. Latino conformationem hēt. Vua. quinta decima, quę Vau, Hebræum, & Chaldęū esse potest, quamuis per duplex. u. à Ioanne Potken scribatur, & illa fortasse potuit esse ratio, quia aliquando (vt de Vch, Macedonum, & Dalmatarum litera dictum est) simplex remanet consonans. Et . V. A. sexta decima, quae loco Ain Hebræi, & Chaldæi assumitur, & ab Ioanne Potken, in sexta decima Ogdoade, cētesimi decimi octaui, iuxta illorum numerum, Psalmi, loco Ain, posita est, cui tamen in Syllabario aspirationis notam non addidit, cum postmodū dicturus esset, apd' Indos (quos ipse Chadęos vocat) triplicem esse aspirationem, in quo cum Hebræis concordare videntur, qui habent. He. Heth. & Aain.

Aut

Aut igit̃ ĩ dicta Ogdoade. ܗ He, tertia, in Syllabario illi⸗ us, litera, & ipsa quidẽ, qntę suę (vt ipse appellat) Stãtiæ sub stituenda est, aut dicẽdum Ain, aspirationem non habere, & ipsam certe sextę decimę numerationis in Syllabario lite rã, Hebræũ atq; Chaldæũ Ain, reprę sentare, quod quidẽ magis consentaneum esse videtur, quandoquidem in no⸗ minibus, quæ Hebręis, & Chaldæis, & Indis cõmunia sũt, quę etiã plurima sunt. In quibus Ain. ponit̃ ab Hebręis & Chaldæis, ab Indis quoq; positum conspicimus, vnum aut alterum sufficiat exemplum, nam quod Hebræi,

ܪܫܥܝܡ rescaim, Chaldæi, vt in Psalterio Nebiẽsis,

ܪܫܝܥܝܢ rasciin, & ĩ Chaldæo nostro Antiochæno,

atq; Syriaco ܪܫܝܥܐ rasciæ, Indi quoq; ܪܫܝܥܝܢ.

rasciin, idest impii, in Psalmo primo, In quo bis aut ter ipsum nomen, & cum eisdem literis scriptum reperitur, & in Psalmo secundo in syllaba ܥܠ al, tam Hebræa,

quã Chaldæa, ibidẽ in Indorum Psalmo ܠܥܠܐ laola, idest aduersus simili modo per Ain, scriptum est. Septima & vltima Indorũ vocalis est ܝ. Ia. decima octaua Syllaba⸗ rij litera quæ pro Iod, assumit̃. Istas Indi suas vocales om⸗ nes, quinq; vocalium latinorum voce proferunt. a. scilicet e. i. o. & u. Et. a. quidem & longo & breui, similiter & o. breui, seu vt Io. Potken inscripsit paruo & lõgo, quas vo⸗ cum varietates ex immutatione literæ primæ sedis seu (vt ipse dicit) Stantiæ, elici possunt, quippe si primæ quę in a. paruũ, veluti in patha Hebręũ desinit, addideris punctũ,

ad mediũ

ad medium literæ,ad dextrum latus, perinde erit atq; sciuruch,vel melopum hebraicum,&.u.longum reddet. Sin vero à puncto literę substituto dextrorsum,ceu lineam ducturus,aliud punctum adnexueris,loco hirich hebręi videbitur,&.i.proferes. At si subter primam literā punctum duntaxat vnicum locaueris, literæ nihilominus coniunctum,& ad dextrum deflexum.a.longum, & (vt hebręorum more loquar)camezatum,constitues.quod si eidem literæ substitueris deductam lineam,& illam incuruam in calce,atq; in latus dextrum circularem feceris, ita vt penè b.latinum representare videatur,hæ longum, ac si zere hebraicum substratum fuisset intonabit. Porrò si in capite sinistri lateris,eiusdem literæ,seu etiam,vt in nonnullis alijs literis,in medio,vel in summo, & ad læuam seu dexteram partem (vt in Syllabario Ioannis Potken videre fas est) punctum addideris.o.paruum personabit, vt holem hebraicum absente vau. Quamobrem videtur eodem ferè officio fungi,quo seua,inter hebraicas voces,quia scilicet, aliquando profertur,aliquando vero penitus aphonum, & (vt illorum magistri aiunt) musitans est,dum quiescēs linquit literam simpliciter consonantem. proinde potest & de Indorum literis dici, quod de Hebręorum, Chaldęorum,Samaritanorumq́; literis, quidam suspicati sunt, omnes videlicet esse consonantes,quod omnium vocaliū voces suscipiant. Cæterum si in dextro cornu eiusdem literæ superiori.o. paruum posueris,& id quidem cōiunctū, & in dexteriorem partem deflexeris.o.longum ad æmulationem.ω. omega gręci efficies,& vocē holem cum vau reddet. Et Indi ipsi,illud depressa voce atq; ferè ab.u.in.o

illam deflectentes, enunciant, non aliter q̃ si(vt vulgo nos dicimus)lo huomo, proferre vellent. Aliqui eorũ quoq; per duplex. oo. enunciant, submissa nihilominus in principio voce, sed aliquantulum producta, atq; in acutum accentuuu terminata, vt græci ὠόν idest ouum proferre consueuerunt. Et hoc ab ipsis Indis sæpe & sæpius, cum Romæ, tum alibi obseruatum animaduerti. Atq; id præcipue, tum quãdo dictus Io. Potken Psalterium illud Indorum lingua & characteribus in publicum pro idiomate Chaldaico & literis quoq; Chaldaicis, se daturum polliceretur. Quinimmo iam in chalcographorum manus traditum versaretur; & ij ad susceptum onus perficiendum die noctùq; laborantes insisterent. Cui ego (cum forte fortuna de Psalterio & literis illis, mutuo quandoq; inter nos loqueremur, senis & amici hominis miseratus; in credendo facilitatem; vt eum ab errore; falsaq; opinione auerterem; non semel tantum; sed sępius; ipsum (si adhuc vitali hac fruitur aura) testẽ voco; memini me dixisse. Domine Ioannes (absit tamen arrogantia; & reprehensionis temeritas dictis) pręstantia tua; vt mihi videtur; plurimũ in hac re fallitur. Non enim ista est Chaldęorum lingua; tametsi in multis voculis; vt in cæteris quoq; linguarum varietatibus euenire solet; cum Chaldæa vera & Hebręa conuenire videantur; nec minus characteres Chaldaici sunt; quandoquidem; si beato Hieronymo credimus; Alphabetum Chaldęorum; Hebręo; & Samaritano (quãtum spectat; pertinetq; ad literarum nomina) simile est; characteribus tantum; aliquantum dissimile est. En dicas mihi rogo te literarum nomina; & notarum similitudines cum Hebręis

scribendi;

ſcribendi,legendiq́ modum. Nam Hebręi,Syri,Arabes, & Punici,& Chaldęi penè etiam,à dextro in ſiniſtrum latus ſcribunt & legunt. At tui Pſalterij ſcriptura,contrario dictu,à ſiniſtro ad dextrũ latus ducitur legiturq́; quinetiam nec vna quidem literarum cum Hebręis; neq́ cum Chaldęis ſimilitudinem vel minimam habet. Tũc homo ille,canum pro tempore caput habẽs (vt ijs qui animum mentem deniq́ omnẽ in aliquo)trabali(vt dicitur)clauo iam fixerint,euenire ſolet,reſpondebat. Beneſcio ego,qđ iſtæ ſunt chaldęæ literae, & elocutionis chaldaica phraſis. Nam nigri iſti,qui varium religioſorum veſtimentum induunt,& quos per Vrbem vagari videmus, aiunt linguã ſuam eſſe Chaldæam,nec ab ea opinione vnquam diuelli nec fixum (ꝙ aiunt) clauum inde abducere potuit. Verũ paucos ab hinc annos ab Iulio, eius nominis, Secundo, Pontifice maximo,conuocato œcumenico, incohatoq́; Concilio,& ſub Leone Decimo perſeuerante. Venerę Romam ad Synodum:a Presbitero Iano:ſeu Ioanne directi Indi. Venerũt & Syri Chaldęi, Ioſephus Sacerdos, Moyſes monachus: Diaconus. & Elias: Subdiaconus. Quorum Sacerdos cum diuinam lyturgiam (quam Miſſam hebraico nomine appellamus)celebrare,ſacraq; deo offerre munera intenderet. Nec prius illi permiſſum, q̃ quo ritu ſacroſanctum munus perficeret: & quibus nã verbis in cõficiẽdo vteretur:clare intellectũ foret. Tũcq; mihi a Reuerendiſſimo Cardinali Sanctae Crucis:apud quem fuerant hoſpitio recepti.delatum fuit. onus. ad verbum (quod dicitur) libellum miſſae chaldaicae transferendi. Tum ego. ne munus aſſignatum defugiſſe viderer.

operępretium me facturum arbitratus sum, si ascitis mecū Hebręis & Punicis, seu Arabicarum literarum gnaris, quod vix tunc temporis elemēta chaldaica, hebraica, atq; Punica cognoscebam; ad id exequendū me protinus mature accingerem. Rogauiq; primum hominem quendā dicaculum olim hebręum, libertatem comineti nomine, quem multarum linguarū arbitrabantur omnes bene peritum esse. Is (quod mecum paulo ante amicitiam contraxisset) libenti animo se affuturum pollicitus est. Et dum ad rei effectum deuenissemus, non mihi omnino satis pro voto faciebat, proinde Iosephum Gallum Hebręum Doctorem, & illius celebrati nominis Rabbi; Iulij Pōtificis Medici Physici filium, cuius ad me carmina latina, pariter & hebręa, adhuc apud me cōseruātur rogaui, vt in re hac paululū operę tribueret. qui, vt ingenuo, beneuoloq; erat animo, prompto quoq;, alacri, atq; libēti animo operam industriamq; suam promisit. Nec sanè defuit. Elia nanq; Chaldęo, verba chaldaice, & Arabice (quod scilicet Syriacum omne vulgus ea lingua passim vtatur) recitante. Ille mihi materno; nec minus latino, referebat sermone. Atq; hoc a nobis modo, in scriptis redacta sunt omnia. Et prędicto Cardinali vnà cum dictis Chaldęis & Iosepho, pariter cōsignata. Dataq; tum fuit Chaldęis istis Syris libera in Vrbe licentia, libertasq; sacra celebrandi. Ego vero qui nunq̄ animum inducere potui, vt crederem, Indorum literas Chaldęas esse, sæpenumero à iam dicto Iosepho, necnon ab Aaron & Abdia scholasticis in Vrbe Iudæis curiose admodū aliquādo quærebā, sciscitabarq;, atq;, per, sem, illud amephoras, ineffabile scilicet atq; inexpositum

positum

positum) quod aiunt) Tetragrammaton nomen, Iod, he, vau, he, fidem illorum obsecrans atq; obtestans, impor tune percunctabar. Vt quid nam de lingua illa, quam isti è Syria in Vrbem aduexerant, sentirent. An vera videlicet Chaldęa esset. Vna voce, vnoq; animi consensu, asseuera= bant, illam esse chaldęam linguam & verum, vt ipsi vocāt, Targum. Idem quoq; mihi Romæ non semel tātum, sed sæpe ac sæpius affirmare consueuerat Abraham ille a bal mis doctor hebręus, Domini Ioannis Spoletani Cano= nici nostri olim Iudęi, cōsanguineus, cuius scripta, pręter ea quę ad Philosophiam spectant, etiam grāmaticalia cer= nūtur. Quibus intellectis, honesta & laudabili (vt reor) motus æmulatione, Id animo ac mente concepi, vt, si quā= do (iuuante deo) mihi facultas vnquam data cōcessaq; esset. Psalterium Chaldaicum ex Syria aduectum, in pub= licum ederem. Et cum relictis Romanorum penatibus in patriam tandem me contulissem, Iamq; animo diu con ceptus desiderij igniculus in publicum erumperet, ęneis comparatis typis, conflatisq; ex conuenienti metallo lite= rarum formulis. & adiecta penè manu, post maximos infi nitosq; propemodum sumptus, ad opus perficiendum. (en tristis erinnis, & honestis, ac fælicibus virtutū succes= sibus meis semper aduersa (si dicere fas est) fortuna af= fuit. Nam dum iam necessarijs omnibus ordine suo dispo sitis, chalcographoq; ad rei expeditionem parato, Psal= terium illud chaldaicum, & collectanea quædam nostra, ad linguæ illius, multarumq; aliarum linguarū lectionē, notionem, mutuamq; inter se se conformationem spectan tia, in vnum volumen redacta, propediem imprimenda

sperarem,

ſperarem. Ad annuam patrum meorum ſynodum Rauē nam proficiſcor, & dum diſſolutionis finem preſtolor, reditumq; in patriam deſidero; ac dies mihi pro anni mora computatur (proh dolor) patria mea infęlix illa ſcilicet olim regia Ticinenſis ciuitas, me adhuc abſente, a Gallorum exercitu obſidetur, multiplicibus vndiq; concuſſa machinis, vi capit, hoſtiliter prędę dat. Incendio deſtinat. Omnia in ea confunduntur. Rapiuntur, diſtrahuntur, lacerantur, diſcrepuntur. Captiuum omne genus hominū, tam ſacrum quam prophanum, ducitur. Nulli ætati parcitur. In mortuos etiam & laruas, in libros & ſacra quęquæ peſſime ſęuitia furibunda bacchatur. Sanguis, etiam innoxius per domos, per templa, per ſanctorum aras, per compita & publicas vias atq; plateas vrbis affatim impie effuſius diſcurrit. Factūq; eſt, vt in illa immani clade, ac patriæ ruina, omnia quoq; mea, librorum inquam Chaldęorū, Syriorum, Armeniorum, Hebręorum, Gręcorum, variarumq; aliarum linguarum gratam ſuppellectilem, quam magno mihi pręcio comparatam ex vrbe Roma in patriam mecum aduexeram, ſimul cum ipſius patriæ miſerabili caſu, in vno ferè tēporis momento perdiderim. Quod facinus cum ad aures meas publico (ne famam dicam) rumore deferēte perueniſſet. Vſqueadeo prę nimio animi dolore, vel mœrore potius concepto, afflictus, conſternatuſq; fui, vt penè vnà cum libris & lucubrationibus meis, etiam proprij nominis memoriam perdiderim. Poſt ſeptē vero annos (diuina vt reor voluntate ita diſponente) in manibus publici cuiuſdam Fartoris reperto iam ſemilacero Pſatterij libello, quem cū cæteris in cineres culcano

paſſim

passim debacchante, iam dudum fuisse conuersum existimaueram, iterum ad illius publicationem animum adieci, quo in pristinum redintegrato, & comparatis denuo formis, literarum amore, & studiosorum iuuenum academię iuuandi, & erroris remouendi, veritatisq; inducēdæ, ac rei sacræ augēdæ, gratia, Affranio maxime patruo meo honorando, sponte currenti mihi calcaria insuper addente, decreui Psalterium illud Chaldaicum e Syria aduectum publicare; præmissa nihilominus quadam prius ex locupletissima illa iam deperdita nostra, ad linguarum multiplicium notitiam introductione, particula. Vt ex illius lectione, peregrinarum linguarum amatores cognoscant; inter cætera, an Psalterium istud Chaldaicum sit, an illud Ioan. Potken, qui in Indiam atq; Aetiopiam, Chaldæam transferre voluit; quin potius forsitan & Armenicā Chaldiam, quandoquidem Chaldia regio quædam Armenię est, & Armeni (vt iam dictum est) & copiose a nobis demonstrabitur, a sinistro ad dextrum latus, Græcorum Latinorumq; more scribunt, sicut & Indi quorum Psalteriū (vt iam præfati sumus) in publicū pro Chaldæo edidit. At qui relictis tandem Indis ad Armenios veniamus. Et illos quoq; vocales habere, & quo nam modo cū Chaldaicis; Hebraicis, Samaritanis, & alijs recensitis literarum varietatibus conueniāt demonstrantes, palàm pro virili nostra parte faciamus.

De Armeniorum vocalibus.

¶ Armeni vocales quamplurimas habent, nec tamen ob hanc ipsam causam, quinarium latinorum numerum in vocalium prolatione excedunt, quāquam per vnum eundemq;

demq́; ſonum . a . vel acutum vel grauem, vel etiam circunflexum perſonent. Similiter eodemq́; modo & reliquas ferè omnes vocales . e . ſcilicet . i . o . & . u . prout in Armenica introductione videbimus. Prima tamen (vt pro ratione præſentis loci aliquid dicamus) alphabeti ipſorum litera . Ա . ա . quæ aip dicitur , vtrunq; Samaritanum ࠀ chirographicon & ࠀ typographicon, atq; Hebraicum aleph, necnon cæterarum linguarũ . a . repreſentat, vt Աբրահամ, Abraham . Ե . iech quinta, quæ etiam pro ࠇ ࠇ Samaritanorum, & pro . ܚ . hheth, & ࠏ . ࠏ pro . ܥ . ain, chaldæo & hebræo accipitur, vt Եզրովն , hhezron, ܚܶܙܪܳܘܢ hhezron ſeu eſron , vt noſtri dicunt , & . Եզ . ܚܙ ez, quã illi pro ain in alphabeto hebræorum ponũt . Է . æ ſeptima, quæ pro ࠄ ࠄ Samaritano, & . he . ac zere hebræo, necnõ . ܗ . he . chaldæo ſumitur , vt ովբէթ , ωbeth, quo in loco animaduertendum eſt, quod vt plurimum pro . H . ita græço accipitur, & in . e . lõgum a noſtris traducitur, vt in hoc ipſo nomine manifeſtum eſt , quod græce ὠβὴθ obith, latine vero obeth ſcribitur . Ը . iet vel ier octaua, ſyllaba eſt, quamuis pro vocali vſurpetur , &

ſimilis

similis est quantum ad vocem. Ier. Macedonico & Dalmatico, & le Punico ըստ Մատթէոսի. iest. Matheosi, idest secundum Matthæum. ի. Ini. vndecima, pro ... Samaritano, & Hebræo, & Chaldæo, & omnium aliarum linguarū. I. vt Իսահակ, Isahach. Ւ. che, vel hhe, tertiadecima, idem est, ac Samaritanum ... Hebræū atque Chaldæū. ח. hheth. Nam aspiratio fortis est & dura magis seu asperior, quam superius dicta. է. iech, quinta, vt Matthæi primo. խաւսեցեալ, hhausezeal, idest, desponsata est. Հ. ho. sexta decima aspirationis lenis nota latini. h. & daseæ græcæ, necnō ה he. Samaritani, Hebræique, atque Chaldæi. ܗ. he. vicē gerēs vt in superius citato nomine Աբրահամ. Abraham, manifeste patet, quod apud Hebræos, & Chaldæos, per. he. scribitur. Inuenitur tamen aliquando etiam pro aspiratione forti vsurpatū, vt Matth. primo. Իսահակ. Isahach: quod sane nomen hebraice atq; chaldaice per ܚ. hheth scribitur ܐܝܣܚܩ. Ishhaq. Գ. ke. decimanona, quæ etiā. hie. & gie. dicitur, vt Գերուազի. geruazi.

e Կիգիլիա

վիճիլիա.vigilia.կարիճին.charigin:ideſt ſcorpius ճերոնիմոս.hieronymos,& quamquam per.g.pro ferri videatur,ad ſonum tamen.yi.ypſilon iota græcæ impropriæ diphthongi tendit, producta voce ac ſi duplicaretur in pronunciatione litera.ȝ.I.&.յ.i.vige ſima prima,quæ ⲙ ⲁⲩ. Iod Samaritanum, & iod He bræum atque Chaldæum.ـــ.Iud,& iota græcum,& ioda ⲓ Cophtitarum,&.Ie.Punicum,&.I.Macedo nicum,& ⳁ H Dalmaticum:atque Indorum.ia.Poſtre mo etiam.i.latinũ ſimpliciter repreſentat:vt ȝակով.բ. Iacob, յովրամ.ioram.ո.vuo.vel vua vigeſima quar ta,quæ loco.o.parui capitur,vt Matthæi primo.բոոս. boos,quem nos booz dicimus.վ.vief.vieu.vel viechi. trigeſima. Tribus enim iſtis nominibus appellatum animaduerti,cũ proximis his mẽſibus Venetiis eſſem, & cum Armenico quodam, vna cum Gulielmo po ſtello Ambollatæo Gallo, viro multarum linguarũ gnaro,qui paulo ante e Bizãtio in Italiã venerat,verba facerẽ,ſi quidẽ inter cætera ab eo nõ modo poſtulaui,

verum

uerum etiam efflagitauit ut alphabeti literas proferret, quod dum benigne faceret, ad id uel maxime animũ aduerti, ut enunciationem istius literæ comprehende rem, quam modo uief, modo uero uieu: ac demum uiech, appellabat. Proinde. u. uocalem latinã & ﬧ ו uau, Samaritanum, Hebraicum, Chaldaicum. ܘ. Vau, sonat, & aliquando pro consonante accipitur ut uidebimus, concurrit quoque cum. n. vuo, ad consti tuendum exprimendumue omega græcum, ut uidere fas est in superius adductis nominibus յակոբ. Ia cob & յովրամ, ioram, quæ græce per omega scri buntur, & id fere semper obseruatum notaui: quãuis in prolatione Armenica illud. o. flectatur in uocẽ. u. ac si diceremus trisyllabice, Iacoub. Iourã. յովսէփ. iouseph. ac aliis similibus quamplurimis. ւ. yun. uel iun. trigesima quarta, & in literã. f. deflectitur seu ab ea incipit & fiun dicitur. hinc natum illud esse arbitror quod in triuialibus puerorum scholis cõmuniter in alphabeto nostro obseruatur, ut in literarum nomini

bus recensendis, cum ad. y. ypsilon ventū est, pro eo sia, dicatur. Accipitur equidem hæc litera pro græco ypsilon, & pari quoque modo ad diphthōgorū constitutionem accedit, quippe si post. ա. ayp. sequatur. au. diphthongum exprimet vt, աւգոստոս, augustos; դաւիթ, dauith: nos dauid dicimus. Post. ե. iech. facit eu. vt եւսեբիոս, eusebios. Et si accesserit ad. ւ. vuo. vel ad. o. aypyum diphthongum. u. græco more cum omicron ypsilon efficiet, vt Matthæi primo Յուդայ ծնաւ զփարէս և զզարայ ի թամարայ, Iudai csnau zphares. eu. zzarai i thamarai, id est Iudas genuit phares, & zaram, ex vel de thamar. և. Ieu. trigesima septima quæ. eu. diphthongus est, vt և զզարայ, eu. zzarai, & zarā, vt supra. Separatur tamē vt in dicto nomine եւսեբիոս: eusebios, & similibus. o. aypyum, trigesimanona & vltima alphabeti litera. o. est: &. pro աւ. au. sæpenumero ponitur, quinimo vt plurimum inuicem succedunt, & alterum alterius loco accipitur, vt Աւգոստինոս օգոստինոս. Augustinos ogustinos

stinos

stinos. Et quam sane optime etiam hoc in mysticum sensum flectitur. Ego enim sum inquit: alpha &.o. Ego sum ayp & aypyun, principium scilicet & finis, nam in.u.ayp, prima alphabeti Armenici litera quæ a.est: tria in vnum coeunt pater, scilicet filius & spiritus sanctus, tres vnum sunt: & o. aypyun trigesima nona litera alphabetum claudens, nec ad quadragenarium numerum transire permittens, orbis est in se reuolutus atque reflexus: principio & fine carens, & quã pulchre perpetuam Trinitatis inextricabilem vnionẽ insinuet, vestigando vestigent, atque cum delectatione odorentur ii quibus mystica sensa placent, & imitentur illũ qui ait: a iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi. Et numerationem istam minime negligant. Videant præterea atque diligentius considerent: si forte fortuna ab hac antiquissimorum, ac post diluuium ex stirpe Noe primigeniorum Armeniorũ mutua vicissitudine primæ atque vltimæ literæ a. scilicet &. o. maiores nostri quasdam dictiones seu

etiam

etiam verba aliqua in quibus.o.proferebatur mutare in.a.uoluerint.pro ploſtrum plauſtrum, pro plodere plaudere dicẽtes:& in multis aliis quæ recenſere longum eſſet idipſum obſeruauerunt. Agreſte ſiquidem ac ruſticanum neſcio quid(ut reor)in illis per.o.prolatis uidebatur ineſſe,iccirco.o.in.a.uertentes cum adnexo.u.uel digamma æolico dulciorẽ enunciationis ſonum cũ diphthongo illa rediderũt.Et ut ſignificati differentiã in hoc uerbo,tam ſimplici,quã compoſito oſtenderent.Ac vt illud quod animorum lætitiã, gratulationẽq; ĩſinuaret,a deriſione & ignominia procul abeſſe demõſtrarẽt.Et vt tanta(ut ſic dicam)quãta ab arcto ad arctũ , a Cynoſura uidelicet ad Elicẽ,& ab extremo duplicis cardinis:ab arctico nimirũ ad antarcticũ polũ ĩtercapedine diſtare,palãfacerẽt. Quãtũq; intereſt ĩter approbationẽ & reprobationẽ,acclamationẽq; & reclamationẽ,tãtũ duo hæc verba ĩuicẽ differre, vt manifeſtarẽt,tali mutatiõe vſi ſũt. In ſacris quoq; literis plaudere manu uel maxime ĩ bonã potius(ut aiũt)

quam

quã in malã capit partẽ, vt apud pphetã Dauid in. ps. 47. Omnes gentes plaudite manibus, iubilate deo in voce exultationis, & in psal. 98. Flumina plaudent manu seu percutient manuum palmas, simul montes exultabunt coram deo. Idem & apud Ecclesi. Esai. Hierem. in Trenis, & in Ezech. & quarto Regum, nonnullisq; in alijs sacræ scripturæ locis habetur. Plausum vero fecit manibus, Iudith quartodecimo capite, Bagao Eunuchus ante cortinã ingressus qui illius Olophernis, vt eum quem dormire putarat, nec sciret, illius truncum cadauer, à puella hebræa absciso iam ablatoq; capite, in sanguine, proprijq; cruoris tabe prouolutum iacere, excitaret à somno. Et stultũ plaudere manibus Salomon ait. Quemadmodum igitur plaudere assentiri & approbare est, & gratulationis lætitiæq; signũ in manuum plausu ostenditur. Sic plodere à quo compositum explodere, reijcere & repudiare atq; exsibillare est, vt quondam Cicerone referente Aristonis, Pyrrhonis, & Herili eiecta explosaq; sententia est. Et Histrio apud veteres dudum si paulo se mouisset extra numerum exibilabatur & explodebatur. Erotes quoq; vt idem. M. Cicero ait, non modo sibilis sed etiam conuitio è scena explodebatur. Isthæc dicta à nobis sint, vt peregrina excitentur ingenia, ac vt studiosi venaticorũ canũ more, qui mõtiuagæ (Lucretio teste) persæpe ferai. Naribus inueniunt intectas frõde quietes. Cũ semel institerint vestigia certa viai. Odoram illam canum vim imitati, odoratores nimirum, odorisequiq; veraces effecti, maiorũ nostrorum vestigia, non tãtum odoranda, verum etiam & vsq; ad secreta cubilia persequenda fore arbitrẽtur. Quamobrem in literarum ob-

seruationibus

seruationibus veterum adyta, penitissimasq; latebras, pate= facto iam aditu ingrediantur, & labyrintheos anfractus di ligenter scrutentur, & mutationum causas proprio studio, sagaci īdustria, vigilijs assiduis, pertinaciq; labore, per se se cognoscere satagāt. Quādoquidē vt idem ait Lucretius.

Sic aliud ex alio per te tu te ipse videre.
Talibus in rebus poteris cœcasq; latebras.
Insinuare omneis & verum protrarier inde.

Nec enim omnia à præceptoribus discenda sunt, sed satis est industrijs viam cognoscere. Quo vero pacto, cum Hebræorum, Chaldæorum, Syriorum, Samaritanorū, Punicorum, Persarum, Arabum, Aegyptiorūq;, necnon Latinorum, Græcorum, Tzarchasiorum, Augasiorum, Candusiorum, Macedonum, Dalmatarum, Iacobitarū, Cophtitarum, atq; Indorum, & nonnullarum aliarum gentium vocalibus in prolatione & sono conueniant. Et quo nā modo diphthōgi (præter iam dicta) tam proprie quā improprie ex vocalibus satis commode formari pos= sint. Alio forsitan loco, si opportunum visum fuerit, infra dicemus. Sed iam satis superq; in præsentia dixisse videor de vario genere vocalium, tempus est vt & intermissis illis ad consonantes descendamus, auxilium eis afferentes. Quandoquidem, si ab illis vocalium voces, seu sonum abstulerimus, magis q̄ pisces (vt in prouerbio est) mu= tæ erunt, nec simul copulatæ gratum quid personabunt, nec forte cōcinne perstrepent. Iccirco de ipsis singillatim q̄ breuissime fieri poterit, tractabimus, earundem nomina & figuras, saltem earum aliquas quæ nec dum chalcogra= phorum typis publicatæ sunt apponentes.

¶ De cōsonantibus

De consonantibus, Hebraicis, Chaldaicis, & Syriacis. Caput. V.

Ad reliquas igitur alphabeti literas explicandas, deuenietes. Imprimis illud scire opus est quod Chaldæorũ consonantes eædem sunt, quæ & Hebræorum, Syriorũ, & Samaritanorum, eodemq; ferè nomine nuncupantur. Licet aliquantulum in figura dissimiles sint. Punicorum vero atq; Arabum, quin & cæterarũ quoq; linguarũ, vltra vocales superius descriptas, reliquæ alphabeti literae sunt cõsonantes. Tametsi, quo ad numerũ, aliquibus plures, aliquibus vero, non tot numero sint. Sunt vero Chaldæorũ consonantes infrascriptæ, videlicet.

ܟ	ܛ	ܙ	ܕ	ܓ	ܒ
Coph.	Teth.	Zain.	Dolad.	Gomal.	Beth.
ܦ	ܣ	ܢ	ܡ	ܠ	
Phe.	Somchath.	Nun.	Mim.	Lomad.	
ܬ	ܫ	ܪ	ܩ	ܨ	
Thau.	Scin.	Ris.	Quoph.	Zzode.	

Ab Hebræis tamen, ac Samaritanis, alio faciliori, aurib usq; magis grato pronunciationis sono enuntiantur. O. nimirum Chaldæis familiari litera, seu melius voce, in .a. vel .i. vel .u. cõuersa. Nã .ב. Beth. dicũt .ג. Gimel .ד. Daleth. .ז. Zain .ט. Teth .כ. Caph .ל. Lamed .מ. Mim .נ. Nun .ס. Samech .פ. Phe .צ. Zadich .ק. Kuoph. vel Quph .ר. Res .ש. Scin .ת. Thau. Vt videre possumus in gramaticalibus, linguæ sanctæ institutionibus, iã dudũ, tã ab Hebræorũ magistris q̃ a fide magis dignis christianis ĩ lucẽ editis. In q̃bus

tamen Samaritanorũ elemẽta minime vident, sed nec forsitan de eis mentio facta est. Quarum figuras, cum nominibus etiam adnexis, placuit in hac nostra institutione inserere. Vt si forte in alicuius linguarum multigenarum studiosi manus, libellus aliquis, Samaritanorum literis scriptus, deuenerit. Illum, ceu incognitis, characteribus scriptum, aut penitus spernendum fore ducat, aut pro Samaritanis, Hebræa (quod non paruam similitudinẽ inter se habeat) esse, minus bene scripta, arbitretur. Ne igitur suspenso diu incerto, solicitoq; animo sit, postq̃ in superioribus, cũ de vocalium nominibus, atq; figuris à nobis abunde tractaret, vocalium Samaritanorum figuras, distinctásq; notas cognoscere potuit. Eorumdem nunc consonantium inferius descriptas duplices figuras consideret ac discat.

De Samaritanorum consonantibus.

¶ Erit igitur, prima, primæ, & sequentiũ, seruato simili ordine, Samaritanorum cõsonans: chirographica, qua scilicet scriptores, & librarij omnes tunc passim in scribendo vsi sunt. Alia sequens typographica, qua nimirum sculptores in literis in marmoribus scalpello figurandis. Necnon & fictores in effigiandis ex aere alioue metallo Deorũ, aut heroum imaginibus, & numismatum inscriptionibus imprimendis vtebantur. Vt cum Romæ essem in felicioribus Iulij Secũdi Pontificis maximi, & insequentibus Leonis Decimi temporibus memini me vidisse in aeneis numismatis, Et anno præterito in aere conflatam Seruatoris nostri imaginẽ, cũ literis Samaritanis, ostẽdit mihi Matrona illa sãctissime credita vitę, cuius nomẽ (ne illã castissimasq; eius aures offendam) silentio inuoluam, cum Ferrariam pertransiret,

transiret,nauiq; Venetias profectura per Padū veheret, in cuius altera numismatis parte literæ cōflatæ seu pcussæ videbantur, quarum sensus talis erat. Messias rex venit in pace, Deus homo factus est, vel incarnatus est. Beth. igit Samaritanum hoc modo figuratur. Gimel vero Daleth Zain, vel Sdain nā & Hebrēū & Chaldæum, & Samaritanum, & Græcum, & aliarū linguarum zita.s.&.d.implicita habet. Teth Caph Lamed Mim Nun Samech Pe.vel Phe Zadich Koph, vel Q uph Res Scin Thau Eodē ordine à nobis in superioribus Samaritanorū vocales notatæ fuerunt, licet ibi dem talis forsitan ordo non fuerit animaduersus. Possem hoc loco eandem cantilenam insusurrare, quam supra de o.in.a.& vice versa mutatione cantaui, quandoquidem & in ista consonantium relatione eiusdem.o.literæ, variam immutationē videbimus. Et à gemino (quod aiunt) ouo, rem exordiri. Nec tamen hic controuersiam aduersus Hebræorum antiquitatem, ac linguæ sanctæ vetustatem mouere intendimus. Sed dumtaxat, vt illustria quorundam studiosorum ingenia excitemus, ad vestiganda quædam, quæ hactenus intacta fuisse videtur. Per quæ aut Hebræos vetustiores Chaldæis, aut sanè Chaldæos ante Hebræos fuisse, quodāmodo fateri necessarium esse videbit. Et illud, ערב תהו ובהו, vebou, rudē scilicet, īdigestāq; materiā, quæ in Chaldæorum prolatione defluxit (ænygmata, vt caballisticus, coniectoribus loquar) dum perpetuo ferè o.à naturę tenebricosā deformiq; facie primitus assumptū, & ab Odom ipso (quē nos & Hebræi Adam dicimus)

primo homine, in illos demeasse existimatum, & tam diu ab omnibus vsurpatum, quam diu vnum omnium hominum labium fuisse in sacris relatum est literis. Post vero mirandam illam, Dei omnipotentis iudicio factam, linguarũ confusionem, ab alijs illius vsus aliquãtulum se ablegauit, & in sola Chaldæorũ stirpe, tanquam hereditariũ quid, successionis ordine, perseuerauit. At postea quã Abrhom ille Chaldæus, cunctipotentis Dei iussu, de Vr, Chaldæorum exiens, ad alias demigrauit regiones, atq; nomine adaucto, non Abrhom, sed Abraham appellatus est, qui secuti sunt, naturę illam, inter cætera, primitiuam in loquẽdo (vt sic dicam) rusticitatem exuere, atq; vrbanitatem induere intendentes, artis cuiusq; exemplo, quæ naturam, ne dum imitari conatur, verum etiam superare, si possit, enititur. Hebręi scilicet ceu perspicaci ingenio præditi, & angelorum familiaribus colloquijs assueti. Vt rudes à natura insitos illius gentis mores, in ciuiles, vrbanosq; reformare, & in melius instaurare conati sunt. Sic & agrestes & penè ferocientes, atq; ob id ingratas illas, primorum hominum voces, in canoras, blandas, & audientis aures magis demulcentes, immutare studuerunt. Et hoc sanè ex ipsis literarum nominibus perspicuè dignosci potest. In quibus primum illud alphabeti elementum Olaph, à naturæ rudibus initijs profectum, originisq; suæ progressionem in alia penè omnia elementa diffundens, superbum nescio quid, asperumq;, & haud quaquã platu facile, nec blandũ in sese aliqd habẽs, in Aleph, quæ .N. doctrinam redolet, dictione, scilicet ad enunciandum faciliori, ac humili, mansuetaq;, & ad benignitatẽ in animis illius duræ semper cer-
uicis

nicis populi conciliandam, doctrinamq; Dei omnipote-
tis capescendã, & in populo ipso, ceu in vna .ב. domo, inse-
rendam, atq; conseruandam, longe magis docta, & apta
verterunt. Simili modo Gomal, in dulci ac blanda .ג. ple-
nissimeq; ridenti prolatione Gimel. immutarũt. Et quam
gratius sit Daleth, in .ד. tabulis audire quã Dolad, neminẽ
puto, qui sano aurium sensu vtatur, hæsitare. Quamq;
vice versa durum, absonum, insuaueq;, & asperum magis
sit, elemẽtũ .ה. illud (.ו. & .ז. hoc quasi .ח. vitæ .ט. bonũ .י. prin
cipiũ assũptũ) dicere Coph, quã Caph, q vocaliũ mutuã
cõmutationẽ, recte cognoscit nõ tantũ itelligit, sed vel .ך.כ.
manibus ipsis tractare potest. Ideq; de Lamed, & Lomad,
facile sentiet, si .ל. disciplinam Dei, cuius nomen ineffabile
est, in cordis sui penetralibus insertam, habuerit. Nec multũ
discedet .ם.מ. ab ipsa eadẽq; sentẽtia i Samech, & Sõchath,
Zadich, & Zode, Koph, & Quph, Res, & Ris. Si mo-
do .נ. sempiternum omnipotẽtis Dei .ס. adiutoriũ, oculis in
tentis conspexerit, & de perenni .ע. fonte, qui ex .פ. ore altis-
simi ad nos limpidissime defluit .צ. iustitiæ tramitem seruãs
abunde hauserit, & .ק. vocationẽ .ר. capitis intellexerit, quã
tandẽ admonebantur, vt in Sein. & Thau. vltimis duabus
alphabeti literis, in .ת. signo nimirum innuẽte, & .ש. dẽtibus
quibus vox articulata, huiusce mutatæ vocalis, facilius pro
mẽda foret, præsagiẽtibus, inuicẽ cõcordes, cõformesq;, p-
seuerarẽt. Et easdem tanquam ius quoddã sanguinis, quod
apud iure consultos immutabile existimatur, immutabiles
conseruarent, quod & factum est. Sed iam satis superq;, p
ferarũ vestigia, terræ impressa, per mystica scilicet in alpha-
beto superius descripto, latentia sensa vagati, Persica nos
tanquã

tanquam tuba reuocante,& receptui canente, consonãte. Ad reliquas aliarum linguarum demonstrandas consonantes,reuertamur.

De Arabicis,Punicisq; Consonantibus.

¶ Diximus supra Tartaros,Persas,Turcas,Pœnos,Numidię regna incolẽtes,Arabas,& temporibus istis Aegyptum inhabitãtes,ac omnes ferè Maometanos, vnico vti alphabeto,proinde cum de Punicis,Arabicisq; consonãtibus loquemur,de cęteris etiam eodem charactere vtentibus intelligendum erit.Sunt igitur istorum consonantes duę & viginti,quarum nomina tantum ponenda venient, non characteres & notę,quandoquidẽ ex editis iã ptidem Arabicis libris vnusquisq; id cognoscere poterit. Et prima illorum cõsonans est ب be,secũda alphabeti litera,cũ puncto vnico substrato.b.est,respondẽs.Beth Hebręo,& Chaldęo.Secũda est ت Te,tertia,cum duobus pũctis in capitis vertice locatis.Thau,habet enũciationem Hebræi simpliciter sumpti,& Chaldęi cũ pũcto sup imposito hoc modo,ܬ. Tertia vocatur ث The, & est quarta in ordine literarum,habet vero tria puncta in trianguli modũ locata, vnico scilicet ceu holem eminenti,& duobus,vt zere, subter locatis,& pronũtiari debet,vt θ thita Græcũ, & ת Thau raphatũ Hebraicũ,Thauq; Chaldaicũ cum puncto hoc sanè modo,ܬ substrato. Quarta appellatur ج Gim, & quintam alphabeti sedem tenet,habetq; in curuatura à latere dextro punctum infixum,g nostrum representans,& Gomal Chaldęum (vt Hebræorũ more loquar) dagessatum in hãc formã, ܓ. Quinta est د Dal, octauo loco in alphabeto sita,& latinũ d sonat,& Hebraicũ ד Daleth,

& simplex

& simplex, & dagessatũ, & similis est in enunciatiõe Chaldæo huic. ד. ܕ. Dolad, cum pũncto in vertice. Sexta consonãs est ܕ Dhal. nona litera, respõdens Chaldæo. ד. ܕ. Dolad, cũ pũcto substrato, & raphato. ד. Daleth Hebraico. Septima ܪ Re. vocat, decimũ in alphabeto locũ occupans, & r. latinũ, & ρ. rho grecũ, Chaldæumq; ܪ. ris, & ר. res Hebrẽũ est. Octaua. ܙ Ze. post superiorẽ decimã sequẽns, nec in alio quã in puncto supra caput locato ab ea differens. z. est, tam in latinum, quam græcum, & zain hebraicum atq; chaldaicum, siue Syriacum. Nona ܣ. Sin. vocat, & est duodecima alphabeti supius nominati litera, & sibilat perinde, ac grecorũ. σ. Sigma, & latinorũ. s. atq; Samech Hebraicũ, & Syriacũ, Chaldaicũq; Somchath. Et huic ab aliquibus duę breues lineę, ceu duo accentus acuti greci superponunt ܣ́ cõmuniter vero nihil impositum habet. Decima, quã aliq ܫ Scin. aliqui vero Schin. dicunt, tertia post decimam in alphabeti ordine comperta, priori in eo tãtum dissimilis, q̃ tria ceu in Deltoton. cęlestis signiformam, puncta habet super imposita, penultimę literæ chaldaici, Hebraiciq; alphabeti, quæ vtrisq; . Scin. dicit, & prefertim. Scin. dextri hebraici vim retinet, prolationẽq; eũdẽ in modũ requirit. Vndecima ܨ. Tzat. quæ in quarto & decimo loco sita est alphabeti, fortis, robustaq; litera est, ac vt Zode, & Zadich, enũtiãda, atq; perinde, ac si duplex. zz. latinũ eẽt. At q̃rtadecima seq̃ẽs litera ܛ T dhat appellatur, & duodecimum Punicarum consonantium numerum complet, duram illam prolationem, non nihil remittit, ac blesam quodammodo efficit, quin & linguæ appulsum intra dentes exigit, vt de Thita græco dictũ est,

vel

vel dicetur. Et vltima ipsius litera per. d. fortificatũ potius, quam per. t. simplex, sicuti. ܛ. Teth Chaldæum, cum puncto in vmbilico vetris iniecto, & Syriacum pariter. ܕ. ܖ. Dolad, cum altero in capite punctulo enunciãda est, nec multũ ab Hebręo. ט. Teth. in vltima ꝓlatione dissimilis est. ط Te. vero sextadecima, & cõsonãtiũ tertiadecima. Teth. Syriacũ & Hebraicũ est. At quarta decima cõsonans quę in decimo septimo loco constituta est. ظ The. vel. Dhe. dicitur, & vtrãq; sibi prolationem vendicat, nõnunquam etiam. Tha. vel. Dha. a quibusdam nominatur, similis est precedenti, hoc vno tantum excepto (propter quod & prolationis quoq; modum varium requirit) quod punctum suprapositũ habet. Et profertur vt. ܛ. Theth. Chaldaicum dagessatum. Quintadecima sequens consonans, quæ post decimum octauum locũ venit, eadem fere est cũ precedẽti Arabico gutturali ع Ain. Sed differentię gratia pũctũ, ceu cassidem, in capite assumpsit, vt. ג. Gimel Hebraicum fortificatũ exprimeret, & Chaldaicum. ܓ. Gomal, cũ substrato pũctulo æmularetur, proinde غ Gain. vel. Ghain. dicitur, & eius prolatio, quæ aliãs gutturalis est, penitiores magis gutturis partes, ĩ quibus (si dicere fas est) profundatur, dum expromitur, ĩtimosq; pulmonis recessus relinquere, atq; inde dum profertur, vi quadam extrahi, atq; euomi videtur. ف Phe. vigesima litera, & cõsonantiũ sexta decima Hebręorũ, Chaldęorũq;, & Samaritanorũ. Phe. Et æolicũ digãma. & . ph. Latinũ. & . φ. Phi. Grecum in sua prolatione imitatur, eundemq; sonũ redit, ac vim potestatemq; eandem habet. Septima & decima, Persarum consonãs. ڤ Cap. vel etiam. Caph. dicitur, & est

est vigesima prima in numero literarum, vnico dumtaxat puncto à superiori.phe.discrepat,cætera similis est. Nam phe.videtur esse ܦ Chaldaicum quoph, cum punctulo superiniecto capiti. Caph vero eadem est, cum duobus in vertice punctis,& quoph,seu quph, tam Hebraicũ quã Chaldaicum repreſentat,eãdemq; pronunciationẽ exigit, & pro.q.vel.c.latino accipit. ܟ Chieph,vigesima secunda litera,& decima octaua,cõsonans.c.latinum, & cappa grecum,atq; Coph,& Caph.hebræũ,& Chaldæũ exprimit,& nõ secus atq3 Caph,Hebraicũ dictionẽ terminans, Crasso scilicet spiritu,pferẽda est. ܠ Decima nona cõsonans est,quæ lam,dicit. Vigesima tertia litera.p.l.latino, & lambda græco,& lomad Syriaco,Hebraicoq; lamed, accipitur,nec in prolatione difficultatem habet. Sequitur vigesima quarta litera ܡ quæ Mim,appellat,& est duplex, seu duplicata.Nã alia ܡ patẽs est,alia vero(vt & apud hebręos & chaldęos) ܡ clausa est. Consonãtium vigesimũ numerum complens.Et idem est quod.m.latinum, & mi, gręcum,quo ad vocis sonum,& literę potestatẽ. ܢ Nun semicirculus inferior est, cum puncto super altero cornu, vel etiã in medio ܢ inter vtrũq3 cornu supeminẽti. Et vigesima quinta alphabeti litera, sed cõsonantium vigesima prima est. Et nostrum.n.ac græcum.gni.necnõ tam chaldęi quam hebręi.nun.personam gerens, atq; officio fungens. ܠܐ Vigesima secunda & vltima cõsonãtiũ erit lamaliph,penultima. Vigesima scilicet octaua litera alphabeti, quæ alio modo quam de.Mim. superius paulo ante dictũ fuit,& ipsa duplex est,cõtinens videlicet in se aliph, & lam, hoc est.a.&.l.ex quibus compacta est. Semper tamẽ pro

lam. videlicet. l. tantummodo sumitur, si punctum quiescētis aliph indicatiuum super adiunctum habuerit, alias vero pro syllaba. la. ponitur. Cæterum vt vera me dixisse legentes melius percipiāt, & Punicarum nedum cōsonantium, verum etiam vocalium superius positarum, vim, atq; potestatem: necnon etiam cōformationem, cum Chaldaicis & Latinis literis, ob oculos positam facilius agnoscāt. Operepretium me facturum duxi. Si capitis tertii Lucæ Euāgelistæ partem hic adscriberem. In qua series originis Seruatoris nostri Dei & hominis Iesu Christi à Deo summo deducta, per nomina propria descripta est. Nec melius potuisse me literarum istarum conformationem insinuare arbitratus sum. Quandoquidem propria nomina, propriis etiam literis, sine ambagibus, literarumq; varietatibus, quæ ambiguum possint reddere nomen, scribenda sunt, nec minus in eis elementum vnum pro alio omnino ponendum sit, ne dum forte Ambrosium tibi obiicio, Afranium intelligas. Chaldaicis tamen hic literis & vocalium notis, Arabicis vndiq; respondentibus, expressa erunt. Ait igitur Lucas Euangelista.

ܩܕ ܒܕܐ	ܝܣܘܥ	ܘܟܐܢ
Quadbada.	Iesua.	Vacana.
Incipiens.	Iesus.	Et erat.

ܘܟܐܢ	ܣܢܬܐܗܢ	ܬܠܐܬܝܢ	ܦܝ	ܝܙܝܪ
vacana.	sanatahan.	thalathiin	phi	iaziiru
& erat	annos.	triginta	in	ingredi

heli bni iusupha. abni annahu iuthanna
Heli filii Ioseph. filius esse reputatus

bni melchi. bni Leui. bni mattata. bni
filii Melchi. filii Leui. filii Mathat. filii

bni matatha. bni iusupha. bni iani.
filii Mathata. filii Ioseph. filii Ianne.

bni hhesli. bni nahhuma. bni gamuzza.
filii Hhesli. filii Naum. filii Amos.

samegi. bni matatha. bni muatha. bni naghi.
Semei. filii Matathie. filii Maath. filii Nage.

bni iuhhanan. bni iheudha. bni iusec. bni
filii Ioanna. filii Iuda. filii Iosech. filii

bni salathiilla. bni zurbabila. bni resa.
filii Salatiel. filii Zorobabel. filii Resa.

g ii

ܢܪܝ ܒܪ ܡܠܟܝ ܒܪ ܐܕܝ ܒܪ ܩܘܣܡ

quzama. bni addi. bni malci. bni neri.
Quosan. filij Addi. filij Melchi. filij Neri.

ܒܪ ܐܠܡܘܕܕ ܒܪ ܥܝܪ ܒܪ ܝܫܘܥ ܒܪ

bni isu. bni ira. bni ilmudhada. bni
filij Iesu. filij Her. filij Helmadam. filij

ܐܠܝܥܙܪ ܒܪ ܝܘܪܡ ܒܪ ܡܬܬ ܒܪ

bni matathau. bni iurima. bni elihæzara
filij Matath. filij Iorem. filij Eliezer.

ܠܘܝ ܒܪ ܫܡܥܘܢ ܒܪ ܝܗܘܕܐ ܒܪ ܝܘܣܦ ܒܪ

bni iusupha. bni iehudha. bni semhuna. bni leui.
filij Ioseph. filij Iuda. filij Simeon. filij Leui.

ܝܘܢܢ ܒܪ ܐܠܝܩܝܡ ܒܪ ܡܠܝܐ ܒܪ

bni meliu. bni eliaquima. bni iunama.
filij Melea. filij Heliakim. filij Ionam.

ܡܝܢܢ ܒܪ ܡܬܬܐ ܒܪ ܢܬܢ ܒܪ ܕܘܝܕ

dauda. bni nathana. bni matatha. bni meinana.
Dauid. filij Nathan. filij Matatha. filij Menan.

ܒܪ ܐܝܫܝ ܒܪ ܥܘܒܝܕ ܒܪ ܒܥܙ

begaza. bni gubida. bni iesse. bni
Booz. filij Obed. filij Iesse. filij

ܒܪ ܣܠܡܘܢ. ܒܪ ܢܚܫܘܢ. ܒܪ ܥܡܝܢܕܒ.

aminadhaba. bni nagſuna. bni ſalmuna. bni
Aminadab. filij Naaſon. filij Salmon. filij

ܒܪ ܐܪܡ. ܒܪ ܚܨܪܘܢ. ܒܪ ܦܪܨ. ܒܪ

bni pharza. bní gezruna. bni arama. bni
filij Phares. filij Eſrom. filij Aram. filij

ܝܗܘܕܐ. ܒܪ ܝܥܩܘܒ. ܒܪ ܐܝܣܚܩ. ܒܪ

bni iſſahhqua. bni iagquba. bni iheudha.
filij Iſaac. filij Iacob filij Iuda.

ܐܒܪܗܡ. ܒܪ ܬܪܚ. ܒܪ ܢܚܘܪ. ܒܪ

bni nachura. bni targa. bni abrhaima.
filij Nachor. filij Taræ. filij Abraham.

ܣܪܘܓ. ܒܪ ܪܥܘ. ܒܪ ܦܠܓ. ܒܪ

bni phalegha. bni raguu. bni ſarucha.
filij Phaleg. filij Ragau. filij Saruch.

ܥܒܪ. ܒܪ ܫܠܚ. ܒܪ ܩܝܢܢ. ܒܪ

bni quainana. bni ſullga. bni gabera.
filij Cainan. filij Sala. filij Eber.

ܐܪܦܟܫܕ. ܒܪ ܫܡ. ܒܪ ܢܘܚ. ܒܪ ܠܡܟ.

lamecha. bni nuhha. bni ſema. bni arphahhſada.
Lamech. filij Noe. filij Sem. filij Arphaxat.

iareda. bni echnucha. bni matuſlabha. bni
Iared. filij Enoch. filii Mathuſala. filii

enuſa. bni quinana. bni mhalaleiela. bni
Enos. filii Cainan. filii Malaleel. filii

mina. aladi. ka. bni adama. bni ſitha. bni
a. qui vel filii Adam. filii Seth. filii

ALLAHI.
DEO. DEI.

Vtroq; enim modo in diuerſis Euangeliſtæ Lucæ vetuſtiſſimis apud me exiſtentibus Arabice ſcriptis voluminibus ſcriptum repperi. Iccirco hoc loco Dei vt ad bni, ideſt filij Dei, & Deo, vt ad aladi mina allhai, ideſt qui ex Deo, pauloante geminatis dictiõibus reſpõderet interpretatio, adſcripſi. En igitur candide lector, ex ſuperius receſitis nominibus, quam clare, palamq; tibi facta ſint Punicorum elemẽta, eorumdemq; cum Chaldaicis atq; Latinis conformatio, tu nunc ipſe iudica. Atq; animum aduerte, nec obliuioni tradẽdum putes, quod iam prædixi. Nomina videlicet iſta, literis Chaldaicis conſcripta eo ordine fuiſſe

fuisse, vt elementum Chaldæum Punico elemento, noteq; vocalium, Arabicarum vocalium notis responderent. Et latina quoq; elementa illis modo parili correspondentia esse substituta, vt Arabicas, Syriacasq; literas, ipsarumq; literarum prolationem, enuntiandiq; modum facilius comprehendere, memoriæq; commendare posses. Nec minus etiam cōsiderares qualis primus ad hanc literarum diuersarum coniunctionem aditus sit, & quo concentu, atq; vicaria literarum præsenti consensione, ad hebraicas tibi cæterasq; externas, & peregrinas literas cognoscendas, inuicemq; complectendas, quasi amicitiæ, cuiusdam mutuæ fores apertæ fuerint. Et hac illacq; conuersis atq; cōiectis oculis, leuum dextrumq; callem conspiciens, haudquaq̄ omnino hæsites, qua via in amplam literarum multigenarum planitiem proficiscendum tibi sit. Quin seu dextro, seu sinistro primum ingrediaris pede, tanquam alter Asteropæus homericus Amphidexios, idest ambidexter effectus, sumpto calamo, vel etiam Nilotico, dextrorsum, sinistrorsum, siue etiam è cœlo sursum ad stomachū deorsum literas diducens scribe, & Chaldæis, Hebræis, Persis, Punicis, seu Arabicis, Græcis, siue Romanis, & Indis, ac cæterarum gentium à leua in dextram scribentium, sciscitantibus magistris atq; censoribus, Chamelæontis coloribus adhærentis instar, cuiuscunq; petentis atq; obnixe efflagitantis patriæ te indigenam hac ostentatione, demonstra.

De Latinorum consonantibus.

¶ Omissa illa grammaticorum controuersia, longaq; disceptatiōe de litera. c. k. & q. & h. an sit litera vel aspirationis nota. Ac de ypsilon græco in numero nostrarum literarum

rarum atq; vocalium assumpto. Nec non de vastiore illa X. litera, cuius fuga Axillam Alam factum esse in oratore meminit Cicero. Quin etiam & de. z. atq;. p. &. ph. &. f. digamma æolico, ac cæteris circa alphabeti literas triuialibus posthabitis controuersiis, quandoquidem ad nostrã hãc literarũ institutionẽ, atq; introductionẽ seu mauis, multigenarũ linguarũ, earũdẽq; literarũ, mutuã cõcinnãdã inter se harmoniacã cõformationẽ, minime spectẽt. Ad explicãdas latinorũ cõsonãtes tãdẽ descẽdamus. Cũ propositũ susceptũq; consiliũ nostrũ ad id solũmodo tẽdat, omnisq; noster conatus omnino sit, vt quantũ maxime fieri possit, breuiter, & cõmode, cũ peregrinis cæterisq; literis, quo ad legẽdi modũ, latinas nostras cõferamus. Futurũ enim arbitror, vt aut magnus ille ac potentissimus Turcarũ Imperator, ferocissimus Christiani nominis, ac perpetuus hostis, quãdoq; ad nos cũ numerosissimis armatorũ hominũ copijs, terra, mariq; infestandos veniat. Quinimo, iam Italię confinia fortiter molestare constanti, sed tristi tamen fama atq; omnium sermone diuulgatum est. In cuius copiosa, & ad numerandum difficili, multitudine, variarum quoq; linguarum homines immixtos futuros & in pręsentia esse, credendum est. Chaldæorum scilicet Syrorũ, Aegyptiorum, Armeniorum, Babyloniorũ, Arabum, Phœnicum, Persarum, Candusiorum, Indorum, Macedonũ, Missiorum, Dalmatarum, Iudæorum, Græcorum, Pannoniorũ, & Latinorum, & Grægariæ quamplurimæ, aliarũ quoq; linguarum, militum copiæ, quæ nobis ad hanc vsq; diem incognitæ sunt. Aut certe (Deo optimo maximo sic disponente) Christiani Principes mutuis inter se paccatis controuersiis

trouersiis

trouersiis, depositâq; indignati animi ira, ac vindicandi calore refrigerato, fœdere tādem inuicem inito, vnanimi voto, maximum, fortissimumq; conscribent, comparabunt, & colligent Christianorum exercitum, collectumq; & instructum in ferocissimum hostem ducent. Et diuina fauente clementia, (neq; enim Deum immortalem, & Seruatorem nostrum, cuius ope & auxilio Christianæ respub. gubernatur, nobis cōtra tantam aduersarij vim, auxilium non esse allaturum, hæsitandum est) superatum, funditusq; prostratum, ab occupatis iam dudum propellent sedibus. Et exules, extorresq; in paternas domos, auitaq; rura, tanquā postliminij iure reducent. Qui si prius exterarum linguarum (quæ tamen propriæ fortasse aliquorum fuerunt) vel mediocrem saltem cognitionem delibatam habuerint, facilius loquēdi commertio, barbarorum hostium, nimiū sæuos, immanesq; animos, demulcebunt, conciliabuntq; & māsuetos, ac mites efficient. Et commodum sibi quisq; necessaria, à deuictis hostibus libere suppeditata parabit.

¶ Sunt itaq; Latinorum cōsonantes sexdecim, videlicet. b. c. d. f. g. k. l. m. n. p. q. r. s. t. x. z. Quarū. B. prima cū Chaldaico. ܒ. Beth, & Hebraico. ב. Beth, cōuenit. C. cū. ܟ. Coph, vel. כ. Caph. D. cū. ܕ. Dolad, &. ד. Daleth. F. cū. ܦ. Phe, vel. פ. Phe. G. cū. ܓ. Gomal, &. ג. Gimel. K. secundū aliquorū opinionē cū vtroq; Chaldaico. ܩ. Quoph, scilicet, & Hebraico. ק. Koph, siue Quph. L. cum. ܠ. Lomad, &. ל. Lamed. M. cum. ܡ.

Mim,&.ם.Mim.N.cum.ܢ.Nun,ac.ג.Nun. P.vt de.F.
paulo ſupra dictũ fuit cũ litera.Pe.quæ & Phe, dicitur.
Q.nõ ſecus atq;.K.cũ Quoph,ac Quph.R.cum.ܪ.
Ris,&.ר.Res.S.cũ.ܣ.Somcath, &.ס.Samech. Nec
nõ & cũ.ܫ.Scin Chaldaico,&.ש.Scin Smol ſiniſtro,
videlicet &.ש.Scin,Iamin dextro, nimirum Hebraico,
de quo alias mẽtionẽ fecimus,& ſi opportunũ fuerit in ſe-
quẽtibus recordabimur,cũ fænore aliquo. T.cũ.ܛ.Teth,
&.ט.Teth.ܬ.Thau,atq;.ת.Thau.X.cũ.ξ.Z.cũ.ܙ.Zain
&.ז.ac duplicatũ.zz.cum.ܨ.Zzode, &.צ.Zzadich,
ſeu Tſade;vt aliqui aſſeuerant. Quibus omnibus Samari
tanorum,& Punicorum conſonantes,ſuo (vt ſupra dictũ
fuit)ordine cõueniunt,quin & Græcorum quoq; de qui-
bus ſingillatim dicemus,facta tamen prius Latinorum cõ
ſonantium partitione. Diuiduntur quippe in ſemiuocales,
mutas,& liquidas. Semiuocales ſunt.f.l.m.n.r.s.& vaſtior
illa quam ſupra diximus.x.quæ aliquãdo pro.c.s.aliquã-
do vero pro.g.s.atq; pro duplici.ſſ.à maioribus fuit acce-
pta. Mutæ autem ſunt.b.c.d.g.k.p.q.t.&.z. Aliqui tamen
grammaticorum etiã.f.&.h.aſpirationis notam inter mu-
tas numerandas eſſe cenſuerunt. Liquidæ vero ſunt, quas
Græci immutabiles vocãt.l.m.n.r. Et de Latinis hæc dicta
ſufficiant cõſonantibus. Eſſet tamen hoc loco curioſis ſa-
tisfaciendum,quærentibus ſeu potius ſciſcitantibus,ſcireq;
cupientibus. Inter cõſonantes.i.&.u.vocales,cum ſunt cõ-
ſonantes,

sonantes, quem nam sibi locum vendicent, num inter mutas, quandoquidem & ipsę vocales natura existentes, mutis adnexæ vocē addant. An in semiuocalium numero, cum omnino à voce sibi insita vocales dicant & sint. An forte in liquidarum cōsortio, quod sæpe liquescāt, sint reijciēdæ. Verų qa isthæc vident suscepti opis nostri ꝓpositū aliquantulū excedere, alijs discutiēda relinqmus. Tēpus eni expostulat vt ī Græciā de latio demigremus, & Græcarū quoq; cōsonantiū, cū nostris Latinis (quæ forsitan & ipsę aliquādo Græcæ fuerunt) & Syriacis ac cæteris superius recēsitis literarum varietatibus, conformationē demonstremus.

De Græcorum consonantibus.

¶ Decem & septē Græcorum sunt consonantes, quas ferè omnes Latini (vt infra videbimus) sibi vēdicarunt, scilicet β. Vita, quę. b. Latinum est. γ. g. Gāma. δ. d. Delta. ζ. z. Zita. θ. th. Thita. κ. c. & k. Cappa. λ. l. Lambda. μ. m. Mi. ν. n. Gni ξ. x. cs. Csi. & Csi. ⁊ . vltima Macedonici alphabeti litera. π. p. Pi. ρ. r. Rho. σ. s. Sigma. τ. t. Taf. φ. ph. Phi. χ. ch. Chi. ψ. ps. Psi. Ex his octo sūt semiuocales. ζ. z. Zita. λ. l. Lābda. μ. m. Mi. ν. n. Gni. ξ. x. Csi. ρ. r. Rho. σ. s. Sigma. ψ. ps. Psi. Et harū rursus tres sunt quæ duplici funguntur officio, & ideo duplices appellatæ sunt, quod in tumescēti veluti aluo geminos videant ꝯceptos gestare fœtus. Nā quęlibet earū virtute duas ꝯtinet literas. Et. ζ. Zita quidē. σ. s. & . δ. d. qđ ex doriensium consuetudine latissime patet, qui palàm faciūt literas in eo latentes, dum quod cōmuniter φράζω, Phrazo, dicit, φράσδω, Phrasdo, & συρίζειν, Syrizin, συρίσδειν, Syrisdin proferūt. Nec minus nobis idipsum notum esse poterit ex regula formandi secundū futurū, Aoristumq;, tam actiuū,

quā passiuum, & medium, qn etiā pteritum pfectum mediū in verbis habentibus charactiristicam literā cōiugationis. ζ. Zita, in præsenti, segregatam seu semisectam in futuro & reliquis, quæ succedunt temporibus ostendēt. Nām si cōmune futurum actiuū. σ. Sigma virtute, seu potestate in. ζ. Zita, cōprehēsum, actu ante. ω. Omega habuerit. Tunc recensita paulo ante tēpora, reliquā sibi cognatā latitantē. δ. Delta, scilicet palàm assumēt literā, quod sanè nobis abunde satis ex verbo φράζω, Phrazo, qď dico significat, notum prius esse poterit. Cuius futuꝝ primum est φράσω, Phraso, Secundū vero φραδῶ, Phrado, cum accētu circunflexo supra vltimā. Aoristus secundus ἔφραδον, Ephradon, cuius passiuum tēpus, tempori respōdens, erit ἐφράδην, Ephradin, Medium quoq; secūdum futurum φραδοῦμαι, Phradume. Et indefinitum secundum ἐφραδόμην, Ephradomin. Quin & præteritum quoq; perfectum medium erit πέφραδα, Pephrada, cuius cognatum tempus ὑπερσυντέλικον, Hypersyndelicō, hoc est pteritum plusquā pfectum faciet ἐπεφράδειν, Epephradin. Et hic te admonitum esse volo, quod vltima syllaba in ἐφράδην, Ephradin, & ἐφραδόμην, Ephradomin, per η. Ita, & in ἐπεφράδειν, Epephradin, per epsylon Iota, non per simplex Iota, scribenda est. Secunda vero duplex Grecoꝝ litera est. ξ. Csi. quæ vim quoq; duarum hēt cōsonantium, κ. Cappa, nimirum & σ. Sigma, Latini scilicet. c. & s. Tertia vero duplex sequit. ψ. Psi. Cui insunt. π. Pi. & σ. Sigma p. videlicet & s. Et harum quidem duarum duplicium cō sonantium literas manifestāt Aeoles. Qui ξίφος, Csiphos, (quod ensem significat) σκίφος, Sciphos, & pro ψαλίδα. Psalida, forpicem, arcum seu fornicem, σπαλίδα, Spalida,
necnon

nec non & σπέλλιον, Spellion, idest Armillam, pro ψέλλιον, Psellio, dicunt, πλανιθένπω, Planithendes, errantes atq; deceptis, vt Corinthus ait, seu mauis alios seducentes, & in ambiguum errare facietes. Quod scilicet quum à prima quę illis inest litera incipienda fuissent nomina, vt ζύγον, Zigon, idest iugum, quod ipsi σδίγον, Sdigon, pferunt, à .σ. Sigma, ab .s. videlicet incohãtes, & sibilum literę in suum seruantes locum, qđ in .ξ. Xi. & .ψ. Psi, quę cum à medijs literis exordiant, medium obtusumq; ipsarũ, in quę desinunt, sibilum insinuãt. Hi vero facta literarum metathesi ab asemo, sibilo certe perfecto, exordiri voluerunt. Cum tñ alias quoq; in datiuo isto plurali γύναιξι, Gynexi, idest mulieribus, ĩ quo .ξ. Csi ponit, & literas in eo explicantes γυναίκεσι, Gynęcesi, pferant, à .κ. Cappa, non à .σ. Sigma incipiẽtes ipsius duplicis literæ vim atq; virtutẽ, quæ vnita fortior esse solet, & quę vnica syllaba contenta erat, vt datiuũ trisyllabicũ cõficeret, interposita etiã .e. litera inter .c. & .s. datiuũ quatuor syllabarũ dispersum constituũt. Cæterũ p ξένοσ, Xenos, cũ integra quoq; .ξ. Csi litera, p duas ex qbus cõstare diximus κσένοσ, Csenos, nec nõ & p πέλοψ, Pelops, cũ .ψ. Psi per .p. & .s. pferunt, & in alijs quãplurimis, cũ dictionibus, tũ verbis idẽ obseruare cõsueuerũt. Vtcũq; autẽ hoc factũ sit, ad præsentẽ hãc nostrã traditionẽ minime spectare, sed nec sanè ptinere arbitramur. Proinde sciẽdũ quod tres istæ (vt diximus) duplici fũgunt officio, qñquidẽ & p semiuocalibus, & p literis alijs, quæ sibi insunt, nostris cõmodis inseruiũt. Reliquæ autẽ quæ sup sũt qnq; semiuocales, simplices appellatę sunt, & in duas seccant ptes, in imutabiles scilicet, & in .σ. Sigma. Et imutabiles qdẽ sunt q̃tuor .λ. μ. ν. ρ. quæ iccirco imutabiles

immutabiles dictę sunt, quod in futuris verborum, quorum sunt in pręsenti charactaristicæ, & in obliquis nominum in quibus repiunt in recto minime mutant, vt clare patet in verbis quintæ cõiugationis verborum varitonorum, ψάλλω, Psallo, νέμω, Nemo, κρίνω, Crino, σπείρω, Spiro, hoc est psallo, vel cãto, diuido, iudico, semino. Et in nominibus Romanorum dignitatũ dictator, quæstor, prætor, censor, atque alijs noibus, castor, hector, nestor, hellin, phorcin, delphin, titã, pæan, & in per quampluribus alijs dictas immutabiles habentibus.
ς Sigma vero litera vno contenta munere, sub semiuocalium dumtaxat velamine contecta remanet, monodicaque & asema appellata, nec sibilum suum, quem sola perfectũ habet, & in sua etiam quadam veluti potestate continet, extra semiuocalium cœtum effundit. Post asemum & priores illas quatuor immutabiles, ceu quatuor Ioue natas musas, Thelexionem, Mnemen, Aœden, & Meleten. Ratio expostulare videtur, vt reliquarum consonantium memoriã faciamus, & sicuti nouem alias ex eodem Ioue ac Mnimosyne, alio natas tempore musas referamus. Et primam quæ a vocis bonitate Calliope dicta est. Secunda Clio, à gloria & rerum gestarum, quas canit, celebritate appellatam. Tertiam quæ ab amoribus canendis, desiderióque omniũ, quo ad cantum prouocantur, Errato cognominata est. Quartam, quæ à cantus lasciuia, voluptatéque; in animis omnium semper germinãte, virente, atque; florente, Thalia nominata est. Melpomenem, quintam à canendo, & concentu faciendo, melodiaque cõcinnãda vocitatam. Terpsicorem, sextam, quæ etiam Cytharistria dicta est, à choreis delectandis cognomen assumpsit. Septimam, quam concentus,

cētus, qui in illa reperitur, suauitas, Euterpem nominatam voluit. Octauam, quam à carminũ, laudationumq; multitudine, maiores nostri Polymniam nominauerunt. Nonã & vltimã, quam veluti cœlestem & cœlestium rerum cantum, aut cantus dulcedinem Vraniã vocatã phibent. Harũ nouem musarum instar erunt sequentes nouem consonãtes. β. γ. δ. κ. π. τ. θ. φ. χ. Quæ licet aphonæ ac mutæ dicantur. Triplici tamen partitione inter se dissectæ mutuam quandam harmoniam, certo quodam suscitare modo videntur. Dum vna in locũ alterius suffecta, dictionis aut verbi concordem concentum, vocisq; aut aspiratæ, aut tenuis, aut inter vtrũq; mediæ, medium tenorem reddit. Nam. β. γ. δ. medias sibi partes, inter tenues & aspiratas vendicant. Quippe. β. media est inter. π. tenuem, &. φ. aspiratã, & characteristicæ sunt seu formatiuæ (vt aiunt) primæ coniugationis verborum varitonorum. Et quamuis mutæ dicantur, verbis tamen illis tenorem quendam inspirant, & insinuant omne verbũ in βω, bo, prolatũ, πω, po, & φω, pho, aut etiã si tenuẽ alterã. τ. nimirũ. π. tenui adnexueris, πτω, pto, quoq; & quartũ tenorẽ primæ cõiugationis indicatiuũ reddet, vt λίβω, Liuo, τέρπω, Terpo, γράφω, Grapho, τύπτω, Typto. Libanda sunt etenim grecę linguę rudimẽta, & in eis delectatio sumẽda. Quę ne à memoria, quę aliàs fluxa labilis atq; caduca est, facile citòq; decidant, in scriptis sunt redigenda; aliter vero tãquã minus diligẽs discipulus, nõ tantũ è schola conuicijs explodendus, verum etiam cum ignominia, & dedecore, ac seruorum, vilisq; mancipij more vapulandus, virgisq; cędendus erit. En quã cõcinne. β. in. π. &. φ. mutetur, vnumq; in alterum transitum faciat, in hoc verbo

λίβω,

λίβω, Libo, seu Liuo, cū. β. ante. ω. cōsidera, cuius futurum λίψω, Lipso, p. ψ. literā duplicē virtute (vt dictū est). p. &. s. in se continente formatū est, mutatumq;. b. in. p. Et pręteritū perfectū λέλιφα, Lelipha, in quo rursum tenuis. π, in aspiratā literā. φ. transitio facta est. Eandem literarū immutationem concinnāq; vocū harmoniā, in omnibus alijs primæ coniugationis varitonoꝝ supra recensitis, atq; alijs id genus verbis diligenter obserua. Γ. Gamma vero secunda alphabeti consonans, & inter mutas numerata, quam suauē, gratumq; in secūda verborū varitonorū cōiugatione, cuius charactiristica est, vnà cū suis (quas vocāt) andistichis, tenui scilicet. κ. Cappa, & aspirato. χ. Chi, nec non tenui alterius triplicitatis adscito. τ. Taf, cū. κ. Cappa, concentū faciat, ex infrascriptorū verborū inflexione considera, λέγω, Lego, πλέκω, Pleco, ἔχω, Echo, τίκτω, Ticto, quod est dico, plico, habeo, pario. Q d' igit de vita notatū fuit. Idē de Gāma quoq; ꝯsonāte in p̄senti adnotatione dicēdū erit. Nā & ipsa pariter media est, quæ ī futuro verbi in. ξ. Csi, literā duplicē mutanda veniet, & λέξω, Lexo, seu λέκσω, Lecso, faciet. Cuius innata tenuis. c. videlicet, in aspiratā. χ. Chi, literā in paracimēo, hoc ē p̄terito p̄fecto actiuo mutata λέλεχα, Lelecha, sonabit. Et ī passiui verbi p̄terito exuta aspiratione, & tenuis repudiato cōmertio, ī seipsam rursus mediā reuertit, vt λέλεγμαι, Lelegmæ. Simili quoq; mō obseruādū erit ī verbo istius secūdę ꝯiugatiōis φάγω, Phago, qd' comedo & edo significat, à quo (vt ꝯiectura asseq possū) hoīes edaces, Plautus Phagōes appellat. Cuius futurū primū φάξω, Phaxo, vel φάκσω, Phacso. Et sm φαγῶ, Phago, cum circūflexo accētu in fine. Et Aoristus secūdus, siue indefinitū tempus

secundum,

secundum, ephagon, praeteritum perfectum pephacha, & medium praeteritũ pephaga. Cum litera praesentis formatiua, quandoquidem media verborum tempora literã semper praesentis accipiunt. Et si forte fortuna duae simul fuerint in praesenti consonantes coniugationis indicatiuae, illã tempora media habere contendunt, quae magis (vt aiunt) formatiua coniugationis est. Alia istius verbi tempora, nõ aliter omnino formanda erunt, quam in citato iam verbo phrazo, dictum fuit. Ab huius vero praeteriti medij, secunda psona quae pephagas est, mutata extrema litera. a. in. ω. omega formabitur masculini generis participium pephagωs, & neutri generis pephagos, sed per omicron, per. o. scilicet paruum scribendum. Cuius generandi casus, cum quintae sit peritosyllauon plurisyllabidorum nominũ, crescẽtium nimirum in genitiuo faciet pephagotos. Nam genitiuus istius quintae declinationis in. os. desinit. Et sequẽs quoq; casus dandi flectitur, pephagoti, datiuus enim eiusdem declinationis in iota desinit. Et hunc tanquam bona cuncta comedentem, ac veluti intemperãtem, atq; edacẽ, in iudicium prouocat accusandi sequens casus, & pephagota inscribet. Accusatiuus quippe huiusce declinationis casus in. a. terminatur. A quo veluti nimium procaci, ac in sua (vt sic dicam) ingluuie supra modum lasciuienti, in quadrupedali seu rectius loquẽdo, in quatrisyllabica pronuntiata dictione glorianti, ne nimium cornupetet, elatũ primum cornu, primam nimirum syllabam, p apheresim syncopa abscidit, & phagota trisyllabicũ reliquit. A quo nec immerito musicũ illud singulare Afranij patrui mei instrumentum quod (phagotum vocat) nomenclaturam

icaxisse existimandum erit, quandoquidem omnium musices facultatis instrumentorum voces sibi vẽdicet, quas cũ semel patulis (vt ita loquar) auribus hauserit, deuorat, ingurgitat, & tanquam gratissimo edulio stomachum implet, & concoquit, vt cũ opus fuerit postea euomat, forasq; proijciat. Hoc est ad cuiusq; organici resonantis instrumenti sonum, vocem suã accõmodet. Tanta quippe arte ab Afranio patruo meo instrumenti istius, vel inuentore, aut certe perfectore, absolutęq; eius perfectionis magistro, non ab vno tãtum lignario artifice, verum etiam ab ęrarijs, argẽtarijsq; quampluribus fabris, perfici tentatum est, vt in eius primo aspectu, miram quidam (nec ab re) sui expectationem in intuentium animis repręsentet. Vides enim ligneas colũnas ex cauato buxo geminas, vix ad medij cubiti longitudinem protensas, supra bases, seu inferioris columnæ partis sustẽtacula erectas, capitellis epistylijsue etiã ligneis torno cauatis, quibus pars superior rotundum. s. & inane columnarũ caput ingreditur obtegiturq;, ornatas, & multis, ac varijs foraminibus, à tergo, à fronte, à lateribus, mira sanè arte cęlatas. Et ipsorũ quidẽ foraminũ partẽ quãdã architectus ita tornauit, vt nihil spectare possis rotundius, Partem vero sic quadratã effecit, vt nec Syracusanus Archimedes circulum suum in æqualium laterum quadrangulum geometrica arte rectius inflectere, nec obsignare potuisset. Rotunda, ea ratione patentia sunt, atq; aperta, vt duplis, triplis, sesquialteris, sesquitertijs, sesquiue octauis interuallis, à modulatoris digitis, ænea ve lingua (quæ ex eodem metallo, cęlatæ coronæ coniuncta est) vel leuiter tacta, quam cito occludi, tam nullo negocio aperiri valeãt.

Et quæ

Et quæ patere aliquādo videntur, sæpenumero clausa sunt. Et versa vice quæ oppillata creduntur, aperta esse probantur. Quadrata vero, ita sunt argenteis laminis affabre, atq; subtili artificio conclusa, vt eiusdem musici manibus paullulum pressa, siue rursus digitorum intercapedine remissa, Hiagnim illum, qui primus in canendo manus discapedinauit, qui primus duas tibias vno spiritu animauit, qui primus læuis & dextris foraminibus acuto tinnitu, & graui bombo, concentum musicum miscuit, emulari, quin potius superare facillime posse videatur, quandoquidem foramina ipsa quæ patent, quę ve oppillata cernuntur, viæ quædam, & quasi fenestrę vocum sunt, callidissimo artificio ab Afranio, consumatæ, istius instrumenti perfectionis autore imaginata, mente scilicet prius cōcepta, & fabre fieri procurata, vt admotis, retractis ve digitorum articulis, cum sit ipse omnis voculæ (vt de Antigenida tibicine memorię pditū est) melleus modulator, & idem omnimodis peritus modificator. Cum vult Eolium simplex, Asium multiplex & varium, Lydium queribundum ac lamentabilem, Phrygium religiosum, & ad pietatem, mansuetudinemq; incitātem. Quin etiam tāquam alter Timotheus, bellicosum Dorium, quo cūm Alexandrum illum magnum perinde ac feroci præsente, atq; hostiliter irruenti aduersario, arma sumere manu, in irā excandescere, ac furere pene cōpulit, at statim horrisono modulamine, in mollē quietūq; tonum mutato, placabilē reddidit, excitare facile potest. Inter vtramq; columnam, tornatilis alia parua quædam columna supereminens, ad ornatum, instrumētiq; decorem potiusq; ad necessitatem, cum basi, cōueniētiq; epistylio,

nō tamen in longitudine duabus aequalis, vacua nihilomi nus, & quasi illarum nexus adiecta cōspicitur. E a symmetria, siue cōmensuratione apposita, vt quāquā prima oculis obijciatur, non tamen ob hoc aliarum vario decoratū cęlamine aspectum, aut vtriusq; lateris foramina occupet, digitos ve in ea ludētis impediat musici. At retro atq; a tergo trium columnarum, minor alia quam parua anterior columna conspicitur, inanis & vacua eodem penitus modo torno laborata, capitelloq; obtecta, per quā venti meatus, ad inspirandam instrumento vocem, collocatus est. Vt autem musicum hoc instrumentum vsui esse possit. Duo prorsus parui folles, erunt necessarij. Q uorum vnus ex pelle tantum, alter ex pelle, & ligneis duabus tabellis erit. Et hic quidem fistulam paruam torno factā, in summa, ꝓducti non nihil, capitis, habebit adnexam, qua vētum iam attractum emittet. Et in dextro cantoris latere, sub ala commode locatus, corigia, cingulo ve ad lumbos cingetur, ac sub dextro musici brachio supra cubitum coriacia alia zona ligabitur. Follis vero alius ex consuta tantum vndiq; pelle, vesicę, pastoralis ve perę instar erit. Cui in protensa gracili veluti collo parte, ad summum, fistula quaedam parua alia, superiori simillima firmiter alligata pēdebit. Q uā in posteriorem paruam instrumēti columnam, amoto capitello, immittet. A lia quoq; fistula, torno pari modo laborata, in dextra follis istius parte prominens, firmis ligata nexibus aderit. In quam dextri follis, ad symmetriam fistula ingredi, obfirmariq;, ad cantoris arbitrium valeat. Et hic quoq;, ad sinistrū ponetur latus, corpori adhaerens, ac sub leuo, supra cubitū, lacerto, vinculis alligabitur. His eo ordine

dine

dine rite dispositis, tunc fistula dextri follis, in dexterā peræ fistulam ponatur. Et assumpto in manibus instrumento iuxta fęmur supra coxas sedentis musici, posteriore illius parte versus hominem conuersa, erecto. Tunc posterioris paruę columnę capitello amoto, fistula colli follis sinistri, in illam demittatur. Confestimq; eleuato aliquantulū dextro lacerto ventus à folle attrahitur, & premente brachiū musico in sinistram perā immittitur. Quę spiritu inflata, si a leuo cantoris brachio non nihil prematur ventum in instrumenti meatum immittit. Et quod mirum est, & ad credendum haud facile, quātūcunq; venti immiseris, nec minimum quidem sonum emittit, premas licet, quadratas (quas diximus) ex argento laminas, oppilles ve rotunda foramina digitis, aut ab ipsis ludendo amoueas, nec minimam senties obstrepere vocem. Ita vt surdum, mutumq;, & elingue suspiceris instrumentū: sed nec cōceptus vnde spiritus exeat omnino deprehendere poteris. Si nō prius occultum quēdam meatum musicus, tacto oppillante ori chalco, patefecerit. Tunc muta prius ora, & latitātes intra columnarū extremas inferioresq; partes, argenteę, æneę, ferreę ve linguę, quodcūq; volueris tecum modulabunt carmen. & cantanti musico. digitisq; inter instrumēti foramina per interualla ludenti, vox ad quemcunq; eius tactū consona, respondebit. Acuta scilicet grauis: cita: tarda: magna: parua: mediocris: lenis: aspera: contracta: diffusa: continēti spiritu: intermisso. fracta. scissa. flexo sono. attenuata. inflata. inclinata, & vsq; adeo profunda, vt infra vocem decempedę cannę (vt aiunt) siue calami decem scilicet pedū longitudinis cuiuscunq; organi perfectissimam vocem suam

suam deflectat, atq; (si dicere fas est) profundat. Tantę autem vocum sonorumq; varietatis causas exprimere longū foret. Quādo principio quidem musicum hoc instrumētum, imperfectum omnino in Pannonia fabrefactum fuit, & duodecim tantum voces, ac eas sanè imperfectas, dissonasq; promebat, nec ad horā cōcentū seruātes. Facillime quippe in præcipitē dissonantiā ruebāt. Nec stare loco nouerāt. Tētauit sępe & sępius Afranius, si quo mō illud, vel mediocriter saltē stabilire valeret. Cūq; in Pannonia, atq; Germania fabros metallarios architectosq; quāplures lignarios expertus fuisset, & frustra operā impēdere cognouisset, desperato negocio, req; imperfecta, relicto in Pannonia instrumēto, in Italiā reuersus est. Quo autē alio nisi diuino nutu arbitrari nequeo, deinde factū fuerit, vt post aliquot annos ab Othomano Turcarum Imperatore, Belgrado capto, profligatoq; Pannonię Rege, atq; interfecto, instrumentum ipsum hoc in Italiam deportatum sit, & ad dicti Afranij manus iterū deuenerit. Qui deo opt. max. gratias agens, animum denuo adiecit. si quo tandem ordine ac modo ad perfectionē illud reducere posset. Et in Ioannem Baptistam Rauilium Ferrariensem rarum sanè & excellentis igenij virum icidit. Cui cum votum suum familiariter apperuisset. Is vnus illi fuit procētum (vt ita loquar) millibus Pannonijs atq; Germanis, aliàs igeniosissimis. sed ī hoc opere perficiundo (pace eorum dixerim) cecucietibus, fabris. Qui geminas linguas, siue vt uocāt, piuas fabrefecit. Quarum una argentea, altera ex ære est. Et argenteam quidē ī inferiori parte columnę unius (sunt qppe maiores illę columnę ī duas dissectę partes, & una ī
alteram

alteram ingreditur, argentea lamina in circulum ducta co
pulæ locum tegente) ad ima deflexam, fundumq; intuen=
tem, stabili nexu ligauit. Aeneam vero ī alterius columnę,
simili parte, sed miro quodā artificio digitali (si dicere fas
est) æneo meatu primum ad ima pendulam, atq; hinc subi
to reflexam, ad superna videlicet ora vertentem, cœlumq;,
licet clausa spectantem affixit. Decem quoq; mirabili indu
stria ingenioq; foraminibus prioribus adiectis, à duode=
cim imperfectis vocibus, ad duas & viginti perfectissi=
mas candidissimasq; reduxit voces. Quas pro musici, di=
gitis in eo articulate ac scite ludentis, simulq; cantantis arbi
trio exprimit, reprimit, & suo quoq; modo loquitur ac ta=
cet, & vt brachia musici folles mouendo temperant, musi=
cas proportiones retinet, aut variat. Quamplurima alia
quoq; latentia musicæ facultatis habet secreta, quibus qui,
vt Afranius, recte, ordineq; nouerit vti, omnium musicali
um instrumentorum voces, sonosq; æmulabitur, & con=
cordem concentum gratamq; ac cœli ciuibus dignā har
moniam suscitabit. Quæ omnia si recensere in præsentia
vellem, suscepti operis propositum omnino excederem.
Illa fortasse alius iusto opere (qđ scitu digna sint) aliquā
do narrabit. Quæ audientis protinus siue legētis animū
in admirationem, vel etiam sua nouitate ac varietate in stu=
porem inducent. Hoc phagoto si Marsias ille arrogans,
aduersus Apollinem vsus olim fuisset, facile crediderim,
musarum ignominiam non sustinuisset. Sua quippe cum
nouitate placere, tum suaui gratoq; cōcentu, ac dulci har=
monia, ne dum indignatos musarum animos imutare, ve=
rum etiam Phœbum ipsum ad sui beneuolentiam tradu=
cere,

cere, Lyramq; paulum deponere, & phagotum sumere facile quodammodo ipellere potuisset. In eo enim perfecta vsq; adeo cuncta reperiuntur, vt nihil supra dici queat, nec optari. Quamobrem Afranius ipse, cuius domus omniũ ferè ĩstrumentorum, organorumq; musicalium plena est, & eorum vsu hactenus delectatus est, posthabitis cunctis, in hoc solum animum adiecit, ipso delectatur, ĩ illo relictis vanis & amatorijs cantilenis, posteaquam sacerdotis munere fungit, diuinas laudes, hymnosq; dulcisonos, & gratiarum actiones deo assidue cãtat, & illi pro cũctis musicalibus organis, vnum hoc phagotum, nec imerito, satis est. Proinde neq; à phagos, quod voracem insinuat dicemus deriuari, quando in obliquis haud quaquam crescat: cum tertiæ sit parisyllabicorum declinationis in .os. & in .on. p omicron desinẽtium nominum, & in genitiuo tu phagu, datiuo to phago, accusatiuo ton phagon, non phagota facit. Quin nec ab arbore inter glandiferas adnumerata fago. Cuius inter cunctas glans est dulcissima glandes: qua etiam in chio oppido obsessos homines lõgo durasse tempore à Cornelio Alexandro proditum est. Hæc enim suẽ hilarẽ facit, carnem coctilem, & leuem, ac stomacho vtilẽ, vt hac ratione motum autumen Galenum medicorum facile principẽ, in sexto de ingenio, carnes porcinas, seu suillas cæteris alijs carnibus prætulisse, ob conuenientiam cũ carne humana. Quas etiam plurimi medicorum cõmendant. Quadrupedũ (inquit Aliabas in quinto theoricæ) caro, laudabilior est porcina, in calore & in humiditate tẽperata. Idem sentire videtur etiam Abolai rex Auicenna, melior, inquiens, est porcina. Quãdoquidem huiusmodi carnes,

carnes, vt ait Democritus, quando digestæ fuerint, sanguinem nutriunt optimum. Hanc tamen opinionem, ceu hæresim quandam à veritate remotam, medici nōnulli explodendā censuerunt, q̄ s. nutrimēti laus, in eo vel maxime cōsistat, qd' cibus facilis sit(vt medicorū verbis vtar) digestionis nō viscosum, nec multæ supfluitatis, autore eodē Galeno, de ingenio, & elementorū secūdo. Quæ omnes qualitates & accidentia cuncta, in hac simul carne reperiūtur. Haud facile. n. cōcoqui pōt, & visci plurimū hēt. Sed hoc ipsi videāt medici, quorum opiniones(vt philosophorū) vix umquam conciliari possunt. A Fago preterea arbore Fagina deducitur, fit etiam Fagutal, quod fuit Romæ Iouis sacellum, in quo erat fagus arbor, quæ Ioui sacra habebatur, vt ex eo, haud inepte sanè, potuerit instrumentum ipsum, nomē inuenire. Sed nec ab vno penitus aliquo ex dijs agrestibus, q iccirco q̄ è terra geniti, fari nesciūt, Fauni sunt dicti, nomē deducere valet, vt Faunotū dicamus. Quādoquidem etsi agrestis pastoris appareat instrumētum esse, ac ferè insanum, aspectu tamen elegans est, & oculis gratissimum, vocemq; cum à vēto inspiratur, vsq; adeo concinnam, aures'q; audientium demulcentem emittit, vt penè loqui, omniumq; instrumentorum musicalium ora quodammodo & sonos exprimere videatur. Quo fit, vt auscultantium, ne dum aures, verum etiam animos, dulci suo modulamine, adeo suspēsos ad se trahere facile queat, vt nec facilius saxa, ferasq; Orphei, vel Amphionis Lyra potuisset. Vt cūq; autem sit, siue à phago verbo, siue à pellibus coronata arbore Fago, seu à Fauno, & à Fagutal, nomē accipiat, optime qdē(meo iudicio) nō Monaulòn,

 Diaulòn

Diaulòn, Triaulòn ve, sed Phagotum dicemus. Plica igitur (vt vnde digressi sumus reuertamur) hoc, & texe, in reliquis etiam huiusce coniugationis formis, charumq; habeto, nec pigeat istius concinnæ modulationis consonantiã meditari, & de ea sæpius cogitare, in memoriamq; reuocare, ac balantum more, quod iam comedisti, diligentius, exactiusq; iterum ac sæpius ruminari, vt tãdem absq; dolore iam concepta literarum semina parias, ostendas scilicet, palàmq; facias, quantũ ex his admonitionibus, traditisq; præceptionibus nostris profeceris. Et ad tertiam alphabeti cõsonantem, adq; eius andisticha elemẽta, media, tenuia, atq; aspirata descende. Quæ tertiæ sunt coniugationis varitonorum verborum charactiristica, seu formatiua. Siquidẽ omne verbum, quod ante omega, habet delta, mediam, thita aspiratã, aut taf, tenuẽ, istius tertiæ coniugationis est. Vt ado, plitho, anyto. Et licet triplicitas ista consonãtium, nonum earum quæ mutæ dicuntur, numerum compleat, vt merito cum illis reticere, atq; penitus obmutescere, nostra quoq; isthæc traditio posse videatur. Tamen quia miro quodam modo, ac monstri penè instar, quod illis natura negauit, dum sese magnæ vocali omni nisu committũt, copulamq; eius efflagitãt, muta prius ora, in dulciloqum cantum resoluunt. Et delta litera inter alpha, & omega, media locata. Ado, quod canto sonat, exprimit, & tanquam dulci odæ concentu, beneuolas discentis aures demulcet. Et adscito thita, plitho, quod impleo significat, blande aspirãdo immurmurat atq; implet. Demum desyderio satis pro aliarum voto expleto, vnà cum cæteris octo consonantibus Taf, tenuis, extremũ vale mutis dicere cupiẽs, Anyto,

quod expeditionem, reiq; perfectionem insinuat, tanquã altera cœlestis Vrania, tenui dulciq; sono expressit, & finẽ nouem mutarum, literarumq; tertiæ coniugationis verborum varitonorum charactiristicarum, demonstrauit effectum. Mihi quoq; operępretiũ visum fuit, ista nequaquã silentio inuoluere, priusquam in exustam, à Solis feruẽtissimis radijs, Indiã, è Gręcię amænissimis, pro tempore regionibus, me conuerterem.

De Indorum consonantibus.

¶ Latinorum igitur, Græcorumq; consonantibus declaratis, reliquum est, vt ad Indorum consonantes, explicãdas, conformandasq; deueniam. Nam & ipsæ latinorũ, ac græcorum ritu, à sinistro in dextrum latus ducto calamo scribuntur. Sunt igitur Indorum consonantes, viginti. Quarum prima est. La. secũda syllabarij litera, quæ ꝓ hebręo, chaldæo, latino, gręco, nec non aliarum linguarum. l. sumitur, vt in prima dictione Dauitici, psalmi secundi, quam hebræi. Lamma. idest quare vel vt quid proferunt, Chaldæi & Syri. ܠܡܢܐ. lmono. & Arabes, Syriæ, & Numidiæ. لماذا. lmada. & chaldaica interpretatio in psalterio Nebiensis Episcopi. למא. lema. Indus vero. lamonoto. vel rectius (seruata regula Sads, sextę videlicet sedis, in qua Seuę hebræorum more, vt plurimũ obmutescit. o. paruũ) dicemus. lamont, vel lamnt. Et in psalmo. 21. secundum eorum computationem. Hebręorum vero, & Chaldęorum partitione. 22. Amlachia, amlachia: nazorani, vualmont: hhadagani: hoc est deus meus

deus meus, respice me, & quare dereliquisti me. Notandũ hoc loco est, verbum, respice me, non esse in hebraica, nec in chaldaica Syriç: nec in Nebiensis Episcopi litera: sed nec in Punica Syriç interpretatione, quamquam in arabica Nebiensis (quç à grçco videtur desumpta) verbũ illud habeatur. Hebraica quippe veritas, sic habet. אלי אלי למה עזבתני hoc est eli eli lamma azauthani, & chaldæus syriæ, ܐܠܗܝ ܐܠܗܝ ܠܡܢܐ ܫܒܩܬܢܝ. alohi alohi lmono sbachthoni, & Arabs ܐܠܗܝ ܐܠܗܝ ܠܡܐܕܐ ܬܪܟܬܢܝ. alhai alhai lmadi tractni. Chaldaica Nebiensis litera, אלי אלי מטול הם שבקתני. eli eli matul ma scbaqtani. Sed nec Matthæus, nec Marcus Euangelistæ, qui verba Saluatoris nostri in cruce referũt, verbum illud apposuerunt. Nam Matthæus ait, ηλει ηλει λαμα σαβαχθανι. hili hili lama sabchthani. Marcus vero, eloi eloi lama sabachthani, & Armenica Matthçi interpretatio, eodẽ modo est, Էլի Էլի լամա սաբաքթանի. eli eli lama sabachthani. Eadem tamen Armenica psalmorum interpretatio habet verbum illud respice me, cũ dicit. Աստուած Աստուած իմ նայեաց առ իս ընդէր թողեր զիս. Astuz Astuz im naieaz arh is, iendier tholier zis. hoc est deus deus meus respice ad me, quare dereliquisti me. Idem quoq; & Macedones referunt cum aiunt. Boge Boge moi vienmimi, viescuiu ostauime. Idem ferè

& Dalmatç

& Dalmatę dicentes. Boge Boge moi vanmimi vſchuiũ me oſtaui: Græca etiam interpretatio habet. Ho theos, ho theos mu, proſches mi, ina ti encatelipes me, quod eſt deus deus meus quare dereliquiſti me. A qua defluxiſſe videtur, tãquam a fonte Macedonum, Dalmatarũ, Armeniorũ, Indorũ, Arabũ quoq; (quæ in pſalterio Nebieñ. Epi eſt,) pſalmi iſtius interpretatio, quæ his verbis exprimitur.

[illegible]

[illegible], Alhai Alhai antar ali, lmada ia alhai tar ctni, hoc eſt deus meus, deus meus, reſpice me, quare o deus meus dereliquiſti me. Iſta a nobis dicta ſint, vt erigant aures, & oculos aperiãt, qui pſalterium Indorum legunt, & diſcernant (vt iam diximus) vnde fluxerit. Cęterum litera iſta pro lamed ponitur in pſalmo. 118. ſiue. 119. in duodecima Ogdoade, ſub litera lamed. Et ĩ pſalmo. 83. iuxta hebraicam computationem, vbi dicimus. Facti ſunt in adiutoriũ filijs Loth, Indus ita habet. Vuachonuuomu radoeta: ladakika: Loth, & pſalmo. 103. Et cedri libani quas plantauit. Arza: libanos: zatachalcha. Et in multis alijs dictionibus in quibus. l. litera neceſſaria eſt, pro eadẽ ponitur. Syllabarij quarta litera, quæ conſonans ſecunda eſt. Ma inſcribitur, & pro mim ſumitur, vt in tertiadecima Ogdoade, prędicti pſalmi. Beati immaculati, & in pſalmo 83. Moab, vuaagaranuin, nebal: hęc dictio auferenda eſt & ſubſtituenda. gebal. vuaamon. vuaamalek. ideſt moab & agareni gebal & amon & amalech. Et paulopoſt ſequitur ꝓpheta. Fac illis chama, modiam, vuaſiſare. Sicut madian & ſiſare. Et ĩ pſal. 98. Muſe vuaAron, ideſt Moyſes & Aron.

& Aron. Et in quamplurimis alijs psalmistę locis constat pro. m. assumi. Sequitur tertia consonans. Sa. quinta in ordine syllabarij litera, quę. scin. &. sin. hebręo & chaldęo respondet, vt in iam dicto psalmo. 1 1 9. i penultima Ogdoade, sub litera. san. quam. scin. hebręorum & chaldęorum magistri appellant. Et Ioannes Potken in dicto psalmo, nullam inter hanc & samech differentiam faciens in qnta decima Ogdoade, vbi locus est literæ samech, quã Indus ibi nominat samchet, per. scin. quintam Indorum literam scripsit, cum tamen per. sa. septimã debuisset: & illius quartę sedis vel stantię, nimirum. orabo. per. sa. uidelicet longã scribere. Iccirco castiganda erit dictio. & loco. sa. quintę ponenda est. sa. septima syllabarij litera. Nam in psalmo secundum hebraicam computationẽ. 3 0. ubi nos dicimus. Audiuit dominus & misertus est mei. ait Indus. Sama. ogziaboher vuatasahalani: ubi hebraica & chaldaica litera eisdem literis primam hanc dictionẽ. sama. scribit. videlicet scin. mim. &. ain. Pacis quoq; nomen simile est apud Indos, Hebręos, Chaldęos, & Arabes, vt clare patet in psal. 7 1. vel. 7 2. vbi dicimus, & habundatia. salam. idest pacis, ait Indus & Arabs. Hebraicæ vero. scalom. & Chaldaici sclomo. & in psalterio Nebiẽ. epis. sclama. vel. sclamo. aut scloma. cum scriptum sit per geminũ camez. aut certe. sclomo. chaldaico more, qui pro. camez. vtuntur. odom. & p sin. & per hanc consonantem de qua loquimur scribunt. Præterea in eodem psalmo habemus. Reges Arabum & Saba, vbi Indus. nagasta saba vuaarab. idest reges saba & arabum. in dictione nagasta est. sa. septima syllabarij litera, quam pro. samech. dicimus accipiẽdam, & in. saba. est. sa.

de qua

de qua nunc tractamus. Sed & hebraica litera habet. malche sceba vsaba. & chaldaica Nebi. episc. malchaia disceba vseba. Chaldaica vero Syriæ. malche dscaba, vdsaba. & Arabica syriç. mluch saba vscaba. In his duabus dictionibus differentia nobis literæ istius, &. samech. clare innotescit. Nam prima dictio sceba per. scin. ab omnibus scribit, & secunda. seba. per. samech. præter quam ab Arabicis q vt plurimum in dictionibus, quas cum hebræis & chaldæis cõmunes habent literç metathesim facere consueuerũt, samech. in. scin. & scin. in. samech. immutantes. Pro inde in nomine hebraico aut chaldaico, in quo. scin. litera repe ritur, si duodecimã Punici alphabeti literã. sin. aut in quo samech. vel. somchath. si tertiam decimam quæ. scin. dicit substitueris, arabicum proculdubio nomen illud efficies. Et hoc apud *illos* in id genus nominibus ferè catholicũ est. In arabica præterea Nebieñ. episc. traditione habemus, mluch alarb, vsaba. idest Reges Arabum & Saba, sicuti & nos, & Græci, & Indi. Cur autẽ hoc dictum sit, lector amice considera, Quarta consonans est. Ra. quæ sextum in numero literarum locum tenet, &. r. latino. rho. græco, res. &. ris. tam hebræorũ quam chaldæorũ respondet. vt in psalmo iuxta hebrçorum computationem. 87. vbi nos dicimus. Memor ero raab & babilonis. Ibi Indus cum hac litera &. ain. scribit. la raab. idẽ dicit & scribit hebrçus scilicet. Rahab. sed cum. res. &. he. aspiratione leni, at chaldæus syriç, nec non & Arabs, tam Syrus, quam Numidicus, Nebieñ. episc. Rahhab. per. ris. vel. ra. &. hhet. fortem aspirationem scribit. Ponitur etiam hęc litera in prędicto psalmo. 119. in vigesima Ogdoade, pro litera. res. & in

in alijs

alijs nominibus atq; dictionibus à nobis in superioribus descriptis, ac cęteris ĩ quibus .r. cõmunis est litera. Septimũ in alphabeto locum occupat .ſa. litera, quinta in consonãtium numero, quę vt paulo ante in tertię cõsonantis explicatione demonstratum fuit, pro .ſamech. & .ſomchath. ac latino .s. accipitur. Locus pręterea eius in quinta decima Ogdoade, ꝑdicti psalmi. 1 1 9. sub litera .ſamech. facta (vt supra dictum fuit) literarum metathesi proprius est. Cęterum verbũ pono Indis & chaldęis cõmune est, eisdẽq; literis scribitur. Nã Indus in psalmo. 1 4 0. vbi dicimus. Pone domine custodiam ori meo, cum hac litera scripsit. Simo ogzia, idest pone domine. Chaldęus noster in psal. cxix. in Ogdoade. Nun. ܣܡܘ ܠܝ ܚܛܝܐ ܦܚܐ. Somu li hhatoiæ phahhæ. hoc est posuerunt vel tetenderunt mihi peccatores laqueos. & psamo. cxlvii. ܣܡ ܬܚܘܡܝܟܝ ܒܫܠܡܐ. Som thhuuamaichi basclomo. idest. Posuit terminos tuos in pace. & ĩ psal. cxxxix. ܓܒܠܬܢܝ ܘܣܡܬ ܥܠܝ ܐܝܕܟ. Gbaltoni vsomt alai idoch. hoc est. Plasmasti me & posuisti super me manum tuam. vbique cũ .ſomchath. & .mim. scripsit Chaldęus & Indus. Crederem in psalmo. 1 3 7. alias. 1 3 8. in dictione. vuaosagod. idest, & adorabo. literam .ſa. fore remouendam, & hanc de qua tractamus esse substituendam. Qum Chaldęis, & Punicis, & Indis, adorationis verbum sit commune, & ab ipsis in dicto psalmo, per .ſomchath.

per.somchath.scribatur in dicto psalmo, vbi Syrus & Ne
biensis, esgud, vterq; arabs, asgad, & in psalmis .22.26.
45.66.72.81.86.96.99.106. iuxta hebręorum &
chaldęorum computationem. Idem adorationis verbum
reperit. Quae loca icciro voluimus hic notare, vt lecto-
rem admonitum faceremus in illis formatiuas futuri tem-
poris literas inueniri, quas hebręorum & chaldęorũ ma-
gistri per nomen. ethan. insinuant. Nec non & literas siue
syllabas pluralis tertię personę, & imperatiui modi ĩdices.
Quinetiam punctorũ, vocaliumq; mutationes, hebręo-
rum ac chaldæorum ritu, obseruatas ab Indis. Quos per
regulas inflectere verba comperiet, nec illis omnino care-
re manifesto deprehendet, tametsi nec dum ad nos, Indorũ
pręceptores, illas ĩ libris particulatim descriptas, miserint.
¶ Octaua litera est. ka. consonantiũ sexta, quæ. phi. gręco
simillima est, & pro. coph, siue. quph. chaldæo & hebræo
sumitur, vt videre fas est, in titulo. 19. Ogdoadis, sæpius ci
tati psal. 119. sub litera. coph. & ĩ psalmo. 1. & in via pec
catorum non stetit, ait Indus. vuazaikoma. idest, & qui nõ
stetit. Chaldæus Nebiensis. לא קם. la quam, aut (seruata
hebræorum regula de monosyllabis cũ camez) la quom
vel lo quom, & cum Chaldæo Syriæ ibidem dicente.
. لا قام . lo quom, vel lo kom, per. coph. s. & . mim.
cum odom. Et circa finem psalmi vbi dicimus, in cõ
silio vel societate. zzadiquin. aut. zzadikin. idest iustorum.
& vbicunq; inueneris iusti nomẽ in psalterio, semper per
zzadich. & . coph. scriptum, tam ab Indis, quã ab Hebręis,
& à Chaldæo Nebiensis Episcopi, ac Punicis, inuenies.
I Chaldæus

Chaldæus vero Syriæ, iusti nomen, & ab eo deriuata per zain. & . koph . scribere consueuit, vt in psalmo septimo. ܐܠܗܐ ܙܕܝܩܐ alhoo zadiquo. deus iustus. & in fine psalmi, confitebor domino. ܐܝܟ ܙܕܝܩܘܬܗ aich zadikuthi. idest secūdum iustitiam eius. Seruiet autem nobis pro. c. k. & . q. latinis literis. ¶ Septima consonans est. ba. nona in ordine literarum, & pro. b. accipitur, vt in secūda Ogdoade prefati psalmi, que titulo. beth. prenotatur. & in psalmo. 136. & Og Regē basan, la agnogus basan. Hebreus cum beth dagessato, basan scribit. Simili modo cū eadē. s. b. litera Chaldei & Arabes scribere cōsueuerūt. ܕܒܝܣܢ dbaison. & in sequenti psalmo. Super flumina babilonis. Indus. babilon. Hebræus. בבל. babel. cū camez. & . segol. cum eisdem literis, ac vocalibus punctis scribit Ioseph cœcus in psalterio Nebiensis Episcopi. & Arabes. بابل. & syriæ chaldæus. ܕܒܒܠ. dbobil. ¶ Ta. octaua consonans, & literarum decima crucem ob oculos nobis obijciens, pro. t. & . th. & . thau. tam Hebraico quam Chaldaico & punico sumitur, vt in xxij. & vltima sepe citati psalmi Ogdoade, que sub litera thau Hebreorum & Chaldeorum alphabeti litera, collocata est. Ad numerum quippe earumdem literarū, in. xxij. psalmus ille secatur partes, & vna queq; pars octo continet versus, a litera illius Ogdoadis incipiētes. Quod quidē non sine magno mysterio, & mystico sensu factū fuisse,

à Cabalisticis

à Cabalisticis autoribus traditũ est. Prçterea dictionẽ thar sis in psal. ad hebraicam computationem .48. Indus per hãc literam scribit. & Hebrçus per.thau.res. & .scin. quin & per easdem quoq; literas Chaldçus ibidem exprimit. ܕܬܪܫܝܫ. dtharsis. & Arabs facta mutatione scin literæ in somchath. ܬܪܣܝܣ. tharsis. Thabor quoque per hanc literam scribit Indus in psalmo.lxxxix. & Hebræus & Chaldæus. ܬܒܘܪ. thebur. & Arabs ܬܒܘܪ. thbur. In hoc psalmo pluribus vicibus dictio.antha.quæ tu,significat posita est,& illud.tha.per hãc literam scribit. Et ab Hebrçis quoq;,& Chaldçis,& Arabicis, p.aleph. nun.&.thau.exprimitur. In psalmo quoq; .106. vbi nos dicimus. Aperta est terra,& deglutiuit Dathan, etiam Grçcus interpres dathan,dixit cum .thita. & Hebraica, Chaldaica;Punicaq; litera,cum,daleth,thau,&.nun.scribit, & quod Hebrçi,דתן,dicũt dathan,cum duobus camez,Syri proferunt,cum.odom. ܠܕܬܢ. ldothon. & Arabes cum duobus. eliphin. ܠܕܐܬܐܢ. ldathan. Indus vero ladathan,cum prçsenti consonante. ¶ Duodecima litera est .na. quç nonum consonantium numerum obtinet, & pro.n.ponitur ĩ Ogdoade. 14.prçdicti psalmi,que,nun, titulo insignita est,quandoquidem à nun, Hebraico, omnes illius Ogdoadis versus incipiunt, inter quos quintus vbi nos dicimus, Anima mea in manibus meis semper, hebraica litera,pro anima mea,habet נפשי naphsi, per nun, cum ptha,phe,non dagessatũ,sed cum musitante seua,scin,

iamin, cum hirich, & iod, vbi illud iod affixum, pronominis vicem gerit. Eisdē literis & vocibus seu vocalibus notis, & Chaldæus, & Arabs Nebiēsis: Antiochena quoqꝫ litera per nun, scin, phe, & iud, scribit naphsi, cū abrohom, & ishhach, vocalium notis, hoc sanè modo inquiens.

ܢܦܫܝ ܒܐܝܕܝܟ ܒܟܠ ܙܒܢ. naphsi bidhaich bchul zban. Idē obseruat & Arabs mutato tantū (suo more) scin. in. somchath. ܢܦܣܝ ܒܝܕܝܟ ܗܝ ܒܟܠ ܚܝܢ.

naphsi bidaic hi bcal hhin. id est, anima mea in manu tua est in omni tempore. Indus vero eisdem penè seruatis literis ait: Nafosoia vel naphsoia vustha odecha bachuulo gize. Hic aduerte lector in dictione manu tua, ꝙ Chaldaica Syriæ interpretatio, Indorum, Arabumqꝫ, tam Syriæ quam Punici, Numidiciqꝫ regni habet ī manu tua. Nam ka. affixi pronominis secundæ personę indicium est, quos sequunt & macedones dicētes. Dusa moia vi rucu tuoieiu vinu, id est anima mea in manu tua semper. Hebręorꝫ vero fontem, & Gręci, & Latini sequntur, quinetiam & Dalmatæ, qui hunc versiculum verbis istis interpretantur. Dusa moie vrucu moieiu vinu, hoc est, anima mea ī manu mea semper. Quod autē dixi Indū eisdē penè literis animā indicare, dictum sit, quia Ioan. Potken. Indos ait. phi. græcū non habere, sed loco eius ponere. f. posset tamen & hic dici, ꝙ sit perinde hac. phe. hebræorū rafatū, quod per. phi. exprimitur non p. pi. neqꝫ enim dicimus napsi, sed naphsi, tam etsi. pe. ibi positum sit. Vidētur quippe Indi triplex. p. habere, pro vt litera illa & ab Hebræis & à Chaldæis tribus

bus modis enunciari potest. Aliter enim pronunciatur .p. sine dages & cum dages, ac cum raphe ab hebræis. Similiter à Chaldæis & Syris simpliciter positum, aut quãdo supra, aut infra se, vel etiam in ventrem inditum rubeum punctum habet, vt satis supra declaratum fuit. Nam aliquando pro .p. simplici accipitur, aliquando vero pro .p. fortificato seu geminato, aut (vt hebręorũ more loquar) dagessato, & aliquando pro .p. raphato, & tunc ad digamma eolicum tendet ad .f. scilicet aut .ph. prolationem deflectet. Idipsum & in .p. latino contingere, facillime diligens lector cõprehendet, si animum aduerterit ad dictionem à .p. incipiẽtem sequente vocali, diphtongo, aut consonante, aut etiam cum in media dictione syllabam finit, geminata existente, aut alia (si modo ratio syllabas componendi patitur vt seperent) sequente cõsonante. Iccirco id quod hoc in loco dicitur, Indum scilicet .phi. græcum non habere, nec more latino ex diuersis illud elementis facere, sed eius loco .f. ponere, posset nõ absq; ratione hoc modo castigatum intelligi, vt non obijciam, quod si hæc lingua, istaq; elemẽta, Chaldaica vera essent, non mirum foret, si Græcas, aut Latinas literas non haberet, quandoquidem omnium, qui sapiunt, cõsensu, antiquior his, sit Chaldæa. ℭ Cha. quinta decima litera, consonantium vero decima pro .caph. Hebręo & Chaldęo .coph. Punicoq; .chieph. accipitur, & Græcis .cappa. & .chi. ac latino .c. tenui, & cum aspiratione. Patet hoc ex titulo vndecimę Ogdoadis psalmi. Beati immaculati ex literis, capita, octo illorũ versuũ inchoantibus, in quibus .caph. inspicitur. Et ibidem dictio chuulu, idest omnia, quã etiam hebræus .chol. seu .chal. per .caph.

& Chaldæus

& Chaldæus Syriæ. chulheun. per eandem literã ſcripſe= runt, & paulopoſt vbi dicimus, vt cuſtodiam teſtimonia ofucha, ideſt oris tui, in qua eſt. caph. pro affixo pronomi= ne tui, ſicuti & in eadem Hebraica dictione. phicha. & in chaldaica Ioſeph cæci. phumach. & ſyriaca dphumoch. hoc eſt oris tui. Cæterum in pſalmo iuxta hebraicã com= putationẽ. 99. vbi habemus. Qui ſedes ſuper cherubin moueatur terra, ait Indus. Zaionabor diba cherubel. He= braica vero litera habet. loſceb cherubin. Chaldęus cæci textus. Cherubeia, & Arabica Nebienſis interpretatio. Al chrubin. Græca vero phraſis epi ton cherubin. vbi Chal dæus Syriæ ait, ܝܬܒ ܥܠ ܟܪܘܒܐ. lotheb al crubæ, & ibidẽ Arabica ĩterpretatio, ܐܠܓܠܣ ܥܠܝ ܐܠܟܪܘܒܝܘܢ. Algals ali alcharubiun. Idem nomẽ habetur in pſalmo. xvii. Et aſcendit ſuper cherubin.

¶ Za. vero decima ſeptima litera, & conſonantium vnde= cima ab. ita. gręco, & aſpiratiõe quadrata latina, haud qua quam diſſimilis eſt. Et pro. zain. hebræo & chaldæo acci= pitur, vt in inſcriptione ſeptimę Ogdoadis allegati pſalmi, vbi Indus ait. Zaio. vel. zai. vt obmuteſcat. o. ſextæ ſedis, & ibidem vbi verſum incipientes dicimus. Memor eſto. He= bręus dicit. zecher. ideſt memento. Indus. thazachar. Me= mor eris, propter literam. ethan. tha. ſcilicet indicem futuri temporis, & in eadem Ogdoade ibi. Cantabiles mihi erãt ait hebręus. zmirot aiu li, carmina erũt mihi, & Chaldęus noſter Syrię. zmirto heuau li. in hoc loco Indus nomine hæmãtico vſus eſt, vt. ma. dictiõis incohatiua demõſtrat.

Nimirum

Nimirum. Mazmur. idest carmen, canticum, hymnus, vel psalmus. Quod nomen in omnium ferè psalmorum titulis impositum reperitur, & à verbo. zamar. idest psalmum dixit, vel laudauit, formatum est. Cuius imperatiuum habetur in psalmo. 47. ibi. Psallite deo nostro psallite, psallite regi nostro psallite, quoniam rex omnis terrę deus psallite sapienter. Quæ verba Indus ita expressit. Zamru laamlachona zamru. Zamru lanogusna zamru. Osma nogos ogziaboher lachuulo modor. Zamru labouua. Ibi Hebręus. Zāmeru ælohim zāmeru. Zammeru lemalchenu zāmeru. Chi melech chal aarez alohim zāmeru maschil. Chaldæus Syriæ ibidem hunc in modū interpretatus est.

ܙܡܪܘ ܠܐܠܗܐ ܒܫܘܒܚܐ ܙܡܪܘ ܠܡܠܟܢ . ܡܛܠ
ܕܡܠܟܗܘ ܕܟܠܗ ܐܪܥܐ ܐܠܗܘܗܝ ܙܡܪܘ ܠܗ
ܫܘܒܚܐ. Zmaru lalhoo bsubhho alhoohau. Zmaru lmalchan. Metul dmalchohau dculoh arago alhoohau zmaru lhe subhho. Psallite seu cantate deo in laude. Psallite regi nostro, quoniam rex est vniuersæ terræ deus ipse, cantate illi laudem. Esse vero imperatiui temporis zamru, zammeru, & zmaru, quicūq; Hebræorum antiquas grammatices præceptiones legerint, siue etiā quæ à Germanis, & Gallis, necnō Italis, tam christianis, quam nostri temporis hebręis traditę sunt, vel mediocriter, etiam quasi per transennam prętereuntes aspexerint. Aut illa quoq; quę à Monstero Franciscano docte simul & accurate ad Hebraicam, Chaldaicamq; linguam conducentia, nuper in lucem prodita sunt, saltem degustauerint, intelligere facillime

cillime poterunt. Quamobrem, dedita etiam opera, regulas preceptiones ve aliquas de modis inflectendi, tempora formandi, modosq; verborum dignoscendi, hoc in loco tradere minime curaui, sed lectorem dumtaxat admonitum esse volui, accurataq; cõsideratione percipere, Indos, in nominibus verbisq; inflectendis, regulis Chaldeorum Hebreorumq; more vti. Necnon & tropos, aliosq; dicẽdi modos, & schemata, sicut & alie, aliarum linguarum varietates habere. Cæterũ in psalmo. 83. in quo habemus. Pone principes eorũ sicut oreb & zeb & zebee & salmana. Indus hac vtitur litera dicens, vua zeb, vua zeboel. Et Hebræus, per zain scribit, nec aliter Nebiẽsis in Targum Ioseph cœci, & ĩ Arabica ĩterpretatiõe. Chaldeus quoq; noster Syriæ dixit, ܘܐܝܟ ܙܐܒ ܘܐܝܟ ܙܘܒܚ Vaic zib vaic zobahh. vltima litera dictionis zobahh est aspiratio fortis, qua & Hebreus & Ioseph cœcus, in dicto iam nomine vsi sunt. Arabs quoq; per. ze. vel. zai. vndecimam alphabeti literam vtrumq; nomen scriptitat dicens. vzib vzabina. ¶ Decima nona litera est. da. consonantiũ duodecima, quae loco. d. capitur, vt in quarta Ogdoade citati psalmi sub litera. daleth. aperte videtur. Et in psalmo 132. Memento domine dauid, ait Indus. Thazacharo ogzia ladauuith. Hebreus. Zechuor iehoua ledauid. Ioseph cœcus. Idchar iehoua ledauid. Arabs. Adchar iarb daud. Syriæ vero Chaldæus, ܐܬܕܟܪ ܡܪܝܐ ܠܕܘܝܕ. æthdachir morio ldauid. & plura vide supra in. ta. octaua consonante. ¶ Tertia decima consonans est. ga. vigesima

vigesima in ordine literarum, quæ pro.g.scribenda est, & gimel hebræo, & similibus respōdet, vt in tertia Ogdoade psalmi Beati immaculati, vbi Indus pro titulo illius Ogdoadis posuit gamel, nomina quoq; gebal, agareni, & galaad, de quibus in psalmo.8 2.&.6 0.vt supra à nobis etiā dictum fuit, per.g.scribuntur. ¶ Quintadecima cōsonās est.ta.vigesima prima in literarū ordine, quam Io.Potken cum aspiratione scripsit, cum nihilominus illā p.teth.hebræo, & chaldæo, quod aspiratum non est, in nona Ogdoade prefati psalmi.1 1 9.apposuerit. Videtur autem esse scin. .hebraicū inuersum. Et aspiratio huic literæ addita remouenda est, & octauę consonanti copulanda, vt supra in ipsius octauę consonantis explicatione tractauimus, & pro.thau.hanc vero pro.teth.accipiēdam diximus. Præterea hoc nomē.hhataim.idest peccatores, cōmune est Indis, Chaldæis, Hebręis, & Punicis, & omnes per aspirationem fortē.hhet.teth.Aleph.iod.&.mim.vel.nun.scribūt. Nam Indus cū hac consonante scripsit.hhatoan.idest peccatores, in psalmo primo.hebræus ibi.hhataim.cæcus Ioseph.hhataæ.ibi Arabs.lhhatijn.& scripsit per literā.te. sextam decimam alphabeti, quæ.t.simplex est, vt supra explicatū fuit. Chaldæus Syriæ, ܚܛܝܐ. hhatoiæ, & ibi Arabica iterpretatio, الخاطئين alchatiin. Cæterum in psalmo.1 0 9.vbi nos, græco vsurpato vocabulo, dicimus. Et diabolus stet à dextris eius. ait Indus. vuasaitan iokumo baiamanu, & satan stet in dextram eius, & nomen saitan per.scin.&.teth.scriptum est, per hanc videlicet literam de qua tractamus. & per easdem etiā hebræus scripsit,

psit, ingens, vescatan iaamod al iemino, & Caldeus Syrię, ܘܣܛܢܐ ܢܩܘܡ ܡܢ ܝܡܝܢܗܘܢ. Saitono nquum men iaminheun. Arabs ibidē. ܘܐܠܫܝܛܐܢ ܥܢ ܝܡܝܢܗܡ Valsaitan ian iaminhem. Ioseph cœcus. Vescitna iekum ial iemineh. & Arabica interpretatio ibidem, alscitan flikph an iminhę. ¶ Vigesima secunda litera est. pa. consonantium quintadecima. quæ quidnā apud nos repręsentet, ipso nomine insinuat. Hanc literam in toto psalterio, & in omnibus Romę à Ioanne Potken impressis, vltra syllabarij descriptionem, octo tantum vicibus in vsu fuisse reperies, in psalmo. 41. vbi dicimus. Dum cō fringunt ossa mea exprobrauerunt mihi, qui tribulant me inimici mei. Indus ait. Vua iazana, puuni. psalmo. 10. in pharetra, vuosta, moguun, pathihomu. psalmo. 67. alias 68. Aethiopia pręueniet manus eius deo. Indus cum hac litera scribit, ithiopia. & psalmo. 119. in Ogdoade. 16. versu. 7. Ideo dilexi mandata tua, super aurū & topazion. ouark vuaompazion. Hebræus vero, vmippaz, & Ioseph cœcus, vmippiza, pro topazio & obrizo, cū. p. dagessato scripsit. Ioannes Potken literam hanc in dictione Potken vsurpauit, & in dignitatis suæ nomine insinuādo, videlicet præpositos, hoc est præpositus. Qui in his nominibus & in nomine, christhos, crucē mihi quoq; īgerit, dum. thau. literam (quæ crucis signum præsefert) aspiratam pro. teth. tenui adscribit, nec non & nomen apostolorum principis cum hac litera scripsit, Pethros, quod licet p. th. latinis scriptum sit literis, perperam factum censendum est, aspiratio-

nemq;

nemq; illam nomini. Thomas. addēdam rationibus manifestis, superius à nobis adductis dicendum est. Paulos quoq; cum hac litera à Potken scribitur. ¶ Sequitur vigesima tertia litera, consonantium sexta decima, quæ. za. dicitur. & pro. zadich. vel. zode. vel vt aliqui volunt. tsade. aut sadich. vt. 8. Ogdoade superius citati psalmi, quę titulo zade pręnotatur, in qua dicimus. Iustus es domine. Indus ait. zadok antha ogzia. & hebræus, zadiq attha iehoua. eisdē enim literis nomē zadich scriptū est, per. צ .nimirū. ד . &. ק . Prima dictio istius Ogdoadis. s. vuahhozocha castiganda est, vt dicat vuazazacha. Simili modo prima septimæ lineæ dictio, vuagabrochacha. idest & seruus tuus, in emēdatis codicibus antiquis est. vuagabrochasa. quod cacophognię euitandæ gratia factum esse arbitror, nec semel tantum in quamplurimis etiam psalmis obseruatū est. ¶ Vigesima quarta quæ sequitur litera & consonantium decima septima, simili modo. za. nominatur, forma tātum à superiori discrepans, virtute vero eadem est. Confundūtur quippe inuicem vt notum esse potest, ex dictione psalmi. 40. prima. bzuo. idest beatus, sed ratione quiescētis. o. sextæ stantiæ, dicemus. bzue. vel. bzui. quandoquidem vltimum. ain. o. sonans, non penitus aphonum remanet, sed per. e. vel. i. raptissime proferendum erit, ita vt vix discerni queat, an in. e. vel. i. vel etiam. o. desinat, & scribit per hanc literam. bzua. Tamen in tertia linea eiusdem psalmi vbi habemus, & beatum faciet eū in terra. Indus dicit, vuaiabazo & cum priori litera. za. scribitur. Lucæ vero primo, vbi dicimus. Ecce enim ex hoc beatam me dicent, seu beatificabunt me, Indus ait, iasthi bazoani, & cum hac consonante

scripsit. Simili etiam modo in fine psalmi. 143. beatum dixerũt populũ, cui haec sunt, ita Indus ait, vuasthab zoouuo & beatificabunt siue beatum dicẽt, nam dictio ista ab, vua, ex Indorũ consuetudine incohanda fuit, & proinde lineae penultimae dicti psalmi addenda. Et hic obiter animaduertendum censui, quod verbum hoc, non ab. a. sed ab. i. debuisset initium capere, quandoquidem litera. a. quae in futuro additur, primae personae indicatiua est. I. vero tertiae, vt nouerunt, qui literarum, ethan, vim non ignorãt, nisi forte cum Rabi Iosi, in commentarijs libri geneseos hierosolyma lingua scriptis, ad primam personam pluralis numeri referre velimus, ac dicere, beatus populus, cui sic est, hoc est, dicemus beatum populum illum, à quo regis cessauit furor, mutatus scilicet est rex à furore quo percitus erat. Prętereа, scin, &, thau, in principio addita, quem nam verbi affectum insinuent, considerare inquam debebunt, qui hebraicas, chaldaicasq; in verborum coniugationibus pceptiones familiares habent. ¶ Penultimam syllabarij literam Ioã. Potken, fa, appellauit, & cum. f. scripsit, vigesima quinta litera est, & consonantium decima octaua, de qua pter ea quae in explicatione nonae consonãtis supra diximus, & illis inhęrentes asserere audemus, literam hanc ab indis pro. pe. raphato inuẽtam, pro ea scilicet insinuanda voce, quae est raphati. p. apud hębreos, nec. f. latinum seu mauis ęolicum digamma esse, sed Punicum, Arabicumq; mutuatum, phe, vt quod à dextro in sinistrum per planam (vt aiunt) lineam ducebatur, à leua suspensum, punctis p diuerso vocalium sono variatis, in dextrum deflectatur latus. Qui autem fieri potest, vt quod omnes ferè orientales
linguae

linguę ab hebraica initium capientes, pro millenario numero, primae alphabeti literae nomen, scilicet, aleph, accipiunt, vt in psalmo. 90. vbi dicimus. Cadent à latere tuo mille, hebraicus textus habet, מצדך אלף mizidcha ęleph, & Chaldaica Ioseph cœci interpretatio in eodē loco. ܐܠܦܝܢ alphin, & respondens Arabica Nebiensis, ܐܠܐܠܦ. Alalaph, & Syriaca Chaldaicaque interpretatio, ܢܦܠܘܢ ܡܢ ܣܛܪܟ ܐܠܦܐ. nephflun men satroch elphæ. Arabs Syriæ, ܝܣܩܛܘܢ ܡܢ ܓܢܒܟ ܐܠܘܦ. Isktun min gnbch aluph. Et psalmo. xc. Quoniā mille anni ante oculos tuos, ibi hebræus, & Ioseph cœcus, כי אלף שנים chi æleph scanim. Arabs Neb. ܐܠܦ ܣܢܗ. alph snhe. Chal. Siriæ. ܡܛܘܠ ܕܐܠܦ ܫܢܝܢ. Metul daleph scnain. & ibi Arabs, ܠܢ ܐܠܦ ܣܢܗ. Lan alph snhe. & psalmo. cv. hebræus textus, לה אלף דור Le æleph dor, in mille generationes. Ioseph cœcus, לאלפין דרין Lalphin darin. Chaldæus Syriæ, ܠܐܠܦ ܕܪܝܢ. Loleph dorin. vtraque Arabica interpretatio cōformis est, ܐܠܝ ܐܠܦ ܓܝܠ. Ali alph gil. Indus pro mille, asartu mooth, id est decē cētum, & pro myriade,

Aolaph,

A olaph, & in canticis canticorum cap. 4. vel. 5. electus ex millibus, om aoleph, ideſt ex millibus, & in vulgato loquendi vſu pro mille, olph & elph, ſicuti & pro centum facta metatheſi. o. literæ, omoth, quod alias mooth, eſſe deberet, cum & Hebræi, & Chaldæi, pro centum, meah, dicāt. Et obiter hic notandum eſt Indos, ain, & a. literis, mutuo vti, quod patet ex dictione, aſſartu, decem ſignificanti, nam in ſupra dicto cap. 4. can. canti. per, ain, in cap. vero. 8. p a. ſcripta eſt. Et omnes vno ſcribendi ordine. alep. millenarij ſignificatiuam numeri dictionē per. p. finiāt, & per. ph. p. ſcilicet (vt hebræorū vtar dicendi conſuetudine) raphato proferunt, in vocem. f. iam noſtri deſinentis, & ſolus Indus, qui ſe chaldæum iactat, latino. f. ſeu ęolico digamma vtatur, coniectura ſanè aſſequi non poſſum. Præterea in pſalmo. 135. Pharaonem Hebræi, Chaldæi Syriæ, & Ioſeph cœcus, Punici, Arabiciq;, tam orientales, quam meridionales, & occidentales, quin & Græci, Macedones, Armenici, Dalmatæ, & vtriuſq; Miſſiæ, ac Gotiæ incolæ, ac Latini per. p. aſpiratum, ſeu. ph. ſcribere paſſim cernuntur, & Exodi quoq;. 15. in cantico Moyſis, dolores obtinuerunt habitatores philiſtijn, Gręci per. φ. phi. ſcribunt. Hebręi per. פּ. pe. ſeu. פ. phe. Thargū Ionathę, biphleſceth, Syriaca Chaldæorū interpretatio, ܕܦܠܫܬ. daphleſth. & Arabica, فلسطين. Philiſtiin. Indus vero. floſtoem. per. f. At quo ſingulari priuilegio ſolus Indus latinū. f. in his, atq; id genus alijs nominibus, ſibi vſurpare è tā diſtātibus cœli climatibus auſus fuerit, aptis licet, ac linceis (vt ſic dicā) cernere oculis nequeo. Sed

nec

nec Argum illum, quem cētum fingunt oculos habuisse, crederem, si adesset spectare valeret. Proinde alijs istud studiose inquirendum relinquo. ¶ Vltima literarum syllabarij Indorum, vigesimum & sextum (sacrū videlicet magni illius diuini nominis, tetragrammaton) numerum cōplet, & consonātium decima nona est, taf, grçci, &. T. latini formam, effigiemq; prçseferens, à Ioanne Potken. pa. inscripta. Ad nullū in toto opere Romç impresso vsum venisse apparet, quandoquidem nec in psalmis, nec in canticis, sed in cantica canticorum in cap. 5. iuxta nostram diuisionē, secūdum vero Indorum partitionem. 4. in fine lineç tertiç decimç, vbi nos dicimus, venter meus eburneus distinctus sapphiris, carsu selada karna nage deba obona sanoper. Primam literam istius nominis quç. scin. est, quinta syllabarij litera, crediderim amouendam, & in eius locū. samech. quæ septima in ordine literarum est, substituēdam, vt cum hebræo conueniat, cui idem prçciosi istius lapidis nomen cōmune est, & per. samech. &. phe. dagessato. iod. res. iod. &. mim. idest sappirim scribitur, vel vt græcus interpretat, sapphiris, per. π. p. &. φ. ph. In Thargum vero Ionathæ, Exodi. 28. &. 38. pro sapphiro. סבזיז sabziz & sabzez, cum. scin. scriptum reperitur. Et in numerali quidem officio, vno variata modo, octauum numerum indicat, mutatione vero alia, vigesimum, atq; alia sexagesimum. Addita vero seu diducta à transuersali linea pēdente ad æqualem mensurç proportionem alia. π. pi. grçci quadrati figuram ostētat, octuagesimumq; numerū significat. iccirco haud temere ab ipso Potkē, dictū arbitror, Chaldços vtroq; p. rarissime vti. Et tandem literarū syllabarij indorū conformationis

finem facimus. ¶ Superest tamen vigesima consonans, quę est. vua. I ϝ. in ordine literarum, & licet vocalis sit, cōsonans tamen plerūq; est, quemadmodum de. u. latino, & vide, & u. Macedonum, ac Dalmatarum dixisse iam credimus. ¶ Quatuor vero alię illę literę, quae extra syllabarij ordinem esse videntur, eędem tamen sunt, alio tantum punctorum additamēto differentes, & u. adnexum ante quamlibet quinq; vocalium habentes, ipsum nunquam, nec vocalem suam remittunt, sicuti plerumq; illę quę in. sads. in sexta videlicet stantia, reperiuntur. ¶ Quinimo nec disyllauiam, duarum scilicet syllabarum numerum minuūt, quā ob causam syllabę potius quam literę merito sunt appellādę, ac pro longis sunt semper accipiendę, vt chuo, per. ω. omega, & cum quatuor alijs vocalibus. a. e. i. u. non aliter & guo, & kuo, & hhuo, quę est aspiratio fortis, de quibus exempla habere poteris, in psalterio & canticis Romę impressis, ne in recensendis illis plusculum fortasse temporis frustra conteramus, & de indorū literis hactenus sit dictū.

De Iacobitarum, Cophtitarumq; consonantibus.

¶ Quatuor & viginti habent Cophtitę, & Iacobitę, consonantes, non multum à Graecis & Macedonicis dissimiles. Quarū prima. vueda. dicitur. Ƀ. quae penè graecū vita. β. tibi ob oculos representat, & pro. b. latino accipienda est. ¶ Secunda gamma. Ϫ. loco. g. nostri, & gāma. γ. graeci. ¶ Tertia delda. Ⲇ. pro delta. δ. &. d. sumenda. ¶ Quarta, zso, seu, cso. Ϭ. quae licet consonans sit, vt plurimum tamen pro sexta numeratione ponitur, nec in alium apud illos fore vsum obseruaui. Nā & ipsi, graecorum more, per literas alphabeti suos computāt numeros.

& idem

& idem penè est ac.zielo.tam Macedonicum quam Dalmaticum, quandoquidem raro vel nũquam aliter vsurpatur. ¶ Quinimo sicut apud Dalmatas istius loco semper ferè ponitur.zemle.ita apud Iacobitas sequens litera, quae in cõsonãtium numero quinta est, & sieta dicitur, durius tamen haec aliquantulum quam zita sonat, & media quaedam videtur esse litera inter zita & csi. Est autem sieta. ʒ graecum.ζ.zita, & latinum.z.representans, ¶ Sexta consonans theda. ꝺ .dicta est, & pro.th. latino accipitur; & si in summo clauderetur, si extremę scilicet duae lineae in capite se contingerent, sicuti in infima parte se tangunt, eadem procul dubio esset, atq; Grecorum, Macedonum, Russorumq3.θ.thita. ¶ Septimo loco succedit Caba. ʜ .quae pro.c.latino, & graecorum.κ.kappa nobis est. ¶ Octaua consonans est Lauda. ⅄ .& haec a graecis.λ.lambda dicitur, & .l.exprimit, & est ferè Chaldaicũ quadratũ. ⅄ olaph inuersum. ¶ Me. ꝸ .& graecum.μ.mi, & latinũ m.est, nonumq3 consonãtium numerum implet. ¶ Nyn. ꝟ decima sequitur cõsonans quae pari modo tam graecum.ν.gni, quam latinum.n.est. ¶ Vndecima. ʒ .acsi vel xxi vocatur, & idem est q̃.cs. & .x.latinũ, & Graecum, Macedonicũ, Goeticumq;, seu minus Rossũ, aut (vt aiunt) Russum.ξ.xi. ¶ Duodecima consonans est. ꝧ .pi.p.scilicet latinum, & sicut nomine, sic & figura.pi.graecum est. ¶ Ruw. ꝓ tertia decima consonans, eadem cum graeco.ρ.rho est, & licet latini.p.formam prę seferat, pro.r.tamen nostro accipitur. ¶ Quarta decima consonans vocatur sigma. ϲ .& semicirculi sinistra pars est, & .c.latinum ob oculos tibi obijcit, qua figura pro.s.vtuntur, nedum Iaco

bitæ & Cophtitæ, verum etiam Graeci, Macedones, Bulgari, Seruiani, Rusii, & Dalmatę; quamquam Gręcis etiã alia alterius formæ sint pro sigma elementa, non secus atque latinis, quibus aliud est. s. quod aiunt, rotundũ, aliud. ſ. longum, idem tamen potestate elementũ est. ¶ Quinta decima consonans. ℸ. Taf. appellatur, & parum aut ferè nihil à graeco & latino. T. differt. Sed nec ab vltima Indorum litera. Ta. quam supra diximus pro. p. ab illis vsurpari, in eo dumtaxat differẽtiam ostentat, quod caudam in dextrum latus scorpij in modum deflectit acutam. ¶ Sequitur. ph. phi, sexta decima consonans, quae parũ aut nihil à phi. graeco, quin nec a phiur vel phiiur quoque. ph. armenico, & a. fert. tam Macedonico quam Dalmatico, & nobis pro. ph. latinis inseruit. ¶ Decimum & septimũ numerum consonantium litera illa obtinet, quę Simonis Petri Apostolorum Principis fratris, Andreę scilicet Apostoli Crucem æmulatur, & x. latinum esse videtur, &. X. chi dicitur, sicuti nomine, ita & virtute & figura. x. chi graecorum, & chir Macedonum, Rusiorum, Bulgarorũ, Seruianorum, necnõ & chir Dalmatarum, necdum à typographis publice traditum, similitudinem praeferens, nobis vero pro. ch. succurrit. ¶ Decima octaua consonans appellatur epsi. ... hęc litera tridenti Neptunio sceptro similis est, nec multum a psi. ... graeco, & Macedonico dissimilis, latinis. p. & s. representat. Hãc Dalmatę nõ habẽt, sed pro ea latinorum more pocoi & slouo vtũtur. ¶ Decima nona cõsonans est chei seu scei, ... & pro. ש scin dextro hebraico ponitur, & à nobis latinis pro. s. & c. ac

etiam

etiam seh. accipienda est. ¶ Vigesima consonantium est chachi seu ciachi. ܟ . ܟ . dissyllabū, clausum & patēs, nā vt de . ם . mim Hebraica, & . ܡ . mim Chaldaica, & Tartarica seu Punica litera superius dictū fuit, quod scilicet alia est clausa . ם . ܡ . alia patens seu aperta . מ . ܡ . eodem quoque modo & de hac ipsa litera dicendum est. Quandoquidem & in fine aliquādo nectitur, interdum vero haudquaquā coniungitur, vt videri potest in suis paulo ante descriptis characteribus atq; figuris, & ch. latinis auribus sonat, quamquam non adeo crassum, vt in. chir. Et. cia. vel. chia. pro vnica syllaba assumi debet, perinde ac si Nugas i materno nostro idiomate velles enūciare. Nā isthęc Nūgę sunt. Certamente queste sono ciaciare, trisyllabice ciaciare proferēdo, ita vt vix percipi queat, an. i. in prima & secūda syllaba proferatur, quātus ab eo incipere, & in. a. terminare videatur. Proinde. ci. & chier. Macedonici, nec non &. ci. 24 & cieru, vel chiaru. 𐌺 Dalmatici in prolatione normā obtinebit. ¶ Vigesima prima consonans dicitur gieusa vel ieusa, ac hieusa cum aspiratione leni. X . vt apud Armenicos in suo gie . X , & videtur esse lamaliph Punicum, & vuandalorum prima alphabeti litera ⋙ quae. aha. dicit, & . a. literę fungitur officio, triplicem q; habet proferēdi formam, proinde etiam varias nobis literas insinuat. g. scilicet. y. & hy. vt in Armenicis conformationibus dicetur. ¶ Vigesima secunda consonans est Sima ܣ vt Hebraicū samech,

 & Chaldaicū

& Chaldaicum somchat, & vt. s. latinum, remisso naturali paululum sibilo leniter proferēdum insinuat, & medium nescio quem sonum iter. s. & .z. habere videtur, Pareleon quādoq; reperitur, sicuti & Macedonicum. ier. & Dalmaticum omonymon. ճ. apud quos, cum in medio tū vel maxime in fine dictionum in consonantem desinentium superabundat, & quamuis scribatur non tamen ob hoc ως επι το πλειστον, profertur. ¶ Vigesima tertia cōsonans est, quam penè omisseram litera. ւ. vei, quæ licet vocalis sit, sæpenumero tamen (vt de non nullis aliarum linguarum vocalibus dictum fuit) consonans efficitur, iccirco etiam hoc loco in consonantium numero computabitur. ¶ Sequitur litera Di ֆ vigesima quarta & vltima tam consonātium quam alphabeti literarum, crucem nobis figurās, atq; mystice insinuans, quod si optatum tandem beatitudinis finem consequi desyderamus, ad illum per crucē à cruce nobis properandum, & in cruce tamdiu (Messihæ Saluatoris nostri exemplo) immorādum esse, quādiu, quod ille pro nobis æterno obtulit patri, eidem pro viribus, fidei ac necis vicaria compensatione repēdamus. Accipitur autem hæc litera etiam pro. d. & pro. t. & nōnunquam loco alterius literæ fuisse suffectam indicat. Vt cum taf græcum post gni positum reperitur, non inquam per. t. sed per. d. ex regula & græcorum loquendi vsu profertur. Quod quidem vel his qui modice & summis, vt aiunt, labijs, græcarum literarum prolationem libauerint, manifestum esse potest. Neq; enim Antonium per. t. literam tenuē scriptū, per. t. proferimus, sed per illius andistricham, delta videlicet mediam, Andonium, si hellinismū sapimus, enūciabimus.

Idem

Idem & de hac quoq; litera Iacobitarum vltima pro praesenti conformatione censendum est, vt ad Macedonas aliquando veniamus.

De Macedonum Dalmatarũq; cõsonantibus.

¶ Macedones & Gotij seu mauis Rosii vel Rusii, Scythiae maioris, vnius ve Sarmatiae partis incolae. Et q utraq; inhabitant Missiam, Bulgari, & Seruiani, nostra hac tempestate nominati, eodem ferè alphabeto vtuntur, tribus tantum quatuor ve literis non nihil variatis. Ad numerũ Homeri vatis ῥαψῳδιῶν, quatuor & viginti consonantes habẽt. Posthabitis etiam exceptisq; duabus illis, uch. videlicet & iath. vocalibus, quas pro consonantibus aliquando diximus assumi. ¶ Quarum prima est buch Б & pro. b. accipitur, vt in psalmo. 48. Quiq; terrigenae & filij hominum, simul in vnũ bogati, i, u, bogati, idest diues & nõ diues siue pauper, ibidem eisdem & verbis & literis, quo ad nomẽ literarũ tantũ, Dalmatę vtuntur, & paulo post, brati ne izbaimi, hoc est frater non redimet, redimet autẽ homo vel vir. Et in plurali numero in psalmo. 132. Ecce quam bonum & quam iocundum habitare bratij, idest fratres in vnum, & ibidem. Sicut vnguentum quod descẽdit na bradu bradu aaroniu, in barbam barbam aaron. Et in omnibus psalmis in quibus habetur, Beati nomẽ, quod blazemi dicunt, cum hac prima consonante buch scribitur, quã Dalmata etiam hoc modo [Glagolitic letter] figurat. Vuandali vero p b. habent literam [letter] quam buchf appellant. ¶ Secunda consonans vide dicitur, & haudquaquam à vita graecorũ & Iacobitarum, nec etiam à. B. latino quadrato differt, & haec est, quae aliquando pro. u. consonante succurrit. Et

Dalmatica

Dalmatica nec dum typis excussa, talis est ferè quale est si-
gnum, quo pro geminis insinuandis vtuntur Astronomi,
& Musici, pro nota breuis temporis, licet non nihil varia
sit. Ⰱ. pro b. latino, & vita græco accipienda in psalmo
137. Super flumina babilonis, ibi tam Macedo quã Dal-
mata, hac litera vtit. Hebræus habet. על נהרות בבל al naha-
roth babel cum b. dagessato. Chaldæi autem Syriæ,
ܥܠ ܢܗܪܘܬܐ ܕܒܒܝܠ al naharotho dbobil. Arabs,
على انهر بابل ali anhur babil. Targũ cœci, al
naharanata dbabel, & ibi Arabica Nebiẽ. iterpretatio,
ali anahar babil, & ibi est prima Punicorũ consonãs, quæ
be. appellat, græcus iterps, και των ποταμων Βαβυλωνος, epi ton
potamõ babylonos. Indus vero dicit vusta aflaga babilõ.
Quantã similitudinem habeat aflaga cum naharoth, &
reliquis Chaldaicis & Punicis supra adductis cogitet, qui
aliquando Syriæ, Babyloniæ, nec non Damascenæ regio-
nis fluminum pisces gustauerit, & quantum Indicum no-
men ad rumbum faciat intelliget. Vnum hoc sat nobis fue-
rit, quod etiã Indus per b. literã syllabarij nonã babilonis
nomen scribit, nec secus Armeni dicẽtes, Առ գետս
բաբելացոց, arh giets babielazoz, prima alphabe-
ti consonante vtentes, quæ bien vel pien dicitur, & pro b.
hic & in multis alijs locis accipitur. Et litera ista pro u. cõ-
sonante multoties sumitur, vt Deuteronomij. 19. Vidite
idest videte, quod ego sum solus, ibi prima litera est vide,
& in nominibus proprijs in sanctorum catalogo, Augu-

stini

stini, Vincentij, Geruasii, Pauli, & in quam pluribus alijs ponitur loco. u. latini, cum pro vocali, tum pro consonan te, exempla si adducere vellem, longam issimum telam texe rem, iccirco ad aliam consonantē descendo. ¶ Quæ gla gola siue glagole, tam Macedonibus quam Dalmatis di citur [illegible] &. g. nobis representat, vt in psalmo. 60. secūdū numerum Hebreorum. Moi iesi galaadi, meus est galaad. Idem ait ibidē Dalmata, vbi Hebraica litera, & Ioseph cœ ci, gilead, Syriæ nostra Chald. ܕܝܠܝ ܗܘ ܓܠܥܕ

dili hu geloodh. vtraq; Arabi. لي هو جلعاد

li hu gilaadh. Indus ziaia vuothu galaado vel galaad, cū sit fads stantiæ quiescentium. Et in hoc quoq; loco lincea ospio lectori oculos exopto, si modo per obscura quan doq; Chaldæorū nemora vagatus est. & in psalmo. 83. vbi dicimus, moab & agareni gebal amō & amalech, hac litera vtūtur Macedones, Dalmatę, & reliqui. In dictione tamen gebal, Dalmata non vtitur litera ista, sed iise, HP. di cens, iiebali vel giebali, nam & pro gemino. ij. & pro. hi. aspirato, ac pro. gi. accipit. Ibi Hebraica litera. Moab ve agrini gebal ve ammon ve amaleq pelescth. Nebiesis chal daica interpretatio. Moabaæ vehungeraę gublaę ve am monaę vaamalquaæ, vflisthaæ, idest moabitę & hungarini tę gebalitę & ammonitę & amalechitę & Palestini, Arabi ca. Muab vaamhagrini gabal v aman v amaliq. Syriaca chaldæorum interpretatio. [illegible]

[illegible] Vadmo ab vadgedroię. thhlumo doomū vdaamaliq. vadflesth.

& Arabs

& Arabs ibi. ܘܠܐ ܡܘܐܒ ܘܓܕܪ̈ܢܝܐ ܛܟܒܘܢ ܥܡܘܢ ܘܥܡܠܝܩ ܘܦܠܫܬܝܢ Val muab

vâlgdranijn tcbun amun vamaliq vphlistin. Indus autem dicit. Moab vuaagarauuijan nebal vuaamon vuamalek vua elofoli. Addidi vltimam hanc dictionem elofoli, qua Indus etiam in psalmo. 107. pro philistijn vtitur, vt com= prehendat lector vnde manarit hęc vnda, nun ab Hebręo. Chaldæo, Arabico ve fonte, qui peleſt & phleſt ac phili= ſtijn habet, an à græco i quo ſcribitur. Allophili metà ton caticondon tyron. id eſt allophili ſeu alienigenæ cum ha= bitantibus tyrum. In hoc pſalmo. 83. in pſalterio Romæ à Ioan. Potken publicato in vltima dictione nonæ lineæ, vuaaraiu, loco. ra. ſubſtitui debet. la. paruum, vt dicat, vua alaiu. Simili modo in ſecunda vndecimæ lineæ dictione, ſcilicet laidumeia, addere opus eſt, ſextę ſtantię, & quintę li= neę in ſyllabario muſitans. s. vt dicat laidumeias, & quintę lineę ante finem pſalmi addenda eſt litera in ordine literarũ ſyllabarij quinta decima, & pronũciabitur vuaiethhaſaru. hoc eſt, & erubeſcant vel confundantur, ita enim in emen= datis Indorum codicibus ſcriptum eſt, & hoc illorum exi= git ſtilus, vt optime nouerunt, qui Indorum linguã callẽt. ¶ Alia conſonans dicitur dobro ⸫ & pro. d. capitur, vt in pſalmo. 105. alias. 106. Aperta eſt terra & deglutiuit dathana & dathan, de qua in Indorum conſonãtibus ſatis abunde dictum fuit. Roſius quoq; ſeu mauis Ruſius, hac vtitur litera pro. d. vt clarum nobis eſſe poteſt, ex capite pe nultimo libri Samuelis, Regum ſcilicet ſecundi. In quo re cenſentur poſt Dauid, & Eleazarũ filiũ Ahoi, & Semma

filium

filium Agge, de Arari, & Abisai fratrem Ioab, filium Saruiæ, & post Banaian, filium Ioiade, quem fecit sibi Dauid auricularium à secreto, triginta nobiles & fortes viri, qui fuerũt cum Dauid, quorum nomina Gotius siue Rusius hoc ordine describens exprimit, videlicet. Azael brati Ioa uoui mezi tridcietmi myzmi. Elianani sini diudi ciariu Dauidoua otuithleoma. Sammaá ot Ararij. Elichaui ot Arodiu. Gelijsi ot Phaltij. Girai sini Accijesoui ot thecyiá Auiezeri ot Anatota. Mouonai ot Vzati. Selmoni Ago itscij. Macharai Metophaciscij. Elephi sini Vaanaspui itoi teze. Metophaciscij Ithai sini Riuaeui zieuiatcha ot sinoui venaminouichi. Vanai Pharatoniciscij. Geldai ot potocy Gaasa. Auiatoni Arbachitscij. Azamauethi ot Beronyma. Eliaua ot Sauonima. Sinouiat Iasenoui dua Enatani, i Narani. Samani Znorodi. Gaiani sini Saraeui. I Arani Arochitscij. Elepheflechi sini Aazuaeui sina Machacijoua. Geliam sini Achitopheleui Eloniciscij. Esrai Zcarmeliu. Pharai ot Arbiju. Gaal sini Nathanou ot Souaiu. Vomiati Zgaddiju. Seilechi Zi Ammona. Narai Verochitscij muzi nosciustij oruzié Ioauouo sina Saruijna. Girai Etriatiscij. Garebi oni teze Etriscij. Vriju Eththeiscij. Vsechi fichi myzei silnihi biloesti tridciethi isedmi, hoc est. Azael frater Ioab inter trigĩta viros. Eleanan filius patrui Regis Dauid de Bethlehhem. Semmaa de arari. Elicab de aroudi. Gelees de phalti, & quæ sequuntur cætera vt in libro prædicto. Et primo Paralipomenon cap. 10. ex quibus Hebraicarum literarum, cum Græcis, & Latinis, Macedonicis, Rusiis, & cæteris variarum linguarũ literis, cõformatio, clarissime nobis innotescit. Et ista posita hic sint,

ne eadem sæpius repetamus, periodosq; non nihil forsitan vltra metam procedentes, facere cogamur. Quando nec eques quidē, expertus licet, & veteranus, callidusq; agitator, cum semel equo à repagulis incursum acriter, calcaribus adiectis concito, & flammam penè ex naribus efflāti, habenas relaxauerit, vix antequam ad metā peruenerit vnquam cohibere, sustinere ve potest. Ita scribēti contingere sæpe solet. Cum inter enarrandum quæ illi placeāt, ac scitu digna videantur, vbi primum extra lineam calamū duxerit (quamquam etiam laconice κατα δυναμιν scribere nitatur) haud facile tamē intra periodi metas queat omnino se continere, quin plerūq; longius quam crediderat ire cogatur, & in alteram tertiam ve nonnūquam pagellam scribendo procedere. Sic quoq; & mihi paulo ante fortasse, in explicatione verbi φαγω, contigit. à quo dum participiū medij preteriti pephagota formādum dicerem παραδοξα, in mentem venit, phagotū illud, scilicet Afranij patrui mei musicum singulare instrumentum, ab hoc fortasse verbo nomen (præter tamen nomen illud primum exprimentis intentionem) sortitum fuisse. Quod dum ob oculos ponere tentarem, multa quæ ibi dicta sunt, & quæ scitu digna videbantur, ac sine quibus instrumēti χορις explicari minime potuisset, adposui. Quæ (etsi breuius etiā enarrari nō valuissent) sciolo cuidam, qui professorē se veritatis, simulata quadam sanctimonia profitetur, haudquaquā grata visa sunt. Quod scilicet periodi metas excedere videātur, & iccirco (an tamen id recte nescio) in hac tam varia, multigenarumq; linguarum varietate referta, tradditione nostra, contractos etiam breuesq; verborum ambitus & cōprehensiones

prehensiones

prehensiones,nec nō incisiones, quatuor (vt ait Cicero) hexametrorum instar versuum,requirit. Quod etsi in oratore aut poeta fortasse quæratur,qui cōtinuationē in quodam numero extruunt, non hic profecto idem numerus seruari potest, sed opus est, vt eiusmodi verborū circuitus aliquando labantur,quo ad finem vsq; perueniāt & sistāt. Proinde dum satis aliorum opinioni,& mihi ipsi facere ꝓcuro,spōte,is ton auton lithon proscruo. vt etiam,quæ ibi perperam dicta fuerunt,recte intelligantur. Neq; enim in Pannonia sed Ferrariæ in Reuerendiss. tunc Cardinalis Estensis ædibus instrumētum ipsum primo fabricatū fuit. Et coriacius follis,qui dum à leuo cantoris brachio premitur,instrumentum(vt sic dicam)animat, & fandi quasi facultatē prestat,ligari potest,vt dixi,ac sine vinculis ad musici arbitrium retineri. Organū quoq; ipsum seu phagotum,ne dum sedenti verum etiam deambulāti, & in eo cātanti,digitosq; ludendo discapedināti musico,vsui esse potest. Simili modo & illorum illustrium virorum superius recensita nomina,literarum conformationem scire cupiēti demonstrare poterunt,si quibus Rusiorum conueniant literæ,quęrens.ad ea tanquam ad scopum, firmissimumq; illarum exemplar oculos conuerterit. Totius enim alphabeti literas,ibi comprehensas intuebitur,& latinis conformibus respondere facillime cognoscet,& tandem ad reliquas consonantes explicandas reuertamur. ¶ Quinta igitur sequens consonans Ciuite siue Sciuite appellatur, & litera quædam media est inter.c. &.s. &.z. nostrum, & linguæ intra dentes submissa extremitate, sic pronunciāda est,vt vix discernere quęas vtram ex tribus suprascriptis li-

teris proferas, vt in psalmo primo. Blacemi musi ize, id est Beatus vir qui, in quibus dictionibus litera ista reperitur, & iccirco illam cum tribus latinis literis scripsi. In nomine proprio Drusine, quam nos Drusianam dicimus, loco .s. accipitur. In Izina & Zilberta, hoc est Iginio & Gilberto, pro .g. sumitur. Hinc ortam illorum consuetudinem arbitror, qui Anzelos pro Angelos dicunt, & Ambroggio pro Ambrosio, quamquam haud recte per geminum .g. scribendum crediderim, quandoquidē litera ista in dictionibus illis locāda sit, in quibus lenis, nō aspera & dura requiritur prolatio. Dicunt praeterea Blazij cum litera ista, quod nos remisso aliquantulum sibilo, & ad zita grecum tendente Blasii per .s. pronuntiamus. ¶ Sexta consonans est Zelo, quae parū vel nihil à quadrato siue (quod aiunt) rotūdo .S. latino, & homonymo Dalmatico zielo in figura videtur esse differens, & fortis atq; vehementis sibili litera est, ac ferè vt zadich Hebraicum, & Chaldaicum Syriacum, atq; Maronitarum zode, aut duplex .ss. geminum ve zita pronunciari debet. Quod ex suo etiam significato insinuat. Semper enim pro vehementer, & valde & nimis, & id genus alijs in sacris accipit literis, vt quod Hebraei מאד meod, Chaldaeum caeci לחדא lahhada, Syri Chaldaei, & Maronitae, ܪܘܪܒܐܝܬ. rauerboith. & vtraque Arabica litera habet, جدا. gda. In psalmo .xlvi. Iuxta nostrā computationem, in quo dicimus. Quoniā dij fortes terrae vehementer eleuati sunt, ait ibi Macedo. Iaco bozij drizaunij zemlie siatlo vel silo viznesosese, & bozi & drizaunij p siuite scripta sunt. Dalmata vero ait. Iaco bozi

chapcij zemle sielo vznasese. & in sequenti psalmo vbi dicimus. Magnus dominus & laudabilis nimis. Macedo ait. Velei gospodi i chualni silo. Dalmata quoq;, vieli gospodi ichualni sielo. & in psalmo. 6. Anima mea turbata est valde. Macedo. Idusa moia smutise sielo. Dalmata ibidem. Idusa moia smietise zelo. Quo in loco aduertẽdum est, quod licet Dalmatæ peculiarem literam & consonantem in alphabeto suo habeant zielo. In nullum tamen aliũ illis vsum venit, preterquam in numeralem, octauũ scilicet numerum illis significãs, & cum ise decimum octauũ, & gradatim cum alijs literis ad numerorum multiplicationẽ ascendendo semper pro octauo intelligendũ est numero. Promiscue autẽ in nominibus & verbis, alijs ve dictionibus zemle & zielo vtuntur. Proinde obseruandum erit, vt quotienscunq; inueneris apud Macedonas scriptam literam zielo, si eiusdem loco Dalmaticum zemle substitueris (vt supra de scin & somchat Chaldęorũ Punicorumq; mutua vicissitudine dictũ est,) quod Macedonicũ fuerat, Dalmaticum efficies. Confundunt tamen etiam Macedones ipsi, istas inuicem cõsonantes, vnam quandoq; pro altera ponentes, vt in psalmo. 8. Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum. lunu izuazdei. idest lunã & stellas, vbi dictio zuazdei cum zemle scripta est, etiam apud Dalmatas. Nihilominus in psalmo. 135. & 148. Idem Macedo zuazdei per zielo scripsit. Simili modo & in psal. 23. Atollite portas, cnezi, idest principes, vestras. & ibi hoc nomen, cnezi, bis repetitum est. & primo quidẽ loco per zemle, secundo vero per zielo scriptum cõspicitur, ibidem tamen Dalmata, tam in primo quam in secũdo

cnezi

cnezi,scilicet principis nomine posuit zemle. ¶ Septima consonans zemle appellatur, terramq; significat, vt in oratione dominica, apud Lucam euangelistam, sicut in cœlo ina zemli, & i terra, ait Dalmata. Cuius prolatio, & si iam satis in superioribus expressa fuerit, quo tamen clarius manifestiusq; id fiat, quod dictum est. Sciendum quod sicuti figura similis est. ζ. zita grȩco, & . z. latino. ita & potestate viceq; eorum fungitur. Nam & pro. z. & pro. s. virtute in illis latentibus, vt in græcorum consonantibus declaratum fuit, accipi posse patet in psal. 67. Cnezi zabulon i cnezi neptalim, & in psalmo. 82. Pone principes eorum, Iaco oreba izuba izebea isalmanu, idest sicut oreb & zebeȩ & salmana, in quo psalmo, Hebræus, Chaldȩus, Syrus, Grȩcus, & Latinus, quinetiam Arabs, tam orientalis quam occidentalis, & Dalmata, & Indus interpres eadem vtitur litera zita siue zain. Vbi notãdum quod licet salmana per. s. scriptum sit, à grȩcis & ab his qui à sinistro in dextrũ latus scribunt, ab Hebræis tamen, & ab his qui à dextro in sinistrum latus calamum ducunt, per zadich seu zode, & tzat scriptum est. Quod vero pro. s. accipiatur, & si exempla multa sint, vnũ in prȩsentia nobis satis sit ex prȩdicto psal. 82. vbi dicitur, sela idumeiscaa izmailite, idest tabernacula idumeorũ & ismaelitȩ, nomen ismaelitȩ per ש scin dextrũ ab Hebræis scribitur, & ab Indis p sin, à Grȩcis p. σ. sigma, atq; à Latinis per. s. nec non etiam per sin Punicum reperitur in psalterio Nebiẽsis episcopi vbi dicitur, va ismailijn. Nec mirãdum quod Arabs hic sin, pro scin posuerit, quãdoquidem ille eidem mos sit, & id (vt etiam alias dixi) ferè semper obseruaui in psalterij Arabica interpretatione, quã

& occidentalem,

& occidentalem, & orientalem habeo, vt pro שׁ scin, tam iamin, quam שׂ sin smol, duodecimam sui alphabeti literã sin substituant. Raro vero accidere solet, vt tertia decima illorum litera, quæ triplici insignita in vertice puncto, & trino veluti diademate coronata, tumido inflatoq; spiritu, & erecta ceruice procedens, schin appellata est, Hebræorum imitari scripturam dignetur, siue ita coniungi, vt in eodem nomine concurrat. Quod diligens lector facile animaduertet, posteaquam oculi (vt in prouerbio est) nostra hac admonitione illi aperti sunt. Et ob hoc quoq; comprehẽdet in prædicto psalmo, in Targum cœci non fuisse scriptũ ismaelitę, sed ve arabae, idest & arabum, quod etiam in Syriaco Maronitarũ psalterio reperitur, ܘܕܥܪܒܝܐ. vaderboiæ, idest & Arabum, & in hoc quoque loco pari modo considerabit, id quod a nobis (vt reor) in superioribus notatum iam fuit, Chaldæos scilicet pro Hebraico camez ponere odom, iccirco quod illi Arabaæ, Syros erboiæ, etiam .e. loco .a. (vt sæpe alias) facta literarum mutatione, expressisse. Arabica vero interpretatio, tam in prima quam in secũda syllaba seruauit aliph dicens, والأعراب. val arab, & Arabum, quamquam hic singularis sit numeri.

¶ Octaua naturalis consonans est caco, (quam tamen Dalmata nonã habet) K Græco. κ. cappa, & k. latino multum

multum ſimilis ac.c.repræſentans, eandéq; enunciationẽ habẽs, vt ĩ pſalmo.44. Smyrna iſtacti i caſia, ideſt myrrha & ſtacte (quam noſtra interpretatio guttam appellat) & caſſia. Dalmata autẽ ibidẽ dicit. Zmurna iſtacaeti i caſiia. Et in hoc quoq; loco conſiderandum eſt, quod vbi Macedo ĩ Smyrna poſuit ſlouo, ibi Dalmata ſubſtituit Zemle Hebræa litera habet מר ואהלות וקציעות Mor vaahaloth vqzioth, Ioſeph cœcus, מירא ואסקילא ליאון וקציעתא mera veaſquila leauuan vqziatha. Arabica Nebienſis almar valmihet valſſihhet. & Chaldaica Syriacaque interpretatio, ܡܘܪ ܘܩܣܝܥܐ ܘܣܛܩܛܐ Mur vquaſiia veſatqueta. Arabs ibi, ܐܠܡܪ ܘܐܠܡܝܥܗ ܘܐܠܣܠܝܟܗ. Almir valmiee valſſice. Indus vero. Charbe vuakonath vuaſalihhoth. Vltima hæc dictio, Salihhoth, eadem eſt quæ & Arabica Syrorũ aſſiice. Armeni quoque, Myrrham, Մուրս. Murhs vocant. Matthæi ſecundo. Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei, պատարագս ոսկի և կնդրուկ և զմուրս. Patarags oſci ieu enduc ieu zmurhs. ideſt munera, Aurum, Thus, & Myrrham. Nec prætereũdum eſt Caſſiam, quam per cappa à Græcis, & à Macedonibus, Latinis, & Dalmatis ſcriptam vidimus, ab Hebręis, & Chaldæis per quoph, & quph, pari modo ſcribi, quod ſanè

ſanè nobis argumentum præſtat dictam literam quoph, à maioribus noſtris etiam pro.c.fuiſſe vſurpatam. Cæterum in pſalmo.28.duo ſunt nomina,quæ à caco incipiūt, videlicet,cedrij libanijſcije,hoc eſt cedros libani, & cōmouebit dominus,puſtinio cadiſcu,ideſt deſertū cades. Dalmata,puſtiniu cadſcuiu.Græci τὴν ἔρημον καδδής, tin erimon caddis.Ibi Hebręus dicit מדבר קדש midbar quadeſc, Chaldæus cœci, מדברא דרקם madbera dirquam, in deſerto requā p quoph, licet in Nebieſi pſalterio ſit ſcriptū.recham. p.ch.& Arabs ibi,brihe quads per. Cap. vigeſimā primā literā alphabeti, quę vbiq; pro quoph ſcribitur.Syrus vero Chaldæus,& Maronita, ܡܕܒܪܐ ܕܩܕܫ. madebro dquadeſc. Arabica quoque ibi interpretatio, ܒܒܪܝܗ ܩܕܣ. brihin quades.Indus ait,lahhakola kades, & ſcribit cades per .k. quamuis litera ipſa ſit quph,& pro ea in.xix.Ogdoade,pſal.cxix.poſita ſit. Armeni,cum Græcis,& Latinis,Dalmatis, & Macedonibus cōueniunt,dicentes. կեդարու. ciedaru, per c.literam ſcribentes, & quamquam eadem litera etiā pro quoph,accipi poſſit,vt plurimum tamen pro.c.vſurpari ſolet.Dalmata pro octaua conſonante habet.HP.literam,quam ſupra diximus.iſe.appellari,atq; in vocalium & conſonantium numero computari, quandoquidē pro duplici.ij.&.hi.&.gi.quęat aſſumi. Cū ea namq; Iieoria, ideſt Georgium,& vijlia,pro vigilia,& Eijdi, pro Egidij

ſcribunt, & Malachiæ. 3. cap. Se az ſaliu angela moego. Ecce ego mitto Angelum meũ. In quo loco pro. g. litera ponitur, & in pſalmo. 129. vbi dicimus. Et videas blaga ieruſlama, ideſt bona hieruſalem, pro. i. accipitur. Videtur autem aliquando cum. iath. litera cõfundi, vt patet titulum ſiue inſcriptionem Aggei prophetę legenti, vbi ſic ſcriptũ eſt. Pocineti ageia proroca. ideſt, incipit Aggeus propheta, in agei nomine, in vltima, & penultima ſyllaba, eſt litera iſta, &. g. &. i. fungitur officio. In textu ibidẽ ſequitur. Factum eſt verbum domini. I rucu ageia proroca. hoc eſt, in manu Aggei prophetæ, in agei nominis ſecunda ſyllaba, eſt præſens litera, in vltima vero eſt litera. iath. Iſtarũ literarum viciſſitudinem, mutuamq; inter ſe mutationẽ, ex Ioelis prophetæ, cap. 1. cognoſcere facillime poſſumus, ſi verba illius infraſcripta cõſiderauerimus. Oſtanaci cirui poiaſti cobilicha, i oſtanaci cobiliche poiiſe pruzi, i oſtanaci prugou poiiſe cirui. hoc eſt, reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit brucus, & reſiduum bruci comedit rubigo. In hoc verbo comedit, videlicet proiaſti, & proiiſe ponitur nobis ob oculos, mutuus inuicem ſuccedendi vſus inter. iath. & iiſe. Nam in verbo proiaſti, videmus iath, in proiiſe vero, cernimus hãc literam de qua tractamus eſſe ſcriptam. Poſſem ad hoc oſtendendũ multa ſimilia, ex ſacris literis exempla referre, ſed vnũ pro multis ſufficiat, ex ſecundo libro Machabeorũ. Bratij ize ſut po eijpti, ideſt. Fratres qui ſunt per ægyptum Iudęi, hic in dictione ægypti pro. g. ponit, & paulo infra. I nine ciaſtate dni ſenophegiæ miſeca cazleu, hoc eſt. Et nunc frequentate dies ſenophegię menſis caſleu. In dictiõe ſenophegię pro. g.

pro.g.intelligitur.& in capite secundo. Vani dni vsta matatiai sin ijoana sina simiona eriai iz sinoui ijoarimonic ot erusalima i siede i gori modini i mise sinoui peti ijouannu ize prediuasese gaddisi, hoc est. Surrexit in diebus illis Matatias filius Ioannis filij Simeonis sacerdos, ex filijs Ioarin ab hierusalem, & cõsedit in monte modin, & habebat filios quinq; Ioannan qui cognominabatur gaddis, in istis nominibus Ioãnis, & Ioãnan, prima litera est de qua i prę sentia loqmur, & à qua facile potuit originẽ traxisse, quod in vsum penè cõmunẽ venit, vt cum in sermone materno, Ioannis, & Iuuenis nomen scribere intendimus à .g. incipimus dicentes, Giouanni, & metathesi facta.u. literæ in omicrõ, seu mauis, & rectius, meo quidẽ iudicio, in omega, & in eam prolationem, qua Indi literas. Sabo. idest septimæ stantiæ proferre cõsueuerunt in.o. nimirum obtusum, quod scilicet tendere in.u. videatur, vt etiam de Armenico. vuo. cum. viech. simul connexo, in superioribus dictum fuit, Giouane, dicimus, non tamen ob hoc vltra tres syllabas protendimus. In nono vero cõsonantium numero Dalmatę literam. caco. posuerunt, quæ, vt de Macedonica paulo ante relatum est, nobis pro. c. seruire potest, vt Hester cap. 1. scriptum est, & pendebãt ex omni parte tentoria aerei coloris & carbasini, hoc vocabulum hebraice ibi scribit' כרפס carpas cũ. p. dagessato, & grçcę καρπάσινον, carpasinis, & Dalmata ait, i visachu iza vsacoe satori aersago licia i carpasina, hoc est. Et pendebãt ex parte omni tentoria aerea facie siue aerei coloris & carbasina. Vbi notanda est mutatio. p. in. b. id quod à nostris sępe fit, & à grçcis, quãdoquidẽ. b. media est inter. p. & . ph. & mutua alterius

in alterā transitio facile plerūq;(& id profecto concinne) fieri solet, vt in verborum grǽcorum coniugationibus videri potest, & à nobis in græcarum consonantium explicatione breuiter notatum fuit. Sequitur in eodem capite Hester. Poueli Naumanu, i Bazatau, i Arbonau, i Bagatau, i Abgatau, i Caratu, i Carcasu, sedmini emnogomi. hoc est præcepit Nauman, & Bazata, & Arbona, & Bagata, & Abgata, & Carat, & Carcas, septem eunuchis, vbi etiā ab Hebræis כרכס carcas per ך chaph, scribit. Quin etiam in eodē capite vbi dicimus. Posito super caput eius diademate. Dalmata ait. Poloxeniu na glaui ee corunoiu, pro Diademate coronam dicit, quam etiā Hebrǽus כתר chether, per chaph scriptā appellat. Simili modo & in primo Machabeorum cap. 8. ait Dalmata, i vzloxise sebi corune, idest & imposuerunt sibi coronas, nos ibi diademata scripsimus. Et in eodem cap. 1. Hester, vbi enumerant septem sapientes, videlicet Carsena, & Zetar, & Admata, & Tharsis, & Mates, & Marsana, & Mamucha, septē duces Persarum qui vident faciē Cæsaris, idest regis, vbi Dalmata eadē nomina hoc ordine exprimit. Carsena, i Setar, i Admata, i Tarsis, i Matesi, i Marsana, i Mamuca, sedmini cnezi persau, i Midou ize vijachu licie Ciesaroui, hic in Carsena, & Mamucha, & Cnezi, est litera ista de q̄ tractamus, quæ p. c. sumit Hebrǽus כרשנא Carscena, & ממוכן memuchan per chaph, scripsit. Reliqua septem eunuchorum, septemq; suprascriptorum principum nomina, hoc in loco ob id posita sunt, vt etiam in suis literis, cum de his tractabimus, repetita censeantur, & conformatio earūdem cū nostris cognoscatur, ne sæpius idem recēsere cōtingat.
Vnum

Vnum præterea hoc nequaquam silentio prætereundum duxi, Cæsaris scilicet nomẽ, apud Dalmatas, Macedonas, Rusios, Misiosq; pro regis nomine vsurpari, proinde cernere nequeo, quo possit vera esse illorũ opinio, qui dicũt Cæsarẽ primũ à cæso matris vtero denominatũ, cũ id nomẽ, ante illũ Cæsarẽ, qui secta matre in lucẽ prodijt, pro rege iam diu vsurpatum sit. Scrutẽtur vero diligentius hoc, qui curiosa sectantur, interim nos consonantium cõformationẽ prosequamur, si prius tamen Vuandalos pro. c. & . k. literã . ɛ . quam tsiecá, vel csieca appellant, habere dixerimus.

¶ Nona Macedonum consonans est. gliudi. quam Dalmata alio modo scribit ⲗ & in decimo consonantium numero reponit, latinum nobis ceterarumq; linguarũ. l. indicat, vt in superius scripta consonante patescit, cũ dictũ est cedros libani, & in psalmo. 90. Na aspidu v vasiliscu nastupijscij paperosi lieua i zmia, idest. Super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonẽ & draconẽ. Et in nominibus proprijs Loth, Luciana, Longina, Lazara, Laurentia, Laura, Luppa, Lunu, Leui, & in titulis quamplurium psalmorum, Haleluiah, & Dalmata. Iudith primo, idem clare nobis insinuat, cũ ait. I posla cna vsemi ziuustimi, v cilicij, i v damasci, i v liuani, i cna rodomi sustimi, v carmeli, hoc est. Et misit ad omnes qui habitant in cilicia, & in Damasco, & in Libano, & ad gẽtes existẽtes in Carmelo. Et hic quoq; lector adhibe mẽtem, ne putes in dictione cilicia esse. caco. quia per. c. latinum scripta est, nã illud. c. tam capitis, quã penultimæ syllabæ est. ci. nõ. caco. de quo in ante dictis à nobis facta fuit mentio, dum nugas materno (quod aiunt) sermone trisyllabice proferendum diximus.

diximus. Et in capite secũdo eiusdẽ libri habemus. Prizua Nabucodonosori Ciesari, Oloferna Cneza voistua suo: ego, i recie emu, idest. Vocauit Nabucodonosor rex, Olofernem principem militiæ suæ, & dixit ei. Nec hic te volo clausis, cecucientibus ve oculis, dictionũ literas preterire. Nã quarta litera dictionis Nabucodonosor, non est. vide. tertia alphabeti litera, sed. vch. quæ omicron, ypsilon, Macedonibus exprimit, simili modo etiam illud. u. dictionis emu, quæ, ei significat, eadem est vt supra dicta, & persæpe pro duplici quoq;. uu. accipitur, sicuti etiam. vide. pro. u. & . β. vita greco, ita tamen vt ad. b. prolationem minime flectat. Vuandali literam. l. non habet, sed nec etiam in alphabeti nominibus reperitur, præterquam in litera penultima quã. schola. ⱎ. nominãt, & pro. sc. à nobis accipiẽda est.
¶ Decima consonãs vocatur. mislete. & eadem figura & pene nomine est, cum. mi. greco, & quadrato. M. latino, vt Maria, & ĩ superius citato psalmo. 82. Moab, Ammon Amalech, Madian. & in psalmo. 77. Diuisit seu ĩterrupit more, idest mare, & paulopost. Iodizdi imi mannu iacti. Pluit. scilicet. illis manna, ad manducãdum. Dalmata ibidem conformis est. Hebræus pro manna dicit מן man cũ camez. Chaldeus Nebiensis מנא manna. & Arabica ibi interpretatio. المن Almn. Maronitarum vero textus habet, ܡܢܐ Manno. Arabs Syriæ, المن Almunan, & hoc etiam loco notabis, quod vbi hebraica litera habet camez, & Ioseph cœci Chaldaica interpretatio, in nomine mãna habet. patha. in prima
& camez

& camez ĩ secũda. Syriaca litera loco camez, habet odom & profert manno, quod catholicum est apud illos, & iam sępius dictum fuit. Indus quoq; mana, cum vtroq;.a. longo, & vnico.n. scripsit. Gręci vero μαννα mãna. Armenici autem Մանանա, manna. Hanc nonnulli medicorũ aiunt. Arabice dici ܡܢܝ vel ܡܣܩܚܡܓܐ masacha= magha, denominatam. ܬܪܢܓܒܝܢ tereniabin, ac etiam ܫܝܪܚܫܬ. siracost, quamquã in libro aggregationum dicat Serapion, Tereniabin esse mel roris cadẽtis super arbores ĩ terra coraseni in oriente. In cãtico Abacuch habes, zemle madianiscię, id est terra madian. & in psalmo 1 0 9. Secundum ordinem Melchisedechou, hoc est Melchisedech. & psalmo. 5 9. Manassij, & Moabi. Manasses scilicet & Moab. & psalmo. 7 9. Siedei na cherubimiar iauise priadi ephemomi, i beniaminomi, i manasiemi. idest, sedens super cherubin manifestare coram ephraim beniamin, & manasse. & psal. 1 8. & dulciora sup meda i zsita. idest mel & fauum. Dalmata meda. ista. vterq; pro melle meda posuit. & Gręci μελι meli appellãt. & ĩ psalmo. 76. alias. 77. Deduxisti populum tuum ruciu moyseouiu i aaronieu. idest manu mosaica & aaronica, vbi cęteri p manum Moysi dicunt & aaron, eadem nomina habentur in psalmo. 9 8. &. 1 0 2. Hãc literam Dalmata in vndecimo consonantium loco habet, & idem nobis indicat, vt in dicto libro Iudith capite secũdo in quo ita scriptũ est. I priede epratu i pride v mesopotamiju i razbi vse gradi visocie cibiecho ondia ot potoca mambre dumdiaxe prichoditse

cmoru

cmoru i odrxa vse pridiali ee ot cilicie dari docoracij iape-
te ci sut naiugo. Ipriuede vse sini madijamscie. hoc est. Et
transiuit Euphratem & profectus est in Mesopotamiam,
& fregit siue destruxit omnes ciuitates excelsas, quæ erant
ibi, a torrēte Mambre, vsq; quo peruenitur ad mare, & oc-
cupauit terminos eius, a Cilicia vsq; ad fines Iaphet, q sunt
ad austrum, adduxitq; omnes filios Madian. Et Micheæ
cap. I. slouo gospodne exe stuoreno esti cmichiju mora-
tetinu. idest. Verbum domini quod factum est ad Micheā
morasthitem. Et Malachiæ. I. Brieme sloua gospodna
cijzdrauiliu v rucu Melechiæ proroca. idest. Onus ver-
bi domini ad israel in manu Malachiæ prophetæ. Possem
hoc loco in medium adducere, tam propria, quam aliarū
rerum nomina, ab. m. incipientia, & quæ cōmunia nobis,
& Græcis alijsq; gentibus esse videātur, ex quibus huiusce
literæ conformatio patesceret, sed in pręsenta ista sufficiant,
quando, vt vides in superius recēsitis dictionibus, ne dum
m. litera, verum etiam reliquę penè omnes alphabeti literę
suis conformibus respondeāt. Vuandali pro hac litera ha-
bent [glyph] quam. mūm. appellant. ¶ Sequitur. Nas. vndeci
ma consonans quæ loco. n. in omnibus ferè linguarū di-
uersitatibus succedit, præsertimq; in nominibus propijs vt
Nimphodora, Niceti, Nestora, Narcisa, Nicula, Nazaria.
& in psalmo. 67. Cnezij Nephthalimouij. idest Principes
Neptalim, ibi Dalmata, Neptalimli. & in cantico triū pue-
rorum, apud Danielem. Benedicite Anania, Azaria, Mi-
sael dominum, ibidē habes Nosti. idest. Noctes, à qua di-
ctione facile descendere seu formari potuit nomen auis
nocturnæ, quam Bubonem seu Nicticoracē appellant.
vt in psalmo

vt in psalmo. 101. Factus sum iaco nostniiurani na niru=
sti.idest,sicut nicticorax in domicilio. Dalmata ibi, nostni=
uran na niriste. & i psalmo. 18. Dani dani otriigaieti gla=
goli i nosti nosti vizuiostate razumi.idest, Dies diei eructat
verbum,& nox nocti indicat scientiam. Et hic aduerten=
dum est in primo nomine noctis, vbi dixi nosti nosti, q illa
lud.i. quod terminat dictionem nosti est. Ier. quod vt plu=
mum, tam in medio, quã in fine dictionis apud Macedo=
nas & Dalmatas περισσον εστι, perisson esti, superuacaneum
nimirum atq; redundans,& scribatur licet, non tamen ob
hoc pferri seu exprimi debet. Iccirco ne oberres, hoc lo=
co semel te admonitum esse volui, vt cum in dictionibus
exempli gratia adductis, duplicatum ij inueneris, id factũ
esse putes, ne litera dictionis aliqua ommitteretur. Proin=
de in re iam tibi ob oculos posita, ne cecucies, sed animum
aduerte ad elocutionis, pronunciationisq; candorem, vt
ibi tãtum geminum i proferas, vbi videris necessarium fo=
re, ãt etsi scriptũ appareat. Et ceu Arithmeticus, vt apiros
ciae amathis, in tua computatione, superfluum in partẽ re=
pone, vt ipsum cum oportunũ fuerit, iterum sumas. In hoc
vero psalmo Dalmata ita scribit. Dani dni otrigaieti gla=
goli, nosti nosti vzuiestaietui razum. Alij forsitã nosti, no=
sci dicerent. Quandoquidem ibi est litera quæ scia & stia
dicitur,& pro.sc. accipitur, ex quibus.x. latinum.csi. græ=
cum constant. Nec minus etiam pro.s.&.t. vt sit cum ista.
Macedonico elemento in hoc nomine posito cõformis.
Isthæc & si videantur minimi, aut prope nullus esse mo=
menti, tamen quia possent animum discentis in ambiguũ
constituere, placuit illa insinuare legẽti. Quod vero litera

ista cum.n.latino cōueniat, ex dictionibus superius hactenus adductis, clare innotescit. In quibus scilicet in medio vel in fine.n.reperitur, quæ sine illo haudquaquam bene responderent. Hanc præterea literam in duodecima consonantium numeratione Dalmata locauit, & eodem nomine appellauit.nas. & sicuti.nun.Hebręis, Chaldęis, Syris, Punicis, &.gni.Græcis, & alijs quāpluribus, ac.nōn. ЖЧ. Vuandalis, ita pro.n.nobis succurrit, quamquā figura omnibus diuersa sit, etiam Dalmatis ipsis. quippe litera eorum.nas.quæ dudum typis excussa circunfertur.p.latino.rho.Græco quadrato, &.Ia.Indo, similis admodum existit. Quæ vero nec dum publice per omnium manus versatur, latina (earum literarum quæ currentes dicuntur) inuersa aspiratio videtur, si modo, quod dextrum in illa est, læuum fiat, ne quod superemineat deprimēdum ceruicēq; ad ima flectendam, postremam ve partem ad sydera erigēdi, forte fortuna intelligeres, & talis est. rl. atq;.n.officio nobiscum fungitur, vt Naum. 1. Brieme neuijta cnize vidine nauma sina elcesieua, idest, onus neniuitarum liber visionis Naum filij elcesina, & Thobiæ. 1. Thobija vistinu ot coliana i ot grada neptalimla ixe esti na uisnichi galileę, nasonia liaui i musti gradi sapeti. idest, Thobias ex tribu & ciuitate Neptalim quę est i superioribus galileę supra Nason, post viam quæ ducit ad occidentem, ad læuā habens ciuitatem Saphet. Ex istis (vt arbitror) istius literæ conformatio cum latina habunde satis manifesta est. ¶ Sequitur Pocoi. duodecima inter consonantes litera, quæ virtute perinde est, atq;.p.latinum, & aliarum linguarum eiusdē potestatis elementum, vt Petra, Paula, Platona, Porphiria,

Pelagia,

Pelagia, Pamphila, Proba, Papilla, Parmena, Procora, Procopia, & alia quamplurima in sanctorum descriptione per mensium ordinem cernere licet. Praeterea in psalmo 149. habemus. In tympano & psalterio psallant ei, vbi Macedo & Dalmata, duo isthaec nomina communia cũ latinis habent, ait enim ibi Macedo, vi tympania i psaltiri dapoiuti emu, & Dalmata, i tumpania i psaltirami dapoiuti emu, quin & in psalmo. 150. aiunt supra scripti, chualite iego vi tympaniat i liciat, hoc est, Laudate eum in tympano & choro. Laudemus proinde & nos Deũ omnipotentem, atq; misericordem, qui in instrumento isto, huiusce elementi conformationem, consonantiamq; cum nostris latinis notam facere dignatus est. Hanc literam Dalmata in tertio decimo numero habet, & illa quae nondum typis excussa est, duplicis quadrati Graecorũ. gamma. geminiq; Macedonum. glagola. simul copulati effigiem praeseferre videtur, nec tamen ad literae formationem duo haec elementa eo modo nectuntur, quo dudum Aeoles suum digamma contexere voluerunt, vt vnum scilicet alteri insideret. sed mutuo in hoc vinculo sese tangendo complectuntur, hoc sane modo ГГ & .p. itelligimus, vt ex superius adductis prophetarum verbis satis superq; notum esse potest. Vuandali duplex .p. habẽt, simplex scilicet & compositũ & simplicis figura talis est, qualis & typographici Samaritani iam supra descripti. beth. & ipses Ч appellãt. Compositũ vero dicitur ab eis. xzadzę. ꙍ & semper pro .pz. pro .p. nimirum & .z. nũquam separatim positis intelligit. ¶ Erci. r. videlicet, Macedonibus tertia decima, Dalmatis quarta decima cõsonans, illa est, quã Atheniensis, Demo-

 sthenes,

sthenes, cui sine dubio Cicerone iudice summa vis dicēdi cōceditur, primam licet illius artis cui tradebatur, cum dicere non posset, tātum, ex Phalerei sententia, exercitatione effecit, vt plenissime diceret, eurica to rho rhetoraumenō, inueni inquit tandem rho (si phas est dicere) rhetorizatū, cuius exemplo tētemus & nos literam istam, cū latina nostra, aliarumq́; linguarum .r. conformare, vt eandem omnino habere prolationem, ex multiplicium dictionū collatione ostēdamus. Ablegata in primis etiam à maioribus nostris iamdudum illa, maiorum quoq; nostrorum dicēdi consuetudine, maiosibus, meliosibus, lasibus, ac (vt Festus Pompeius ait) fesiis, pro maioribus, melioribus, laribus, ac feriis, & cum Apio Claudio, post Centimanum alium, ex Pomponij Iure consulti autoritate in libris digestorum, de origine iuris, lege secūda, paragrapho iuris ciuilis scientia, non Valesios, neq; Fusios, sed Valerios Furiosq; dicamus, & nomina in sacris libris reperta, saltem aliqua, in quibus .r. ponitur conferamus. Imprimisq; in psalmo. 86. vbi dicimus. Memor ero raab & babilonis, ait Macedo, Pomeni raabi i babilonici, & Dalmata, Pomeni rab, Hebręus apud quē psalmus iste. 87. אזכיר רהב ובבל azbir rahab vbauel, Antiochenæ ecclesiæ, Chaldæorum, & Maronitarum, necnon Syriæ Thargum habet, ܐܬܕܟܪ ܠܪܗܒ ܘܠܒܒܝܠ ܝܕܘܥܝ ethdacar lrohhob valbobil iedothi, & eorum solita Arabica interpretatio ܐܕܟܪ ܠܪܗܒ adcar lrahhab, Idem in Nebiensis episcopi Arabica est litera. Indus vero ait,

ait, Ožecharon la raab. Cæterum Macedones, Dalmatæ, Rusij, seruũ, vocãt Rabi, in psalmo. 18. Etenim rabi, ideſt seruus, & ibidem. Et ab alienis parce rab a tuo ego, ideſt ser uo tuo. Et quod Greci pro mensa trapezan vocant, eodẽ & ipsi nomine vtuntur in psalmo. 22. Paraſti in cõspectu meo trapezu. & i psalmo. 68. Fiat mẽsa eorum, budi trapeza ichi. & in psalmo. 77. Nũquid poterit deus, vgotobati trapezu vi puſtoni, ideſt parare mensam in deserto. & quod nos in psal. 132. dicimus. Sicut ros ermon, aiunt illi. Iaco rosa aermoniſca. idem in cantico trium puerorũ, apud Danielem prophetam. Benedicite imber, i rhosa & ros, & paulo poſt. Benedicite rosa, ros & pruina domio. idem habes in cantico Moysis, Deuteronomij cap. 19. I cnidmi iaco rhosa. ideſt fluuat sicut ros eloquium meũ. Hæc litera eadem eſt Grecis, Macedonibus, & Dalmatis, de illa tamen Dalmatica quæ hactenus impreſſa non eſt, intelligere debemus. Quandoquidem illa quæ dudum publicata fuit, paruum latinum. b. eſſe videtur, & rho. Greci, atq; Latini. r. vice fungitur. Iudith primo, vbi habemus, Nabuchodonosor Rex Aſyriorum, qui regnauit in Niniue ciuitate magna, pugnauit contra Arphaxat, & obtinuit eum in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphratẽ, & Tigrim, & Iadaſon in campo Erioch Regis Elicorum, ibi Dalmata hoc modo ſuis literis expreſſit, Nabucodonosori, Cesarai, aſurſcici ixe cesaraſtuouaſe v neuiiſti gradi velicomi braſe protouu arpacſatu i pobiadi ego v poli velicomi exe zoueſſe ragau blizi epratia i tilra vel tigra i iadaſa v poli eliocha vel eriocha cesara elionſcago. In præſcriptis dictionibus, quot. r. videtur totidẽ ferè

erci,

erci intelligere opus est, ne in exemplis vestigandis & adducendis multum, vel etiam superuacanei temporis impedamus. Vuandali hāc literā ignorant, vt de simplici .r. intelligamus, coniunctam tamen cū .o. habent, nominantq; illam .ouor. & pro .or. accipienda est, hoc est pro .o. & .r. simul in syllabam copulatis. ¶ Sclouo, quarta decima consonans, idem est virtute atq; .s. latinum, & .s. sigma græcum, necnō & Hebræorum, atq; Chaldæorum sibilantia elementa, exempla passim in psalterio habētur, & in primis in psalmo secundo. Ego autem cōstitutus sum rex ab eo. Nad sionomi goroiu, hoc est. Super syon montem sanctum eius, & nomē hoc, in psalmis quamplurimis eodem semper modo scriptum reperitur, & ab Hebræis. & Chaldæis, & Punicis per. zadich. scribitur צין על al cion, idem & Ioseph cœcus, & per easdem literas scribit, & Nebiensis episcopus per .c. nomen Cion interpretatur, & si p zadich scriptum sit, ibidem in Arabica etiam interpretatione sua [Arabic] ali zeiun. Syrus ibi Chaldæus [Syriac] al zheiun turo dqudsi. Arabs ibi [Arabic] ali zhiun gbl qudsi. Similiter & Indus per. za. scribit dicēs. Bazoiun. Græcus vero interpres ἐπὶ σιὼν, epision, & in psalmo iuxta hebraicam cōputationē .60. ī quo nos dicimus. Letabor & partibor sichimā, Græcus ait σικίμων, siciman. Macedo & Dalmata. I razdialiu, Hebræus vero per. sein ש dextrum scribit שכם secim

& Ioseph

& Ioſeph cœcus בשכם biſcechem, & ibi Arabica ĩterpre
tatio . ܗܠ ܣܓܝܡ Sagim, Chaldæus Syriæ ܐܬܒܗܐܝܠ
ܐܢܐ. ܘܐܦܠܓ ܫܟܝܡ . æthhhaiál æno. væphleg
laſchim , ideſt. Lætabor ego . & diuidam ſichem.
Arabica Syrorum interpretatio ibidem ܐܬܩܘܐ ܐܢܐ
ܘܐܩܣܡ ܫܟܝܡ , Atqua ana vaqſam ſachim.
Vides lector optime quam concinne ſuperiores re=
cenſitę idiomatum diuerſitates in vno nomine Sichem, ſeu
Sichimam conueniant. Quantum vero diuerſa ſit inter=
pretatio illa Indorum, in pſalterio Ioãnis Potken, & quã=
tum Chaldaiſmi reſcipiat ex infraſcriptis prædicti pſalmi
verbis, abſq; liuore diiudica, ait quippe. Ogziabeher na=
baba bamakdaſu otſeſahh vuootchafal mohorcha, ideſt.
Deus locutus eſt in ſancto, lętabor, & diuidam ſpolia, nã
mohorcha, ſpolia ſignificat. vt in pſalmo ſæpius allegato
in Ogdoade penultima literæ. ſcin. in quarta linea, lętabor
ego ſicut qui inuenit ſpolia multa. Idem in pſalmo. 67.
linea. 29. Speciei domus diuidere, mohorcha, ideſt ſpolia
Atqui meo quidem iudicio, hoc nomen mohorcha, ex
pſalmo prædicto. 60. Siue iuxta Indorũ numerum. 59.
omnino remouendum eſt, & ſubſtituẽdum. Sakima. ideſt
Siccimam, quandoquidem pſalmus iſte à nona linea vſq;
ad finem, ad verbum, repetitus eſt. in pſalmo. 107. In quo
mohorcha nõ inuenitur, ſed Sikima legitur. Nec mirum
ſi hic fortaſſe pro Sikima ſpolium, ab occupato in varijs
negocijs homine, ſubſtitutum eſt. Variæ quippe humana=
rum

rum rerum curæ, naturales vsq; adeo exsiccare quandoq; solent humores, vt plerumq; spolient hominem, & visu, & attentione, ita vt apertis etiam oculis non videat, cũ ex Philosophi sententia, intentio copulet sensum. Proinde etiam in hoc quoq; loco (dum mens hominis, mutabilitati obnoxia, per diuersa paululum hincinde vagatur) nomen vnum potuit incaute pro altero substitui, cum nec bonus semper vigilet, sed (vt in prouerbio est) quãdoq; dormitet Homerus. Pius vero lector, atq; beneuolus ista cõsideret atq; castiget. Cæterum. sclouo. Dalmatarum quintadecima consonans, præter iam publicatam, alia quoq; est. C. quæ tam etsi semicirculi læua pars sit, & latinum. c. æmulari videatur, ac per omnia similis sit Macedonicæ, pro. s. tamen nostro latino intelligitur, vt Iob primo capite. I posilaiuste priziuachu tri sestri suoie. idest. Et mittentes vocabant tres sorores suas. & paulo post, vbi nos dicimus. Dixit ergo dominus ad Satan. Ecce vniuersaq; habet in manu tua sunt, tantum in eum ne extẽdas manum tuã. Egressusq; est Satan à facie domini. Dalmata ait. Reciexe gospodí csotoni, se vsa iacse imati v rucu tuoeiu sut tacmo nani ne prostri ruci tuoee i zidexe sotona ot licia gospodna. Et librum suum Ecclesiastes ab hac litera incipit dicens. Slouosa eclesiastã sina dauida cesara erusolimscago sueta sueti recie eclesiasti esuti esuti i vsa esuti. hoc est. Verba Ecclesiastes filij Dauid Regis Hierusalẽ, vanitas vanitatũ, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Salomon quoq; Prouerbia sua, in hęc verba ĩcipit. Pritcie Salamune sina Dauidoua Ciesara Izraelua, idest, Parabolę Salomonis filij Dauid cęsaris. quod sane est, Regis Israel.

Prętere a

Preterea ĩ psalmo. 67. habemus à Macedone & Dalmata, vbi dicimus. A facie dei. Sinaina. idest. Sinai, quod nomen ab Hebreis, Chaldeis, & Punicis, per samech scribit. Quippe dicit Hebræus סיני Sinai. Syrus ܣܝܢܝ. Sinai, vterq; Arabs. سينا Sina. Græcus σινα Sina, & ἐν σιναιν en sinain. Indus, per scin, sina ba sina. & in eodem psalmo. Super ea niue dealbabuntur, vi sermonie, in selmon. Vbi Græcus quoq; ἐν σελμων en selmõ. Hebræus tamen nomen istud per zadich scribit dicens בצלמון bezalmon. Chaldæus etiam eadem litera vtitur. ܒܨܠܡܘܢ ܛܘܪܗ ܕܐܠܗܐ bzelmun turhe daloho. vterque Arabs, في صلمون جبل الله. phi zelmun gbal allha. Indus vero per scin scribit, lahala salmun. Samuelem quoque Macedo & Dalmata cum hac litera slouo scriptitant in psalmo. xcviii. Moises & Aaron in sacerdotibus eius & Samuili. Hebræus per scin ושמואל vscmuel. Similibus literis etiam Maronitæ scribunt dicentes ܘܫܡܘܐܝܠ ܒܩܪܝܐ ܫܡܗ. vascmuil bquoraii smhe. Indus quoq; scin in eadẽ dictione vtitur inquiens. Vua Samuelni mosla ola iozeuuou somo vel smo. Arabes vero tam

Punici regni, quam Syriæ incolæ per zode & tzade, nomen iſtud incipiunt. & Arabes quidem, vt in Nebienſis Epiſcopi pſalterio ܘܙܡܘܐܝܠ ܦܝ ܐܠܓܝܢ ܝܕܓܘܢ ܒܐܣܡܗ. vzmuil phi algin idgun baſmhe. Syriaca Arabū litera habet ܘܙܡܘܐܝܝܠ ܒܕܓܝ ܐܣܡܗ. vzamuiil bdgai iſmhe. Diuerſitatis cauſam in maiori vehementioriq; linguæ ad dentes adpulſu conſidera, in ſibillanti etenim litera proferenda Arabes ſumitate extremaq; magis linguæ parte vtuntur. In pſalmo tamen iuxta hebraicam computationem. 78. Videntur omnes in litera iſta conformes eſſe. Repulit (inquit ibi Aſaph) ſeu reliquit tabernaculū ſilo. Macedo, i otrinu ſcijniju ſilomſcu, & paulo infra, i otrinu ſelo ioſiphouo, Dalmata ferè idem dicit, i otrinu ſciniju ſilomſcuiu, & ifra, i otrinu ſielo oſipauo. Chaldaica litera Maronitarū in hunc modū ſe habet. ܘܐܬܓܘܘ ܠܡܫܟܢܐ ܕܫܝܠܘ. vatgoo lmaſcno dſilu, & infra, ܐܫܠܝ ܠܡܫܟܢܐ ܕܝܘܣܦ. Aſli lmaſcno daiuſeph. & ſua ibidem Arabica interpretatio ܘܪܕܗܠ ܡܫܟܢ ܫܝܠܘܡ. vrdhal maſcn ſilum, & infra. ܘܐܪܕܗܠ ܡܫܟܢ ܝܘܣܦ. vardhal maſcn iuſph. Arabica Nebienſis Epiſcopi in eodem loco. ܘܪܦܬ ܡܟܠܗ ܫܝܠܘܡ. Vrphth mclhe ſilum, & hic caſtigāda ē dictio ܡܟܠܗ. mclhe, vt ܡܫܟܢܗ

maſcnhe

mascnhe, & infra ܘܪܕܠ ܡܫܟܢ ܝܘܣܦ. Vrdl mascan iusph. Hebraica ibi litera habet וַיִּטֹּשׁ מִשְׁכַּן שִׁלוֹ Vaitos misccan scilo, & infra וימאס באהל יוסף Vaimas beohel ioseph. Thargũ vero Ioseph Cœci tale est. ܘܫܒܩ ܡܫܟܢܐ ܕܫܝܠܘ. Vscbaq mascecna dsilho, & infra ܘܐܪܚܩ ܒܡܫܟܢܐ ܕܦܪܝܣ ܥܠ ܬܚܘܡܐ ܕܝܘܣܦ, Verahhiq bmasccena dephris gal tehuma dioseph. Græcus quoq; interpres ita ibidem inquit. kæ aposato tin scinin silom, & infra, kæ aposato to scinoma iosiph. Indus autem hunc in modum ista expressit. Vuahha daga ladabthara selom, & infra eadem verba recenset nomine Ioseph, dũtaxat excepto, quod loco selom, remisit. At tandẽ in hac sibillante litera, videnda sunt etiã, quę de Saba & Seba, in superioribus dicta sunt. Immo vero id magis hoc loco considerandum est, quod cum sibilans litera sit, quin potius (si dicere citra errorẽ possumus) ipse sibilus, quod apud omnes ferè, ne dum silentij nomẽ ab ipsa incipiat, verum etiam silẽtium ipsum, singulari hac litera oculis nostris obiecta, indictum esse cognoscamus. Sigin quippe Græci, Siopinq; dicunt. Hebræi vero, Sequet silentiũ, & Scaquat silere. Chaldæus vero Nebiẽsis. ܫܬܝܩܘܬܐ. Scethiqutha, & ܫܬܝܩܗ. Scethiqha, & Syri ܫܬܘܩ. Scthuq. Arabes quoque ܣܟܘܬ. Stouch, vel estoch. Silentium igitur & nos habeamus, &

ad.t.literam,quam grammatici, ea ratione illius cognatā asseuerāt,qđ pro pulsare,pultare. & pro mersare,mertare. aliquādo vsurpatū fuerit,trāseamus. Et quamquam silentium in mysterijs omnibus (Tertuliano autore) maxime cōmendatum sit,summisq; laudibus Pythagoricum silentium extollatur. Nonnunquam tamen lucri gratia ab aliquibus,citra virtutis actum,seruatum fuisse proditum est. vt de Demade Oratore,quem aiunt,gloriari solitum,decē se talēta à rege,vt taceret,accepisse. Et Demosthenē quoq; legimus,synanchen,quam nos angynam dicimus, ea occasione.s.vt taceret,finxisse se pati, pindeq; à plebeio homine obiectum illi fuisse,quod non synanchen, sed argyranchen pateretur. Mihi tamen hoc in loco, antequā de.t. litera tractare incipiam, minime seruādū silentium censui, quin potius mysterium ingēs fore duxi, si illud abrumperem,& loquendo,non modo Aristodemum fabularum actorem,quem talentum vt ageret pro mercede accepisse ferunt,superarem. Sed plurimum etiam mihi thesaurum re positurum sperarem,si iam repositum,studiosis animis impartirer,notumq; illis omnino facerē. Vuādalos, videlicet literam.s.(de qua nobis est sermo)in suo alphabeto, non simplicem,sed quatuor semper modis copulatam habere. Aut enim cū.t.iungitur,sibi (vt diximus) cognata præcedente,aut subsequente,vt in litera Ꙡ quam .tzads.appellant,& pro.ts.à nobis capiēda est. Aut cū altero.s.vt geminum.ss.intelligamus, in Ꙃ cuius nomen est.esse. & duplicis.ss.officio semper fungit̃. Aut cū.s.t.&.z. simul complexis,eoq; ordine connexis, vt triplex iste literarum nodus, nunquam in litera Ꙉ quam illi.Stchzh.appellāt

dissoluatur,

dissoluatur, quippe semper pro. stz. sumẽda est. Aut sanè cum. c. inseparabilem hæc litera connexionem habet, vt in penultima sui alphabeti litera (de qua supra mẽtionem fecimus) Ꮥ. scholà, quæ semper pro. sc. simul iunctis seruire consueuit. Videor mihi videre dum ista refero, legentes somnia me recensere arbitraturos, quæ tamen vera, fideliq; traditione referuntur. Proinde non frustra etiam me suspicari posse, facile crediderim, quod si beatus ille ecclesiæ doctor Hieronymus, tantum in huiusce Vuandalorũ linguæ, quãtum in Chaldęorum lingua, literisq; cognoscẽdis, atq; pronunciandis laborasset, non illa profecto stridentia, anhelãtiaq; verba dixisset, sed hęc. Quæ pręter quã quod ex infimo pectore, ex intimisq; pulmonibus depromẽda sunt, grauiusq; inflata, & anhelata verba cognoscũtur, densum prçterea stridorem quendam suscitare videntur, vt nec magis horrifer aquilonis stridor esse queat. Cũ tres, sine media vocali, scriptę simul consonantes proferẽdę sint, & illę sanè vel maxime, quæ à nostra connexione plurimum abhorrent, quam cognoscere possunt, qui cõsonantium in constitutione syllabarum connexionem nõ ignorant. Id tamen studiose lector te haudquaquam omnino deterreat, nec à peregrinarum linguarum lectione submoueat. Quandoquidem vt ait Hippocrates in secunda Aphorismorũ sectione, Perì mèn dàs archàs kaè tà tégli panda asthenéstera, peri dè tàs acmàs ischyrótera. Circa principia, inquit, & fines, omnia infirmiora sunt, circa vero status fortiora. Quippe (vt Marcus quoq; Cicero ait) omnia rerũ principia parua sunt, sed suis progressionibus vsa augentur. Sic tibi profecto amice continget, si assiduã operam

operam in perdiſcendis illis impēderis, labor enim omnia vincit improbus, & cognoſces quod licet ſanè multę cō= ſonantes ſine medijs vocalibus ſcriptę cernātur, non om= nes tamē (vt de Ier Macedonico, atq; Dalmatico dictum fuit) proferēdę ſunt, ſed quædā, quas vſus ipſe docebit, effi= cietq;, vt quod in omnibus (Philoſopho teſte) diſciplina= rum radicibus amarum eſſe ſolet, cum ad arboris cacumi= na fructus maturi apparuerint, eò q; pueneris, vt colligas, dulceſcat. Necnon quæ ardua, adituq; difficilia modo cē- ſentur, cum altos, extremoſq; illorum vertices ſudando te= tigeris, ea oīa (Aſcręo vate autore) facilia tibi, & vſq; adeo puia fiāt, vt nec dubites Herculis indiſſolubilē nodū poſſe diſſoluere. Et Caduceū Mercurij Deorū nuntij, ac pacis nobile ſignū, tute poſſe geſtare, difficileſq; omnes variarū linguarū prolationes faciliter enuntiare, victoriæq; ſigna exanclati laboris præ te ferre, & ad quintam decimam con ſonantem trāſire. ℂ Tardo igitur quinta decima cōſonās eadem eſt, figura & poteſtate cum litera gręca. taf. ſimplici, & omnium aliarum linguarū. T. vt in pſalmo. 46. Et do minus in voce trubia, quam nos tubam dicimus. Dalmata goſpodi v glaſia trubia. & dominus in voce tubę, hāc vul go dicimus, la tromba, & Macedones truba. & in pſalmo 80. alias. 81. Prinniate pſalomi v dadute timpane, ideſt ſu mite pſalmum, & date tympanum, ibi ſeptuaginta īterpre= tes, kaè dòte tympanon, ideſt & date tympanum, in multis quoq; alijs pſalmis, tympani ac tympaniſtriarū iuuencula= rum facta eſt mētio. Et in pſalmo. 86. Quis vnquam ty= ri nomen alio modo quam per. T. literā ſcribet, ac omniū auribus íngeret, aut quis trophima ſancti viri nomē, cuius memoria

memoria, in decimo nono die Septembris, apud Macedonas celebratur, per aliud elementum quam per. t. auspicabitur. Aut Terentia quæ vno die cum Neonila, quarto kalendas Nouembris, apud eosdem honoratur. Aut illũ tandem Pauli Apostoli charissimum in domino Titum, cuius laudes. 25. Augusti recensentur, & suffragia à Macedonum ecclesia expostulantur, Zephirum vnquam dixerit, cum omnino Titus appelletur, nec binomius cẽseatur. Tardo igitur vt ex p̃dictis ꝓprijs nominibus, & quãplurimis etiam ex alijs ante à nobis recensitis dictionibus, in quibus. T. syllabizat clare constat latini, cæterarũq; linguarũ. T. locum obtinere, vicesq; eius supplere. Notãda sunt igitur isthæc, & in hac literarum obseruatione à te diligenda, vt psalmographus, in psalmo. 119. in Ogdoade ain, in versu penultimo, Macedonicis verbis ait, pacie zlata v topazia, idest super aurum & topazion, vbi Dalmata eisdem ferè verbis vtitur, sed tantum addit ad topazion dicens. I tupancia, & septuaginta aiunt, yper chrysion kaè topazion. Hãc quoq; literã tardo in sexta decima cõsonãtiũ numeratione hẽt, & inuersum vide est, stãs scilicet, quãdoquidem supinum est vide. Aliam quoq; figuram tardo habent Dalmatæ nec dum publicatam, quę ex plana linea diductis tribus æqualibus lineis formatur, ceu. m. latinum non quadratum, productis aliquãtulum hincinde cornibus, hoc sanè modo. ш. & (si modo proprie dicere possumus). T. latini personã gerit, vt Thobia, Iudith primo, & tigra, idest Thobias & tigris, & Iudith secũdo, Tharsisce, idest Tharsis, casteli echi, hoc est castella eorũ, Toma, Tadiju, Agata, Catarina, Margarita, Anastasia, In his nominibus

minibus Dalmata tenui.t.vsus est. ¶ Consequens est, vt post tenuem consonãtem.t.scilicet sequatur aspirata sexta decima apud Macedonas consonãs.thita. quę similis admodum est græco homonymo elemento, & pro.th.accipitur, habetq; eandem enunciationem Macedonibus quã Grę̨cis, vt iam dictũ est supra, exempla patent, psalmo.47. alias.48 In spiritu vehemẽti cõteres, corablie tharsiuscije, idest naues tharsis, ibidem Hebræus habet thau dicens. אניות תרשיש aniot tharsis, Chaldæus ibidem Nebiensis, אילפיא דתרשיש ilfaia detarsis, & Punica eiusdẽ interpretatio, ܣܦܢ ܛܪܣܝܣ. Sphen tarsis. Chaldæus Syriæ, ܒܪܘܚܐ ܥܫܝܢܬܐ ܬܬܒܪܘܢ ܐܠܦܐ ܕܬܪܫܝܫ. Bruhho ghasinto nethtabron ælphæ dtharsis. vbi etiam Arabica correspondens interpretatio habet. ܣܦܢ ܛܪܣܝܣ. Saphn tarsis. Hanc dictionẽ tarsis Ioseph cœcus & vtraque Arabica litera per teth.scribit, & quamuis in Syriæ Arabica litera, appareat scriptũ esse tarsis per thau, nihilominus loco teth, & secundum illius prolationem proferri debet, cuius indicium est, pũctus rubeus ĩ vertice thau, dicti nominis tarsis locatus. Nunc quid ibi dicat Indus audiamus. Banafas hhaial tokathakthon laahmara tarses, & Dalmata, corablie tirscie, Græcus interpres, en pneumati viæo syntripsis plia tharsis, idem nomen habetur in psalmo.81. & a suprascriptis cũ eisdem literis scribitur. Præterea in psalmo.88. dictio thabor p hãc literam.thita.videlicet per.th.& thau scribit.

Ab Hebræis

Ab Hebræis, & Chaldæo, Ioseph Cœco, & Macedonibus, & Græcis, & Indis. Maronitę vero, & si p. Thau. scribant. Signum tamẽ prolationis literę. Teth. addunt, rubeum, videlicet in capitę, pũctum, & hoc tam in sua, quam in Arabica, interpretatione facere cõsueuerunt. Dalmata, cũ hac litera careat, per. Teth. scribit, similiter & Arabica Nebiensis interpretatio. Teth. habet. Possem hoc in loco nomina, in quibus elemẽtum hoc, primam mediam ve syllabam occupat, quamplurima in medium adducere, quæ in libello illo reperiuntur, in quo per singulos mẽses nomina sanctorum recensentur, & quo etiam illius mensis die, in Ecclesia Macedonum memoria eorum fieri consueuerit, & inibi illorum quoq; Troparia (vt aiunt) atq; Condacia scripta sunt, vt istius litteræ conformationem probarem. Sed quia traditio hęc nimium in longum traheretur, decem, aut duodecim tantum, seruato mẽsium ordine, nomina adscribam. Vt Aithala, in primo die Septembris, à quo Macedones, Annum incipiunt. Et Theoctista, die tertio. Ierothea Episcopa, athiniscago, die quarto Octobris. Theophana, die duodecimo. Aphthonia, die scdo Nouembris. Theoctisti, lezuijscije, die nono. Thirsa, die quarto decimo Decembris. Eleutheria, quinto decimo. Theopenta, quinto Ianuarij. Athanasia, Archiepiscopi Alexãdriscichi, decimo octauo. Agathi, quinto Februarij. Theodora, stratilata, octauo. Theofilata, Archiepiscopa nicomidijscago, octauo Martij. Marca, Episcopa arethusiimscago, vigesimo octauo. Theodula, quinto Aprilis. Theodora, siceota, vigesimo secdũo. Timothea, tertio Maij. Theodota, ize v ancyria, decimo octauo. Dorothea,

s

thea, Episcpa tirsago, quarto Iunij. Methodia, Patriarcha Constantinagrada, quarto decimo. Theodora, ancyrscago, septimo Iulij. Athinogena: sexto decimo. Apostola Matthia: nono Augusti. Apostola Thadea: vigesimo primo. Literam hanc Dalmata in alphabeto impresso non habet, sed quæ nondum typis excussa est. Thita. seu. Tfert. dicitur, & decima septima in consonãtium numero; apud eos est, & à Græco, Macedonico, Rusioq;. Thita. i eo differt, quod Græcorum huius nominis litera, orbis est, cum linea diametrali trãsuersa. Macedonũ vero, oui oblongi, figura est, cũ linea pari modo p mediũ seccante, sed vtrũq; periferiæ latus transcendente, extremasq; vtrinq; partes ad ima non nihil flectẽte. At Dalmaticũ. Tfert. quadrãgulũ oblongum erectum est, à linea hinc atq; inde nõ recta, sed recurua per medium transfixum, & læuum latus ipsius lineæ ad ima, fornicis in modum reflexũ, dextrũ vero, cornu instar ad superna tendẽs habẽte, hoc modo ꙑ & nobis pro. Th. succurrit. Cuius loco in impressis libris. Tardo. cõfuse vsurpatum reperitur, vt clare notum esse potuit, ex dictionibus iam à nobis in præcedenti litera adductis, in quibus tam apud nos, quam apud Græcos, & cæteras linguas. T. aspirationem adnexam habere concupiscit, & debet, quamuis ibi non sit. ¶ Sequitur decima septima cõsonãs, quam. Chir. nominant, & nihil à. chi. Græco, & Iacobitarum differt, aspirata litera est, &. Ch. latinis reddit, vt in psalmo iuxta Hebræos. 18. Et ascendit. Na cherubim i letia. hoc est. Sup cherubim, & volauit, vbi Dalmata etiã cũ suo. Chir. scribit, dicẽs. Na cherophimi i liete. Hebręus vero, hocmodo scribit. עלכרוב alcherub. & i Nebiẽsis psalterio

psalterio. על כרובין al cherubin. & Arabica interpretatio. ܥܠܝ ܐܠܟܪܘܒܝܡ. Ali alcharubim. Syriaca vero Chaldaica ibi interpretatio habet, ܘܪܟܒ ܥܠ ܟܪܘܒܐ ܘܦܪܚ. Rchab al crubæ vaphrahh. Vbi in Arabica interpretatione, arbitror scriptorem hallucinatum scripsisse. ܐܠܣܪܘܦܝܘܡ. Alsaruphium, pro ܐܠܟܪܘܒܝܘܡ. Alcarubium. Quãdoquidẽ in psalmo. lxxx. secundum Hebræorum cõputationẽ, vbi nos dicimus. Qui sedes super cherubim, isto modo scribat, & dicat. ܥܠܝ ܐܠܟܪܘܒܝܘܡ Ali alcerubium, in quo omnes conueniunt. Et Indus quoq; in vtroq; psalmo, superius adducto, & primum in psalmo. 18. ait. Laola chirubel, & in psalmo. 80. eadem verba replicat, orthographiam tamen minime seruat, nam laola, quando pro super vel supra accipitur, cum. a. paruo siue breui, tam in prima syllaba, quam ĩ vltima, semper scribi debet, tamen in dicto psalmo. 18. prima syllaba per .a. longum, haud recte scripta est. Præterea in psalmo 104. alias. 105. dictio. chanaan. & dictio .cham. p .ch. & à Græcis, & Macedonibus, per. chi. scripta sunt, & ab Hebræis, per. caph. similiter & ab Arabicis, Chaldæis, & Indis. Hebræus tñ, & Ioseph cœcus. hham. p. hhet. scribit. Nomen quoq; Christi, in dicto psalmo. 105. per hãc literam. Chir, Macedo scribit, & Græcus, p. chi. Hebræus

vero, Chaldæus, Indus, & Arabs, pro Christi nomine Messiã, ponũt. Dalmatę ĩ decima octaua cõsonãtiũ numeratione habent. Hir. seu. Chir. X quam non habent libri Dalmatarum hactenus impressi. Eius tamen loco accipi potest litera in alphabeto impressa, quę sequitur post. Fert.
¶ Decima octaua cõsonans est. Phi. quę & figura, & potestate eadem est cum. Phi. Græcorum, & Iacobitarum, & Cophtitarum, & eorum qui magnam Hiberiam incolũt, quinetiam Latinum nobis. Ph. ob oculos ponit, ac etiam idem valet, quod. Phe. seu. Pe. Hebræum, Chaldæumq;, cum dictionem claudit, aut rafatur, aut tandem cum non pro. P. simplici, sed pro. F. vel. Ph. sumitur, vt in dictione Ephraim, de qua in psalmo iuxta Hebræorum computationem. 60. & in dictione Nephthalim, siue Neptalim, in psalmo. 67. vtroq; enim modo pronunciatum reperitur, etiam in titulo psalmi. 54. vbi dicimus. Intellectus Dauid cum venissent Ziphei, quod nomen Græci, & Macedones per. Phi. scribunt, Hebręi vero, & Thargum cœci, cũ Pe. sine dages. Indus vero cũ suo. F. scribit. Placuit & hic nomen Asaph, & nomen Ioseph, in medium adducere, de quibus in multis psalmis, & psalmorum titulis, fit mentio, quę vbiq; per hanc literã scribuntur. Præterea in psalmo 91. vbi nos dicimus. Iustus vt palma florebit. Macedo, palmam græco vocabulo insinuat, dicens. Iaco phinixi, & Græcus, δικαιος ως φοινιξ ανθησι, dikæos os phinix anthisi. Cęterum ir psalmo. 106. ad Hebraicam computationẽ, vbi habemus. Et initiati seu cõsecrati sũt Beelphegor. Macedo dicit, Bielphegoru, & Gręcus iterpres τω βεελφεγωρ, to beelphegor, id fuisse Idolum ignominię, vt ait Nebiẽsis

Episcopus,

Episcopus, plerique arbitrati sunt, & stulta gentilitas, vt Deũ ortorum colebat, nunc Alcinoum, nunc Veturnum, nũc Ianum, nunc Priapum appellans, φαλλος, phallos, enim à Grecis dicitur Priapus, hinc Poeta ille cecinit. Nomẽ venerare ithiphalli. Hebreus tamen per. Pe. dagessatum, scribit. לבעל פעור lebaal pegor. Chaldeus Nebiensis, cum Pe. dagessato nomen Pegor scribit. Arabs vero ibi tam Nebiensis, quam Syriæ, dicit. فاغور Phagur. Et Indus, Baboel Fegor. Et Maronitæ, ac Syri, quoque dicunt. ܕܦܥܘܪ Dphagur. Phinees quoque nomẽ, in eodem psalmo, tam Macedones, quam Græci, cum litera. φ. Phi. scribunt. Dalmata vero, cũ Pocoi, exprimit, dicẽs. Pinies. Hebræus quoque, פינחס Pinhhas, cum. pe. dagessato, scribit. Eodem modo, & Chaldæus, in Nebiensis Episcopi, Psalterio. Syri tamẽ, Chaldæi, & Maronitæ. ܩܡ ܦܝܢܚܣ. Quom phinhhes. hoc est stetit, quem nos dicimus. Phinees, proferunt. Consentit & Arabica interpretatio, quæ habet. قام فنحاس. Quam Phinhhas. Eodem modo, & Indus, sed cum suo. Fi. scribit. Finhhas, Ephraim quoque nomẽ, in Psalmo. 108. & Ephratha, in Psalmo. 132. omnes cum eodem. Phi. elemẽto scribũt, & Hebræi

& Hebręi cũ .pe. sine dages.באפרתה Bęphratha, & Chaldæus Syriæ .ܒܐܦܪܬܐ Baphratho. Ioseph cœcus באפרת. Beæphrath. Arabici vero, seu etiam Punici, .ܒܐܦܪܬܐ Baphratha, vel.ܦܝ ܐܦܪܬܐ Phi ephratha. Consentit & Indus, sed more suo cum.F.scribit, Baephrata, & quod Græci in eodem Psalmo .cxxxii. dicũt. ἰδοὺ ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Ἐφραθᾷ. Idu icusamen astin en ephratha. Ibidem Armeni hoc modo idipsum exprimũt. Ահա լուաք զնմանէ յեփրաթա. Ahha luach zienmane i iephratha, hoc est. Ecce audiuimus eam in ephratha. Pharaonis quoq; nomen in sacris literis, ab omnibus cum hac litera.phi.scribitur, & ab Hebræis, per.pe.seu.phe.dagessato, semper scribitur, proinde ex regula puncti dages, literam fortificantis, Parao, non Pharao, pferri debet, vt etiã ĩ psal. 136. vbi nos dicimus. Et excussit Pharaonem, & virtutem eius in mari. Nebiensis Episcopus, notat dicens. Parao, sic enim proferũt Hebræi, nec reperitur scriptum Pharao, in tota serie sacrę scripturæ, nisi tantum semel, locum tamẽ non assignat. Causam verò propter quam Hebræi Parao, nõ Pharao, dicãt. Cæteri verò qui à dextro ĩ sinistrũ latus scribũt, Pharaonẽ nominent, & cum eisdem literis.phe.scilicet.res.ain.&.he. ac cũ eisdem vocalium notis. Patha. Seua. & Holem. seu etiã. Camez.in fine, semp à Chaldæis, pronunciatũ fuerit, illis vestigandam relinquo, qui nouerunt illius nominis vim,

vim, atq; potestatem, non ignorant. Cæterum .Phert. vel Fert. decima nona consonans est Dalmatis, & per omnia similis est græco. Phi. & à nobis pro .ph. accipi debet, vt in nominibus supius recensitis patet, mutuo tñ sępenumero pro. Phi. ponitur. P. & vice versa, nam & Phranciscũ, & Phabianum, per. Phi. scribunt, cum nos per. F. scribere soliti simus, vicissitudo quoq; istarum literarum, ex iam dictis in huius literæ explicatione, & nominibus alijs superius adductis, nota esse potest. Litera præterea ista Dalmatica, nec dum ab impressoribus publicata, quadranguli oblongi, nec tamen æqualium laterum, iacentis figuram habet. Linea quippe superior, & iferior æquales sunt, sinistra vero qua ambę simul nectunt, recta est, sed tamen breuior est, & duos angulos rectos format, at quæ dextra ex parte dictas lineas simul coniungit, non recta, sed incurua ferè in dimidij circuli modum, cum sit, obtusum angulũ facit. Secandumq; est sic formatum corpus, cum linea incurua, & Scorpionis caudã oculis obijciente, quæ supra aliquãtulum producta in dextrum, & infra extensa in læuum latus reflectatur, in hanc sanè formam [illegible] & hęc de hac litera dicta sufficiant. ¶ Sequitur. Psi. consonãtium decima nona, quæ eadem est cum. ψ. psi. gręco, est enim litera duplex ex. p. & . s. (quę illi implicita sunt) constans, vt in gręcorum consonantibus supra dictũ fuit. Iacobitę illã. Epsi. appellant. Dalmatæ ipsam nõ habent, sed pro ea duabus, latinorum more, vtuntur consonantibus. P. nimirũ & . S. Nam quod Gręci ψαλμὸσ, psalmos. Macedones ψάλωμι, psalomi. Dalmatę cum Pocoi, & Slouo scribunt, dicẽtes, psalomi. Simili ferè modo, & Armeni, psalmũ exprimũt,
literа. P.

litera. P. dumtaxat expulsa, dicẽtes. սաղմոս. Salmos.
Hebræi, Chaldæi, Arabes, Punici, atque Indi, literam Psi. nõ habẽt. Nã qđ Macedones, σάμψονα, Sampsona, & Greci, σαμψὸν, Sãpsõ, cũ. Psi. scribũt, vt apud Paulũ, ad Hebreos. xi. Deficiet enim me narrãte tẽpus. περὶ γεδεὼν βαράκτε καὶ σαμψὼν, καὶ ἰεφθάε, δαβίδτε καὶ σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν, Peri Gedeõ baracte, ke sãpson, ke hiephthae dauidte, ke samuil, ke ton prophiton. idest. De Gedeone Baracq; & Sãpson & iephthe, & Dauid, & Samuel, & pphetis. Ibi Arabica interpretatio in hunc modum scribit. ܦܝ ܐܡܪ
ܓܕܥܘܢ: ܘ ܒܐܪܐܩ: ܘ ܦܝ ܙܡܙܘܡ vel ܫܡܫܘܡ: ܘ
ܝܦܬܚ: ܘ ܦܝ ܕܐܘܕ: ܘ ܫܡܘܝܠ: ܘ ܟܠ ܣܐܝܪ
ܠܐܢܒܝܐܝܢ. Phi am zadguuna, va barach, va phi zamzum, vel samsum, va iaphatahh, va phi dauud, va smuil, va gal saira lanbiain. idest. de Gedeone, & Barach, & de Samson, & Iaphtahh, & de Dauid, & Prophetis. Nec aliter viri fortissimi Sansonis nomẽ, Chaldei, & ceteri, preter supius recẽsitos, Grecos, & Macedonas, scribunt, vt habemus apud Hebreos, in libro Iudicũ, capite tertio decimo, ad finẽ. ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון Vattheled haisscah bẽ vatiqura, eth scemo Scimscõ, idest. Et peperit vxor eius filium, & vocauit nomen eius Scimscon. Hic aduerte lector, ne fortasse hoc viri nomen fortissimi, quod per scin iamin, hoc est per scin dextrum, scriptũ est, schimschom proferas, neq; eum. ch. scribas, vt non in

errorem

errorem nõ minimum labaris, quem in suo Michlol fore cauendum dixit, Rabi Dauid kimhi, ne scilicet assimiletur in platione. Zain. Samech. & Samech. Zain. & Alphin. Aainin. & Aainin. Alphin. & Hein. Hhethin. & Hhethin. Hein. nec non. Vau. & Beth. raphatum. Samech. & Zaddi. Chaph. & Coph. Teth. & Thau. dagessatũ, qđ (vt illius verbis vtar) שקריאתם קרובה Scecriatham croba. ideſt, lectio seu pronũciatio earũ proxima eſt, de quo forsasse alias dicemus. ¶ Vigesima cõsonãs eſt. Ci. vel. Cia. . ყ. quæ tamẽ monosyllaba eſt, & tactis vix lingua superiorũ dentiũ radicibus, subito oris hiatu proferenda erit, a. C. incipiens, & in. I. cum. A. vocali adnexa desinẽs, nec tamẽ propter hoc syllabã excedet. Verbi gratia, si diuino nomini, quod. Iah. ab Hebræis dicitur. C. literam pręposueris, Cia. facies syllabam, quæ subitaneam habebit enunciationem, & talem, prorsus qualem Musici obseruare solent, in cantãdo notã, quã minimã vocãt. Exẽplũ nobis esse põt, quatrisyllabica dictio הללויה Haleluia, cuius vnũ cõplexũ scilicet, Halelu, apud Hebræos imperãdi modus eſt, & laudate significat. Aliud vero eſt. Iah. & Deum insinuat. Cui etiã si. G. Macedonico more addideris dicẽs. ἀλλι ɣ̃ ιa Alelugia, nõ tñ ob id quintã syllabã addideris. Quandoquidẽ nomẽ illud diuinũ. Iah. (vt Cabaliſtici cõtendunt) vnitatẽ nõ excedit, & nouerũt qui subscriptæ vocalis notę Patha, vim nõ ignorãt. Sequente vocali abijcit syllaba iſta. Cia. extremũ. A. vt ocia nasego. ideſt. patris noſtri, & apđ Lucã in oratione Dominica, ocie nasi. ideſt. Pater noſter, in vocãdi casu, vbi sequẽte. E. abiecta eſt litera. A. vt patet, & in hoc nomine, tã Macedo, quã Dalmata, mutuo vtunt

hac litera,& sequēti Chief. Hāc etiā Dalmatæ, hoc modo figurāt ⰽ &. Ci. appellāt. ¶ Vigesima prima cōsonans, dicit. Cier. seu. Chief. & ita ꝑferri debet, vt i eius enunciatione tēpus, & dimidiū ꝑducat tēporis, nō secus, atq; si cātādo semibreuē, cū minima pronūciaremus, si modo bisyllabicā dictionē esse cēsuerimus. Cū tñ multi vnius syllabæ ipsam esse arbitrent, &. Chief. cū digāma æolico scribant, ac ꝑferāt. Hāc Dalmata. Czaru. vel. Cieru. ⱌ appellat, & eadē est cū ⱌ vigesima septima litera alphabeti Dalmatici iam impressi, & cū. Ci. Macedonico, exemplū habes, in nomine Vinciēcia, Ignacia, Cijra. idest. Vincētij, Ignatij, & Ciri. Parumq; differt à. Chieru. pariter Dalmatico. ⱍ & à. Chier. Macedonico, & cū ea scribunt, Dominiche, Marcheliana, i Marchella. idest. Dominici, Marcelliani, & Marcelli. ¶ Vigesima secunda cōsonās est. Sa. vel Sca. ш. & ꝑ. Scin. Hebræo sumit. Hanc Dalmatæ. Sa. siue. Sai. appellāt, & eandē ferè figurā hēt. ш. quā &. Sa. Macedonica, Dalmaticaq;, iam impressa. ш. eo dūtaxat excepto qđ plana linea, q̄ tribus erectis lineis substrata est, vtrinq; progreditur, nec ex toto plana est, sed non nihil à sinistro in dextrum latus eleuatur, vt videre licet ex illius figura paulo ante descripta. & latinū. S. nobis repræsentat, sicuti &. Slouo. de quo superius dictum est, & cum ea scribunt nomen, Sebastiana, & alia nomina, vt in exemplis superius adductis, clare cognosci potest. & perinde ferè enūcianda est, ac si duo. SS. simul essent. ¶ Sequitur cōsonās quæ. Sta. щ. appellatur, & tridentis formā habet, & ne dū pro. St. in quibus eius vis & sonus flectitur, verū etiam & aliquādo pro gemino. SS. accipitur. Hæc vltima est Dalmatis

matis in cōsonantium numero, & Sta. siue etiā Schia. appellatur [Glagolitic] & in alphabeto iam publicato [Glagolitic] vigesimū sextum obtinet literarum numerum, & pro. St. accipitur.

¶ Vltima alphabeti Macedonici litera est. Csi. nihil a ξ. Græco differens, & Latinis. Cs. vel X. repræsentans, vt in nominibus proprijs, Xenophonta, Eudoxia, Maxima, Auxentia, Eupraxia, Dalmatæ hoc elemento carent, sed pro eo. Caco. & Slouo. C. scilicet & S. scribunt, nam qđ Macedones, & Græci Ἀλέξιον, Alexiō dicunt, ipsi Alecsa, scribunt p. cs. & in reliquis pari modo in quibus. Xi. reperit. ¶ Duæ vero illę vocales scilicet. Vch. & Iat. tametsi pro vocalibus sumantur, sunt tamen aliquando consonātes, vt patet in psalmo quarto, vbi habemus. I uuidite iaco, idest. Et scitote quoniam, mirificauit dominus sanctū suū, vbi prima litera est. Ita. quæ in loco isto pro copula sumit, secunda est. Vch. tertia. Vide. quarta. Iat. nunc tu discerne inter consonātes & vocales, quæ nam ex his sint. Videtur autem [Glagolitic] Vch. esse diphtōgus gręca. ου. omicron ypsilō. Iat. vero [Glagolitic] Latinum. b. est, cum linea per medium deducta, & nonnunquā litera integra in dictionibus. Iat. exprimitur, sępe vero. Ia. tantum, & sępius pro. I. tantum consonante accipitur, & sic est finis cōsonantium Dalmatarum, & Macedonum. Restat vt reuertamur ad Chaldaicas cōsonantes plenius explicandas.

¶ De literis quę puncta Rubea intra se, infra, supra ve admittunt. Caput. VI.

EX supra scriptis Chaldęorū consonātibus nōnullæ sunt, quę si punctum Rubeū intra vētrē, aut supra se, infra ve habuerit (vt de Raphe, & Dages, apud He-

bręos traditur in literis בגט כפת Bagat chephath.) leuit gantur, fortificantur, duriuſculeq;, non nihil proferuntur, & variāt cum prolationem, tum vocē, & ſunt infraſcriptę. ܒ. ܓ. ܕ. ܛ. ܟ. ܦ. ܬ. Scilicet Beth, Gomal. Dolad. Teth. Coph. Phe. Thau. Nam ſi ܒ. Beth. ſimpliciter proferas, leuiter quidē proferes, inter. ve. & bbe. ſicut. ب. be. Punicū. Et ſi ſuper poſito pūctulo. ܒ݁. inueniatur, proferendum eſt, vt β. Vita, Græcū, & raphatum. בֿ. Beth, Hebraicum, nec non vt Macedonicum. & vtrunque Dalmaticum. Vide. ac Iacobitarum. Veda. & Armenicorum, bien. & dicendum. Vet. Sin verò punctum in ventre fixum habuerit, iſto nimirū modo ܒ. tunc forti ac dura enunciatione proferendum erit, & labia multum ſimul ſtringenda, atque inuicē præmenda erūt, & non aliter quam Hebraicum dageſſatum. בּ. & Buhc. Macedonicū, & vtrunque. Dalmaticum. Buch. & π. Pi. Græcum, quādo. M. Mi. aut. N. Gni. præcedente, pro. B. profertur, vt. τὸν πάλιν. Ton paglin. ideſt vice verſa, neq; enim tunc proferre debemus, ac dicere. Ton vaglin, ſed Tom baglin. Simili

modo

modo proferẽda erit, vigesima sexta Armeniorum litera. պ. quæ & .Pe. & .Be. dicitur, & acri prolatione, ac forti, cõtrariaque superius notatæ literæ. բ. Bien. (quæ nihilominus etiam. Pien. dicitur, & labiis mutuo se leuiter tangentibus, sicut de. Vita. Græco paulo ante dictum est profertur) enuncianda est, & sicuti Indorum quoque. Ba. cum omnibus vocalibus efferenda, quam semper Indi literam aspero quodã modo proferunt. Si vero. ܒ. cum puncto substrato inueniatur, & si loco. Hirich. positus videatur punctus, omnium tamen vocalium voces induit, & litera ipsa fortiter enuncianda est.

¶ . ܓ . vero si punctum supra caput habuerit, leniter profertur, & .G. latinum. Hebraicumque sine puncto & vtrunque Samaritanum. ג . ג .Gimel, ac Græcũ, & Cophtitarũ, Iacobitarũq;. Γ .Gãma, quin & Macedonicũ, & vtrũq; Dalmaticũ. Ⰳ. Ⰳ. Glagola. & Indorum. Ga. ac etiam Armeniorũ. գ. Gim. vel Chim. nobis representat. At si intra ventrem. ܓ. punctatum fuerit, tunc. Gha. vel. Gho. in voce & prolatione

.Gim.

Gim. ՚ .quintæ Punicorũ, Arabũq; literæ enunciabit, &.Gimel, Hebræi . ג . dagessati, &. Ⴂ. Ge. decimæ Armeniorum literæ, quæ etiam . Ye. &. Ze. & . Xe. dicitur, personam induit. Sin vero substratum punctũ habuerit, isto inquã modo . ܓ̣ . tunc Hebræi Gimel cum Hirich, & Gain غ decimæ nonæ Persarum literæ, prolationem habebit, lenem scilicet, ac si diceres Yia. cum ypsilon iota Græco, vt τετυφυία, Tetyphyia, & veluti Iod Hebræum, cum dages in vtero, & Hirich substrato, nã ad. G. sonum ferè deflectit, quod quidem manifeste patet in sacris literis, cũ legimus, & dixit dominus deus, Hebraice enunciamus: Vagiomer Iehouha Heloim, non Vaiomer, cum illud Iod, secundum Grammaticorũ regulas, dagessandũ sit, & pinde literæ duplicatio, siue (si dici potest) geminatio, seu fortificatio, ad cõcinnam. G. prolationem nos ducit, nec tamen. Gie. penitus, & pleno (quod aiunt) cornu, exprimendũ. Sed inter . G. &. Yie. flectenda illius pnunciatio est, ita tamen vt potius à . Gio. quam. Yio. dictio ipsa auspicanda sit.

¶ . ܕ . Dolad, cum inferiori puncto leniter profertur, & vt raffatũ Daleth . ד . Hebræum, blese aliquantulũ lingua inter dentes posita enunciandũ est, ita vt aspirari quodammodo videatur, &. Dhe. dicẽdum. Nam

ex Grãmaticorũ,

ex Grammaticorum, tam Græcorum, quam Latinorum sententia. D. nec habet aspiratioñe, nec illa protinus caret, Iccirco etiã media litera, inter. Thita. & . Táf. apud Græcos collocatur. Aliter enim. Delta. seu. D. latinum in principio, aliter alioq; spiritu in medio dictiõis proferri debet. Quippe in hac dictiõe, siue in hoc verbo desidero, quin potius in hac verborum cõprehensione Seruatorisq; nostri Iesu Christi amoris paternæq; charitatis in filios plena periodo. Desiderio desideraui hoc Pascha mãducare vobiscum. Primum illud. D. dictionis, & verbi, cum lingualis (vt nonnulli aiunt) litera sit, linguaq; ipsa, ita in ore sita, & finita dentibus sit, vt tum demum sonos distinctos, pressosq; efficiat, cum ad dentes, & ad alias partes pellit oris) si dum pronũciatur, intra medium superiorum, inferiorũq; dentium lingua ponatur, confestimq; in vocis emissione retrahatur, ita vt vix applicatio appulsusq; eius, ad dentes deprehẽdi queat, nescio quid molle, & auribus magis gratum, & suaue illi additum apparebit, adnexamq; quodammodo aspirationem habere videbitur, & non aliter ipsius D. literæ in prolatione differẽtiam cognosces, quam inter infrascriptas Græcas dictiones θεὸσ, Theos, idest. Deus, & τεὸσ, hoc est. Tuus, & tunc cum. ذ Dhal. nona Arabum litera conueniet. Cũ vero in capite punctũ habuerit. hoc modo. ܕ. tunc proferendum erit, sicut Daleth Hebræum dagessatum, & . Տ . Tza, quarta decima in ordine Armenici alphabeti litera, sicut. D. omnium aliarum linguarum, cũ præsertim durã pro dictionis

ratione

ratione expostulauerit enunciationem.

¶.ט.Teth,pro Latino.T.& Græcorũ omniũ.Taf. Macedonũq; & Dalmatarum vtroque. . . Tardo.&.Ta. .vigesima prima Indorum litera ac cipitur,&.Teth.Hebræum,atque vtrunque. . . Samaritanũ,ac.Tzat. .quartam decimã,& .Te. sextã decimã Punicorũ literã æmulatur, quin & . . Tun seu.Tuen.trigesimæ primæ Armenici alphabe ti literæ,nec nõ & . . Ta.vel.Da.(vtroq; enim mo odo in eodẽ alphabeto appellatur) vocẽ sonũq; atq; potestatẽ nobis repræsentat. Si vero .ט. in medio vẽ tre suo,seu in corporis vmbilico vulneris,acceptęq; plagę indiciũ cicatricẽ,punctũ scilicet ostẽderit, tũc pro. Th. & Dh.sumit,& non secus atq;.Daleth.Hebręum,&.Thau. tam Hebræũ,quam. . . Samaritanũ.Et.Dhat. vel That.qnta decima,&.Dhe.ac.The.decima septima Ara bum litera proferẽdũ est,quin &.Thita.Græcorũ,& Ma cedonum,&. + .Tha.decimæ Indorum literæ,quæ cru cis similitudinem præsefert,& . . Tho. nonæ Ar meniorum,ac Iacobitarum. . Teda.vocem similem eundemque sonum in enunciatione sua requirit.

¶Idem prope dicendum est de . . Coph. sine punctis,

punctis, quod scilicet latinū. C. simplex sonat, & K. Græcorum, & K Caco, ac Ч Ci. Macedonum, & eiusdem nominis & K ac ⱈ & ⰼ Dalmatarum, & Caph, כ Hebræorum, atq; . Samaritanorum, in principio medioq; dictionis, & pro Caba Iacobitarum, & Cophtitarum, & pro. Ꮩ. Tsiecá. Vuandalorum, quod pro C. & K. accipitur, nobis succurrit. At pūcto in capite Rubeo, ceu Galli crista: . Coph. suscepto, Hebraicum כּ Caph. dagessatum. & . Cap. vigesimam primam Arabici alphabeti literam repræsentat, quamuis etiā pro. ܩ. Quph. Chaldæo, & ק. Coph. Hebræo, nobis sæpe subueniat. Quin & pro ك Chieph. vigesima secunda eiusdem Punici Alphabeti litera, & pro Կ. Chien. vel. Gien. Armenica, & Czaru. & Cerf. Dalmatarum, & Chier. Macedonum, a nobis accipi eorumque more pronunciari debet. Substrato vero punctulo. . ferme, vt ך Caph. Hebraicum rafsatum. & Iacobitarum. X. Chi. Macedonū Chir, & vtrunque Dalmatarum. . . Chir. Quinetiam ح. Hha. septimæ Persarum literæ vices sustinebit, & licet aspirationis fortis Chaldaicę, Hebraicęq;, & Samaritanæ. Hhet. loco capiatur, remissa tamen aliquātulū aspera illa, ac vehemēter dura enunciatione hoc loco

u proferenda

proferenda erit, eiusdem quoq; prolationis est trigesima sexta Armeniorum litera. ք. Che. & ห Cha. Indorũ quarta decima, quinetiam eorumdem Indorũ octaua litera. ቀ. Ka. eiusdem prolationis esse potest, quamuis pro. Quph. Chaldæorum, &. Coph. Hebræorũ, & Samaritanorum capiatur, & Græco. φ. Phi. quam simillima sit.

ℭ. ܦ. Phe, vero, vel etiam. Pe. simpliciter Hebraicũ. פ. Phe. & vtrunque Samaritanum. ࠐ. ࠐ. atque Arabicum ف Phe. Latinum quoq;. P. & Græcorũ. π. Iacobitarum, Cophtitarumq;. π. Pi. ac Macedonum π. Dalmatarumq; vtrunq;. ፐ. π. Pocoi. &. Pa. vigesimam secundam, ac ፐ Pa. vigesimam sextam & vltimã Indorum literam nobis repræsentat, quin & trium binomium Armenicarum literarũ.. բ. Bien. vel. Pien, պ. Pe. vel. Be. փ. Piur. vel. Psiur. nam & pro. ps. & pro p. solitario accipitur, ac etiam ቀ Phi. penultimæ eorumdem Armeniorum literæ fungitur officio. Cum autem. ܦ. punctum in ventrem inditum habuerit, tũc pronũciatio eius, erit instar. פ. Pe. Hebraici dagessati, ac duræ, & (vt aiunt) fortiter pronuncianda erit, perinde scilicet, ac si duo simul. PP. essent, quod quidem clare, dilucide,

cide, atq; manifeste, à nobis Romæ deprehensum fuit, in

ܐܠܝܐ ܒܪ ܐܒܪܗܡ ܬܠܡܝܕܗ ܕܡܪܝ ܦܛܪܘܣ

ܦܛܪܝܪܟܐ ܕܡܪܘܢܝܐ ܦܛܪܝܪܟܐ

ܕܐܢܛܝܘܟܝܐ ܡܢ ܛܘܪܐ ܕܠܒܢܢ ܩܕܝܫܐ ܡܢ

ܐܬܪܐ ܕܣܘܪܝܐ. Ilia bro dabrohom thalmidoh dmori phetros phatriarcho dmaronoie phatriarcho dantiochia men turo dlibnan quadiso men athro dsuria. idest. Elia filio Abrahã discipulo Petri Patriarchæ Maronitarũ Patriarchę Antiochię, de Mõte Libano sancto, de Prouintia siue loco regionis Syriæ, quã vulgo Suriã appellant. Qui cum ad Lateranense Concilium, quod sub Leone Decimo celebratũ est, Romam à Petro Patriarcha suprascripto Antiochiæ missus fuisset, & mihi postmodum in literis latinis erudiẽdus in Canonica nostra Pacis Romæ, per biennium Pontificis iussu traditus, vix vnquã, ac nõ sine graui molestia, ac difficultate. P. proferre poterat. Nam dum illi infrascripta verba, exercitationis gratia, enuncianda proponerem, videlicet ܕܡܪܝ ܠܝܘܢ

ܓܣܪܝܘ ܦܦܐ ܕܪܘܡܝ ܡܕܝܢܬܐ. Mori lion gesrio Papa drómi mdinitho. idest. Domini Leonis Decimi Papæ Romanæ Vrbis. Nõ Papa, sed Phapha continuo dicebat, ac semper. Quod ego cum sæpius audiuissem, assidui magistri officio functus, vno opere eandẽ (quod aiunt) incudem, diem noctemq; tũdebam, ac sollicitabam,

citabam, vt quo ad fieri posset. Pe. Latino more proferret. His tunc quotidianis meis (vt sic dicam) calcaribus stimulatus labellis admodum inuicem compressis, atq; conglutinatis, & ceu vinculo quodam constrictis, balbi alicuius hominis instar, aut illius more qui in enunciandis quibusdam verbulis, antequam in vocem prorũpat, nescio quid in illius verbi prolatione secum prius immurmurare videtur, ac demum in ipso pressu oris, quodam cum impetu ex ore impulsum emittit, non nihil immoratus. P. ipso sæpius interrupto & (si dicere fas est) Pipizato, Ppappam tandẽ cum geminatis. P. enunciabat. Id etiam familiare, quin potius innatum est Punicis in suo. Phe. quod & in Chaldęo Phe. cum inferne punctatur. Tunc enim eo modo proferri debet, eoq; spiritu enunciari, quo Hebręi. P. raffatum, & Græci, & Macedones, ac Iacobitæ. Phi. necnon Armeni Phe. ac demum Indi penultimam sui syllabarij literam proferre consueuerunt.

¶. ܬ. Thau vero ex sui natura media quædam litera est inter. Thita. &. Taf. Græcum, quia nec cum aspiratione, nec sine ea pronunciatur. Et si quidem punctũ in vertice hoc modo. ܬ݁. habuerit, tunc simplex. T. sonat, & sicuti. Taf. Græcum, & ܛ. Chaldæum, & literæ omnes de quibus in ipsius Chaldæi. Teth. explicatione paulo ante dictum fuit pronũciari debet. Sin vero id puncti genus ad calcem descẽderit. ܬ݂. hoc pacto.

Tunc

Tunc. Thita. Græcorum, & aliorum. T. aſpiratorum, de quibus in dicta litera. Teth. ſuperius eſt facta mentio pro: lationem habebit. Quin etiam ثـ The. quartæ. ث. vel ـثـ cum triplici puncto ſuperpoſito, Punicorum alpha: beti literæ prolationem imitabitur.

¶ Iſta quoq; punctorum genera nõnunquam ſupra pri: mam literam, vel dictionis ſyllabam, aut ſub ſecunda pari modo ſyllaba, vel litera, cum ſyllabæ vicem obtinet, collo: cantur. Et quia aliquando pluralem numerum, aut impe: randi modum, aut varietatem alterationemq; quandã, aut genus ſignificant longum eſſet recenſere, ſat fuerit in præ: ſentia inſinuaſſe punctorũ diuerſa eſſe genera, & varia eo: rum officia. Quomodo autem & quãdo id fiat, aliàs for: taſſe explicabimus, & tunc vel maxime præcipueq; cum punctum (qui vnicus nonnunquam ſupra literam vel ſub illam cernitur) literæ alicuius defectum innuere demon: ſtrabimus.

¶ De vocaliũ Hebraicarũ notis, atq; noĩbus, & alijs quibuſdã punctis. Cap. VII.

HEbræi prẹter id quod ſuperius de dages, & raphe, dictum fuit, duo alia puncta ad vnius literæ alpha: beti penultimæ, ſcilicet. ש. Scin, variam prolatio nem demonſtrandam habent. Smol. videlicet & . Iamin. Verum quippe perfectumq; literæ ſibilum. ש. ſmol, ſu: pra læuum cornu impoſitum declarat, vt de. σ. Sigma. per fecto Grẹcorum ſibilo dicitur. Habent enim Grẹci tres ſi: bilantes literas, ſed alio atq; alio ſibilum ſuum, ſibilant or: dine. Nam. ζ. Zita. prima ex hahentibus ſibilum litera, vt Zain. Hebræum, & Chaldæum, à leni incipit ſibilo, & in non

non sibilum desinit, quod ex eius æolica dissolutione manifeste apparet, dū pro. Zita. sd. vsurpāt, vt συρίζω, Syrizo, συρίσδω, Syrisdo, hoc est fistula cano. At. ξ. Csi. à nō sibilo incipiens terminatur in sibilū, vt συξ, styx, & σφύγξ. sphynx, σ. Sigma. vero perfectum habet sibilum, atq; perpetuum ipsius literę tenorem seruat, ac sonum reddit acutum. Hinc arbitror factum, vt ab antiquis nostris hæc dictio. Caussa. per duplex. ss. scripta fuerit, vt perpetuum ipsius literæ sibilum denotarent, & perinde pronunciaretur, ac si duo. ss. forent, nec sonus eius caderet, sed perseueraret acutus, quē sonum inesse literæ. Scin. pūctus ipse smol insinuat. Iamin vero, dextro, vnde nomē accepit. ש. insidens cornu, depressam eius prolationem, obtusumq; ac mixtum literæ sibilum reddit, & non aliter apud nostros proferri debet, ac sciscitor verbum, atq; scio, necnon & scientia, nomen. Quandoquidem aliud est dicere scimus, quando notionem intelligentiamq; nostram alicui cognitam esse volumus, aliud cum hominem quempiam præsis naribus esse volumus insinuare, ac dicimus, homo ille simus est, & cū inter Grammaticos constituti simus, non inquam per. sc. nec per. sch. si sapimus scribemus, sed simum illius nasum esse dicemus, & per. s. simplex, & . i. scribemus, nec schimus aut scimus est nasus dicemus. Et aliud profecto est cū patriæ longas miserati clades Summo Pontifici persuadere nitimur, vt excitatos bellorū inter Christianos Principes, Italię prę sertim, tumultus restinguere, ac sedare conetur, in hęc vel id genus alia verba prorumpimus dicentes. Seda rogamus te Paule Pōtifex Maxime. Seda Christi Vicari oramus te. Seda ter Maxime Pont. Paule obsecramus te,

Christianorum

Christianorum Regum discordias, desides illorum animos concilia, furores ex ira, mutuisq; odijs concitatos mitiga. Moueat te pie Pater innoxius, qui effundendus est Christianorum sanguis, si potentissimorum exercituum arma sęuire; atq; in vulnera debacchari occeperint. Pastor es tu Pater sancte ouiū Christi Paule Romane. Veri Romani Pastoris officio fungere, curam commisi tibi gregis habeto. Tuum munus est hoc Beatissime Pater, tua dignitas, tuum Imperium, tua Maestas, tua (qua Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi, vice fungeris in terris.) autoritas, hoc exigit, hoc potest, id post paternas hortationes, vel vna tua terroris, minarũ, atq; spiritalis vltionis plena. Scheda. efficere, atq; obtinere poteris. Scheda, nomen apposui, quod p. s. & . ch. scribitur: vt illorum imitarer exemplum, qui in suis linguę sanctę grāmaticalibus libris. Scin. dextrum, per. s. & . ch. videlicet. Schin. scribunt, quod tamen mihi minime placet. Nam cum diuersa variaq; illa scriptura sit, quę per K. Cappa. Græcum. vel. C. latinū, ab ea quę per. X. Chi. eorūdem Gręcorum, vel. ch. latinū scribitur. Ita & in illius prolatione diuerso modo lingua vtēdum est. Aliter quippe apud Gręcos profertur σκολιόν, Scolion, per. Cappa. scriptum, quod obliquum tortuosumq; significat. Aliter vero σχόλιον, Scholiō, p. ch. quod Scholiū glossemmaq; appellat. Et qui Gręce sciunt hoc plane intelligūt. Apud nostros cum Scio verbum enunciādum est, linguę sumitas, extrema scilicet pars illius, ad fornicem pallati supra radices superiorum anteriorum dentium locāda est. In prolatione vero nominis Scheda, linguę apex, non nihil flectendus est, ad radices inferiorum anteriorum dentium, &

lingua

lingua ipsa aliquantulum est incuruanda, vt in. Chi. Græ-
ci enũciatione obseruatum est. Et hoc idem obseruari de-
bere, reor, dicerent, si de hac re sciscitarẽtur in . שׂ . Sin. sini-
stro, cum smol, & . שׁ . Scin. dextro, cũ Iamin, quadragin-
ta illa duo viroꝝ millia, ex Ephrata, qui ad vada Iordanis,
ob inusitatam Siboleth, & Sciboleth prolationẽ interiere.

¶ Cæterum Hebræi vocalium notas decem obseruant.
Quarum duę, videlicet ַ Patha, & ָ Camez. A. re-
presentãt. Quatuor vero. E. scilicet ֵ Zere ֶ Segol.
ְ Seua ֱ & Atephsegol. Vna dumtaxat pro. I. capit,
quę אִ Hirich, quoq; appellatur, & literę substituẽda est.
Alia etiam tantum quę אֹ Holem dicitur, & est punctus
supra literam erigendus . אֹ . & vocalem . O. exprimens.
Et duę quę . V. nostro respondẽt, appellaturq; vna earũ
ֻ Kibuz. altera וּ Surech. vel. Melopum. & Surech
peculiaris nota est literę. Vau . ו . in cuius ventrem, si infi-
xa fuerit, quamuis litera ipsa, ex sui natura. V. sit, tamen alias
voces atq; vocales, alijs ornata punctis induit, pro. V. tan-
tum vt intelligatur efficit. Et ore non aperto, sed restricto,
atq; aliquantulum producto vox illa pronuncianda est.
Nec te torqueat si quandoq;. Vau. וּ . cum puncto in vẽ-
trem indito inueneris, & nihilominus cũ alia etiam vocali
nota subscriptum, quia tunc punctus ille non Surech, vel
Melopi vices gerit, sed dages, vt literam (quod aiũt) forti-
ficet. Huiusmodi vocalium notę à magistris Hebręorum
diuiduntur in longas & breues, in simplices & composi-
tas, in proferibiles, & quę nõnunquã minime proferunt,
sed ab aliqua adnexa rapiuntur, & tũc quiescũt, ac (vt ipsi
dicunt) musitant, & ab eadem raptim degluttiuntur.

De puncto

¶ De puncto quoq; Mapik, idem ferè dicendũ est, quod de puncto Surech, in Vau literę vmbilico, imposito, cum intra. He. literam, in fine dictionis positam, aut sub eam instar Hirich apparuerit. Quia nec etiam tunc Hirich, quidem est, nec dages, sed relatiui fœminini generis nota, & eius dumtaxat litera ipsa. He. capax est, & in possidendi, dãdi ve, aut auferendi casu tãtum seruire videtur, vt eius ei, sua suæ. Quod si forte aliquando adnexus masculinis inueutus Mapik punctus fuerit. Intelligendum est, non absq; figura, & ratione factũ fuisse, referre enim potest, aut nomen quod ambigui, siue promiscui generis est, aut etiam masculini generis tãtũ, sed id ornatus gratia per Tropos figuras & Schemata quędam. Hinc Gręcorum mores originem traxisse coniectari possumus, dum masculinum pro fœminino, & vice versa alterum pro altero ponũt, & singularẽ numerum, pro plurali vsurpant, plurale quoq; verbũ neutris singularibus addunt. Alia præterea duo sunt puncta, apud Hebręos inter compositas vocaliũ notas numerata, scilicet -: Hhateph Patha, & ┬: Hhateph Camez, quę p A. latinum, satis cõmode exprimi possũt, quãuis Hhateph Camez, à nonnullis etiam pro. O. accipiatur.

De nominibus, figuris, & punctis, vocalium Chaldæarum.

¶ Chaldæi vero & Syri, quinq; vocalium voces, quinq; signis enunciant, ac notis, quæ vt facilius in memoria retineantur, & cũ opus fuerit, cito subueniãt, qnq; virorũ illustriũ noibus exprimere cõsueuerunt, videlicet. ܐܕܡ . . Odom. . ܐܒܪܗܡ . . Abrhom. ܐܝܣܚܩ . .

x Ishhaq

Ishhaq. .[Syriac]. .·. Esagia. .[Syriac]. .·. Vria.
Et pro Abrhom quidẽ scilicet pro.A.& pro.Patha, vel Camez Hebræo, signum hoc .·. Per Odom .·. vero Holem, aut Vau Holem Hebræum, &.O.latinũ, intelligere debemus, & id quidem, vel paruum, vel magnum, longum scilicet, aut breue, prout Hebræorum etiã more, vocalibus literis additur. In Esagia .·. vocalis latinæ.E.notam, intelligere debemus, quæ in Hebræorum traditionibus, per Zere, Segol, & Seua, atq; Hhatephsegol, exprimitur, & ne dum.e.simplex, verũ etiam diphtongatum, nobis ante oculos obiiciunt. Per Ishhaq .·. notam instar Græci.H.Ita, & latinæ aspirationis, vocalem.I.latinã indicant, & Hirich, Hebræi, sub literam constituti longam, siue breuem.I.vocalem insinuat, prout sub Iod, vel infra vocalem aliã reperitur. Demum.V.vocalem latinam, per Vriam, ac nota .·. effigiatam demonstrant, & eam quidem longam, aut breuem, prout etiam ab Hebræis, per Kibuz, aut Surech, insinuari solet.

De alio vocalium, punctorum genere.

¶ Superius

¶ Superius descriptas quinq; vocalium voces, siue notas Syri, & Chaldæi, alio punctandi genere consueuerunt exprimere. Nam loco Abraham, duo pūcta, ceu arcticum, & antarcticum, cœli polum, supra, & infra terrā, supra, videlicet, & infra literā κατὰ διάμετρον, Cata diametron, collocāt, & .A. subintelligūt, vt . ܒ݂ . . ܓ݂ . Ba. Ga. . ܒ . . ܓ . Ba. Ga. Esagiā vero, præter iam dictam notam . ܶ . e. duobus etiam aliis, sub litera additis punctulis, tanquā extremis lineæ grauis accentus Græci punctis, a læuo in dextrum deflexis, hoc ordine demonstrant . ܙ . . ܛ . Ze. Te. ܙ . ܛ . Ze. Te. Odom . ܳ . quoque, scilicet . o. intelligere volunt cum duo puncta, supra literam, acuti accētus Græci more, a sinistro in dextrum latus eleuata inscribunt . ܟ . . ܠ . Co. Lo . ܟ . ܠ . Co. Lo. Ishhak etiam nedum per . ܺ . & . H. aspirationis notā, verum etiam per duo substrata literæ puncta. I. insinuant, a dextro in sinistrum latus deriuata, vt hic patet. . ܣ . ܦ . Si. Phi. ܣ . ܦ . Si. Phi. Vriam demum raro vel nunquam aliis punctis, quam per superius descriptam notam . ܽ . v. exprimere cōsueuerunt, tametsi in aliquibus reperiantur locis, supra literam duo pūcta,

tanquam duo extremi apices, grauis Græci accentus, hoc ordine. . . Su. Thu. . . Su. Thu. Causam vero quare nō alio vsi sint punctandi genere, in expressione .v. vocalis, præterquam Vriæ nota, illam esse reor, ne scilicet lectorem, ob id ambiguum redderent. Nam puncta sæpenumero supra literas ponūtur, aut supponuntur, vt pluralitatem insinuēt, verum quia contingit, vt in dictione, vel Ris sit, quod in capite punctum gestat, vel aliud alias, aut primæ personæ, aut defectus alicuius literæ indicatiuū reperit signū, si alia duo adderent puncta, & punctorum numerus augumentum caperet, & præter tot punctorum incapacitatem, indecentiamq;, ac scripturę deformitatem, & præsertim si alia forte fortuna vocalis alterius nota supra dictionem posita foret, animus præterea lectoris in labyrintheis anfractibus cōstitueret, & hæsitās in pūctorum discretione effectus in nauseam deueniret, & quod delectare debuisset verteretur in odium. Iccirco perpetuo pro. v. vocali, Vriæ nota vsi sunt.

De Punicorū, Arabūq; notis, loco vocaliū.

Hebræorum, Chaldæorūq; more, Punici, & Arabes, & quotquot illorum alphabeto vtuntur, vltra literas, quæ ex innata illis voce, vocales esse possunt, & sunt. Habēt pręterea nonnullas notas, ac signa quædam, quæ aut supra literas, aut subter eas posita, vocem quinq; vocalium latinarum, scilicet. a. e. i. o. u. infundunt, arguuntq; sub illa voce enunciādas, illarumq; defectum, vt de apostropho gręco, vel de dages Hebræo, duplici officio fungenti, insinuātq;

aut

aut literæ defectum, aut etiam literam fortificatam, & vt geminatam fore pronunciandã. Et ex his quoq; aliud signũ dictioni impositum, denotat ... Aliph. subintellectum, aliud etiam quod indicat literam puncto, seu vocali carere atq; in seipsam residere, ac sæpenumero mutam quiescentemq; esse, nec pronunciãdam, & sub alterius puncti voce comprehendi. Et pro. A. latino, ac Patha — Hebræo, & Chaldæo . . Abrhom, vtũtur linea, a sinistro in dextrũ latus se tollẽte simillima acuto Græco accẽtui supra literã. Quam qui Bizantium, & Orientales incolunt partes, Vstum, Nessab, qui vero Aphricam, & Punica regna inhabitant, haudquaquã semper illam in altum extollunt, sed sæpissime planam lineam illam, ceu raphe Hebraicum, aut Græcorum Macrà, supra literam ducunt. . eamq; Nesba nominant, hacq; mutuo pro. E. . vtuntur. Punici quoq;, pro vocali. I. habent. . Chesdi. quæ nota est sub litera locanda, hoc modo. . plana, quam Turcæ, & Orientales, alijs nominibus, alioq; ductu, & appellant, & scribunt. Nam ab illis Chesre, Esre, Gier, dicitur, & sub litera. . vt Hirich, Hebræorum more locatur, & p Ishhaq Chaldæorum, & est linea à dextro in sinistrum latus deflexa. . ad similitudinem grauis Græcorum accentus. O. vero vocalem, Chaldaicũq; Odom, hoc modo demonstrant. . & est linea à dextro cornu, superioris semicirculi inferne deducta, ceu à sinistro in dextrũ latus deflexa, & supra literam collocari solet. . & appellatur Rupha. Alij aliter pingunt, & non secus atq; apostrophum Græcũ faciunt, & . o. Odom, atq;. v. Vriam, reddit.

Quandoquidẽ

Quando quidem Punici, & vt olim Vmbri, & Tusci, & aliæ quoq; aliquę partes Italiæ, & insula pſertim quæ condam coniuncta Italiæ fuit, sed casmate maris, vt iure consultus in lege notionum. ff. de verborum significatiõn. ait, à continenti separata, Trinacria, seu Sicilia, cognominatur. pro vocali. o. vti consueuerunt. u. Quod tanquam rusticum, agrestiq; more prolatũ, à iunioribus repudiatũ fuit, & quod illi Huminem, Frundem, Fretu. Hominẽ, Frondem, Fretoq; dixerũt, quod & Lucretius Vates antiquus, libro primo expressit dicens.

Angustoq; fretu, rapidum mare, diuidit vndis.

Et in libro tertio, Acherunte, pro Acheronte; posuit.

Atq; ea nimirum, quæcunq; Acherunte profundo.

Tusci tamen quãuis. o. acceperint, illud antiquum. u. non penitus reiecerunt, nam pro homine, lo Huomo, dicunt. Hinc forte non ab re, dixerunt aliqui, Ambrosii nomen, Tuscos, per. u. &. o. ac vnicum. g. scribere, ac proferre, videlicet, Ambruogio, id quoq; in multis alijs obseruare cõsueuerunt. Mutuam tamen. o. &. u. variationem nostri aliquando confundunt. Nam sicuti in superioribus pro. u. posuerunt. o. sic & aures consulentes, ipsum. o. verterunt in. u. vt patet in pluribus nominibus, quæ tam Græce, quã Armenice, per. os. scribũtur, à nobis per. us. proferuntur. vt Valerios, Chrysostomos, Valerius, Chrysostomus. Nominant vero Orientales signum hoc. Otur rapha, tzám. Et quamquam pro. o. addant, proferunt tamen per. u. vt in illorum Alphurcan (quem Alcoranum vocant) libro secundo, clare intuẽti manifestum esse poterit, per infrascripta verba, quæ Chaldaicis literis, vocaliũq; notis Punicis

respondentibus,

respondentibus scripta erunt.

Lrahhimi.	Lrahhmani.	Llahi.	Bismi.
Miserantis	Misericordis	Dei	In nomine
Tahla.	Rabin.	Lillahi.	Alhamdu.
Altissimo	Regi	Deo	Laus
Ligesai.	Kal.	Iladhi.	Lahlamini.
Ipsi Iesu	Dixit	Qui	Seculorum
Meriam.	Ebnun.	Ia gesai.	Elnebi.
Mariæ	Fili	O Iesu	Prophetæ
Galichæ.		Nagamti.	Vzcur.
Super te.		Beneficij mei	Recordare

Et super generationem tuam, quod formaui te de spiritu sancto, loquebaris humane in cunis & fascijs, & quod do cui te scripturam, & sapientiam, & legem, & euangelium, & quando creabas de luto, formas luteas, & insufflabas in illis spiritum vitæ, & fiebant aues, cum pręcepto meo, & sanabas morbos, & lepram, & suscitabas mortuos, cum pręcepto meo, & filios israel illuminasti, & cętera quę in quinto quinternione Alcorani typis impressi, folio antepenultimo sequntur, & Mahometani legere cõsueuerunt, in die Bebiram, & Pasch maioris, die scilicet eo quando manus sibi inuicem

sibi inuicem osculantur in signum reconciliationis, pacis, atq; remissionis iniuriarum. Et notandum quod in illis literis, supra quas nō est vocalis nota in Arabica scriptura, ponitur interdū .o. signū nullitatis, apud nostros arithmeticos, aut semicirculi lęua pars, quę istar est .c. latini, & dasei aspirationis Gręcorum notę, siue etiam signū quoddā simile Gręco apostropho, & hęc omnia supra literam pro signo quietis, & absentię puncti, vocalem inspirantis, addi cōsueta sunt, indicantq; literā in suo hiatu remanere, absq; vocalis additamento, & vt de Seua quiescente, musitante, ac rapto Hebręorum magistri dicere cōsueuerunt. Vocāt preterea Punici signum illud Iesme, quod tametsi aliquando pro .i. & .o. enuncietur, adeo tamē raptim profertur, vt vix eorū sonus queat auribus percipi. Aliud quoq; signū Punici habent, quod supra literam, vel intra literę limites positum, insinuat absentiam ... Aliph, sed tamē subintelligi, atq; perinde ac si adesset enunciari debere, & vt plurimum in litera ... Chieph. reperitur, vt in vltima dictione superius adducta Galichę patet, nam scribitur per ... ain. & ... Lam. & ... Ie. & ... Chief. Supra ain. est signū vocalis. Vstun. Nessab. Patha. vel Nesba. scilicet .a. Et sub Lam. est nota. Chesre. Esre. Ger. atq;. Chesdi. quę .i. vocalem indicat. Sequitur. Ie. sine pūcto, & rapit͛ sub voce pręcedentis vocalis. Subsequit͛ &. Chieph. cui supra ponit͛ signum. Nesba. vocalis .a. indicatiuum, & in ventre ponit͛ Hamzat. signum subintellecti. aliph. & est simile arithmeticę notę. ℥ .qua quinarium numerum denotant. Cęterū Arabes alio vtuntur signo. ... quod. Tesdid. appellant. & eo indicant literā roboratā, siue (quod aiunt) fortificatā tanquā

tanquam si dages Hebræorum, literam illam transfixisset. Collocant vero illud supra literam sub Nesba. . &. a. longum significat. Est autem signum hoc, ceu. 3. latinum à dextro in læuum latus pendulum. . vel (vt passim ab omnibus Punicis & Arabicis formatum conspicimus) Græcum. ω. omega, vel. u. aip. Armenicũ, &. ù. Sa. septima Indorum litera, & præter id quod. a. lõgum significat, literamq; fortificat, & aliquantulum temporis immorãdũ esse in illius literæ prolatione designat, vt in dictionibus, الله allahi. الرحمن alrahhmani, & الرحيم alrahhimi, supius adductis. In dictiõe quoq; lillahi لله in qua sub primo lam est nota vocalis. I. Supra vero vnicum sequens lama, est. ώ. cum accentu acuto, literam ipsam duplicans, quamuis scripta sit dictio ipsa, per duo tantum lam, & he. pũcta duo illa adnexa, suppositęq; notæ, lillahi, cum triplici lam proferri debere insinuant, geminato nimirum illo qui mediam dictionis sedem occupat. Alio etiã puncto. a. longum indicant, quod supra aliph. . dumtaxat ponere consueuerunt, & est tanquam grauis Græcorum accẽtus, sed extrema illius pars ad dextrum deflexa latus, supra aliquãtulum eleuatur ad figuram ferè semicirculi, vocaturq;. Hemel. Sunt præterea Punicis, & omnibus qui illorum vtuntur alphabeto, quædam alia signa, quę in fine dictionis posita. an. en. in. on. vel. vn. exprimere videntur. Quorum vnum. Itri. Vstum. Tenuin. appellatur, habetq; duas lineas simul à sinistro in dextrum latus pendentes, & inuicem connexas, nonsecus atq; si duo acuti accentus coniuncti forent, verũ quę super stat linea breuior est aliquantulum, quã substrata alia, cuius figura talis est. //

 & dictionẽ

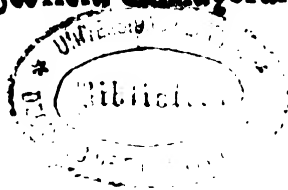
& dictionem in an, vel in en, desinere significat. Alterũ vero. Itri. Esre. Tenuin. vocatur, & duas simili modo lineas habet, sed æquales, ita vt Chaldaicum fere Lomad integrum oculis nostris obijcere videatur, & vltimam dictionis syllabam in. In. cadere designat. Tertium demũ signũ, Itri. Otur. Tenuin. appellat, & in. on. vel in. vn. dictionẽ terminare declarat. Figuram vero similitudinemq; habet, illius notæ, qua astrologi cœlestis Zodiaci circuli signũ, Cancri videlicet. ♋. cõmuniter ostendere consueuerunt. Scribũtur autem signa ista, tam supra literas, quam sub eas, patet hoc, ex supius adductis dictionibus رَبٍ Rabin, & اَبْنٌ Ebnun, nã dictio Rabin, in Arabicq, cum duabus tantum literis scribitur, cum. Re. scilicet cui. Nesba. vocalis nota superposita est, ac cũ. Be. suppositis illis duabus lineis. Itri. Esre. Tenuin. dictionem in. In. terminare innuẽtibus, & Rabin sonant. Ebnun vero ex tribus constat elementis, quę tribus pariter sunt notata signis. Aliph scilicet cum suprascripto. Vstun. Nesab. Patha. vel. Nesba. quod hoc in loco pro. e. vocali accipitur. Be. cum signo quietis ac constitutionis syllabæ, ex. Eliph. & Be. instante, idest Eb. Nun. cũ subscripto, vel superscripto. Itri. Otur. signo nimirum. vn. syllabam cõstituẽte, & fit. Ebnun. Simili modo & reliquis vti poterimus signis, atq; vocalium syllabarumq; notis, de quibus in præsentia hæc dicta sufficiant, vt ad instrumenta quibus literæ proferuntur descendamus.

¶ De instrumẽtis, quibus literæ proferuntur, & quæ cuiusq; instrumẽti sint literæ. Cap. VIII.

Posteaquam

POsteaquam de literarum Chaldæarum cōformatione cum nostris Latinis,& Hebræis,ac cęteris de quibus supra mētionem fecimus,ac de earumdem literarum prolatione satis(vt reor)abūdę tractauimus,ratio exi postulare videtur,vt etiam instrumēta quoq; quibus literæ ipsæ proferantur,breuius quam fieri possit ostendamus,& illa Hebręorū more quinq; esse dicamus. Guttur, scilicet. Palatum. Lingua. Dentes, & Labia. Quādoquidē Syri, & Chaldęi literas suas,siue literarum notas,eodē ferè modo,& cum eisdem procul dubio prolationis instrumentis sicut Hebręi enunciare consueuerunt. Nam quas Hebręi השפתים Hasephathain,hoc est labiorū, sub hoc cōplexu בומף Bumaph appellāt,illas Chaldæi .ܕܣܦ̈ܘܬܐ. Dsephotho,dicunt. Et hic obiter notanda sunt duo illa puncta supra literam. ܦ̈ .Phe.posita, quia pluralem in hoc loco numerum indicant. Nam .ܣܦܘܬܐ. Sephotho.sine duobus illis punctis, labium in singulari numero significat,tertio Regum septimo, in plurali vero numero semper puncta ponuntur, pluralis numeri indicatiua,vt in psalmo.xii.&.xvii.& in quam pluribus aliis in quibus labiorum fit mētio. Sunt vero huiusce instrumenti literæ .Beth. ܒ. Vau. ܘ. Mim, ܡ. Phe. ܦ. Quas vero Hebræi השנים Hasnaim. idest

dentium, quæ his nominibus cōpræhēduntur זסשרץ Zas ſceraz. Chaldæi ܕܫ̈ܢܝܢ deſnain, dicunt. & iſtæ ſunt ܙ. Zain. ܣ. Somchath. ܨ. Zode. ܪ. Ris. ܫ. Scin. Linguæ vero literæ quæ ab Hebræis, חלשון Haleſon, appellantur, & in his literis comprǽhendun tur דטלנת dat lenath, a Chaldæis ܕܠܫܢܐ. dliſono, nominantur, & ſunt quæ ſequuntur. ܕ. Dolad. ܛ. Teth. ܠ. Lomad. ܢ. Nun. ܬ. Thau. Faucium vero ſiue pa= lati literas, quas Hebræi חהיך Hahhaich, vocāt, & hoc nomine גיכק Gichaq. notantur. Chaldæi ܕܚܟܐ. dhhicho, vel ܕܡܘܪܝܓܐ. dmorigo, & eædem ſunt, ſcilicet. ܓ. Gomal. ܝ. Iud. ܟ. Choph. ܩ. Quoph. vel. Koph. Gutturis autem literæ, ab Hebræis חגרון Hagaron, nominantur, infraſcriptæ אההע Ahhehag. a Chaldæis vero ܕܓܓܪܬܐ. dgagortho. appellātur. & ſunt quatuor infraſcriptæ, videlicet. ܐ. Olaph. ܗ. He. ܚ. Hheth. ܥ. Ain. vel. Gain. His inſtrumentis proferuntur Hebræorum, Samaritanorum, Chaldæo= rumq; literę, quamquam duriori quodā modo obtuſoq; magis, & hiatu, & rictu Chaldęorum, Syrorūq; elementa enuncientur.

enuncientur. Quod & de Punicis, Armenicis, & Indis, ac cęteris literarum varietatibus intelligendum est, vt clare cognoscere possumus, ex veterum Hebræorum libris, in quibus de hac re tractatur, ac etiam ex traditionibus quam plurimis, temporibus nostris in re grammatica editis, præsertimq; à Ioanne Reuchlim, docto illo phorcēse, qui primus ianuam imperij (vt de Iulio Cęsare dicitur) aperuit, q scilicet primus (ni fallor) docte, eleganter, & integra fide christianus christianis linguę sãctę rudiméta traddidit, nec nõ & ex alijs quãplurimis aliorum libris, eorum qui post illum de hac re scripserunt. Quãtum vero ad Gręcarum Latinarumq; literarum prolationem, instrumentorumq; easdem proferendi varietatem pertinet & spectat, qui diligentius, atq; exactius ea cupit intelligere, Gręcorum imprimis veterum, ac recentiorum, grammaticorum codices reuoluat, quin & latinos, Martianum Capellã, & Priscianũ Cęsariensem, ac alios qui post eos scripserunt perlegat grammaticos, à quibus abunde haurire poterit, ac sitim tãtę rei, si non penitus extinguere, at saltem aliquantulum sedare, vel mitigare poterit. De qua re, mens fuerat, aliqua in pręsenti nostra traductione declarare, verum in aliud tempus distulimus, ĩ quo (si Deo optimo maximo placuerit) alia quędam vnà cum Aegyptiorum literis, & alphabeto alio, q̃ ab Horo traditum sit; Vergilij quoq; antiqui, cuiusdã philosophi, Apolonijq; illius magi, siue mauis magni Tianei, Babyloniorum, aliorumq; multorum varia alphabeta, in lucem dabimus. Nunc vero satis nobis visum fuit, ista vtcunq; delibasse, vt ad literarum explicandarũ expeditionem veniremus.

¶De literis

¶ De literis duplicibus Hebræorũ. Cap. IX.

QVinq; literas duplices appellãt Hebræi, scilicet. ך. ם. ן. ף. ץ. Caph. Mem. Nun. Phe. Zadich. quod in fine tantum dictionum ponũtur, nec vnquam in principio vel medio Mim, dũtaxat excepto, quod clausum semel mistice in sacris literis, ĩ medio, siue ĩ capite dictionis positum reperitur. Nec his adnumerãdæ sunt literæ illæ (de quibus iam supra dictum est) quæ ob id quod dages aut raphe accessu prolationem varient, merito videntur posse duplices appellari, quandoquidem & in prima, & in media, ac vltima dictionũ syllaba collocari queant. Illarum vero quinq; duplicium literarũ, finis, extremaq; dictionis syllaba, ꝓprius tantũmodo locus est.

De duplicibus Chaldæorum literis, & eorum scribendi modo.

¶ Chaldæi vero quatuordecim ex suis literis duplices appellare possunt, qum extrema illorum elementorum pars, in fine tantum collocetur. Mos enim ipsorum est, eadẽ elementa semper eo ordine simul inscribendo cõnectere, vt elemẽtum vnũ alterius sibi adnexi elemẽti corpus, quodãmodo ingredi videatur, nõnullis tãtum exceptis, quæ duplicitatem non admittunt. Nec mirum videri debet, quod dixi ingredi quodammodo alterius corpus videatur. Nã Chaldæi licet à sinistro in dextrum, vt Hebræi, Samaritani, Arabes, & Punici, suas legant literas, non tamen inscribẽdo eundem modum seruãt, vt scilicet à sinistro in dextrum latus calamum ducant, sed è cœlo ad stomachũ literas trahunt, vt de eo quidam dixit.

E cœlo ad stomachum, relegit Chaldæa lituras.

Hoc

Hoc ſcribēdi genus arbitror illud eſſe, quod Feſtus Pompeius τὸ ἐπόχον, To epochon, appellat, deorſum verſus, ſicut nunc dextrorſum verſus, quaſi ſcilicet ſuper cadens, & inſidens, cadere enim videntur literæ, & ſuper literas ſedere atq; vna alteram dorſo vehere, dū in ordine alphabeti vel dictionis componendę applicantur, vt non iniuria ab opifice ille ſummo è cœlo demiſſę credant. Q uas & Abraham illū Chaldęū, cœli & cœleſtium ſyderum cōtemplatorē, antequam de Vr Chaldęorum exiret, calluiſſe credēdum eſt, eiſq; vſum, ſi verum eſt, quod veteres Hebręorum magiſtri tradunt, Moyſen, ſcilicet literas de ore Geura, qui ignis eſt, accepiſſe, & vnà cum lege, Dei digito ſcripta, de Synai Monte ad homines deportaſſe. Et vt clarius concipiant animo qui legerint ſcribendi modū, vaticiniū Eſaiæ, ex capite. 45. eo modo ſcriptū, quo à ſcriptoribus Chaldeis ſolitum eſt ſcribi, hic inferius adnotabitur.

ܡܢ ܬܫܒܘܚܬܐ ܕܐܫܥܝܐ ܢܒܝܐ

Nbio. Diſaia. Tesbuhhtho. Men.
Prophetę. Iſaię Cantico Ex

ܐܬܒܣܡܘ ܫܡܝܐ ܡܢ ܠܥܠ

Lgel. Men. ſmaio. Ethbaſmu.
deſuper. cœli ſtillabunt vel Rorate

ܘܥܢܢܐ ܢܪܣܘܢ ܙܕܝܩܘܬܐ

Zadicqutho. Nerſon. Vagnone.
Iuſtitiam. pluuent Et nubes

ܬܬܦܬܚ ܐܪܥܐ ܘܢܫܓܐ

Vneſge. Argo. Tethphathahh.
& germinabit terra Aperietur

ܦܘܪܩܢܐ ܘܙܕܝܩܘܬܐ ܬܫܘܚ ܐܟܚܕܐ

Achhdho Teſuahhi. Vazdiqutho. Phurquono
orietur. & iuſtitia Saluatorem.

ܐܟܚܕܐ ܐܢܐ ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܕܒܪܝܬ ܗܘܠܝܢ

Holein. Dabrith. Morio. Eno. Eno. Achhdho.

Creaui ea Qui. Dominus Ego Ego. Simul

¶ Sunt autem duplices Chaldæorum literæ infrascriptæ, quæ scilicet cum præcedenti & sequenti ligari possűt. ܒ. Beth. ܓ. Gomal. ܚ. Hheth. ܛ. Teth. ܝ. Iud. ܟ. Coph. ܠ. Lomad. ܡ. Mim. ܢ. Nun. ܣ. Somchath. ܥ. Gain. vel. Ain. ܦ. Phe. ܩ. Quoph. vel. Koph. ܫ. Sein. Quædã quoque sunt literæ quæ & si connecti colligarique aliquo modo queant, nõ tamen huiusmodi ligaturam admittűt nisi cum litera præcedenti, cum sequenti vero nequaquam, & sunt octo reliquæ, videlicet. ܐ. Olaph. ܕ. Dolad. ܗ. He. ܘ. Vau. ܙ. Zain. ܨ. Zode. ܪ. Ris. ܬ. Thau.

De literis duplicibus Punicorum.

¶ Hoc idem cõtingit, & in Punicis, Arabicisq; literis, nã earum quędam sunt quę illigabiles appellantur, scilicet Aliph. vel. Eliph. ا. Dal. د & Dhal. ذ. Re. ر. Ze. ز. Vau. و. & sola litera Eliph. ex istis est, quę nec ante, nec retro, alterius copulam admittit. Reliquę vero quinq; cum pręcedenti tantum ligari possunt, cum sequẽti autẽ minime. Viginti & tres alię Arabici, alphabeti literę, videlicet,

videlicet. Be. The. Gim. He. Hha. Sin. Sci. Tzat. Tdhat. Te. Dhe. siue etiã. The. Ain. Gain. Phe. Caph. Chieph. Lam. Mim. Nun. Hee. Lamaliph. Ie. sunt aptæ natæ vt inuicem colligari possint. De quibus & eorum punctis, ac legendi modo, fortasse quidam peregrinarum literarũ studiosus, vnà cum cæteris grammaticalibus regulis, breui in libelli formam publicabit.

De literis radicalibus & seruilibus. Cap. X.

EX superius recensitis Chaldæorũ literis, quædã sunt sicuti & apud Hebræos radicales, siue substantiales, quædam accidentariæ, siue famulantes. Nã ܐ. ܒ. ܕ. ܗ. ܘ. ܝ. ܟ. ܠ. ܡ. ܢ. ܬ. Tametsi de radice dictionis esse possint, subsidiariæ tamen sunt, & adminiculantes, vltra dictionis essentiam non nihil addentes, si primæ capitali quandoq; præponantur, addantur ve literæ, aut post primam, aut mediam insulciãtur radicalẽ, vel postremo si thematis subdantur elemento. Reliquæ omnes perpetuo sunt radicales, non enim vltra fontis alueum manant, nec aliud (numerali officio dũtaxat excepto) munus omnino sibi vendicãt, quam vt constitutam dictionũ essentiam insinuent. Hebræi autem à radicalibus remoto Scin, & inter seruiles adnumerato, Daleth quod Chaldęis seruile est, intra substantialium literarũ numerũ collocarũt.

Cæterum. ܐ. Olaph. litera Chaldæorũ tam quadrata, quam minor alia. ܐ. illis admodũ familiaris est,

atq; ferè semper obuia, ac seruire parata. Quippe quæ (vt quandoq; in alio opusculo videbimus) in principio, medio, vel fine dictionum superadita, illas incohat, mediat, & terminat. Et id quidem additamenti genus, depræhendi facillime potest, in nominibus ab Hebræis, vel aliunde mutuatis. Nam si Hebræam dictionem in Chaldaismum cupimus, quoquo modo reducere, illi ad calcem Olaph, addendum erit, vt quod Hebræi אב ab, pro patre dicũt. addito. ܐ. Olaph. in fine. ܐܒܐ. abo, vel vt in nostris sacris literis habemus, Abba, patrem Chaldaice enũciabimus. Et מבול mabul, ܡܒܘܠܐ. mabulo, id est diluuiũ. & quod יום iom, Hebræi dicunt. ܝܘܡܐ iomo, diem, Chaldaice dicemus. Et quod Græci Νόμοσ, nomos, ܢܡܘܣܐ. namuso, & παράδεισοσ, paradisos. ܦܪܕܝܣܐ. phardiso, pro paradiso, siue horto Chaldæi proferũt. Quod si in medio addatur, Hebraicam vocem, Chaldaicam efficit, & quo nam modo proferenda sit demonstrat. Exempla nõ sunt longe petenda, cum in alphabeto prius descripto, clarum nobis esse possit, ex literarũ nominibus, Olaph, Dolad, Hhet, Teth, & Lomad, quæ ab Hebræis sine Aleph, scribuntur. Ponitur quoq; in Vau, & Thau, loco alterius Hebraicæ literæ, & pſertim loco Iod, in multis dictionibus, & maxime id cõsuetum est, in verbis vt addatur ad formationem participiorum, prout quandoq; à nobis dicendũ erit. A capite vero additũ multotiẽs superabundans

abundans

abundans est, vt in nominibus Ishhaq, & Vria, superius descriptis, quae non minus legerentur sine Olaph, quam cũ eodem. In verbis nouam verborum formam facit, & in futuro primam personam singularis numeri Hebræorũ more designat, & in numerandi ordine vnitatis vice succedit, primas sibi partes vẽdicãs. Quomodo autẽ Olaph, muta sit, ac penitus voce carens, nisi dum Hebræorum more, pũstorum spiritu inflatur, & quomodo omnium vocaliũ voces assumat, excepta tamẽ. u. vocalis, cuius vocem raro vel nunquam induit, & quam tãdem ob causam in fine nominis, quod eisdem, & in singulari, & in plurali, literis scribit, per. o. in singulari, & per. e. in plurali, proferatur, alias in alio volumine explicabimus. Hanc literam (si diuinare fas est) illam esse arbitror, quam in libro de diuinatione Marcus Cicero asseuerat, Suem olim humi rostro impressisse, vno equidem calami ductu, ceu vno rostri prædicti animalis impulsu, describi potest, huius tamen rei veritatem alijs vestigandam relinquo.

¶. ܒܝܬ. ܒ. Beth. seruilis hæc litera apud Chaldæos, eodem fungitur officio, quo & Beth, apud Hebræos, dictionibus enim præposita, aut infinitiuis verborum addita. in. cum. aduersus. vel contra. vicẽ obtinet, vt patet in prima libri Geneseos, & Euangelii Ioãnis Euãgelistæ dictione. ܒܪܫܝܬ idest, ĩ principio. ܪܫܐ enim caput significat, & risith, principiũ, additũ igitur illi Beth, qđ. In. significat. In principio, cõposita dictio significabit,

idē quoq; cognoscere possumus, ex verbis psalmi. 136.
ܒܐܝܕܐ ܚܣܝܢܬܐ ܘܒܕܪܥܐ ܪܡܐ vel ܡܪܝܡܐ.
Bido gasintho vabdrogo romo vel mramimo, idest in manu forti valida & potenti, & in brachio eleuato vel excelso. Et in psalmo iuxta Hebraicam computationem, quinquagesimo, vbi nos dicimus. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum, ibi ait Chaldæus, ܒܐܚܘܟ ܘܒܒܪ ܐܡܟ. Bahhuch vabbar emoch. idest contra vel aduersus fratrem tuum, & in filium matris tuæ. Hic notandum est in hac dictione vabbar, quod quotiens cunq; Beth, præponitur sibi ipsi, & presertim in principio dictionis, tūc in eius prolatione labia in se fortius restricta, vix queūt a spiritu, siue flatu impellente aperiri, cum omnino aphonū esse videatur, & spiritus qui in eo debebat esse vocis, siue vocalis. e. vsq; adeo rapitur, vt vix dignosci possit, in quam vocē desinat. a. scilicet. e. vel. i. Vno aut altero satis fuerit probare exēplo, ex psalmo. 113. vbi dicimus. Qui habitare facit sterilem. ܒܒܝܬܐ. Bbaitho. idest in domo, & ex psalmo. lii. Quid stultæ gloriaris tu, ܒܒܝܫܬܐ ܓܢܒܪܐ. Bbisto ganboro, hoc est, in malitia potens. Et ne dum subsidiaria, verum etiam radicalis litera est, & dictionū incohatiua, vt Babylō, Basan, Beelphegor,

Beelphegor,& in multis nominibus,tam proprijs quam appellatiuis,ab hac litera.B.incipientibus,de quibus in superioribus facta est mentio. Et secũdum numeralem ordinem sibi vendicat,vt suo loco dicemus.

C. ܓܡܠ. ܓ. Gomal, inter substantiales consonans est,& eo modo duplex, quod vtrinque colligari potest, & in principio dictionis nonnunquam remanet penitus sine voce, vt si a dictione. ܓܠܝܠܐ. Galilo, hoc est,Galilea,patrium siue gentile nomen formare voluerimus, protinus dicemus. ܓܠܝܠܝܐ. Glilo, hoc est,Galileũ. Et in numeris tertium numerũ designat.

C. ܕ. ܕ. Dolad,& ipsa litera est seruilis, & radicalis. Et præter illa quæ de ea & duabus præcedentibus Beth,scilicet & Gomal, in superioribus tradita sunt, Emphasim,quandam præsefert,& efficacioris demõstrationis officio fungitur,ad frõtem scilicet dictionis addita,vt. ܐܝܟܢܐ ܕܒܫܡܝܐ. Aicano dbasmaio,idest Sicut ipso ĩ cœlo,in oratione Dominica. Matthæi.vi. Et ibidẽ. ܡܛܠ ܕܕܝܠܟ ܗܝ ܡܠܟܘܬܐ. Metu lddiloch hi malcutho, idest, propterea quia tui ipsius est regnũ.Est præterea Dolad,possessiui,seu genitiui plerũq;

casus

casus articulus, & hoc peculiare est huic linguæ semp̄ ferē articuli loco addere Dolad. Et hæc litera quidē principij, medij, & finis est, potest enim dictionem incohare, & tunc (si modo consonans aphona non remanserit, vt in dictiōe dbasmaio, superius adducta) inspiratur ab addita vocalitatis nota. Similiter & in medio vocem sequētis vocalis assumit, in fine quoq; vt plurimum simplex remanet cōsonās, vt in dictionibus Dauid, Dolad, Iud, & Lomad, & in alijs innumeris dictionibus. Et vt supra dictū est, duplex est litera. Præterea si addatur verbo facit gerundium, & infinitiuum verbi, vt in psalmo. 16. vbi nos dicimus: Nec dabis sanctum tuum ܕܢܚܙܐ ܚܒܠܐ. dnehhze hhbolo. idest, videre, vel vt videat corruptionem, significat etiam relatiuū, qui, quæ, quod. Exodi quintodecimo, Duxisti in benignitate tua. ܠܥܡܐ ܗܢܐ ܕܦܪܩܬ. Egamo hono dafraqt. hoc est, populum hunc quē redemisti. vbi Dolad, relatiuum, quem, significat, additum verbo redemisti. Et in psalmo. lxxxi. ܠܫܢܐ ܕܠܐ ܝܕܥ ܗܘܐ ܫܡܥ. Lesono dlo iodag hou smag. Linguam quam non noscens est audiuit. In quo psalmo habes, etiam vsum dictæ literæ Dolad, pro articulo genitiui casus, dum dicitur. Ego sum dominus deus tuus, ܕܐܣܩܬܟ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ. Daseqtoch men

arago

arago dmezrein.ideſt. Qui eduxi te de terra ægypti. Cæterũ ipſius Dolad articuli metatheſis,ſæpe fit,& ibi vel maxime cum nominibus,additur poſſeſſiuum pronomen in fine,quia articulus qui pronomini deſeruit, prȩponitur integro nomini, cui pnomẽ illud affixũ eſt, vt in pſalmo.vi. ĩ quo hemus ܡܛܠ ܕܫܡܥ ܡܪܝܐ ܩܠܐ ܕܒܟܝܬܝ. Metul daſmag morio quolo dabcothi.ideſt. Quoniam exaudiuit dominus vocẽ fletus mei. Nã ܒܟܝܬܐ. Bcotho,eſt fletus,in pſalmo.xxx.&.ܝ.Iud finale, pro nominis vicem obtinet, & Dolad,articulus illi deſeruiens,præpoſitus eſt nomini, affixum pronomen habenti,ſic & in pſalmo.xxii. Et elongaſti,ſiue receſſiſti longe a ſalute mea ܒܡܠܐ ܕܫܟܠܘܬܝ. Bmele dſachlothi.In verbis lamȩntationum mearũ.& in eodem pſalmo.vbi nos dicimus, Quoniam tu es qui extraxiſti me de ventre. Ibi Thargum Syriæ habet. ܡܛܠ ܕܐܢܬ ܗܘ ܬܘܟܠܢܝ ܡܢ ܡܪܒܥܐ. Metul dant hu tuchloni men marbgo.ideſt. Quoniam tu ipſe fiducia mea ex vtero.quo in loco Dolad,ad pronomẽ.Tu.additum,tranſlatum eſt a matre, ad ipſum pronomen, vt repetitum intelligatur nomen matris,

propter

propter articulum, scilicet Dolad, vnde ibidem sequitur

ܘܣܒܪܝ ܡܢ ܬܕܝܗ̈ܝ ܕܐܡܝ ܓܠܝܟ ܐܫܬܕܝܬ

ܡܢ ܡܪܒܓܐ ܘܡܢ ܟܪܣܗ ܕܐܡܝ ܐܠܗܝ

ܠܐ ܬܪܚܩ ܡܢܝ Vsabri men tadhihe demi glaich esťdith men marebgo. vmen carseh demi alohi lo tarhheq meni. ideſt. Et ſpes mea ab vberibus ipſius matris meæ. Super te vel in te proiectus ſum de vulua, & a ventre ipſius matris meæ deus meus ne longe abeas a me. Vbi aduerte quotiens Dolad deſeruit pro articulo græco τῆς Tis genitiui caſus, & hoc clarius nobis conſtat ex pſalmo .lvii. dum dicitur.

ܪܚܡ ܓܠܝ ܐܠܗܐ ܡܛܠ ܕܒܟ ܗܘ ܡܣܒܪܐ

ܢܦܫܝ Rahhem glai aloho metul dboch hu mſabro naphſi. ideſt. Miſerere ſuper me vel mei deus quoniam in te eſt fiducia animæ meæ. vbi Dolad ad boch additum refertur ad naphſi. ſcilicet. animæ meæ genitiui caſus. cui articulus deſeruire debet. Quāquā & hic poſſet fortaſſe quiſpiam obiicere. quod Dolad in hoc loco non ſit articulus. quandoquidem poſt Metul ferè ſemper ſequat̃ Dolad, & erit ſenſus, propterea

quia

quia in te est fiduciam habens anima mea. Et tunc illud nomen .ܡܣܒܪܐ. msabro, hæmãticum, nomen erit, Hebræorum more formatum a verbo .ܣܒܪ. Sabar, quod inter multa quæ significat, etiam sperare significat, cui etiam addito de more .ܐ. Olaph. in fine, eueniet, nomen .ܣܒܪܐ. Sabro, quod spem, desiderium, expectationem, confidentiam, fiduciamque, significat. vt in psalmo. x. xxxix. & in multis aliis. Et huic quoq; nomini addita ad frontem litera .ܡ. Mim. formatur adiectiuũ, siue formale nomen .ܡܣܒܪܐ. Msabro. hoc est sperãs. Et in contextu orationis abiicit Olaph, vt in psalmo. xxxii. in quo nos dicimus. Sperantes autẽ in domino, misericordia circundabit. Ibi Chaldæus ait. ܘܐܝܢܐ ܕܡܣܒܪ ܒܡܪܝܐ ܛܝܒܘܬܐ ܐܬܚܕܪܝܘܗܝ. Vaino damsabar bmorio taibutho ethhadriuhi. hoc est. Et illum qui sperans est in domino, misericordia circũdabit ipsum. Et in plurali numero, in psalmo. v. ܢܚܕܘܢ ܒܟ ܟܠ ܕܡܣܒܪܝܢ ܒܟ. Nehhdhun boch, cul damsabrin boch. idest. Lætabuntur in te, omnes confidentes, siue qui sperãtes sunt in te, & in multis

alijs psalmis,idem nomen,tam in singulari,quam in plura-
li numero habetur. In principio quoq; Dolad additum,
idem significat,quod,vt,quo,ideo vt,iccirco vt, quod pa-
tet ĩ fine psalmi.lvi. ܕܐܫܦܪ ܩܕܡܝܟ ܐܠܗܐ ܒܐܪܥܐ ܕܚܝܐ. Dæsphar qdhomaic aloho barago dhhaie.
idest. Vt placeam coram te deus,in terra viuẽtium. Arabes
quoq; vt supra dictum est,duplex.d.habent tenue, scilicet
vnum dal,vel dil,aspiratum alterum dhal.vel dhil. Hāc lite
ram quartam eorum esse consonantem,quidam dixit, qui
post captum à Regibus Hispaniæ,Granatæ (quod aiũt)
Regnum,rudimenta parua quædam in lucem edidit, ad
Punicam,Arabicamq; lectionem conducẽtia. In quibus
inter cætera dixit,quosdam affirmare literā hanc,non pos-
se apud latinos formari,sed eius loco ꝺ cum puncto su-
pra hoc modo ꝺ̇ scribere,habereq; pronũciationem in-
tra dentes imposita linguę extrema parte. Nā aquel,inquit,
illum videlicet dicimus. ꝺ̇iq . ذيق . ذيك. Dhiq . non Diq.
Sed hic animaduertẽda sunt,quæ à nobis supra dicta sunt,
cum de Arabicis consonantibus tractaremus, & quæ si
oportunum visum fuerit,in litera Teth. & Thau. fortasse
dicentur.

C. CTI. ܗ. He quoque litera seruilis est, & in fine
dictionis seu verbi posita,loco pronominis eius,suus,
ipsius,sibi,& aliorũ id genus,tam in masculino, quā
in fœminino genere ponitur,sed diuerso modo pun
ctatur,& nonnunquam pluralem numerum indicat, vt in
psalmo

psalmo primo. ܐܠܐ ܒܢܡܘܣܗ ܕܡܪܝܐ ܨܒܝܢܗ ܘܒܢܡܘܣܗ ܢܬܗܓܐ ܐܝܡܡܐ ܘܠܠܝܐ. Elo bnamushe dmorio zebionhe vabnamushe nethahgæ imomo vlelio, hoc est. Sed in lege ipsius domini volũtas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et paulo post ibidem sequitur. Erit sicut lignum, quod plãctatum est super riuos aquarum, quod fructus eius dabit ܒܙܒܢܗ. Bzabnhe, in tempore suo. In Chaldæo Nebiẽ. Episcopi, vltima litera. He. in infrascriptis nominibus, videlicet. volũtas eius, in lege eius, fructus eius, in tempore suo, habet punctum in vẽtre ה quẽ Mapich, appellant. In secundo psalmo inuenitur ܗ. He. cũ pũcto supra, & sine pũcto, in verbis ĩfrascriptis. ܩܡܘ ܡܠܟܐ ܕܐܪܥܐ ܘܫܠܝܛܢܘܗܝ ܘܐܬܡܠܟܘ ܐܟܚܕܐ ܥܠ ܡܪܝܐ ܘܥܠ ܡܫܝܚܗ. Quomu malce darago vsalitoneiho vethmalachu achhhdho gal morio vegal msihheh. hoc est. Surgunt reges terræ, & potestates eius, seu vt nũc passim dicunt, sultaniæ eius, & consilium ineunt, siue quęrunt in vnum aduersus dominum, & aduersus Messiam eius, vel Christum eius.

& Exodi.xv. ܡܛܠ ܕܥܠܘ ܪܟܫܗ ܕܦܪܥܘܢ

ܘܡܪܟܒܬܗ ܘܦܪܫܘܗܝ ܒܓܘ ܝܡܐ. Metul dga-
lu rachshe dferaun vmarcbothe vfarosauhi bgau iamo. hoc est. Quandoquidem ingressi sunt celeres equi ipsius Pharaonis, & currus eius, & equites eius in medio mari, & reduxit super eos dominus aquas maris, & filij Israel abierunt per siccum in medio maris. In suprascriptis verbis notãda sunt verba Rachshe, & Marcbothe, in quibus est. He. sine pũcto, affixũ masculini generis pronomẽ, indicãte. Nam in singulari & in plurali numero easdẽ retinent literas, & in equi quidẽ nomine Ris, Coph, Scin, Olaph. ܪܟܫܐ Rachso, quippe celerem equum significat, & in plurali additis pluralitatis indicibus pũctis, seu vnico cum Ris pũcto. ܪ̈ܟܫܐ Rachshe. idest equos, vocali o in e conuersa, vt in psalmo. lxxv. & lxxvi. Et hoc intelligendũ est sine affixo pronomine. Cũ vero nota pronominis additur. He. scilicet, tunc Olaph abijcitur, & in eius locũ litera. He. sine superscripto fœminini generis indice puncto substituitur, vt in hoc loco. Similiter etiam dicendum est de nomine. ܡܪܟܒܬܐ Marecbotho. quod currum, iunctam ve equis rhedã significat, & in plurali literas nequaquam mutat, sed pluralitatis additamentum puncti, pluralitatem quoque

numeri

numeri nobis indicat,vt in psalmo.xx.&.xxvi.hēmus:
ܒܡܪܟܒܬܗ. Bmarecbotho.idest , in curribus , siue
quadrigis , atq; vehiculis , in quo etiam vltimum Olaph
abijcitur, cum præter pūctum pluralitatis, etiā litera .He.
affixi pronominis nota sine puncto addit, vt in hoc loco.
Sequitur vero in superius recitato Cantico Moysis.
ܘܢܣܒܬ ܡܪܝܡ ܢܒܝܬܐ ܚܬܗ ܕܐܗܪܘܢ ܦܠܓܐ
ܒܐܝܕܗ ܘܢܦܩܝ ܟܠܗܝܢ ܢܫܐ ܒܬܪܗ
ܒܦܠܓܐ ܘܒܪܒܓܐ . ܘܡܥܢܝܐ ܗܘܬ ܠܗܝܢ
ܡܪܝܡ. Vnesbath mariam nbitho hhothe daharun
flago bidhoho ∴ vanphaqui culhein nescæ bathro:
ho baflagæ vbarbigæ.vmagnio heuoth lhein mariā.
hoc est.Et assumpsit Maria prophetissa soror ipsius Aarō
tympanum in manu sua, & egressæ sunt omnes mulieres
post eam cum tympanis & choris.Et replicauit isthęc illis
maria. Cantemus domino &c.Ex superius recensitis ver
bis clarissime ob oculos nobis posita est, differentia hæc
masculini fœmininiq; generis,in vsu istius literæ.He.quā
do cum puncto nigro superius imposito fœmininum,aut
quando sine puncto masculinum genus insinuet, si diligē
ter verba illa considerauerimus hhothe Aharun, scilicet
soror ipsius Aharon,vbi affixum pronomē,ipsius,ad ma
sculum,& flago,bidho.idest tympanum in manu sua, vbi
etiam affixum pronomē,sua,ad Mariam fœminam refert.
Frequēs hoc quoq; in psalterio Antiocheno,Syriacoq;,
publicando

publicando apparebit, ac in cæteris quæ post hanc traditionem nostram exercitationis gratia impressa erunt. Præterea illud quoq; sciendum est, quod affixum pronomen istius literæ. He. cum masculini generis est, profertur per e, quia sub voce præcedentis Esaiæ rapitur. Cum vero fœminini generis est, tunc raptum sub præcedenti vocali Odom, profertur per o, vt in exemplis pauloante descriptis hhothe & bathro, & hoc fere catholicũ est, in hac Syriaca lingua, si modo Iud, non præcedat ipsum. He. tunc enim licet. He. pronominis nota punctum in vertice nigrũ fœminini generis indicatiuum habeat, sub præcedente tamen Esaia rapitur, & secundum aliquorum opinionem profertur per e, vt apud prophetam Esaiam capite. 42.
ܫܒܚܘ ܠܡܪܝܐ ܬܫܒܘܚܬܐ ܚܕܬܐ. ܬܫܒܘܚܬܗ
ܡܢ ܣܘܦܝܗ ܕܐܪܥܐ܀ Scabahhu lmorio tesbuhhto hhdhato. tesbuhhthe men sauphe darego. hoc est. Cantate domino canticum nouum, laus eius ab extremis finibus ipsius terræ. Quod si quispiam fortasse contenderit, non esse sub tali voce capiendum, tunc modis omnibus per o proferendum erit, ac dicendum, men saupheiho darego. Et hic quoq; notanda est dictio in superiori cantico Moysis, flago, & flagæ, quia licet eadem sit in singulari & plurali, cum eisdem scilicet literis scripta, differentiæ tamen causa, duo illa puncta supra phe addita sunt, vt pluralitatẽ insinuent, vocalis attamen siue vocalitatis notę, Odom, in Esaiam, o, videlicet in e, facta mutatione, quam in id genus nominibus Chaldæi semp & Syri facere cõsueuerũt, vt etiam in superioribus dixisse putamus. Cæterum litera

ista

ista(vt dictum fuit)gutturalis est,cum nec dentibus,nec pa lato,nec lingua,sed solo spiritu pronuncietur,ob quā causam,qui de literis Hebræorum,& præsertim qui cabalistica scripserunt,spiritui illam esse consecratā asserunt,& non modo facilem esse,sed etiam naturalem, immo vero hanc solam penè omnium literarū etiam in brutis respirantibus audiri affirmant, & quæ nimirum spiritum habent,dū spiritum reddunt,literam hanc exprimunt, cum solo edatur spiritu.Hāc Hebræi, Chaldæi, Samaritani, Syri, Armeni, Græci, & Latini,& inter græcos qui Augasiam, & Carthæam,siue vt aiunt temporibus istis Tzarcasiā τῆς μεγάλης ἰβηρίας ἡ πρὸς πέρσας ἐστί, Tis megalis iuirias hi pros persas esti.magnæ scilicet iberiæ(quæ inter Persas est) incolunt. & Gorgi,& Iacobitæ,& Cophtitæ, & Virgilius quidam insignis quondam Græcus Philosophus,& magnus Tianæus Apolonius,& hi qui grammata quæ hieroglyphica vocantur scripsere,in suis alphabetis quintam in ordine literarum posuerunt. Indi in primo, Macedones, Missij, Russij, Dalmatę,suam huic respondentem literam in sexto literarum numero habent. Persę, Turcę, Tartari, Arabes, & Punici,& Maometani ferè omnes literā huiusce potestatis in antepenultima,vigesimā scilicet septima sui alphabeti sede, collocarūt,tametsi etiā.He.in sexto ordine possideant. Vuandali quoq; in vndecima sui alphabeti numeratione literam ꭓ Ed,reponūt,quæ licet pro e accipi possit,non tamen simpliciter e intelligitur,sed simul e & c coniuncta elementa intelligenda sunt. Istas numerorum obseruationes hoc in loco recensui,vt animum aduertāt, qui nedum pythagoricas verum etiam patrū Hebręorum sacras

in numeris

in numeris cōputationes, (& præcipue in illarum alphabeti Hebraici literarū obſeruatione, quæ in diuinis aliiſq; myſticis nominibus & ſacris inſertę ſunt) non ignorant, & oculos ad hanc vel maxime .He. literam conuertant. De qua, ſi quam excellens in antiquis patrum Hebræorū receptionibus ſemper habita, & quibus ſacris inſerta ſit. Et quid nam in illo magno mirificoq; Dei nomine, quod Græci Tetragrammaton, Hebræi vero Arbaha aotioth, quattuor ſcilicet literarum appellant, in quo bis reperitur, inſinuet. Et cum in nomine Abraham, & Annoſæ vxoris eius Sarhæ, ab omnipotenti Deo inſerta fuerit, quod nā archanum in ſe contineat. Quid ve ſit, quod aliqui literā ipſam Hebraicam, ex Daleth, & Iod, aliqui vero ad Chaldaicam eandē Syriacamq; reſpicientes, ex Vau, & Dolad, conſtare aſſerant. Et cum communi omnium opinione, quinarium numerum repręſentet, cur tamen cum vim & partes eius, ex quibus compoſita affirmatur, diligentius conſideramus, longe maiorem numeroſioremq; fœturā implicitam habere cognoſcimus, accuratius explicare voluerimus, quia procul dubio facultatem noſtram propoſitumq; ſuſcepti operis excedere videtur, in pręſentia prętermittimus, & ad noſtrū Hebraicū .He. reuertimur. Quod (vt nonnulli aſſerunt) ſi in fine dictionis localis repertum fuerit, ſæpenumero aduerbij loci ad quem vel in quem vicem obtinet. Non ſecus atq; apud Gręcos terminationes ζε, ze, & δε, de, vt ἀθηνάζε, athinaze, ad Athenas, οἴκαδε, icade, domum vel ad domū. Sic ירושלימה Ieruſalaimah, ideſt ad Hieruſalem, & מצרימה mizraimah, ad Aegyptum. Tandē (vt finem huic Chaldaicę literę imponamus) ſi in fine dictionis,

dictionis superaddita cum Iud inueniatur, tunc fit diphtongus, ei, & non profertur, aut ita vt vix prolatio eius dignosci queat, & rapitur in voce sequentis Iud, vt in prima dictione psalmi primi Dauid ܛܘܒܘܗܝ. Tubauhi. idest. Beatitudines eius, vt apud Græcos diphtongus epsylon iota profertur per i, & Thargum cœci in psalterio Nebiensis episcopi טובוהי Tubohi, enunciat. Arabica vero interpretatio. Tubi, sine diphtongo protulit. Est præterea litera ista duplex, eo modo quo ligari potest cum reliquis, sed vno dumtaxat modo cum præcedenti scilicet cũ sequenti vero nequaquam, dextera quippe manu præcedentem amplectitur literam vt in hac dictione. ܐܠܗܐ Aloho. Iccirco qui ad hebræam literam respexerunt ex Iod & Daleth (vt dictum est) illam composuere, ex quibus oritur dictio יד iad, quæ manum significat, qua cum præcedentes omnes vtrinq; ligabiles amplectitur literas.

¶ ܘ. o. Vau etiam præter ea quæ in superioribus dicta sunt, litera duplex est, ligabilis scilicet cum præcedẽti, vt de litera. He. pauloante dictum fuit, potest tamẽ etiã cum sequenti aliquando cõnecti, licet raro inueniatur. Et in principio dictionis, seu orationis reperta, quando non est radicalis, sed adiectitia seu accessoria, tũc ferè semper est copulatiua coniunctio, &, ac, q;, autẽ, non secus atq; apud Hebræos. Et non absq; ratione dixi ferè, quandoquidem nonnunquam ex luxu quodam, & loquendi vsu præponitur, nec tamen tunc aliquid addit, immutat, variat ve, aut

B copulat,

copulat,vt videre fas erit in psalterio Chaldaico, & aliis cã ticis a nobis Deo annuente publicandis, & clare etiam cõspici potest in psalterio Indorum a Ioanne Potken iamdudum impresso. In quo toties. Vua. additum cernitur, nihil tamen ad rombum facit, quo ad literæ scilicet psalmographi intellectionem, sed tantum ex vsu & linguæ illius consuetudine additum reperitur. Quod etiã frequẽs est in Syriaca & Chaldaica lingua, vt in oratione dominica in fine operis imprimẽda apparebit, in illis verbis, valolam olmin amin, hoc est, & in secula seculorum amen. Et Exodi cap. 20. & Deuteronomij. 5. vbi habemus. Ego sum dominus deus tuus, qui eduxi te de terra ægypti, de domo seruitutis: vbi, tam in Hebraicis voluminibus, quam Græcis, & Latinis, & in Thargũ, ne dum a Daniele Bombergo, in Hebraicis, Chaldaicisq; literis cõsumatissimo, & in imprimendis libris diligẽtissimo, iamdiu. Verum etiam a Monstero docto illo Franciscano, pauloante publicato, nulla in recitatis verbis copulæ nota, seu nullum Vau in capite alicuius dictionis additũ reperitur. In Syriaca tamẽ Chaldaicaq; interpretatione Vau est additum, nec tamen copulat, sed ex luxu & loquẽdi vsu positum cõspicitur, vt infra.

ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܐܦܩܬܟ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ ܘܡܢ ܒܝܬ
ܥܒܕܘܬܐ. ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܐܠܗܐ
ܐܚܪܢܐ ܠܒܪ ܡܢܝ. Eno morio aloho daphe iqthoch men arego dmizzrain vmen beitho dgabduto lo ieheui loch aloho ohharan lbar mini. idest. Ego dominus deus qui eduxi te de terra ægypti, & de domo serui

tutis

tutis. Non erit tibi deus alius præter á me. Vides hic additũ Vau ad præpositionem men, id est, & de domo seruitutis, quod Vau hoc loco superfluum esse videtur, cũ nihil copulet, sed tantum ex stilo atq; dicendi vsu additum esse videtur; liberauit enim illos dominus de seruitute ægyptiaca, & ait de domo seruitutis. Addunt quippe Hebræi, & Chaldæi in pluribus nomen domus, vt aliquando a nobis demonstrabitur, vltra ea quæ a Monstero in suis Chaldaicis præceptionibus tradita sunt. Cæterum litera Vau & radicalis, & subsidiaria est, & vt aiunt magistri Hebræorum inter quos Habraham a Balmis in sua grãmatica hebraica in quinq; tãtum nominibus radicalis inuenitur. In Chaldaicis veró traductionibus, aliæ quam plures inueniuntur dictiones a Vau radicali incipientes, nec tamen pro copula accipitur, quandoquidẽ nec semper in principijs reperta, semper copulet, vt cõspicere possumus in Hebræorum libris Leuitici, Numeri, Iosue, Iudicum, Ruth, Samuelis, Regum, Esdræ, Hester, Ezechielis, & Ionæ prophetæ, qui a Vau litera incipiunt, nec tamen quicquam copulat. Cũ vero subsidiaria est quando copulatiua particula sit, aut in principio posita futurum verbi in præteritum, & econtra conuertat, aut quando in fine verbi locata tertiam personã & in imperatiuo quando etiã idem significet, videndi sunt Hebræorum, & Chaldæorũ grãmatici. Et præter id quod sexta est alphabeti litera, sextam quoq; sacram numerationem repræsentat. Quãti in sacris habita sit, qui cognoscere cupit, legat eos qui sex diebus mundum conditũ fuisse asserunt, & illius numeri causas scrutantur. Litera præterea ista Hebræorum, quia nihil secũ exterius admittit, neq; a seipsa

prominet,ſed in ſeſe cōſtans,atq; ſufficiés,ſimplex & ſeipſa contenta nullius indiga ſed abſoluta integra,atq; perfecta mundi columna nominata eſt. Quod multo magis in Chaldaico Vau conſpici poteſt,cum orbis ſit in ſe reuolutus, atq; (vt de aipiun Armenico dictum fuit) reflexus, principio & fine carés. Iccirco etiam perfectorum primus euaſit numerus. Verum iſta miſſa facientes,ad ſequentem literam explicandam deſcendamus.

¶.ז.Zain etiam ipſa litera radicalis eſt & duplex, quia ligabilis eſt, ſed vt ſiniſtram præcedentis literæ manum,dextera tātum ſua complectatur, læua vero arma teneat. Zain quippe arma ſignificat. In ſeptima literarū numeratione apud Hebręos,& Chaldęos reperitur,& quāuis duplex dicta ſit,alia tamen ratione non incomplexarū, ſed in ſimplicium literarum numero poſita eſt. Quandoquidem ab Olaph,ad vſq; Iud,ſingulares literæ ſimplicē quoq; numerum,& nouem vnitates inſinuant, a Iud vero ad reliquas literas alius & nouus numerorum naſcitur ordo,qui etiam in ſacris celebratur numerationibus. Quonam modo litera iſta cum reliquis aliarum linguarum cōueniat literis,& quoto in illarum alphabetis numero reperiatur,& quas in ſe virtute literas contineat, quia ſupra dixiſſe credimus,in pręſentia aliter non repetemus,ſed ad illius prolationem inſinuādam calamum vertemus. Leniter quidē Zain proferri debet,ita vt inter Sōmchath, & Zzode,& Scin,differētia prolationis cognoſcatur, vt etiam de Zita,& alijs ſibillantibus Gręcorum literis dictum fuit,nō autem(vt quidam ſolent)forti duro ac vehementi impetu, ſed

sed molli & obtuso litera ista enunciãda est sibilo, vt passim nostris temporibus Virgilianam, in primo æneidos, inuocationem, pronunciari audimus.
Musa mihi causas memora quo numine læso.
Non enim literæ.s. integrum perfectumq; sed obtusum in hoc carmine sibilum audiuimus, quinetiam lenem sonum qualem græci in literæ Zita prolatione requirunt. Quã etiam literam duplicem esse asserunt, constareq; (vt in superioribus, cum de græcorum cõsonantibus tractaretur, declarauimus) ex.s.&.d. affirmant. Quod etiam de Zain Hebraica atq; Chaldaica litera intelligẽdũ esse, grãmatici asseuerant, & obseruatũ a maioribus nostris, videmus inter cætera, in nomine vnius prophetæ, quẽ Hebræi, Syri, & Chaldæi per Ain, Zain, Res, & Aleph, scribunt, Ezrãq; vocant, ipsi vero nõ per Zain, sed per.s.&.d. literas, illi virtute implicitas enunciant, ac scribunt, Esdram dicentes. Et hic semel etiam te cãdide lector admonitũ esse volo, quod literam Ain, in hac nostra traditione, aliquando per vocalem simplicem, aliquando vero per literam.g. maiorũ vestigia sequentes, expressimus, qui Esdram per.e. Gomorã per.g. & illa in quibus Ain reperitur, simili modo & scripserunt, & protulerunt. Proinde etiam in huius literæ expressione vario modo maiores nostros vsos fuisse reperimus. Et vt de Chaldæis loquamur, ipsi quoq; inter cæteras Hebraicas literas, quas peculiari quadam cõmutatione in alias nonnunquam transferre solent, Zain in Dolad quandoq; mutant. Nam quod Hebræi זרע Zara, hoc est, semen, per Zain, Res, & Ain, etiam Chaldæi, & Arabes, Zara, appellãt, & cum eisdem literis scribunt. In vno tamẽ

psalterij

psalterij loco in Thargum Ioseph cœci a Nebiensi episcopo, literis Hebraicis edito, ī psalmo scilicet. 22. reperimus Daleth loco Zain positum, vbi dicit. Qui timetis deum laudate coram eo, כל דרעיא col daraia, omne semē Iacob, afferat honorem ei. Horreat ab illo כל זרעא col zaraa, omne semen Israel. Et in alijs quoq; dictionibus id obseruatū esse a Chaldæis animaduertimus, de quibus si oportunum visum fuerit mentionem faciemus. Indi pro Zain, Ita Græcum, & latinam aspirationis notam habet. Quam si recte meminimus in superioribus cū de He. litera tractaremus, spiritui consecratam esse diximus, nec ab re, quandoquidē illam (vt Priscianus Cęsariensis refert) & Gręci antiquissimi, similiter & Latini, in versu scribere consueuerant, nunc autem diuiserunt, & crassum, ac lenem spiritū ex illius partibus insinuant. Et dexteram quidem partem supra literam ponentes psilen notam habet, quam Remnius Palęmon, exilem vocat. Grillus vero ad Virgilium de accētibus scribens lenem nominat. Sinistram vero contrarię illi aspirationis Dasiam, quam Grillus flatilem vocat. Quam igitur leni aura, tenuiq; flatu dulciter aspiret, & quam crasso vehementi, seueroq; spiritu in sacris & mysticis significationibus hęc spiritui dicata litera perflet, videant qui cabalistica curant. Cæterum etiam Indis Zita accessoria etiam siue additicia, atq; seruilis litera est. Nam sæpenumero & in principio, & in medio, compositę dictionis addita reperitur, & relatiui, qui, quę, quod, vicē obtinet, vt patere facile potest, ex primo Dauid psalmo, in dictione, Vuazaikoma. idest, & qui non stetit. Vua quippe prima litera copula est, vt in litera Vau, supra dictū fuit, & Za, secūda relatiui nota qui,

& I, tertia

& tertia, quæ ex A tertiadecima in ordine literarum, & Sads tertię scilicet stantię in longum mutata est, negationis nota est, nō, & koma, verbum stetit, & totum simul nomē compositum, cum pactum q; dicit: Vuazaikoma, idest, & qui non stetit. A pium pręterea claudium (vt interim etiā aliquid de hac litera referamus) Zita literā odio habuisse inuenimus: quod scilicet dum exprimitur mortui dentes imitetur. Et inde forte fortuna prouerbium exortum fuisse quidam arbitrati sunt, vt in illos quibus sorte ex vrna Zita contigisset, veluti infortunatos, & minus ad rem aptos, Issa acclamaretur, & proinde in sortibus in auspicata litera habita fuit. A nostris primum in dictionibus tantummodo gręcis ponebatur, quāuis (vt ait Priscianus) veteres in multis illam mutauerint, & cum pro. ss. coniunctis acciperetur s vel d posuerūt. Massa pro Μάζα, Maza, Sethus pro ζῦθος, zithos, dicentes; & Medentius, pro Mezentius.

¶. Hheth, quoque aspiratio fortis est, & iter radicales, & in vocalium numero censenda, de qua pręter ea quæ superius dicta fuerunt, hic quoq;, te semel admonitū lector amice volo, quod si in libro nostro duo hh, duas scilicet aspirationis notas, videris in mediate sequētes, illas confestim ibidem pro hac litera positas fuisse intelligas, nec enim placuit pro ea, vt quidam faciunt, c & h, ponere, quandoquidem literę illę non fortem aspirationem, sed blesum & crassum sonum efficiant, ac linguę motum exigant, vt in litera. X. chi, gręcorum consonante dictum fuit. Pręterea vt omnes grāmatici asseuerant, litera ista gutturalis est, & domicilium (vt Ioānis Reuclini verbis vtar) in pręcordijs

in precordijs possidet, quam si voluissem per Caph, pronunciare profecto iam nō gutturis illam, sed palati literam indicassem. Vt igitur fortem aspirationem intelligeres geminam aspirationis notam addidi, nec tamen pronunciationis illius instrumentum mutaui. Litera ista licet cum in medio est vtrinq; ligari queat, dextra precedentem, leua vero sequentem literam amplectitur, potest nihilominus & incohare & terminare dictiones. Octauam etiam sibi numerationem vendicat, quam הוד hod, idest decus, siue laudem & gloriam, qui cabalistica scribunt appellauerunt. Vitam vero significare hheth, qui hebraica non ignorant, intelligere possunt. Proinde Mathematici, & Astrologi, octauam domum mortis, & finis vite significatricem dixerunt. Constare illam ex Daleth, & Vau, qui de Hebreorū literis scripserunt asseuerāt. Quid vero vltra octauam dimensionem, per quartam nimirū, que per Daleth, & sextā que per Vau exprimitur, ac decimam que ex complexis inuicem literis resultat, insinuet, breuitati cōsulentes in presentia declarare pretermittimus. Ex duobus tamen Iodin, Chaldæorum hheth constare, & suas cum separatas, tum simul iunctas habere numerationes manifestum est. Idq; non vacare a latenti in sacris adytis mysterio, nec dum ab omnibus intellecto, existimandum est. Proinde his qui tales numerationes curiose sectantur isthec (ad Teth literā properātes) diligentius perscrutanda relinquimus.

¶ ܛ . ט . Teth quoque radicalis litera est, & ea ratione duplex appellari potest, quia cum præcedēti & sequenti ligari valet, nam & in principio, & in medio,

ac etiam

ac etiam in fine dictionis reperitur. Praeterea in alphabeto ultima est inter literas unitatem significantes, &. T. latinam (ut dictum fuit) literam repraesentat, quam Cicero non ab re literam insuauissimam appellauit, quod vitae ultimum mortemq; significet, quod & de Thita Graeco Volateranus Persius intellexit cum ait in Satyra quarta.

Et potis est vitium mortis praefigere theta. vel

Et potis est nigrum vitio praefigere theta.

Domitianus nouitate quadã signi, cũ in exercitu quẽpiã interfici voluisset, coram percusore nasum emungebat, ut per hoc aliquem morti obnoxium esse intelligeret, & carnificis officio fungeretur, quod Martialis insinuat dicens.

Nosti mortiferum quaestoris Castrice signum.
Est operaepretium discere theta nouum.
Exprimeret quotiens rorantem frigore nasum.
Laetalem iuguli iusserat esse notam.
Turpis ab inuiso pendebat stiria naso.
Cum flaret madida fauce december atrox.
Collegae tenuere manus, quid plura requiris?
Emungi misero Castrice non licuit.

Thau vero absolutionis signum est, & salutaris nota apud Ezechielem nono. Et signa Thau super frontes virorum gementium, de qua litera Ausonius meminit dicens.

Scire volo catalecta legens quid significet Thau.

Virgilius vero in catalecto carmine Thau gallicum appellat inquiens Thau gallicum imminet ipsemet male illi sit, pro cruce intelligens, quia galli crucem ad. T. literae similitudinem erigere solent. Et licet Teth litera, mortem significet, per eam tamen haud ab re boni nomen, tam ab

C Hebraeis

Hebræis טוב Tob, vel Tou, quam à Chaldæis & Syris, per eādem literam scribitur ܛܒܐ. Tobo. & Moyses in libro Geneseos. Vidit inquit. Deus omne quod fecerat, & ecce טוב מאד Tou meod, bonum valde. Qui hebraicarum literarum secreta rimantur per Tou, vitam, per Meod, mortem, interpretantur; Multi quippe non nasci longe melius censuerunt, aut quam citissime aboleri, intelligentes, vita hac caduca, misera, & erumnarum plena, longe meliorem esse mortem, quandoquidem nec hic permanentem habeamus ciuitatem, sed futuram inquirimus, dixit ille qui archana Dei vidit, quæ non licet homini loqui, & cupiebat dissolui, ac esse cum Christo, qui regnum suum dixerat, non esse de hoc mūdo. Quod ethnici quoq; nō pauci considerasse credendum est. Qui mortem vita gratiore habuerunt, & ad eam læto animo confugierunt, quā (vt Cicero inquit) sapientes nunquam inuiti, sæpe vero fortes libenter apetierunt, quorum copiosam multitudinē, si per nomina recensere vellem, longa profecto nimiū nostra hæc traditio foret. Proinde & Cleombroti odium, & Socratis cicutam, & aliorum varia ad mortem prouocandam (vt sic dicam) armorum genera, ita prætereunda duximus, vt illud nihilominus obiter dicamus, Geomāticos, Mathematicosq;, & Astrologos, ad hoc fortasse respexisse cum octauam domum, quam Hhet litera, quam vitam significare diximus, in sua numeratione possidet, malam esse & nequaquam ascendens aspicere, sed domicilium esse timoris, interfectionis mortis, & finis vitæ. Nonā vero, quā Teth occupat, è contra bonam, & in ea gaudere solem, &

trino

trino aspectu ascendens aspicere, domumq; esse scientię & fidei, ac religionis, & lõgæ vitæ. Et quid rogo hac vita miserius, quæ in octaua cõsistit? quid vero homini morte melius esse potest? quæ & si terribilium omnium sit maximũ, omnibus tamen mortalibus debita est, βροτοῖς ἅπασι καθανεῖν ὀφείλεται, Vrotis apasin kathagnin ophilatæ. Fato inquit omnibus hominibus mori datũ est. Et cum id ineuitabile omnino sit, & nox ppetua vna mortalibus sit dormienda. His nimirum qui à domino minime excitantur à somno. Et qui nam profecto melius excitantur, quam qui octauã Hheth domum (quã vitæ diximus) sed morti ab illis dicatam, spernentes. Nonam hanc mortifero theta insignitam, gaudio, lætitia, fœlicitateq; perpetua refertam, fœlices perpetuo cum cœli fœlicibus habitaturi ciuibus semper considerantes, amplexantur & ingrediunt. Quã dilecta enim (ait propheta.) tabernacula tua domine virtutũ, concupiscit & deficit anima mea in atria domini. Quam bene in hac domo gaudet sol ille iustitiæ, qui ex virgine natus est, Christus Deus noster, cũ trino aspectu fideles suos in cœlum ascendens, & iam ad dexteram patris, in vnitate sancti spiritus sedens, Trinitatis deificę contemplatores, sapiẽtes, fide plenos, atq; religionis obseruatores, longę vitę, perpetuęq;, quæ in Christo est, qui dixit. Ego sum via veritas & vita, amatores, atq; huiusce literę (Solonis more) dum in hac vita peregrinantur memores, perituri luxus mundi cõtemptores, & beatam illam vitam affectantes, efficit. Constare hanc literam Hebręorum magistri, qui de huiusmodi literis tractauerunt, alij ex Caph, & Vau, alij ex Caph, & Zain. Proinde varias eidem numerationum intelligentias

 tribuunt,

tribuunt. Chaldæorum Teth, ex Olaph, & Hheth, aut ex Zzode, & Vau, constat, quarum prima & octaua coniuncta numeratio, nonam conficiunt, vltimam vnitatum diuinarum, quas decima confestim in eadē numeratione cōsequitur. Aut ex sexta & nonagesima & nona, vt totum cōpositum in sui status numeratione capiatur, quarum omnium numerationes non sunt spernendæ. Possumus & ex Arabica. ط . Te, sextadecima in ordine litera, non paruipendēdas numerationes elicere, cū ex Eliph, & Chieph, i. ex prima scilicet & vigesima, aut ex Lam, & Chieph, ex trigesima scilicet & vigesima numeratione cōstare probetur, vt sit quinquagenarius iubileus numerus, his qui recte, ac sancte, vita in hoc mundo peracta, ad fœlices ab eo beatorum post mortem sedes in cœlis transeūt. At vt nec sic græcorum elementorum rationes mysticasq; computationes prætermittamus. Nonne si integrum Thita, in partes secaueris, ex quibus constare videtur, vel ex quo partes aliæ eliciūtur, multa latere fateri cogemur archanorum mysteria. Nam præter quam quod ex hac litera tres constant accentus. Ex superiori scilicet semicirculo, circumflexus, ex inferiori, breuis vocalis nota, ex media, quæ κατὰ διάμετρον, kata diametron, per diametrum linea transit, longus. Aut si alio etiam mystico sensu, aliter secare partiriq; ipsum Thita, placet. Exempta imprimis media illa linea, quæ diametri seu dimetientis & diuisoris locum obtinet, perfectus remanebit in se cōtractus orbicularis circulus, quē si dextrorsum sinistrorsumq; dissectum consideraueris, crassum spiritū, dasiam scilicet, aspirationis notam, ex sinistro, flatilem vero spiritum, & auram lenē, quę super aquas feratur, ex dextro,

corporis

corporis & animę in vnà seruatoris nostri assumpta huma nitate inseparabilem diuinitatis in trinitate copulàm facili= me considerabis. Indorum quoq; ipsum hoc elementum non sine mysterio constat, cum triplici conflatū radio cer= natur. Qui sanè omnes ex vno veluti medio axe (vario li cet modo) pendere videntur, ita vt, qui medius consistit, ad perpendiculum firmatus appareat, qui vero hinc atq; inde dextro scilicet atq; sinistro latere, incuruo suo, atq; in forni cis modū sinuoso, arcuatoq; reflexu, columnam in medi tulio, quasi semicirculi ad stantem, & tāquam alterū Athlā tem, conuexum cœli circulum humeris sustentantem, am= bire quodammodo, & inuersum Hebraicum ש Scin, re= præsentare videntur. Quæ omnia abdita quædam omni= no & penitus archana indiuiduę trinitatis, beatorumq; spi rituum repromissę fœlicitatis mysteria innuere suspicanda sunt, vt in litera Scin, fortasse videbimus. Præterea litera ista Teth, vna est ex literis quæ linguæ adpulsum in suæ prola tionis expressione vel maxime requirit, & intra dictionum medullas inscita, substantifica esse dicitur, & idcirco inter ra dicales (vt dictum est) sibi nomē vendicauit, & quamquā vltima singularium numerationum sit, incohat tamē tertiā literarū combinationem seu connexionem quā Iod finit.

¶ [Syriac] . Iud igitur siue Iod litera, vt Hebræorum more proferatur, inter radicales ita numeratur, vt etiā seruilis esse queat, in fine quippe verbi affixa tertiam futuri temporis personā insinuat, vt Deuteronomii. v. vbi hēmus. Nō erit tibi deus alienus. Chaldaice ibi scrbit.

ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܟ ܐܠܗܐ ܐܚܪܢܐ. Lo iheui loch aloho ohharan. hoc eſt. Non erit tibi deus alienus, & hic notandum eſt verbum iheui . ideſt erit, & in pſalmo ſecundo . Et iter impiorum ܬܐܒܕܝ Tibdai. ideſt peribit. In quo animaduertenda eſt, atq; notãda litera Thau, quia eſt ex literis ethan, & Iud in fine poſitum indicat quod dictum eſt. In fine dictionis additum loco pronominis primæ perſonę ſuccedit, videlicet. Me mihi meus. mea meũ, vt in eodẽ pſalmo ſecũdo ܐܢܐ ܐܩܝܡܬ ܡܠܟܝ ܥܠ ܨܗܝܘܢ ܛܘܪܐ ܕܩܘܕܫܝ. Eno aquimth malchi gal zzheiun turo dqudſi. ideſt. Ego ponam vel poſui regem meum ſuper ſion montem ſanctũ meũ. & pſalmo. iiii. ܟܕ ܩܪܝܬܟ ܥܢܝܬܢܝ. Cad krithoch gnaitoni. hoc eſt. Quando vocaui te, exaudiſti me, vel reſpõdiſti mihi, & in alijs quamplurimis pſalmis. Quomodo autem Iod in verbis viui eſſe poſſit, tam Hebræis, quam Chaldæis, & quomodo adiectiua & abſtracta etiam nomina faciat, & quid in ipſis verbis operetur, quando poſt primam & intra dictionis limites repertũ fuerit, ac verbale nomen efficiat, & quomodo poſt literam ſecundam participium cõſtituat, aut qua ratione ſæpe ſcribatur & non proferatur, ſiue in diphthõgo, ſiue etiam ſine diphthõgo, & alia multa cũ in verbis, tum in nominibus, iſtius literæ officia, & mutuã cum Oleph, in quieſcentibus

cõmutationẽ

commutationem, in aliud tempus explicandum relinquimus. Decima pterea litera est alphabeti Hebraici & Chaldaici, & paruo hoc elemẽto, atq; impartibili (vt sic dicam) punctulo, denarium numerum indicant, & decimæ numerationis principium faciunt. Et auctores qui literarum Hebraicarum formas, numerationes & mystica in eis latentia sensa explicant, magna in hac litera Iod, in esse asseuerant, illamq; tanquam alterum chaos, & primam ὕλην, ylin omnium numerationum, & principium exhibent: prægnantemq; esse contendunt, & prolificam, cum tamẽ puncti locum obtineat, & impartibilis ferè sit, parua quidẽ visu, sed magna effectu, vt non ab re ineffabile illud Dei nomen, Iehouah, quod Tetragrammaton appellant, ab illa incohare voluerit, & Seruator noster Iesus, nomẽ suum ab eadem auspicatus sit, cuius typum gerebat ille, de quo dixit annosa mater, risum fecit mihi dominus, à cuius matris nomine (vt supra tactum fuit) quod cum adhuc sterilis esset: atq; in fœcunda Sarai erat, omnipotens deus, fœcundam illã atq; prolificã esse volens, Iod literam auferens, Sarah, inquit nomen eius erit, auferẽsq; ab eo Iod, primam ipsius ineffabilis nominis literam quæ denarium indicat, & secundam eiusdem nominis. He. scilicet quæ quinarium, dimidium denarij numerum ostendit, sustituens filio præstituit, atq; quod vni abstulit, alteri concessit, nec tamẽ vllum eorum, virtute literarum sui nominis expertem esse voluit, sed nec cõiugem illius (de quo mentionẽ fecimus) Abrahã, cum quo cum Berith, pactum scilicet, atq; fœdus suũ omnipotens deus, initurus esset, atq; producturus ingentem magnam, patremq; multarum gentium esse facturus, partẽ

decimæ

decimæ ab vxore ablatam, illius nomini subintulit dicens: Ecce ego pactum meum tecum, & eris pater multitudinis gentium, & non vocabitur vltra nomē tuum Abram, sed erit nomen tuum Abraham, quoniam patrem multarum gentium constitui te. Ecce quātum illa quinta numeratio intulerit Abrahæ, ingentem nimirum in lumbis eius genitalem virtutē, plurimam in vxoris eius vmbilico, in prole gignenda fœcunditatem, & in vtrisq; risum, in altero tamen cordis, in altera vero oris, decimaq; ista numeratio in marito & in vxore pfecta est. De qua quidē decima istius Iod, numeratione innumeræ cū procedere valeāt numerationes, & ex eis mysteria penè infinita coniectentur, qui de hac re loquuntur, si ea recensere voluerimus, voluminē opus fuerit non introductione, iccirco de eadem finem faciemus. Illud tamen intactum non prætermittentes, quod de hac decima Mathematici loquūtur, atq; Geomantici; qui decimam domum fortē esse asseuerant, cuius principium in meridiano constituitur, nominaturq; angulus cœli & cardo, ac cuspis meridiei, & est è regione anguli noctis & est domus regia, imperij, sublimitatis, exaltatiōis, nobilitatis, honoris, & bonę famę, aspicitq; ascēdens quarto aspectu. Et quid rogo hoc melius in Abrahā, & in vxore cōuenit, quam id quod de hac domo isti asseuerant. Videbat quippe deus (si fas est dicere) imperfectam quandam inimicitiam cum illis exercere, cum tanti temporis sterilitate mulctasset, tamen quia decima regia est, & ad regē spectat sublimare & exaltare, ecce quod Rex omnipotens: & maritum, & vxorem, iam penè decrepitos, quali dignitate decorauerit, cum illum multarum gentium patrē, hāc prole

fœcundam

fœcundam effecerit. Sed nimium vagamur, metasq; egre- dimur, dum literæ istius vim consideramus. Inter duplices quoq; numerari potest, cum vtrinq; ligari queat, nam cũ in medio est præcedentem & sequentem literam dextra læ- uaq; complectitur manu, si modo ex his literis fuerint, quę ligari ante retroq; valeant.

ܟܘܦ. ܟܘܦ. Coph litera (præter ea quæ de illa iam dicta sunt) seruilis est, sicuti & Caph apud Hebræos & eodẽ ferè officio fungitur. Quippe quæ in principio verbi addita, infinitiuum & gerũdium insinuat, vt de literis baclem, in Hebraicis traditionibus habetur. In fine vero denotat pronomen tuus tua tuum, tibi te, & semper profer- tur cum Odom, scilicet per och, si modo nõ præcedat vo- calis litera Iud, quia tunc profertur, aut per Odom, aut per Ishhaq, per o, videlicet, aut per i, och, nimirũ, & ich, exem- pla passim obuia erũt in psalterio, & pro pręsentis loci tra- ditione, ĩ psalmo. 5. vbi nos dicimus. Quoniã ad te ora- bo domine. Chaldaice. ܡܛܠ ܕܠܘܬܟ ܡܨܠܐ ܐܢܐ Metul daluathboch mazzle eno. propter quod ad te orabo, vel orans ero ego. ibidem. Et in mane astabo ܘܐܬܚܙܐ ܠܟ Vethhhze loch. Et contemplabor te, vel & apparebo tibi. Et paulopost ܢܚܕܘܢ ܒܟ ܟܠ ܕܡܣܒܪܝܢ ܒܟ Nehhdhun boch, damsabrin boch. Lętabuntur in te omnes qui sperant in te. Et interposita li- nea, vbi dicimus. Et gloriabuntur in te omnes qui diligũt

D nomen

nomen tuũ. ✣ ܢܬܓܐܣܘܢ ܒܟ ܟܠ ܪܚܡܝ ܫܡܟ ✣
Nethgasnun boch cul rohhmai smoch. Fortificabuntur, seu roborabuntur in te omnes amatores nominis tui. Et in eodem psalmo paulo supra, vbi dicimus. Neque permanebunt insipientes, seu qui se laudant, & cũ iactantia se insolentius efferũt. ܩܕܡ ܥܝܢܝܟ.
Qudhom vel Kdhom gainaic. Ante oculos tuos, vel in cõspectu oculorũ tuorũ. Et Deuteronomii. v. ܐܢܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܟ. Eno morio alohoch. Ego dominus deus tuus. Et hic aduertendum est, quod quãdo masculini est generis, semper profertur per och, nisi vt pauloante dictum fuit. Cũ vero est fœminini generis, tunc habet Esaiã, & effertur seu enũciatur, per ech, vt Lucæ. I. ܫܠܡ ܠܟܝ ܡܪܝܡ. Slam lec Mariam. Pax tibi Maria. Et hic quoque obiter animaduertendum est, quod cum fœmininum est referens genus, tũc illi sæpenumero superadditur Iud, vt hic vides, & nihilominus, haud quaquam profertur, tametsi scriptum appareat, neq; enim dicimus. Slamlechi, sed Slamlech, vt etiã ibidẽ. Dominus. ܥܡܟܝ. Gamech. non gamechi, idest, Tecum, & ibidẽ. Benedictus fructus. ܕܒܟܪܣܟܝ. Dabcharsech idest, ventris tui, vel qui in ventre tuo, o Maria. Cum vero pro

pro hominis ventre accipitur, tunc per Odom profertur: vt in psalmo. 1 3 2. in quo habemus. Iurauit dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eũ, vel non auertet ab ea.
ܝܡܐ ܡܪܝܐ ܠܕܘܝܕ ܫܪܪܐ ܘܠܐ ܢܕܓܠ ܒܗ ܀ ܠܗ
ܕܡܢ ܦܐܪܐ ܟܪܣܟ ܐܘܬܒ ܥܠ ܟܘܪܣܝܟ ܀ ܐܢ ܢܛܪܘܢ ܒܢܝܟ ܩܝܡܝ Dmen phirai carsoch auteb gal cursioch ∴ an netrun bnaic quoimi vel kiomi. De fructu ventris tui ponam super sedẽ tuã, si custodierint filij tui pactum meum. In hoc quoq; loco notanda est metathesis Dolad, articuli genitiui casus, nam additur ad præpositionem men, cũ tamen seruiat genitiuo carsoch. idest, ventris tui, aliàs enĩ dicere deberet, dcarsoch, & hæc metathesis per sæpe fit. Præterea etiam hic obseruãdæ sunt in primis carsoch, quia ad Dauid ventrem refertur icciro per och, prolatũ est. Similiter & cursioch, pro eo quod supra dictum fuit Coph, in fine additũ, quando masculini generis pronomen insinuat, proferendum esse per och, si modo non præcedat Iud, quia tunc & per Ishhaq, vt in exemplo ibidem posito, & in tertia hic notãda dictione bnaich. Et p̃ Odom, vt in præsenti dictione cursioch. Nam pro Sede, Throno, siue etiam Solio. Chaldæi hñt. ܟܘܪܣܝܐ Cursio. vt in psamo. xi. ܡܪܝܐ ܒܫܡܝܐ ܟܘܪܣܝܗ Morio basmaio cursihe. Dominus in cœlo sedes eius. & in psalmo. ix. & in alijs multis psalmist. locis. Cæterum quãdo Caph, apud Hebræos, sit pro aduerbio similitudinis, sicut, quemadmodũ, veluti, instar, ferè, & pro id genus alijs, aut existimationis, & coniecturę, aut

 verificationis

verificationis, vidēdi sunt, tam veteres, quam nostri temporis diligentissimi grammatici, qui de Hebræorum præceptionibus scripserunt. Chaldaicum Coph, vtrunq; Hebraicum Caph, in se continet, capitale, scilicet (quod aiūt) & finale. Quandoquidem caput istius ab Hebræo capitali, & finis à finali, nihil omnino discrepet. Ligabilis præterea litera est, nam principium, & cum præcedēti, & cum sequenti ligari potest, finis vero præcedentem dumtaxat literam amplectitur. De eius prolatione, ac de eiusdem cum aliarum diuersi generis linguarum literis conformatione, & varia illius cū rubri coloris puncto enunciatione, quia in superioribus à nobis abunde satis dictum fuisse arbitramur. Iccirco ad alia eius officia discernēda trāsitū facientes, numerationes illius nō p̄termittēdas duximus. Vndecima licet in numero literarū alphabeti sita sit, & prima post decimam conspiciatur, duplicatum tamen denarium numerum: vigesimam scilicet numerationem, tam Hebręis quā Chaldęis, Syris, & Gręcis, insinuat. Initium pręterea est, quartę connexionis literarum primi modi, & finis alterius quartę secundi modi, cuius etiam caput semicirculi dextri, ac lunę faciem reddit, vt non ab re à latinis dictum fuisse arbitrer. c. literam inuersam Hebręorum, scilicet Chaldęorumq; more scriptam, fœminam repręsentare, & caiam significare. Quę itidem mutato ordine, inuersis nimirum cornibus, Chaldeę, Hebreęq; oppositis constituta, masculum, scilicet Solem, in sacris ac mysticis sensibus designare valet. Et. c. sanè latinū, Caium, vel Gaium, significare, ex Probi, & Quintiliani, & aliorum grammaticorum scriptis traditionibus manifestum est. Cęterū vndecima ista numeratio

meratio in cœli domibus cōstituēdis, apud Astronomos bona semper habita est, in qua Iouem aiunt, gaudere, & ascendens Sextili (verę scilicet atq; patentis amicitię) aspectu conspicere, & illam fortunę amicorum, & spei prosperę domum appellare consueuerunt, vt non ab re etiā hinc considerare possimus, quod quinto die summus ille omnium conditor deus duo luminaria magna fecerit, quorum alterum quod nocti pręesset ab alio lumen mutuaretur. Repādum quippe sinum, apertis vndiq; cornibus, Soli, lumen suum impartiri minime neganti, ostendit. Et sextam suspitiens aduenientem, ad vndecimam cōstituendam numerationem, non refugit. In qua homo creatus est. masculum enim & fœminā creauit eos. vt mutuo amplexu, mutuis coniunctionibus, mutuoq; amore cōiuncti, fœcūda prole multiplicati, replerent terram. Proinde etiam qui de literis Hebraicis atq; Chaldaicis tractauerunt, Coph, seu Caph. in Lamed. & Mim. intrare asseuerāt. vt ī ipsis literis videbimus. Litera ista ne dū apud Gręcos, verū etiā apud Latinos, mali nōnunquam ominis fuit. & iccirco in prouerbium transiit κάππα διπλοῦν, ἄνθρωπον κακὸν, τρία κάππα κάκιστα, Cappa diplun anthropon cacon. tria cappa cacista. Duo cappa hominem malum indicant. tria cappa pessima sunt. pessimi scilicet hominis inditia. Cappadocis nimirum Cilicis, atq; Cretensis. nam vt ait beatus Paulus κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται κακὰ θηρία γαστέρες ἀργοί, Crites ai pseustę caca thiria gasteres argi. Cretenses semper mendaces malę bestię ventres pigri. Et in libris Sybillinis (si beato Augustino credimus) trium istarum literarum mentio facta est. per quas Cornelij tres designari videbant. Cornelius scilicet

Sylla.

Sylla, Cornelius Cecinna, Cornelius Lētulus. Hinc etiā Plautus simili schemate furem, trium literarum hominem, appellauit. Præterea literā.c.apud iudices Romanos condemnationis notam fuisse proditum est, eorū quippe mos fuerat cognitæ causæ tabellas in vrnam æneam, siue cistā conijcere, in quibus si.c.litera comperta fuisset, condemnati, capitis potestas in manu carnificis mancipabatur. Si vero.a.pœnam remittendam, absoluendumq; reum fore cognoscebatur. Quod si forte fortuna iudicum animus, nec dum in alteram partem fixus esset, sed hæsitās dubiusq; adhuc, & ancipiti deliberatiōe distractus foret, nec causam clare cognosceret, & pinde dilatione, cōperendinatiōeq;, atq; ampliatione opus esse censeret, duas tunc literas.n. scilicet &.l. non liquere nimirum significantes inscribebāt. Augustus vero ille Cæsar, sub quo pace longa vigēte, natus est Saluator noster Iesus Christus (qui scelerum pœnā remittere, peccataq; hominibus ignoscere venerat) tertiam iudicibus tabellam tradidit, vt qui condemnandi, aut certe absoluendi, dumtaxat notam haberent, ignoscēdi quoq; calculum haberent, quo accusato ignoscēdum, veniamq; dandam, demonstrarent. Possem hoc loco non inutilem forte suscitare controuersiam, quæ inter grammaticos versari solet. An scilicet latini bene fecerint.k.&.q.in literarum numero accipere, cum.c.litera, idem ferè potestate & sono valeat. Sed in præsentia prætermittendam duxi, quādoquidem vt etiam in cæteris linguarum varietatibus, literæ quædam aut notæ, & signa, non ab re cōperta fuisse conspicimus, quo facilius commodiusq; verba aliqua, & dictiones enunciari valerent, significatiq; differētiam insinuarent.

nuarent. Quæ ſanè nomina aut verba ſi cum vno elemē=
to ſcribantur, vnum aliquid ſignificant, quod cum alio ne
quaquā. Icc irco optime quidem (meo iudicio) Hebræo=
rum grammatici, tam veteres, quam recentiores dixerunt;
cauendum eſſe ne vna litera pro alia proferatur. Hinc tāta
apud illos (vt ſupra dictum fuit) punctorū varietas. Hinc
apud Punicos, Arabes, Armenos, Indos, Macedonas,
Dalmatas, Græcos, & Latinos, & cæteros, de quibus in ſu
perioribus verba fecimus, orta, inuētaq;, ne dum literarū,
verum etiam accentuum, ac punctorum tot diuerſa gene=
ra. Hinc Chaldæi, & Syri, vt Hebræos taceam, vtrunq;
Coph, vario modo proferunt. Et Coph, quidem vndeci
mam alphabeti literam, de qua in præſentia tractamus, &
qua pro. c. (vt oſtendimus) paſſim vtimur, liberiori oris
hiatu, ſuperioribus inferiora labia dentibus comprimen=
tes, proferunt. Coph vero decimamnonam literam, quæ
pro. k. & . q. nobis ſuccurrit, productis aliquātulum labijs
& arcuata, ac ad radices anteriorum dentium adpulſa lin=
gua, rotundo ore, obtuſo nihilominus vocis ſonitu, nec la
bris dente compreſſis enunciant, ne vnum pro altero re=
dere videātur. Quod etiam in litera Taf, & Thitá, necnō
in Cappa, & Chi, apud Græcos obſeruatum vidimus. Et
Cappa quidem Græcum maiores noſtri vario in noſtros
vſus modo acceperunt. Vertentes, cum in. c. vt apud Euā=
geliſtam Lucam cap. 2. vbi legimus hęc deſcriptio prima
facta eſt à Præſide Syriæ, κυρινίου, cyriniu, Cyrenio quem
Ioſephus in. 17. & . 18. antiquitatis Iudaice, Cyrinum cō
ſularem nominat. Et Perſarū ille famigeratus Rex Κῦρος,
Cyrus, Gābiſę, & Mandanes filius. Et Κυρηναῖον, Cyrinęon
Cyrenæum,

Cyrenęum, ἀπὸ τῆς κυρήνης, apo tis cyrinis, à Cyrene Insula. Et κυρηναϊκή, cyrinaici, cyrenaica ab Aristippo Philosopho secta appellata est. Tũ vero in. q. vt Ἀκύλας, Acylas, in nomine Aquilę Philosophi, seu alterius Grammatici, & Musici. Et Ἀκύλλιος, Acyllios, Aquilius ille Regulus Romanus fidei speculum. Et Κυρῖνος, Cyrinos, Quyrinus, & cantatissima Italiæ Patriarchalis Ciuitas Ἀκυλήια, Acylija, Aquileia. Et Quadratus ille q ab origine Vrbis Romæ, vsq; ad Alexandrum Cęsarem, Mammeę filium, historiã composuit, Κοδράτος, Codratos, scribitur à Gręcis, qui etiã Quęstorem Κοιαίστωρα, Ciestora, dicunt, Et Paulus Apostolus ad Roma. 16. ait, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφος, kæ cuartos ho adelphos, & quartus frater. Et vt tãdem finem faciam, quis non nouit Titum Manlium illum Romanum, qui ad Anniené (vt Gręci auctores & nostri asseuerãt) Galli, quem ab eo prouocatus occiderat, sanguinoléto torque detracto, Torquati nomen inuenit, à Gręcis Τορκούατον, Torcuaton, per. c. à nostris per. q. vbiq; scribi, quod si. k. loco. c. vel. q. substitueretur, rogo te quicunq; es, vt aures consulas, & quod inde sonabit, si latinam vocem, an externam nescio quã reddat, respondeas. Exempla ne dũ propriorum nominum, verum etiam aliorum quã multa adduci possent, quę si aliter scriberentur, Barbarum quiddã penitus resonarent, quę breuitati consulentes, & ad sequentem duodecimam Lomad literam properantes, in prę sentia missa facimus.

ℭ ⅃. Lomad itaque litera linguæ instrumẽtũ in sui prolatione requirit, & vt in nomine, ita & in

officio

officio cum Hebræa conuenit. Præposita quippe dictio=nibus vicē obtinet præpositionū ad apud, vt in psal. 142.
ܒܩܠܝ ܠܡܪܝܐ ܩܪܝܬ. Bquoli lmorio qrith.
In voce mea ad dominum clamaui. Est etiam articu=lus obliquorū, & maxime datiui casus, vt ī psal. cx.
ܐܡܪ ܡܪܝܐ ܠܡܪܝ. Emar morio lmori. Dixit dominus domino meo. Et seruit pro vna ex literis baclem, sicuti vt apud Hebræos Lamed, vt ī psal. ciiii.
ܠܡܦܩܘ ܠܚܡܐ ܡܢ ܐܪܥܐ Lmaphaqu lahhmo men arego. Ad producendum panem de terra, vel vt producat panem de terra. Similiter & in psal. lxviii. Mons quē elegit sibi deus. ܠܡܬܒ ܒܗ. Lmetab bhe. Ad habitādum vel vt habitet in eo. Inter duplices cō=numeratur, quia vtrinq; ligabilis est, vt in exemplis paulo ante adductis comprehendi potest, & non sine aliqua sui diminutione ligatur, & in fine dumtaxat integra manet, vt ܓܠ. Gal. Et in multis simili modo in fine reperta, licet cum præcedenti copuletur, integra tamen perse=uerat. Cum ad gerundium infinitiuum ve faciendum prę=ponitur, etiam cum Mim, vt plurimum cōiuncta reperit, vt fortasse in litera Mim, dicetur, quod tamē patet ex su=perius adducta auctoritate psa. ܠܡܦܩܘ. Lmaphacu.

A verbo quippe quod prodijt, pcessit, exiuit vel egressus est significat, scilicet ܢܦܩ. Naphaq. vt in psal. lxxiii. ܘܢܦܩ. Vanphaq. & prodiit quasi pinguedo iniquitas eorũ. Formatur verbũ ܐܦܩ. Apheq. & ܐܦܩ. Aphiq. Hinc futurum ܐܦܩ. Apheq. idest conuertã, vt in psalmo. lxviii. Dixit dominus ex bassan cõuertã; vel ܐܦܩ. ܕܡܢ ܒܝܬ ܣܢܐ ܐܦܩ Dmẽ beith senæ apheq. Quia ex domo seneorum cõuerti faciã, & ܘܡܦܩ. Vmapheq. Qui eduxit, in eodem psalmo; & in psalmo. cxxxv. etiã ܕܢܦܩ. Dnopheq. vt in psalmo. xix. ܘܗܘ ܐܝܟ ܚܬܢܐ ܕܢܦܩ ܡܢ ܒܝܬ ܓܢܘܢܐ. Vehu aich hhathno dnopheq men beith gnuno. Et ipse tã quam sponsus procedens de thalamo. & ܡܦܩܢܐ. Maphquono. vt ĩ dicto psalmo. lxviii. ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܡܪܗ ܕܡܘܬܐ ܘܡܦܩܢܐ. Morio aloho morhe dmauto vmaphquono. Dominus deus dominus ipsius mortis & egressionis, exitus & interitus. & per methaphoram Maphquono, pro stercore, & egestione sumitur. Similiter & a verbo ܪܗܛ. Rehat. Cucurrit ormatur futurum, cũ additamẽto Olaph, ex literis Ethan,

videlicet

videlicet ܐܪܗܛ Erhat. Curram. Hinc formatur gerũ dium cum additione Lomad, & Mim, vt dicto psal mo. xix. ܕܢܕܘܨ ܐܝܟ ܓܢܒܪܐ ܠܡܪܗܛ ܐܘܪܚܗ: ܡܢ ܣܘܦܝ ܫܡܝܐ ܡܦܩܗ ❖ Nduzz aich ganboro lmerhat vrhhe, men sauphai smaio maphqhe ❖ Exultauit vt gigas ad currendam viam, ab extremitatibus cœli egressus eius ❖ Cæterum Chaldaicũ Lomad, duodecima in sede locatur, & quartæ cõbinationis, & vtriusq; modi particionis medium sibi vẽdicat. Hebraicum vero Lamed, extremas quartæ cõnexionis partes occupat, quę ex Caph, & Lamed est, scilicet ex manu, disciplina, seu corde, vt diuus Hieronymus ait. Manus in opere, cor & disciplina intelliguntur in sensu. Quandoquidem nihil facere valeamus, nisi prius quæ facienda sunt sciuerimus. In intellectu enim prius cõsistunt (ait Philosophus) quam in sensu. Quintæ præterea alterius particionis media litera est, vicaria scilicet, mobilis, atq; subseruiens. Con stare illam perhibent (qui de Hebręorũ literis tractauerũt) ex Vau, & Caph, Vau superiora, Caph inferiora eius occupat. Alta petit Vau, sed Caph cornu contendit ad ima. Senario quo mundus factus est Vau elatam ad cœlos ceruicem eleuat, nubes penetrans, & mundum humilem, quẽ Caph, occupare dicitur, suo calcans vestigio, & dum altera (vt aiunt) humeros cõscendit alterius, turris efficitur & vocatur, non tamen gigantea ex qua diuino fulmine tacti,

 miserabiliter

miserabiliter corruerunt, in duodecimam hāc quam Mathematici & qui à terræ vaticinio Geomantici dicuntur, & Astrologi, malam domum, ac tenebrarum puteum appellant. Saturnumq; humanæ naturæ euersorem in ea gaudere, & esse tristitię, inuidię, deceptionis, & caliditatis, carceris, sepulturæ, inimicorumq; domum. Cum in eadem prædominium (vt aiunt) habuerit sexta numeratio, quæ iuxta eorū traditiones, similiter mala est, & in ea lętus habitet Mars, nec ascēdens aspiciat, impedimenta pręstantibus seruitute atq; infirmitate, quę in ea, ceu in carcere cōclusa referunt. Mysticis tamē archanisq; modis sexta vigesimam conscēdit numerationem, & turrim cōficit non Babel, sed turrim Dauid, de qua in canticis canticorum. Turris Dauid collum tuum. Et turrim fortitudinis, de qua dicitur, turris fortissima nomen tuum. Nomen inquam de quo dictum est, nomen amephoras ineffabile scilicet, & quatuor vocaliū, in quo numeratio ista vigesimasexta continetur, quam & Lamed, duodecima hæc litera cōplet. Nā Vau sex, Caph viginti, ex quibus litera ipsa constat, efficiunt. Et diuini nominis numerationem repręsentant, & aliquid etiam vltra, si quatuor literarum numerum, non numerationes considerauerimus. Quaternarium quippe numerū si addideris, (de quo fortasse Pythagoras in carmine aureo, si modo illius est, sensisse videtur, cū ait. Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν παγὰν ἀενάου φύσεως, Næ ma ton ametera psicha paradōta tetractin pagan aenau physeos. Nę per nostrę animę dantem quaternionem, fontem perhennis naturę. Non absq; latentibus mysterijs trigesimum numerum cōficiet, & proinde illum etiam designat, de quo si opportunum

tinum visum fuerit in sequēti cōputatione verba faciemus. In quo autem Lamed, cum Chaldaico Lomad, & Punico Lam, ac Armenico Lun, atq; cum cęterarum linguarum similis virtutis litera, conueniat, in superioribus satis dixisse arbitramur, in pręsenti propterea loco, vlterius non progrediemur. Quod vero Lambda, seu etiam. l. nostrū aliquando in conuicijs habita fuerint, & in prouerbio diuulgata Aristophanes expressisse videtur, cum ait, Δοκεῖ δέ μοί καὶ λάμβδα κατὰ τοὺς λεσβίους, Docêi de mi kę lambda catatus lesuius. Videtur autem inquit mihi & lambda secundum Lesbios, alludens ad communem literam lambda, quę prima est in Lesbijs, & in obsceno verbo, λαικάζω τὸ πορνεύω, Lęcazo to porneuo. Fello, irrumo, scortor. Obscęnam quippe masculā in viros turpitudinē apud Lesbios primum fuisse inuentam perhibēt. Quod etiam innuit Theopompus ī Vlysse dicēs. ἵνα μὴ τὸ παλαιὸν τοῦτο καὶ τρυλλούμενον δι᾽ ἡμετέρων στομάτων εἴπω σόφισμα ὃ φάσι παῖδας λεσβίων εὑρεῖν, Ina mi to palęon tuto kę tryllumenon di himeteron stomaton ipo sophisma ho phasi pędas lesuion eurin, idest Vt nō vetus illud peruulgatum sophisma ore nostro proloquar, quod aiunt pueros Lesbiorum reperisse. Et Stratocles ī Troylo. Μή ποτ᾽ ὦ παῖ ζηνὸς ἐς ταὐτὸ μόλῃς, ἀλλὰ παραδοὺς τοῖς λεσβίοις χαίρειν ἔα, Mi pote o pę zinos es tafto molis alla paradus tis lesuijs chęrin ea. Nūquā o fili Iouis in id peruenias, verum hoc Lesbijs relinquas, ac valere sinas. Quod vitium nostri quoq; taxauere poetæ, cum alter ait. Speculum pathici gestamen Othonis. Alter vero. Corue salutator, quare fellator haberis &c. Quam forte ob causam (si modo temporum ratio non contradicat) ex nostris

ex nostris antiquis complures aliquãdo destiterunt dictiones nonnullas ab.l.incipere,sed illis.s.&.t.præponebant, (Quintiliano teste)dicentes,Stlitium,pro litiũ,& Stlotũ, pro lotũ,& multa alia simili modo.Marcus etiam Tulius Cicero,& alij nõ infimi nominis autores tradũt.In omnibus Terracinæ parietibus inscriptas fuisse literas. Tria scilicet.L.L.L.& duo.M.M.Quod commodissime, ac festiuissime in.C.Memmium Crassus orator intulit. Cũq; quæreret quidnam significaret,Oppidanus quidam senex, hoc significare subiunxit. Lacerat.Lacertũ.Largij.Mordax.Memmius.Memmius verò hic,sit ne ille qui in Cæsarem(Tranquillo teste)mordax fuit. An alius Memmius,de quo Catullus,ac etiam Ouidius.

Quid referã Ticidę,quid Memmi carmẽ,apud quos,
Nomen adest rebus,nominibusq; pudor.

Curiosis vestigãda relinquimus,nobis enim satis superq; fuerit insinuasse, nõ modo.l.verum etiam.m.apud veteres in conuitio fuisse. Sestertium tamen(numum scilicet argẽteum duarum librarum & semis)apud priscos per duo.ll. &.s.notatũ referũt Priscianus,& ante illum Varro, quod cernere quoq; licet,in vetustissimis Ciceronis libris,in quibus presertim scripta In verrem continentur, & in alijs etiã vetustis scriptorum codicibus.Quamquam nostris temporibus per ita græcum,seu aspirationis notam.HS.inueniatur scriptũ,aut p geminũ.II.&.S.linea per diametrũ vtrunq;.I.secante,& cum.S.hoc modo.HS.copulante.

¶ ם . מ . م. Mim tertia decima in ordine literarũ est, & tã apud Chaldæos,quã apud Hebræos,

inter

inter labiorum literas computatur, & in multis cũ Hebrea eodem munere fungitur. Concurrit etenim ad cõstitutionem nominis denominatiui, & verbalis atq; participij ad frontem addita, vt quod Hebræus in psalmo primo dicit. ובמושב לצים לא ישב Vsmóscau lezzim lo iascau, idest. Et in sede derisorum non sedit, ibi Chaldaica litera habet. ܘܥܠ ܡܘܬܒܐ ܕܡܡܝܩܢܐ ܠܐ ܝܬܒ. Vgal mauetbo damiqnonæ lo itheb. A verbo namque itheb, quod sedere significat deriuatur ܡܘܬܒܐ Mauetbo. idest. sedes, seu cathedra. Et hoc verbum notandũ est, quia vnum est ex his in quibus Chaldæi mutant Scin, in Thau, vt vides. Et ܡܘܬܒ Mauteb. Qui habitare vel sedere facit, vel sedens. psal. lxviii. vbi Hebræus מושיב. Moscib. idest, inhabitare facit. Hinc etiam ܕܝܬܒ. Diotebb. Sedens vel habitãs, & qui sedet. in psal. ii. cuius plurale est ܕܝܬܒܝܢ ܒܬܪܥܐ. Diothbin btargo. Sedẽtes in porta. Et hic quoque optime te lector admonitum esse volo, vt notes etiam dictionem Btargo, in qua habes, & metathesim, & immutationem literarum à Chaldæis factã, quippe quod Hebræi Scagar, per Scin, Ain, & Res, pro porta scribũt. Chaldæi pro Scin, Thau, scribẽtes, & metathesi facta Res, & Ain, dicũt Tarago, p porta. Præterea litera Mim, dictionibus præposita suplet

vicem,

vicem, prępositionum, a, ab, ex, de, in, vt in dicto psalmo. ii. ܘܢܫܕܐ ܡܢܢ ܢܝܪܗܘܢ. Vnesre menan nirheun. Et proiiciamus a nobis iugum ipsorũ, & in multis aliis psalmis. Quamquam persæpe, vbi Hebræi solum Mim, ad frontem addere, pro id genus præpositionibus consue uerunt. Chaldæi vt plurimum integram men, præpositionē addunt, vt in psalmo. lxxxv. vbi nos dicimus. Et iustitia. ܡܢ ܫܡܝܐ Men smaio. De cœlo prospexit. Est etiã infinitiui & gerundii demonstratiua, sed raro aut nunquam sine præfixo Lomad, inuenitur. vt in psal. cxxii. ܠܡܘܕܝܘ Lmaudoiu. Ad confitendum nomini domini. & in psalmo. cxxvi. Magnificauit dominus. ܠܡܥܒܕ Lmegbar. Facere, vel ad faciẽdũ, vel vt faceret cũ illis, & paulo post ܡܗܠܟܘ ܡܗܠܟ Mhalechu mhalech. idest. Ambulans ambulabit, vel eũdo ibit flens. & ibidem. ܡܐܬܐ ܐܬܐ ܒܚܕܘܬܐ Metho othe bchadutho. idest. Veniens veniet, vel veniendo veniet cum gaudio. & in psalmo. ciiii. Leones rugientes. ܠܡܬܒܪ ܘܠܡܒܥܐ ܡܢ ܐܠܗܐ ܡܐܟܘܠܬܗܘܢ. Lmetbar, vlmebgo men aloho mæcultehun. hoc est. Ad prædam intenti, vel ad prædandum, vel vt rapiant.

Et ad

Et ad quęrendum, vel vt quęrant à Deo eſcam eorum, & paulo poſt. ܠܘܝܬܢ ܗܢܐ ܕܒܪܝܬ ܠܡܓܚܟ ܒܗ.

Leuiothon hono dabrait lmeghhach. Leuiathan hic quē creaſti ad ludendū in eo. Et in pſalmo .xl. vbi dicimus. Expectans expectaui dominum. Chald. ܡܣܒܪܘ ܣܒܪܬ ܠܡܪܝܐ Mſabaru ſabreth bmorio.

Sperando vel ſperās, ſperaui in domino, & in multis alijs locis. Litera iſta vtrinq; ligabilis eſt, nam & præcedentem & ſequētem amplectitur, & (vt credimus dixiſſe) clauſa & patens eſt, vt Hebræa & Punica. Quadragenarium numerum, tam Hebręis, quā Chaldęis repręſentat, de quo numero ſatis abunde, & myſticis eius ſignificationibus in ſacris literis tractatur, tum in plagis ægyptiacis, tum in Hebræorum ſtationibus, tum in noctibus diebuſq; à Moyſe, Elia, Seruatoreq; noſtro Ieſu Chriſto, abſq; cibo potuq; tranſactis, atq; alijs id genus numerationibus, de quibus Eccleſiaſtici autores tractauerunt, ad quos etiā lectores in præſentia remittimus. Cæterū conſtare hāc literā perhibēt ex Vau, & Caph, non ſecus atq; Lamed, ſed alio, atq; alio modo. Lamed quippe elato vertice penetrat omnia, & tāquam ſponſa in thalamo, ac cubiculo altiſſimo, mater omnium efficitur. Mim vero ſeſe cohibet, in altūq; nō ſurgit, magni nominis loco contenta eſt. Et iſtorum elementorū conformem conflatum, difformes vero nutus, latiſſime noſtris temporibus Egidius Cardinalis in libello de Hebraicis elementis tractauit. Qui vult igitur ſacras in archanis,

ac mysticas istius literę Mim, intellectiones, numerationes, conformationesq;, cum magni diuini nominis literis, atq; compositione cognoscere, libellum perlegat, & diligēter lecta consideret.

ܢ. ܢ. Nun, quarta decima alphabeti litera duplex est, quia duplici nexu cum aliis quæ vinciri queunt literis hinc inde ligatur. Caput quippe illius in principio & in medio dictionis suo ordine ligatur. Finis vero non nisi à præcedenti dependet, cum ligabili literæ adhæserit, vt in exemplis adducendis apparebit. Multa illius cū Nun Hebræo munera cōmunia sunt. Nam in tertia persona futuri temporis, tam ī singulari, quā in plurali numero addit: & verbum quoq; terminat, exemplum in psalmo primo. Quoniā nō ܠܐ ܢܩܘܡܘܢ. Nqumun. Resurgēt impii in iudicio, ibidem. Et folia eius ܠܐ ܢܬܪܝܢ Lo nothrin. Non defluent. Et hic notabis punctum supra literā Nun, formatur enim Nothrin, a verbo ܢܬܪ. Nathar. Quod marcescere defluereq; significat. Et in futuro Hebræorum more Iod, ex literis ethan præponi debuerat, verum quia Syri & Chaldæi (vt credimus etiā dixisse) illius loco Nun, addere consueuerunt in futuro, iccirco hoc in loco punctus supra positus defectum literæ insinuat, & p inde geminum Nun, ex vsu linguæ subintelligendū esse. Et in psal. cxxi. vbi habemus. Leuaui oculos meos in montem ܐܝܡܟܐ ܢܐܬܐ ܡܥܕܪܢܝ. Aimebo nithæ mgadhroni.

magadhroni. A quo vel vnde veniet auxiliū mihi. Possent ex hoc psalmo multa exempla adduci, ea quę diximus pro bātia, quæ in præsentia missa facimus, ad psalterium remittentes publicandum. Terminat præterea Nun, plerunq; nomina in casibus multitudinis, tam masculini quā fœminini generis. Est quoq; inditiū pnominis, noster, nostra, nostrum, in fine dictionis repertum, vt in psalmo octauo.

ܡܪܝܐ ܡܪܢ ܡܐ ܡܫܒܚ ܫܡܟ ܒܟܠܗ ܐܪܥܐ

Morio moran mo mscabahh smoch bculho arago.

Domine dominus noster quam laudabile nomē tuū in vniuersa terra. Et Mathæi. vii. in oratione Dominica

ܐܒܘܢ ܕܒܫܡܝܐ Abun dbasmaio. idest. Pater noster qui es in cœlis. & in plurali in psal. xliiii. dū dicitur.

ܐܠܗܐ ܫܡܥܢ ܒܐܕܢܝܢ ✤ ܐܦ ܐܒܗܝܢ
ܐܫܬܥܝܘ ܠܢ Aloho smagain bædhnain ✤ oph abohain æstagiu lan. hoc est. Deus audiuimus cum auribus nostris. quin etiam patres nostri annūciauerunt nobis. In præscriptis psalmi verbis cōpræhēdere facillime possumus officia literæ Nun, ī fine tā verbi quā aliarū dictionū additæ ܐܕܢܐ ædno. quippe aurē significat, vt psal. xviii. ܘܡܫܡܥ ܐܕܢܐ ܢܫܡܥܘܢܢܝ vmascmag ædhno nescmagunoni. idest. Auditu auris audient

dient me,vel auſcultabunt me,& obedient mihi. Et in plu= rali illud Olaph,finale,quod inſpiratũ fuerat per Odom, deſcendit ſeu verſum eſt in Abrohom,addita nihilominus ſyllaba,in,cum duobus pluralitatis indicatiuis punctulis ſup impoſitis,& bedhnain,ſimiliter & abohain,ſcilicet pa= tres noſtri,vt etiam habetur in pſalmo .78. Cæterũ Nun litera plerunqꝫ abundat,nam ſæpe inſulcitur dictionibus ex luxu quodam,vel etiam ad ſignificati varietatẽ inſinuan dam,nec tamẽ ſemper profertur,vt videre licet in pſal. 87.

ܘܠܨܗܝܘܢ ܐܬܐܡܪ ܓܒܪܐ ܓܢܒܪܐ ܐܬܝܠܕ ܒܗ

ܘܗܘ ܐܬܩܢܗ Valzzehiun æthemar. gabro ganbo ro æthiledh bo vehu æthqnoh. Et ad ſyon dicetur vir vir vel vir fortis,aut vir gigas,ſeu potens naſcetur in ea. & ipſe fundauit eã. Semꝑ enĩ à Chaldæis & Syris,nomen Gaboro,cũ ꝓ viro forti,potẽti, ac Gigãte ſumit᷑, cũ Nun, ſcribit᷑,& tamen nõ profertur, vt in pſalmo . 19.24.33. 45.52. Cum vero ſimpliciter virum deſignat gabro ſine Nun ſcribitur,vt in pſalmo. 1.5.8.12.52.78.129.& in quãplurimis alijs pſalmis,ex quibus facile dignoſci po= teſt,quod litera Nun addita,non tamẽ prolata,neſcio quid addit ei cui additur,vt in ſupraſcriptis nominibus Gabro, & Ganboro. Nam ſine Nun,virum ſignificat, vt dictũ eſt. cum Nun autem,virum quidẽ ſignificat, ſed virum fortẽ, potentem,validum,toroſum,cæteros magnitudine & cor poris mole excedentem, &(vt ſic cum maioribus noſtris dicam)Gigantem. Quid vero rogo te(vt fabulas præter mittamus)nobis inſinuat Gigas,quam virum communes

naturæ

naturæ metas excedentem, & dictas qualitates præ cæteris viris habentẽ. Abundat etiam Nun, in quampluribus alijs dictionibus, quæ in præsentia prætermittimus. Quomodo etiam cum aliarum superius dictarum linguarũ literis conueniat, iam satis diximus. Verũ quia de Mem, & Nun, immẽsas (vt sic dicam) disputationes faciũt, qui de illis tractauerunt, non progrediar vlterius. Constare tamen Hebraicum Nun, ex duobus Iodin videtur, superiore & inferiore, vt vnum caput alterius conscendat, sed extremum nõ nihil in sinistrum latus caudam protẽdat. Quorum computationes, calculos, multiplicationes, auctiones, particionesq́, quantum ad numerationes sacras conferant, studiosis cogitandas relinquo. Sunt præterea qui Nun, conflari ex Zain, velint, & Iud, quorum quãti sit faciẽda opinio, ne videar contra Dei legem à Moyse conscriptam, totos manipulos ex agro velle decerpere, & aduenientibus colligendi, seu racemandi spem relictę messis abripere, prætereundum duxi. Illud tamen admonuerim Mem literam, aquarum atq; (vt theologorum qui de hac re scripserunt verbis vtar) Oceani naturam habere, iureq; Nun socię quinquagenarij symbolo cõiungi, quo Homerus, Hesiodus, & ante eos Orpheus, omnem græciam hoc eodem filiarũ Oceani numero compleuerunt. Prætereo quod asserunt mundum medium ex orbibus septem constare, quorũ numerus in se receptus & multiplicatus ad vnũ de quinquaginta pertinet, quo numero mũdus secundus, hunc tertiũ respiciens, cõtinetur. Atq; inferioris mundi quinquaginta nouẽ portas, post quas ascẽdẽti Bina (quæ est tertia primi mundi numeratio, quam spiritum mentibus intellectũ dantem,

dantem, & spiritualem lucem nominãt) occurrit quinquagesima mortalibus ignota. Icciico nouem & quadraginta quæ in humana vergũt patuisse Moysi, quinquagesimã illum fugisse nemo inficiatur. Messiæ manu aperiẽda erat, apostolorum corda complenda. Litera præterea ista, vt iã dictum fuit, duplex est, & alia quidem capitis, ac reliquarũ dictionis partium, quam & obliquã esse volunt, atq; ingenua flexam, foris modum, intus vim tradẽtem supplicaturis, vt corpore sese sternente, animo minime alta sentiente, & ad aras adorãdas, & ad dona lucemq; spiritus expostulandam accedant, nequaquam in fine dictionum locãda est. Alia vero protensa est, atq; oblonga trahitur, non nisi in fine locanda dictionum, longo suo ductu israeli, quasi insinuans, atq; (vt magistri Hebręorum asserunt) sibi lõga exilia dicens. Quę apud quatuor regna fuisse asseuerant, Babyloniorum, Medorum, Gręcorum, Romanorum. Alia quidem exilia perbreuia, hoc quartum diuturnum deflent, quod occumbente Sole irruens sopor in Abrahã futurum insinuauit. Et ecce inquit Genesis quintodecimo: Terror, siue horror, obscurus, aut tenebrosus, irruit super eũ: יגה אימה חשכה גדלה נפלת עליו: Inneh eimah hhosecah gedola nopheleth galaiu. Et vere obscurus & horribilis, quem quidam eorum, terrorem obscuritatis magnę interpręantur. Cum iam quater in se reuolutis quadringentis annis, & eo amplius in tenebrosa hac caligine cœci Messiam suum expectent, & pręsentem captiuitatem insinuatam autumant. Addunt magistri coronatam vtranq; Nun literam, per Iod, symbolum pacti sancti (& vt ipsi dicunt) circuncisionis. Vt Nun reflexa, atq; adorabunda, veris adoratoribus

toribus prætédat coronam, quam altera in exilia eiectis eri
puit. Quinquagenarium numerũ litera ista releuat. Qui
numerus quid nam mysterij ĩ sacris habeat literis, præsertim
in clauis illis Salomonis in templo domini aureis, qui vt
habetur in libro Paralipomenon, quinquagenos appen-
debãt siclos. Quid quod omnes Principes exercitus Re-
gis Salomonis, qui populũ erudiebãt, ducẽti tñ quinqua
ginta erãt. Quid apud Esaiã prophetã per senem Princi-
pem super quinquaginta. Quid intelligendum sit in ver-
bis Abraham, si quinquaginta viri iusti inueniãtur in ciui-
tate. Quid quod penitentialis psalmus quinquagesimũ
sibi vẽdicat locũ, & quod iubilęus annus ĩ Leuitico quin-
quagesimus numerat. Quid in Genesi latitudo illa arcæ
quinquaginta cubitorum. Quid quod quinquagesimo
die post Pasca lex Moysi data est, vt in Exodo, & quinqua
gesimo die post Passionẽ Domini, vt Euangelistę perhi-
bent, spiritus sanctus datus est. Quid vero sibi innuant qn
quaginta sicli argenti ad mensuram sanctuarij, quos præ-
cepit in Leuitico Dominus, à vigesimo anno vsq; ad sexa-
gesimum à masculo dari. Quid etiam in numeris per re-
cẽsitos, & eorum munera seu officia, à triginta vsq; ad qn-
quaginta annos. Quid vero in Euangelio per duos de-
bitores, quorũ alter debebat quinquaginta, alter vero qn-
gẽtos denarios. Et quam cognationẽ quinquaginta &
quingenti in se habeãt numeri, cum decades quinquagin-
ta quingentos faciant. Quid in libro Regũ per quinqua
genos & quinquagenos in speluncis absconditos intelli-
gendum. Quid apud Lucam discubitus ille distinctus p
quinquagenos, & apud Marcum cẽtenos & quinquage-
nos

nos. Quid in Exodo quinquageni Centuriones constituti, & in libro Regum, per primum, secūdum, & tertium quinquagenarium Principem ad Eliam missum. Et quid tandē quinquaginta ansulæ cortinæ, & quinquaginta aurei circuli, ad cortinarum vela iungenda, ac quinquaginta & q̄nquaginta ansæ in ora vnius atq; alterius sagi, & fibulæ quinquaginta æneæ, q̄bus ansæ iungendę erāt. Quid tētoria p̄ quinquaginta cubitos in latitudine atrij ad Occidētem, & cubiti quinquaginta in ea atrij latitudine, quę respicit ad Orientem. Si singula recensere sigillatim niteremur, profecto fastidium arbitramur facile in animis legentium generaremus. Iccirco alijs vestiganda relinquimus.

¶ ܣܡܟܬ.ܣ.Somcath, quintadecima ī ordine alphabeti litera, nobis, vt supra dictū fuit, pro.s.seruire pōt. Incohat vero quintam cōnexionem primi modi. Samech quoq; apud Hebræos, vltima est quintæ connexionis literarū alphabeti, quæ est ex Mem, Nun, & Samech, ex ipsis, inquit Beatus Hieronymus, sempiternum adiutoriū, hoc; subiungens, expositione non indiget, sed omni luce manifestius est, ex scripturis sacris ęterna subsidia ministrari. Iccirco non mirum si de hac littera apud veteres Hebręorū Chaldęorumq; Theologos magna connumerantur, vt quod senarium denariorum referat, atq; ideo sexti millenarij esse symbolum, quem Messię fœlicitati consecrauerunt. Litera ista Hebręa (vt ait Egidius) vnica est & clausa & absoluto circulo nulli patens iniurię. Hierusalem significās, & eam quidem Hierusalem, quę à spiritu sancto blāde appellata est, hortus cōclusus, fons signatus. Claudit quippe secum

secum hęc litera Caph, & Vau. Decimam sextę. Sponsam sponsę. Reginam regi, ita copulans, vt quamquã duo sint, in forma tamen, & carne vna, tanquam res planè vna iuncta & copulata esse videatur. Cumq; eadem sit, & Lunæ formam & numerationem, & clauium vim obtinens, vt in Bresith Raba, est legere, simul vetus Hierusalem in Ezechia, & Lunę lumẽ, & clauium auctoritatem amisit. Clauditur Vau, in Lamed, & Mem, ĩcluditur, & in magno illo & ineffabili diuino nomine, de quo superius mentionem fecimus. Eandem etiam ad sacra cõmertia Caph literæ, ad Samech constituendum, clausam videmus, quod sexta numeratio per Vau significata, velut occlusa cõtineat sese, nec decimæ sponsus sponsæ, aut Sol se Lunæ explicet exhibẽdum. Nomen magnum in Vau litera sedet, quatuor suas literas nube tegens, Solem (inquit apud Vatem) nube tegã. Vtq; dum fulgent literæ quatuor, lucem aspirent, quatuor Sanctorum animalium Ezechielis. Ita dum tenebrescunt, quatuor in exilia agitãt, quatuor bestiarũ Danielis. Occlusa latet Vau Solis, cum Caph Lunæ, in Samech, Dauid clauis beneficio, recludenda. Clauem inquam appellant, ciuitatem sanctam, hostilibus ab iniurijs occludẽtem, qua referante referentur, atq; occludente, omnia occludantur. Est præterea Samech, caput & principium sextæ diuisiõis literarum alphabeti, pro vt in essentiales, & accessorias diuiditur. Continet enim ista sexta diuisio, sex à Samech sequẽtes literas, & ipsa cum suis quinq; sequẽtibus naturaliter radicalis. Sæpenumero inter Chaldæos, Punicos, & Hebræos, fit mutua istius literæ, cũ Scin cõmutatio, quod etiã iam dixisse credimus. Chaldaicũ vero Somcath, tam qua-

dratum, quam etiam paruum, seu in numerum literarum currentium computatum, ex Vau, & Coph, ex sexta, quæ per Vau, & centesima, quæ per Coph, significatur numeratione, constat. Seu etiam ex duobus Cophin, simul connexis, quorum alterum, dum supra sequens cadit, caudam intra viscera sustinentis immittit, non secus atq; si index & pollex, inuicem blando, sese osculo coniungantur, & tricenarium numerum indicent, quãdoquidẽ aliud tricesimũ, aliud sexagesimum, aliud centesimum, apud Matthæum. Centenarius quippe numerus, primus in dexteram cõputatur, pollice & indice in coronam flexis, vnde, iam dextra computat annos. Ex duplicata igitur Somcath, cẽtenaria numeratione constituitur. Quarum numerationum mystici sensus à Chaldæorum, Hebræorum, Arameorumq; libris mutuandi sunt. Sexagenarium præterea numerum, tam Hebræis, quam Chaldæis repræsentat, qui numerus cum à sexto, qui primus perfectus numerus est, multiplicatur per denarium, sexagesimam perfectionis numerationẽ ĩsinuat. Sexagenarius quippe numerus ex denario, primo numerorũ limine, vniuersitatisq; significatiuo, sex vicibus sumpto resultat. In libro Numeri habemus, in tabulis dolatis scripsisse Deum, verba decem, quo numero verba legis terminantur, ex octonario namq;, & binario constat denarius, quandoquidem octo sint beatitudines, duo vero charitatis mandata. Cõstat præterea ex septenario, & ternario, fidem quippe trinitatis septem spiritus sancti dona cõplẽt. In senarium quoq; diuiditur & quaternarium, quasi operũ perfectionem, quatuorq; Euangeliorum impletionẽ explicans. Quid vero per sexaginta Vrbes in Regno Og,

Regis Basan, vno tempore vastatas intelligere debeamus, qui scire affectant Deuteronomij librum perlegant. Ex perfectis quidem numeris sexagenarius cõstat, perfectionẽq; insinuat. Ex veris, inquit Dialecticus, nil nisi verũ, bona arbor, summa dixit veritas, bonos fructus facit, perfectus numerus, non nisi perfectum facere potest numerum. Proinde in sexagesimo, sicut in senario perfectis numeris, perfectionem intelligere debemus.

ℭ ܥ. ܥ. Ain, vel Gain, sextadecima sequitur litera, quæ (vt dictum fuit) ita gutturalis est, vt nullo penitus in sui prolatione videatur indigere instrumento, quandoquidẽ ex intimis, vt aiunt, pulmonibus ꝓmenda sit. Apud nostros litera non habetur, cui assimilari queat. Proinde maiores nostri (quod & nos eorũ imitati vestigia in hoc opere obseruauimus) vt aliquam proferendi similitudinẽ exprimerent, in quamplurimis dictionibus ab ea incipientibus, literam. g. eius loco pręposuerunt, vt in Gomora, & Gomorei, ac etiam in Gomor quod mensurę genus est, vt in Exodo capite. 16. vbi Hebræus habet עמר omer vel gomer, & ibi Thargum Ankelos עומרא vel עומרא vmra vel omra. Chaldaica vero interpretatio, qua Maronitæ & Syri vtũtur, in hũc modũ se habet ܥܘܡܪܐ. Vmro, vel Gumro. Arabes etiam ibidem, per Gain, decimam nonam alphabeti literam, & Mim, vigesimamquartã, Re, decimam, Eliph, primã, scribũt. غمرا Ghomra. Nostri Gomor, dicunt. Et id quidem proferendũ est, non

per o rotundum, & aperto ore, ſed aliquantulũ producto, & obtuſo ſono, ita vt penè naſutum verbum (ita enim fingere liceat) eſſe videatur. Et ob id nõnulli inter inſtrumẽta proferendi literas, naſum quoq; addendum cenſuerunt. Sed nobis non licet eſſe tam naſutos, vt etiam naſi prolationem literis addere velimus, tametſi aliquantulũ in naribus aliquę, dum proferuntur, reſonare videãtur. Expreſſio tamen ipſius Ain, ita penè inſinuari poteſt, vt fingamus vtrẽ habere vento plenum, & plurimũ diſtẽtũ, quẽ, (ſi in ipſum gladij præacutã aciem, cũ impetu ꝑcutiẽtes, immiſerimus) ſtatim ſono quodã, per iniectũ vulnus emiſſo, euaneſcere atq; exinaniri cernemus, quem ſonitũ, quiſquis effingere poterit. Is profecto literã Ain, optime (meo iuditio) proferet, & ex intimis pulmonibus ebulire faciet, nullo protinus alio vtens proferendi inſtrumento, ſed aperto ore, exalans leniter animã pecus, in eius prolatione æmulabit᷑. Radicalis præterea litera eſt, & oculum ſignificat, vt in pſal. 1 14.

ܥܝܢܐ ܐܝܬ ܠܗܘܢ ܘܠܐ ܚܙܝܢ Gaine aith lehun vlo hhozin. ideſt. oculi ſunt illis, & non vident. & in pſal. cxxiii. ܐܝܟ ܥܝܢܝܢ ܕܥܒܕܐ ܠܘܬ ܡܪܝܗܘܢ ⁘ ܘܐܝܟ ܥܝܢܝܗ ܕܐܡܬܐ ܠܘܬ ܡܪܬܗ Aich ainain gabdæ luath moraihun ⁘ vaich gaineiho damtho luath mortoho. hoc eſt. Sicut oculi ſeruorũ ad dominos eorũ, & ſicut oculi ipſius ancillę ad dominã ſuã. Quo in loco notare debes optime lector, literã. He. cũ ſupraſcripto pũcto, q̃a fœmininũ genus indicat, & licet dictum ſit aineiho & mortoho, illud tñ. He. cũ dicto eius puncto, raro profertur,

fertur, licet ſcribatur. Cęterum litera iſta duplex eſt, vtrinq; ſcilicet ligabilis exiſtit, ſed in principio ac medio dictionis cõſtituta, diminutionem patitur. Quandoquidem in fine tantum dictionis, aut cum ſolitaria eſt, integra reperitur, vt in pſalmo. ii. Dabo tibi ܥܡ̈ܡܐ. Gammæ. gentes hæreditatem tuam. & in pſalmo. iii. ܘܫܢܝܗܘܢ ܕܪ̈ܫܝܥܐ ܬܒܪܬ. Vſcenæ darſciæ tabart. Et dentes peccatorũ contriuiſti. & in pſalmo. iiii. ܪܚܡ ܥܠܝ ܘܫܡܥ ܨܠܘܬܝ. Rahhem glai vaſmag zzluthi. hoc eſt. Miſerere mei & exaudi orationem meã. Vides in his tribus pſalmiſtę locis, in capite, in medio, & in fine, Ain ſcriptum, & quãdo integrum ſit, & quo nam modo ligari valeat, comprehendis. Quomodo vero cum aliarũ linguarum literis conueniat, ſatis in ſuperioribus diximus. Conſtat hæc litera Chaldaica ex duobus Olaphin, & Iud, Olaphin à ſiniſtro in dextrum latus, inſtar duorum grauiũ accentuum Græcorum, deſcendentibus, inferneq; ſe tangentibus, Iud adnexo, ita vt non appareat Lomad, ſed aliquantulum conciſior breuiorq; ſit. De hac litera Hebraica præter ea quę habent̃ ĩ libro qui Sepher thenuoth, ideſt liber figurarũ inſcribitur. Egidius Cardinalis plurima & ſcitu digna retulit. Hanc oculũ deſerti caddes appellari aſſerũt, & nonę eſſe numerationis ſymbolum, mundi fundamentum, & iuſti loco vocitatam, prægnantiſq; imaginem gerere, Nun, & Zain, in vtero concipere. Et quia tria habet capita, ex tribus etiam illam aiunt conſtare literis Vau, Zain,

Nun,

Nun. Primus impar ternarius, in se ipsum quadratus, reddit nouem, nonam autem numerationem Ain, & domini oculum fecimus, opere ternarij, resultantem, vt ex tribus constare literis oportuerit. Ex tribus quoq; istius literæ capitibus, duo sunt surgentia, vnum deorsum cadēs, coeũt in nona duo sũpiora, dextrũ & sinistrũ, facitq; deorsum pacē insupis. Vnde vtriusq; cõmertiũ, & tēperatura, parit vnam tertiã existentē illarũ naturã, sed simul crus vtrũq;, pectine iungētē, & ex vtraq; potētia cõsurgētē. Atq; ideo tria Ain, capita, Vau beata, Nun longo cornu purgans, Zain septē flagitiorũ supplitia expendens. Lancis nãq; nomen Zain, literę tribuunt, vt & pendantur merita, & quę debētur vnicuiq; tribuantur. Faciunt deniq; Ain, sapientis animæ, & Pythagorę literam in ima depressaq; parte corpus cõtemnat, à carnibus, delitijs, voluptate abstineat. Sed sursum duos attollat vertices, hinc animi affectus, ad diuina optãda, hinc mentis aciem, ad lucis pulchritudinem contēplandam. Tũcq; anima sapiens effecta, Ain dici meretur, & videntis (vt olim prophetæ) nomen adipiscitur. Quod, cũ mirabili fœlicitate assequantur in superis diuina animalia, iccirco à Vate nõ modo oculi, sed oculis quoq; plena cõmemorantur. Vt & Argo à Græcis effingitur diuinis ministris adnumeratũ, quo vulgũ, fabella suspēsum retineret, sapienti autē arcanũ (sicut fas est) cogitandum præberet. Septuagenarium numerum insinuat, de quo plura dicere in pręsentia non curauimus. Quid tamē per septuaginta annos Iudaicę captiuitatis, & septuagĩta diuinę veteris scripturę interpretes, ac septuaginta palmas, ad duodecim fontes aquarum in Helim, ac tandem per septuaginta illa viro

rum

rum millia, post peccatum Dauid ab Angelo interfecta, maiores itellexerint, & quomō ista à nobis itelligi debeāt, in sacris libris, & iter illos in libro Exodi, ac Paralipomenon, inuestiganda sunt. Chaldæus sępenumero litera Ain i aliquibus dictiōibus vtitur, i quibus Hebræi Zadich ponunt, vt in dictione ܐܪܥܐ. Arego. idest. Terra. Quam Hebræi ארץ Erez, per Zadich, vt in exemplis multiplicibus iam adductis patet. & in psalmo. clxvii. vbi Hebræus habet. Qui dat niuē כצמר Chazzamer idest. Sicut lanā. & ibi Thargum cœci חיך עמר Heich gamer. & Punica iterpretatio ܟܠܨܘܦ. Calzzuph Syriaca vero Chaldæorum litera habet ܝܗܒ ܬܠܓܐ ܐܝܟ ܥܡܪܐ. Ioheb talgo aich gmiro. Qui dat niuem sicut lanam. & ibidem Arabica iter pretatio ܝܥܛܝ ܐܠܬܠܓ ܡܬܠ ܐܠܨܘܦ. Ibgth althlagg mthal alzzuph. & in psalmo octauo Omnia subiecisti sub pedibus eius. צנה Zonhe. idest. Oues. ait Hebræus. Ioseph vero cœcus ibi pro ouibus habet ען Gan. Punicus ibi interpres ܐܠܓܢܡ. Algnan. Maronitæ & Syri ܥܢܐ. Gono. Arabs ibidem, Alghnam, vt supra, & in multis alijs in quibus pro Zadich

Zadich Hebræo, Chaldæus vtitur præſenti litera Ain. Et hic quoq; obiter animaduertēdū eſt, Punicos, & Arabes, ꝑ Ain, Ghain, decimā nonā alphabeti literā ponere, vt de Gomor, ſupra dictū eſt, ꝑ qua etiā Syrus ī ſua Arabica interpretatiōe ſcripſit Gomal, vt hic vides. Proinde maiores noſtros literę. g. vſum, ꝑ Ain, ab iſtis accepiſſe, ꝑſertim beatum Hieronymum, qui inter illos verſatus eſt, facile credendum erit.

ܦܐ . ܦ . Phe vel Pe quoque præter iam dicta, decima ſeptima ī ordine alphabeti litera eſt, & eſſentialis ſeu radicalis, & labiorum; ac vt dictum fuit, duplex atq; ligabilis litera eſt. In fine præterea tantum dictionis, aut ſolitaria, integra reperitur, vt in alphabeto ſupra deſcripto, & paulo ante in ſuperiori litera, in Arabicę interpretationis dictione Alzzuph, viſum fuit. Et in fine cum præcedenti dumtaxat ligatur. vt in pſal. xviii. ܘܠܝܬ ܕܬܩܝܦ ܐܝܟ ܐܠܗܢ Vlait dtaquiph. ideſt. Et non fortis ſicut deus noſter. & ibidem ܐܠܦ ܐܝܕܝ. Aleph idhai. Doce manus meas. Hic vides Phe, pendere a præcedenti litera cui adnectitur. In eodem pſalmo paulo poſt ſequitur propheta ܝܗܒܬ ܠܝ ܣܟܪܐ ܕܦܘܪܩܢܐ ܝܡܝܢܟ. Iahbt li ſacro dphurquono iaminoch. ideſt. Dediſti mihi clypeum ſalutis dexteram tuam. Ecce in dictiōe phurquono, Phe, dictionem incohans, ſequentem læua manu amplectitur. At tunc ambideſter efficitur, cum vtraq; manu

vtens,

vtens præcedentem literam, & sequētem dextra læuaq; ma nu appræhendit, vt in dicto psal. ܘܢܦܠܘܢ ܬܚܝܬ ܪܓܠܝ. Vnephlun thheith reglai. idest. Et cadēt subtus pedes meos. Simili quoq; modo à Punicis & Arabicis, ac alijs oībus, q̄ eisdem vtuntur caracteribus, Pe, seu Phe, in dictionum connexione ligatur. Penultimat autem dictionem quintam, quæ pariter penultima est, ex dictionibus connexis, ex alphabeto recto. Finit vero secundam alphabeti inuersi dictionem, in qua etiam solitaria apparet, quia sequitur post literam Zzode, sinistra manu non vtentem, vt supra videre fas est. Octuagenarium numerum repræsentat, de quo in canticis cāticorum cap. 6. Sexaginta sunt Reginæ, octoginta Cōcubinæ. Quid ibi de his numeris, & præsertim de octogenario dicant doctores, ad illos te benigne lector remitto. Ex octonario q̄ppe decies sumpto perficitur, quorum mysticas numerationes, in præsentia prætermittēdas duximus. Cæterum Pe, seu Phe, tam Hebræis: quam Chaldæis, Arabicis, Punicis, & Indis, os significat, vt in psalmo. viii. vbi dicimus. Ex ore infantium. ibi ait Hebręus. מפי עוללים Miphi ollelim. ibi Thargū cœci. מפום Miphum vlemia. Punica Nebiensis Episcopi trāslatio. Men aphuah. Indus. O maphi dakik. Chaldæus Syriæ. ܡܢ ܦܘܡܐ ܕܥܠܝܡܐ. Men phumo daglaimæ. Et ibidē Arabica ĩterpretatio. من افواه الاطفال Min aphuahe alatphal. Quomodo iste interpretationes intelligantur, quo nam scilicet modo cōueniant, hic aduertendum est. Litera ista caput suum contrario scitu, quā p̄ce

dentis literæ sint capita omnino gestat, quandoquidẽ non elatum ostẽtet caput, id quod in fœminis Dominus apud Esaiam prophetam. cap. 3. taxat inquiens. Propterea qa in superbiam eleuatæ sunt filię sion. ותלכנה נטויות נטוות גרון Vattelacnah netoioth netuoth garon. Et ambulauerunt extendentes collũ, seu extento collo, sed intra pectus inflexum cohibet, ceu corporis & vitæ huius miseriam agniturum, atq; ad meliorem aspiraturum. Icciro os ipsum, ore prophetæ exclamat, in psal. cxxxi. ܡܪܝܐ ܠܐ ܐܬܬܪܝܡ ܠܒܝ Morio lo etthrim lebi. Domine nõ est exaltatũ cor meũ. & ibidẽ. ܘܠܐ ܗܠܟܬ ܒܗܕܐ ܪܘܪܒܢ ܡܢܝ Vlo halceth badh rauerbon meni. Neque ambulaui in magnis supra me, nec os in cœlum posui, nec ausus sum alta sentire vel loqui. Constare illam aliqui perhibent, ex Caph, & Iod, Caph ambiente, Iod interno, altissimum apostoli mysterium referẽs, quo diuinę fiunt nuptię. Ac Iod quidem, quod maris formam habet, Caph quod fœminæ (vt iam dictum fuit) vtero est persimile, iungitur. Sponsi sponsæq; arcanam lætitiam, & ineffabilia diuinorũ fructuum seminaria, pietatis studio, potius quã inquisitiõis audatia, vestigãda, designat. Atq; hoc Pe, illa inquã optat, quę in cãticis canticorũ Solomonis ait. ישקני מנשיקות פיהו Iscaquenu minsciquot phihu. Osculetur me, osculis oris sui. de quo plura dicere cõsulto prætermittimus. Chaldaicum vero Phe, ex Vau, & Iud, constare videtur, ex senario, videlicet & denario numero, qui in se quinquies recepti, octogenariam numerationem; quam litera ipsa insinuat, efficiunt.

efficiunt. Quorum numerorum mystici sensus quam plu res sunt, de quibus alias videbimus.

¶ ܨ. צ. Zzode, decima octaua alphabeti litera est. Quoto autẽ in numero apud alios, citra Hebræos, & Samaritanos, in ordine alphabeti habeatur, & quomodo cum alijs, aliarum diuersi generis linguarũ literis, tam in figura, quam in prolatione cõueniat, in superioribus satis dictum declaratumq; fuit. Literam istam Hebræorum magistri, & qui inter christianos de literis Hebręorum tractauerũt, alij Zaddi, vt Rabi Dauid kimhi, in suo Miclol; alij Zadik, alij Zade, alij Tzade, alij Tsade, alij Zadech, alij Sade nominauerũt. Quorum varietas, quid aliud nobis insinuare potest, quam variam ipsius literæ prolationẽ, & minus fortasse bene inlellectã. Cauendũ esse, dixit Rabi ꝑdictus Dauid kimhi in literarum prolatione, ne Zain, & Samech, & (vt reliqua taceã) Samech, & Zaddi, dũ ꝓferũtur assimilent. Quid vero intelligere debemus, aut qd nã ex dictis verbis suspicari, cõiectari ve possumus, nisi quod Zain leniter, vt Zita apud Græcos. Samech aliquãtulũ durius, ac si dici potest, sibilantius, vt Sigma, & .s. latinũ. Zadich vero fortius, ac maiori cum impetu, & vt geminatum zz. pronunciandum est. Perindeq; ac si fortitudinis, pulchritudinis, aut letitiæ nomen, in idiomate Italico, & vt aiũt vulgari, ac materno proferre volueris, Fortezza, inquam dices, bellezza, allegrezza, & multa id genus alia, simili modo. Proinde qui hanc literam per .t. & .z. Tzade, aut ꝑ t. & .s. Tsade, scribunt, & proferunt, non mihi videntur Hebraice, sed Arabice, atq; Vuandalice, & scribere & ꝓferre,

qui quartam decimam(de Punicis loquor)alphabeti lite-
ram huic respondentem Tzat,appellant. Et quo ad Vuã-
dalos spectat,qui quartam illorum alphabeti literã Tzeds
nominant,& pro.ts.accipiunt. Quemadmodum etiã qui
pro.c.aut.t.sequente vocali, aut etiam pro.z.simplici, aut
etiam geminato, Taf,& Zita Græcum ponunt, scribentes
ꝓ lætitia literis Gręcis λετιτζία,αλλεγρετζα,τζέρβο,ἀμιτζίτζια,
Allegrezza,ceruo,amicitia. & in multis alijs,Arabes vidẽ
tur æmulari,non græco,sed nec etiam latino more scribe-
re,aut proferre,quandoquidem apud Gręcos,& Latinos
t.&.z.nec.z.&.t.quin nec.ts.in eadem syllaba conuenire
possint,tam in principio,quam in dictionis medio, vt vel
mediocriter in vtraq; lingua doctis,notũ esse põt. Quod
si in superioribus à nobis Tzarchasiam,scriptum fortasse
quispiam obijciat,nouerit ita scriptum,sicut nostro tempo
re scribunt,qui inde ad nos in Italiam veniunt,quando(ꝓ
generis in fœlicitate)sub barbarorum ditione consistant.
Armeni quoque hanc literam ծադէ Tzadæ , vel
Zzadæ,appellant, scribentes per quartamdecimã sui
alphabeti literam,quæ Tzza,vel Zza,vel etiam Dha,ab il
lis appellatur.Indi etiã Zadi,illam denominãt, vt in.xviii.
Ogdoadæ,sæpius citati psalmi. 119. Chaldæi vero(vt di
ctum est) ac Syri,Zode appellãt,& licet per vnum.z.scri-
bant,duplicis tamen illi.z.prolationem tribuũt. Vltimum
inter duplices Hebræorũ literas,locũ sibi vendicat,sextãq;
alphabeti connexionẽ terminat. Apud Chaldæos in fine
quintę connexionis nominum ex alphabeto recto inueni
tur,& in medio secũdę dictionis alphabeti inuersi.Ea prę-
terea

terea ratione duplex appellari poteſt, quia cum pręcedēti ligari valet, cum ſequenti nequaquam. Iuſtitiam & Syris, & Chaldæis, & Hebræis, Punicis, Arabicis, & Indis, ſigni ficat, quamquam pro Zzode, Chaldæi ſępe in hoc nomi= ne Zain, ponāt. vt in pſa. lxxxv. vbi Hebręus textus habet. צדק ושלום נשקו Zedeq veſcalom naſcaqu. ibi Chaldęus, ܙܕܝܩܘܬܐ ܘܫܠܡܐ ܢܫܩܘ Zadiqutho vſlomo nanſequn. ideſt. Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Et ī mul tis alijs pſalmis. Eſt p̄terea apud Hebręos duplex litera Za de, altera quidem flexa: incuruis ſedilibus, ac penè ſedens, à q̄ Syriaca, & Chaldaica, nihil ferè differt, altera vero quę finalis appellatur, in dictionum tantum finibus colocāda, erectā producit caudam. Dētibus vtręquæ linguę adpul= ſu accedente, atq; vehementi ac ſubito (ſi dici poteſt) retra= ctu, proferri debent. Quibus cum litera Ain, quę nō mul tum ab his diſſimilis eſt, ad iuuenum, & mortaliū eruditio= nem, Pythagoram vſum fuiſſe aſſeuerāt. Quod & Virgi= lius, ſiue quiſquis ille ſit, oſtendit in carmine illo dicens.

Litera Pythagorę diſcrimine ſecta bicorni,
Humanæ vitæ, ſpecimen perferre videtur. &c.

Hanc hoſpes ille ἔμφρων καὶ δεινὸς περὶ σοφίαν, Enphron kę. dinos peri ſophian. Cordatus (īquit Cebes Thebanus) & gnarus ſapientia, ſermone vero & opere Pythagoricā quādam, & Parmenidicam ęmulatus vitam, qui ſacellum & picturam quandam Saturno dedicās, pulchra ſimilitu= dine inſinuauit. Ambitum vnum in ſe duos alios habentē ambitus, portas etiam & Genium viam ingrediētibus oſtē dentē, depingens. Hęc eſt ianua illa parua, hic ille exceſſus collis

collis angusto valde ascēsu, p̄cipitia habēs hincinde ꝓfunda, hoc rotundi, & quadrati lapidis discrimē, hæc inter mulierem illam cœcam, insanam, surdamq; habitu vario indutam, & rotundo super lapide (quam fortunam vocant) insidentem, & alteram mulierem pulchram, & cōstanti facie, mediaq;, & manifesta iam ætate, habitumq; habentem simplicem, & ornatum, quadrato lapide, tute posito, securam, firmamq; permanentem, quam forte eruditionem vocant, optime distinguit. Cum initio, ignoto itinere, inuiæ siluæ, mortalibus eundū esset, silua, materiaq; suis fluxibus, ac fluctibus animū, per incohātis ætatis incunabula obruente. Proinde dixit propheta in psalmo. 1 1 9. in. ii. Ogdoade.

ܒܡܢܐ ܡܕܟܐ ܛܠܝܐ ܐܘܪܚܗ Bmono madcæ talio vrhhhe. In quo corrigit seu purificabit, aut mundabit adolescens viam suam. Cū anima motu, fluctuq; & sedato & quiescente iam sapere incipit, duæ illæ Pythagoricæ se offerunt viæ, stultorum læua, dextra sapientum. Ad inferos altera: & ad miseros ducit. Altera ad elisios, & fœlices. Breue ver in alterius vestibulo, intus æternę hyemes. Cōtra, altera ardua in fronte aduersos ventos immittit, statim ęternas præstat, veris, autumniq; delitias, vt dixit ille.

Nam via virtutis dextram tenet ardua callem,
Difficilemq; aditum primum spectantibus offert,
Sed requiem prębet fessis in vertice summo.
Molle ostentat iter via lata, sed vltima meta,
Præcipitat captos, voluitq; per ardua saxa.
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit, ille sibi laudem, decusq; parabit.

Atqu

At qui desidiam, luxumq; sequetur inertem.
Dumfugit oppositos, incauta mente, labores,
Turpis, inopsq; simul, miserabile transigit ęuum.

Vt optime etiam Hesiodus Ascręus Poeta dixerit. Viciũ quidem omnibus in vniuersum contemnere facile est, breuis sane via ac de prope moratur, quippe ante virtutem sudorem posuerunt Dei immortales, longus profecto ac rectus callis ad ipsam. & asper primum, sed postquã in summum verticem peruẽtum est, facilis postmodum est, ardua ac difficilis quamuis extiterit dudum. vt nõ ab re quoq; dixerit Peripateticorum Princeps Aristoteles, radices disciplinę amaras esse, fructus vero dulces. In hac litera duarũ portarum imaginem. in duabus, ex quibus cõstat. figuris, Nun, scilicet & Iod, constituerũt, inferiorem. & superiorẽ. Quas portas anima à corporis mole libera, corã aspicit, cubãs. stertẽsq; in corpore, tãquam per soporem demirat. & sõniat. Proĩde alia cornea, alia eburnea seu elephantina dicitur. de quibus etiam Plato in Carmide, dũ se somnio nosce ea quæ nouerat refert. iqens ἄκουε δὴ ἐφήν το ἔμαν ὄναρ ἀπὸ κεράτων ἀπὸ δὶ ἐλέφαντος, Acue di ephin to emon onar ite keratum ite di elephandos. Audi rogo te inquit meũ somnium, siue per cornua, siue per Elephantem. De his portis late à theologo istius literę explicatore, & ab Egidio plurima studiosis, haud ingrata animis, referũtur. In numeris nedum apud Hebręos, verum etiã apud Syros & Chaldęos nonagesimum reprę̄sentat, cuius numeri mysticos sensus subticendos duximus, in aliud tempus, si opportunum visum fuerit resumendos. Properamus enim ad istius literę expeditionem, vt ad sequentem descendamus.

¶Quoph

¶ ܩܘܦ . ܩ . Quoph, seu Coph, vel Koph, quando pro tribus hisce literis nobis seruire commode potest, commodius tamē ac proprie magis pro .q. accipitur. Decima nona tam Chaldaici quam Hebraici alphabeti litera est, de cuius prolatione & cum aliarum linguarum figuris siue literis cōformatione, in superioribus tractauimus. Et licet huius literę pronūciatio & p̄cedētis Coph, eadē esse videatur, Elias tamen ille Chaldęus (de quo supra mētionē fecimus) in ipsius literę prolatione, linguam (si dicere fas est) arcuabat, extremitatem nimirum illius, siue aciem in inferiorum anteriorum dentium radicibus collocabat, & labia inferiora cum dentibus superioribus magis quam in Coph priore litera, quam Hebręi Caph appellāt, pręmebat. Significat autem inter cętera, tam apud Hebręos, quā apud Chaldęos (vt ait beatus Hieronymus) vocationem. Cęterum sextam alphabeti recti, secūdam vero inuersi, nominum combinationem incohat. Perpetuo quoq; litera radicalis est. Constat vero Chaldaicum Coph, ex Vau, & Iud, ex sexta scilicet & decima numeratione. Centenarium tamen numerum refert. Pręterea, vt aiūt Theologi, qui de literis Hebręorum scripserunt, & pręsertim Egidius. Hęc litera sic pingitur, habet enim columnā rectam Nun, pro porta superiori, & Caph lunarem, pro porta inferiori, sed alia has, quam Zadich, iūgit ratione. Illa vtrāq; ęqua lege sotiat, hęc cōtra legē facit, vt maior subsit seruiatq; minori, quod in Iacob, & Esau fratribus, diuinarum rerum imaginibus factum est. Aliquando inter mortales sancti sunt homines, tuncq; Zadich vim habet & ius in mundo. quod

homines

hominesque partim ſpiritui ſeruiunt, partim ſequũtur, complectuntur q; naturam, quandoq; naturę fluctibus merguntur homines, vt diuinę rei immemores, probi, pijq;, vel nulli, vel quam paucißimi, ijdemq; ſub ſceleratorũ Principum Tyrãnide, vel oppreßi, vel cõtẽpti ſint. Poteſt etiã Caph, ex patrum Arameorum ſententia, Nun erectę, res figuram addere, hoc modo ꝑ illud cum Caph, hoc cum Res ꝑ. Sed Res, & Nun, portam eandẽ habent, altam, & ſublimẽ. Vtq; ea litera cum Caph dominante, tenebras. Ita cũ Res admonente, lucem affert. Prior ſæcula parit, quam miſerima. Poſterior vero, longe fœliciſſima. Quanta in his verbis ſecreta lateant myſteria, excogitent quam diligẽtiſſime, qui arcana patrum Hebræorũ ex literis ĩtelligere affectãt. Eſt etiam hæc litera duplex apud Chaldæos, quandoquidem capitis, medij, & finis eſt. Cum autẽ capitis eſt, ſequẽtem læua, vt pſalmo. lxxxvi. In die tribulationis meæ.

ܩܪܝܬܟ. Krithoch. Clamaui ad te, vel vocaui te.

Cũ vero finis, præcedentẽ dextra amplectitur, vt ĩ pſal. lxxxix. ܡܕܡ ܕܢܦܩ ܡܢ ܣܦܘܬܝ ܠܐ ܐܫܚܠܦ

Medem danphaq men ſephothi lo æſahhleph. ideſt. Quodcunque egreſſum eſt, vel proceſſit de labiis meis non mutabo, vel non irritum faciam. Et ſæpe ſolitaria inuenitur, vt in prædicto pſal. lxxxvi. ܦܪܘܩ

Phruq. Saluum fac ſeruum tuum, tu deus ſperantem in te. At cum in medio cõſiſtit, tanquam alter Aioth, de quo in

libro Iudicũ cap.3. את אהוד בן גרא בן הימיני איש אטר יד ימינו
Aeth æhud ben gera ben haimini ais iter iac iemino. idest.
Aehud filiũ Gera, filiũ Gemini, virũ sinistrum, saltẽ manu
dextera sua, vel qui vtraq; manu pro dextra vtebatur, præ-
cedentem sequentemq; amplectitur. vt in psalmo. lxxxv.
Auertisti captiuitatem ܕܝܥܩܘܒ. Diagquub. idest.
Iacob. Quam bene in hac dictione Iacob, vtrinque
ligatur, quandoquidem & ipse, cum de vtero matris
egrederetur, plantam fratris sui Esau, tenebat manu.
vt in libro Geneseos capite. xxv.

ܪ. ܪ. Ris, vigesima in ordine literarũ alphabeti re
peritur. Radicalis, seu essentialis est, & inter literas den
tium numeratur, a Dolad in puncto tantum differt.
Dolad quippe in ventre, siue sub pedibus punctum
habet, vt in istis. ܕ. ܕ. vides. Ris vero signũ suæ di
uersitatis pũctũ summo, hoc modo. ܪ. ܪ. in vertice
gestat. Apud Hebræos inter Res, & Daleth, parum,
simili modo, discriminis inest. Nam Daleth ד in de
xtera superiori eius parte, triãgulum acutũ, seu rectũ
facit. Res vero ר obtusum. Quo autẽ modo cum alijs di
uersi generis linguarũ cõueniat notis, siue elemẽtis, iã supra
dictũ est satis. Duplex prçterea litera est & ligabilis, sed pcę
dentem

dentem dextera dumtaxat amplectitur manu, aut solitaris remanet. vt in psal. cxxxvi. ܠܕܥܒܕ ܢܗܝܪܐ ܪܘܪܒܐ ܕܠܥܠܡ ܪܚܡܘܗܝ Ldagbad nahirbæ rauerbæ dalgolam rahhmauhi. Facięti vel qui fecit luminaria magna, quoniam in æternum misericordia eius. Et in prima etiam dictione ex alphabeto inuerso formata apparet, finit quippe illam, & cum præcedenti ligatur. Quod commune cũ Punicis, & Arabicis, habet. In numeris duplicatum centenarium refert. Cæterum Res, litera Hebraica (vt Theologus in hoc loco ait) Daleth similis est, tum figura, tũ simplicitate, vocata est etiã nomine quasi ros ראש psalmo. 110. Quod in sancti spiritus lingua caput sonat, dicit & רצון razon. psalmo. 30. & רוח ruahh. psal. 135. Volũtas scilicet & spiritus. Tertia enim numeratio, quam portam mundi superioris appellant: & spiritus dicitur sanctus à nostris, & voluntas ab Arameis, quod volũtatis, nõ naturę ratione, dimanet. Et principium septem donorum, columnarum, numerationum, & mundi medij, atq; etiam extremi, atq; omnium artifex, ab vtrisq; scriptoribus, & habetur, & dicitur. Cumq; nõ eorum sit, quæ ad humana referuntur, vt quæ in mundo medio. Iccirco nõ coagmẽtatã & partibilem, sed esse dicunt solitariam, simplicem, impartibilem. Quãdo autem & quo nam modo. r. apud latinos in alias literas mutata sit, & apud Græcos, Latinos ve, quãdo aspirari vel leuigari debeat, in principio scilicet dictiõis aut syllabe, vel in fine, aut quomodo soluenda sit hæsitatio illa, qua quæritur, an inter vocales sit numerãda, cum sola

ex numero consonantiū, sit spirituum capax. Id (si non à nobis dictum est prius) si scire cupis, ad grammaticos in praesentia benigne lector, te remittendum duximus.

¶ ܫܝܢ. Sin, vel Scin, (vt etiam Hebraeorum more proferamus) penultima alphabeti litera, & sextae cōnexionis eiusdem, ac secunda primę alterius combinatiōis nominum alphabeti inuersi, accessoria est atq; seruilis. Et tam apud Chaldaeos, & Syros, quam apud Hebraeos, vicarias alterius saepenumero literae vices obtinet. Quādoquidem cum Samech, nec nō etiam cum Thau Hebraeo, quandoq; faciat mutationem, vt quod Hebraeus אשה Isca, hoc est mulier, vel vxor. Chaldaeus אתתא ithah. Ezechielis. xxii. & ܝܬܒ Iathib, vel ܝܬܒ Itheb. Stetit psalmo. i. & . cxxi. Quod Hebraeus dicit ܝܫܒ Iascab. & pro Hebraeo. ܫܡܢܗ Scemonah, idest octo. Chaldaice ܬܡܢܝܐ Tmanio. Et pro. ܥܫܪܝܡ Gesrim. cum sin smol, idest viginti. Chald. ܥܣܪܝܢ Gesrin. cū Samech, vel Somchat. Et pro Hebraeo. ܫܠܫܝܡ Sceloscim. cum Scin. hoc est triginta. Chaldaeus dicit ܬܠܬܝܢ. Tlothin. per Thau. & i multis aliis dictionibus similiter. Serratā praeterea hāc hebraicā literā patet habere formam, vt non ab re, dentem significare dicatur, quandoquidem triplici quodāmodo molari dēte

cōpactam,

compactam,ac ex tribus Iodin,& Caph,constare illam vi-demus. Qui tãquã tres vertices ex ĩferiori arcuato Caph, assurgẽtes,formam penè trium illarum litterarum, quibus magnum illud אדני Adonai nomen scribere consueuerũt Hebræi,hoc nimirum ordine ,',, repræsentant,quod sextæ numerationis regiæ & spõsi Solisq; melioris locum tenet. Arcus(ceu Iris,cœleste signum,supernæ pacis inditium) Caph est,non sinistrorsum cornua extendens,sed vẽtre in-ferius collocato,in altum cornua eleuans,sponsa,ac Luna est,quæ lucem de spõso Sole,caua deorsum aluuo mutua tur,semenq; concipit,vnde humana omnia gignantur,di-uina cõmunicantur. Vt non absq; mysterio (licet aliunde depẽdeat)à propheta Abacuch,in cap. 3 . scriptum fuisse videatur,vbi nos dicimus. Sol & Luna steterunt in habita culo suo. Nam Sol,qui dicitur שמש Scemesc,ab hoc ele-mẽto incipit,& in eodem desinit,Mim, in medio non sine mystico sensu (quamuis aperta sit) fouens atq; recludens. Luna vero à Iod , prima ineffabilis diuini nominis litera, initium sui nominis auspicatur,quæ ירח iareahh,dicitur,in qua per participationem cum Sole,spiritus vitalis cõsistit, & ambo in huius literæ constitutione simul steterũt. Et hic quoq; obiter animaduertendum est,dum dicimus,Sol,& Luna,steterunt,quod in Hebræo textu,copulatiua coniũ ctio. &. non ponitur,sed punctus Mercha(vt ait Io. Reu-chlim)qui ad nomẽ Scemesc, additus est, & hastile signifi cat,pro articulo positus est . Cæterũ litera ista addititia est. vt in verbo. ܐܫܬܚܠܦ Aesahhleph . superius addu cto,ex psal. lxxxix. a verbo quippe. ܚܠܦ Hhalaph.

quod

quod mutare,permutare,ac pertrãſire,ſignificat,formatur futurũ .ܬܚܠܦ Tahhleph.pertranſibit. pſalmo.xc. & .ܡܚܠܦ Mahhleph. nomen hæemãthicũ pertrãſiens,in eodem pſamo.& .ܚܠܦܘ Hhalephu.ideſt. mutauerũt.pſal.cvi.& ܡܬܚܠܦܝܢ Methhhalphin Mutabũtur.pſalmo.cii. & .ܐܫܚܠܦ Aeſahhleph. Mutabo,vel irritum faciam,in quo verbo, aduertẽda etiam eſt,mutua Thau,& Sin,commutatio,vt ſupra in futuro,quamquam etiam alterationem verbi indicare poſſit.Formatur præterea ab hoc verbo.ܬܚܠܘܦܐ Tahhlupho.nomen,quod commutationem vel varietatẽ ſignificat.pſal.lv.& .ܚܘܠܦܗܘܢ Hhulaphehun. Commutationem eorũ.pſalmo.xliiii.Viſum fuit hoc in loco iſta addere,vt Olaph,Mim, Sin, & Thau,ſeruiliũ literarum vſum,lector benigniſſime comprehendere, necnõ & Nun,in fine additi officia dignoſcere poſſis.Et vt ex hoc etiam ad reliqua formanda,per oſtenſum iter faciliori additu conſcendere valeas. Quando autem Scin, apud Hebræos,pro articulo,aut relatiuo capiatᷓ,& quando alia eius nobis officia ſubueniãt,ſi intelligere cupis ad Hebręorum grammaticos cõfuge.Prætererieram penè quod ſupra dixi Hebręos Adonai nomen,cum tribus literis, in triãguli,paruæ ve pyramidis formam ſcribere,ac magnum illud

Dei

Dei nomen repræsentare. In quo sanè non paruum mihi scrupulum inijciunt, si per tria Iodin, illud insinuāt. Quandoquidem numerus, qui ex literis ineffabilis diuini nominis resultat, vigesimum & sextum numerum non excedat. Tria vero Iodin, trigesimum releuant. Vnde excessus iste, in tam diligentissimis exacti numeri obseruatoribus, processerit, aut quo tēdat, animaduertere penitus nequeo. Nisi forte, arithmeticorum more intelligere velint, numerū numero superpositum, dimidiā illius partē innuere. Quod si ita est, profecto ex duobus Iodin suppositis, quorꝫ vterq; denarij symbolum refert, & ex Iod superius posito, & ea ratione dimidiato, viginti dumtaxat & quinq; resultāt, & vnde diuinum referre perfectissimum nomē intendunt, diminutum proculdubio à sua numeratione ostendunt. Proinde vt quod perfectum est, ex perfectionē etiā insinuātibus literis, nec in vllo excessum, aut diminutionem faciētibus formetur, melius sanè (meo iuditio) scribemus. Si suppositis duobus Iodin, vigesimum numerum significātibus, & primum quidem dextrū pro Iod, prima ineffabilis nominis litera, secundum vero sequens sinistrum Iod, pro duabus leuibus dicti nomins aspiratiōibus. He. scilicet &. He. quinq; & quinq; redentibus, & decem facientibus ponamus; supra vero duo ista sic collocata Iodin, si Vau, literā quæ in nomine Dei magno, inter duo. He. reperitur, & senarium indicat perfectissimum numerum imposuerimus, proculdubio (remota arithmeticorum regula) integris in sua sede remanentibus numeris, vigesimum & sextum dūtaxat numerum habebimus, & hoc pacto, integrum, & in suis numeris perfectum, diuinum nomen insinuabimus.

Videant

Videant tamen ac diligentius ista perscrutentur, qui ita scri bunt, & meliora considerent.

¶ ת. L. Thau, vltima Chaldaici, Hebraici, atque Samaritani, alphabeti litera est, de cuius prolatione, atque cum alijs diuersarum gentiũ literis, cõformatione, variaq; eiusdem punctatione superius tractauimus, & signum ex antiquorum relatione significare diximus, proindeq; non spernendum fore, quod vltimum nomen ex sex resultantibus ex alphabeto recto, finiat. Primum vero septem nominum ex alphabeto inuerso incohet: & quod à signo ad signatum nos reuocet. Thau quippe (vt inquiunt Doctores) crucẽ Christi (vt ex ipsius figura cõstare asserũt) significat, qua frontes signantur dolẽtiũ. Fuit enim dudũ signũ futuræ Crucis, nunc Crux ipsa, & sicut omnium elementorum finis est Thau, sic omnium librorũ veteris testamenti, qui totidẽ numero sunt, quot alphabeti sunt literæ, Crux Christi finis est. Ipse enim finis est legis ad iustitiam, & omnia illa librorum signa, Dominicæ incarnatiõis, & nostræ redemptionis sunt sacramenta & signa, per quæ hoc vnũ annunciatur, in quo omnia referuntur signa. Thau (inqt beatus Hieronymus) extrema est viginti duarum literarũ, apud Hebræos, & perfectam in viris gementibus, & dolẽtibus, scientiam monstrat. Hebræi vero autumant, qa apud eos lex תורה Thorah, dicitur. Et in principio nominis sui scribitur hæc litera, eos hoc accipere signaculum, qui legis præcepta compleuerunt. Præterea Thau litera, extrema in antiquis Hebręorum literis, quibus vsq; hodie vtuntur Samaritani, Crucis habet similitudinem, quæ in christianorũ frontibus

frontibus frequenter signatur, cuius munitione signamur. Thau præterea litera vno quidem modo duplex est, tam Hebræis, quam Chaldæis, quia variam, pro vario punctorum accessu, prolationem habet, vt supra dictum est, de Raphe, & Dages, quo ad Hebræos, & de Rubro, quantum ad Chaldæos spectat, in vertice, aut sub pedibus puncto. Alio etiam modo duplex dici potest, & hoc de Chaldæa litera intelligẽdum est, quia cum adhærẽtibus & adnexis ligabilis est, & inter ligabiles vltima. Et bene quidem cum præcedenti tantum ligatur, ne videatur adhærere sequenti, & illam suspectare, cum vltima sit, nec superuenientem expectet. Quod nec à mystico sensu abhorret, cum Crucẽ (vt aiunt Doctores) præseferat, & illam quidem Crucẽ, olim præfigurabat, quæ nõ aliam post se requireret, ad humani generis redemptionem. Cõficitur autem Hebraicũ Thau, vel ex Res, & Nun, (vt ait autor libri de literis Hebraicis) vel ex Caph, & Vau. Diuinus enim spiritus, qui p vtrãq; literam dignoscitur, quãdoq; illustrat tantum, vt cũ viuentes afflantur, quandoq; & complet, & beat, cum ad fœlices campos parentis datur ora tueri, & bonorum omnium finibus animæ carcerem egressæ potiuntur. Vtrisq;, vt Eliseus petit, spiritus duplex, hic gratiæ atq; prophetiæ, illic summi spectaculi atq; voluptatis. Nun pendens, sicut in vita, spes nos suspendit, vt ancora, hic Nun accubans, quiescens, sibiq; ipsa sufficiens, idem est spiritus (vt pollicẽtur oracula) æterno pinguium conuiuio, faciẽs nos accũbere. Cũq; hic bonorum verus sit finis, quo neminem attigisse, fas est vnquam, nisi idem in hac vita spiritus anticipauerit, & ab humanis eruens, mentem ad diuina suspẽderit,

illisq; æterno ac indissolubili nodo colligauerit. Iccirco prius & in medio literarum Caph, sita est, Nun pendulam tendens, in calce extremo omnium Thau, accubantis & quiescentis, requiem voluptatemq; subnectens, & quantũ Nun, pollicetur longo crure, lõgitudinem, æternitatemq; dierum. Hæc non iam ad spem, sed ipsorum thesaurorum, & perpetuæ fœlicitatis beatam possessionẽ introducit, aitq; vt in Epithalamio, bibite amici atq; inebriamini. Nec prætereundum est, quod Thau, incipit, mediat, finitq; dictiões & verba, tempora quoq; personas ac genera, verborũ etiã affectus distinguit, & plerũq; methatesim facit in verbo a Sin incipiente, vt dum præponi debuisset, postponatur, vt legenti psalterium Chaldaicum (quod Deo propitio publicaturi sumus) facillime occurrere poterit. Attamẽ (vt interim partẽ aliquã studiosis offeramus) exẽpla nõnulla in medium adducemus, per quæ sagaci ingenio, industriaq; cætera comprehẽdere poterunt, & diligẽtiæ fructum, laudéque cõsequentur, a verbo quippe. ܫܒܚ Sabahh. Quod laudare, cãtare, vel hymnum dicere significat, formatur nomen. ܬܫܒܘܚܬܐ Tesbuhhto. idest. Canticũ, seu Hymnus, in psalmo. xl. In hac dictione, Thau, caput occupat, & desinit in seruilem syllabam ܬܐ. de qua alias. Et ab ܐܒܕ Abad. Perdidit, periit, descẽdit. ܬܘܒܕ Taubad. Perdes. psalmo quinto. & hic, Thau, est ex literis æthan, vel peribit, psal. nono, scribitur & in psalmo

in psal. primo ܬܐܒܕܝ. Tibdhai. Peribit. & ܘܐܘܒܕܬ. Vaubedt. vel vaubdet. & perdidisti vel exterminasti, psalmo nono. Et a verbo ܬܒܪ. Tbar. Confregit, contriuit, cuius secunda persona est ܬܒܪܬ. Tabart. Contriuisti, & confregisti. psalmo tertio. Formatur autē & ab ܥܪ. Gar. quod euigilare, excitare, expergefacere, ac exurgere significat, alterius affectus verbū ܐܬܬܥܝܪܬ. Aethtgireth. Euigilaui, excitatus, vel experrectus sum. psalmo .iii. psalmo .cxxxix. in quo notanda est syllaba ܐܬ. Incipiens, & affectum verbi indicās, & Thau finiens, cum Esaia, alias nota secundæ personæ in verbis, vt videbimus, & ܐܬܬܥܝܪ. Ethtgir. Excita, fac euigilare, excitare, exurge, expergiscere, cōsurge, excitatus esto. psalmo. vii. xxxv. xliiii. lxxviii. cviii. & hic notādus est imperatiuus modus. Formatur & hæmāticū nomē ab hoc verbo ܕܡܬܬܥܝܪ. Dmethtgir. Qui experrectus est. psal. lxxxiii. & ܘܐܣܒܥ ܡܐ ܕܐܬܬܥܝܪܬ ܗܝܡܢܘܬܟ. Vesabag mo dethtgirath haimanuthoch. Satiabor cū euigilauero, vl' excitatus fuero fide tua. ps. 17 Possem innumera hoc loco (vt sic dicā) adducere exēpla,

 ad istius

ad istius literæ probāda officia, sed tum ne nimium nostra: hæc traditio in longum trahatur, cum ne videamur studiosis velle inuestigādi occasionē eripere, in præsentia, paucis additis, missa facimus. A prædicto verbo formatur etiam ܡܓܝܪ. Mgir. Excitauit. psalmo. lxxviii. & a verbo ܫܩܠ: Sequal. idest. Portauit, tulit, baiulauit, apprehēdit, & similia, fit ܐܫܩܠ. Asqual. Tulit, abstulit. psalmo. lxxviii. & ܕܫܩܠܬ. Dasqualt. Quod assumis. psalmo. l. & ܕܫܩܝܠ. Dasquil. Portans, vel qui portat. psalmo. cxxvi. & ܕܫܩܠܬ. Dsequelth. Portaui. psalmo. lxxxix. & ܫܩܠ: Soquel. Auferens, vel portans. psal. ciiii. Deuteronomii. xxxii. & ܫܩܘܠܘ. Squlu. Tollite, apprehendite, sumite. psalmo. lxxxi. xcv. & ܢܫܩܠܘܢ. Nesqlun. Baiulabunt, afferēt. psalmo. 72. ܢܫܩܠܘܢܟ. Nesqlunoch. Portabunt te. psalmo. 91. ܡܫܬܩܠܝܢ. Mestaqlin. Qui exaltati sunt. psal. 74. ܐܫܬܩܝܠ. Aestaquil. psalmo. 98. vbi nos dicimus. Exaltare. Thargū Nebiēsis. Irrue. Et a verbo, ܫܦܝܐ. Sphoiæ. Contriuit. psal. 68. Fit ܐܫܬܘܦ. Aestuph. Cōtritæ uel humiliatæ sunt. psalmo. 119. Item a' verbo quod prosternere, humiliare, comprimere, affligere,

affligere, ſubigereque ſignificat, uidelicet ܫܓܒܕ Sagbad. pſal. 18. 47. 144. Formatur ܢܫܬܓܒܕܘܢ. Neſatgebdhun. Mentientur uel mentiti ſunt. pſal. 18. & ܐܫܬܓܒܕܘ. Aeſatgbadu. Contriti ſunt uel humiliati ſunt. pſal. 106. Ex his quæ paulo ante, & quæ mox proxime in huius vltimæ alphabeti literæ explanatione adduximus, ſeruilium literarum Olaph, Coph, Mim, Nun, & ipſius preſertim literę Thau, varius patet vſus. Quæ ſcilicet litera Thau, pręter prędicta, etiam quadringenteſimũ repręſentat numerũ, in alphabeti numeris vltimũ. De quibus profecto numeris reſtat vt dicamus. Verum priuſquã de illis loquamur, ſupereſſe videtur (quod & penè omiſſeramus) vt exempla ponamus, per quæ, punctorum exiſtẽtium interdum ſupra primam literam, aut ſyllabam, aut etiã infra ſecundam tertiam ve, pręſertim verborum, literam aut ſyllabam, declarari, innoteſcereq; nobis poſſit effectus. Quippe qui ſupra primã literam pũctus cernitur, primã incohat perſonam, vt i verbo amaui, vel dilexi, pſal. 116. ܐܢܐ ܪܚܡܬ. Eno rehhmeth. Ego dilexi, uel amaui, Et plerũque defectum: ſeu mutationem literæ: ut in uerbo ſuperius adducto Taubad, nã pũctus ſupra literã Vau, abſentiã indicat literæ Olaph, & illius acceſſũ per immutationem, ut in dicto pſalmo quinto: & in dictione Taubed, ſuperius adducta in pſalmo nono,

Qui

Qui uero infra primam syllabam, secundam personam repræsentat, ut. ܐܢܬ ܪܚܡܬ Ant rhhemit, tu dilexisti: psalmo.45. Aliquando uero imperādi modū uel obsecrādi affectum significat, ut in psalmo noño, ܩܘܡ ܡܪܝܐ Qum morio. Surge domine: & ibidē in uerbo. ܐܩܝܡ Aquim. Pone, uel cōstitue. Porro qui sub tertiam dumtaxat, aut sub, supraque, uno tēpore eādem, infixus uidetur: tertiam quoque personā insinuat: ut. ܐܢܘ ܪܚܡܬ Aino rehhmet. Ille dilexit: ut i psal. 119. in Ogdoade sub litera Sin ܘܪܚܡܬܗ Varhhemtoho. Et dilexit ea. Constat igit ex adductis exēplis, quomodo puncta primam, secundam, tertiam ve personam, imperandi modum, obsecrandi affectum, generis discrimina, defectum, immutationéq; literę, nobis ob oculos ponant, & quamquā alia eorūdem punctorum plura sint munia, illa tamen in præsentia missa facere visum fuit. Quandoquidem nec totam penitus rem grammaticam possumus, nec intēdimus, in hac introductione declarare, sed pauca quędā adducere, quę in viā, ad cętera vestigāda, lectorem inducere valeāt. Proinde reliquis omissis, ad numerorū declarationē, iure transitum facere possumus.

¶ De Numeris, & modo numerandi, ac literis nominibusq; numeralibus Chaldęorū. &c. Cap. XI.

Chaldęorū

CHaldæorum mos est, per alphabeti literas, numerationes computare, sed nouem vnitatibus ab Olaph vsq; ad Iud, in primo numerandi ordine vtuntur. A Iud vero ad reliquorum numerorum structuram, aliũ ordiuntur numerandi modum. Eodem modo Hebręos, Arabes, Armenios, Gręcos, Macedonas, & Dalmatas, vti compertum est. Punici vero, Latini, & Indi, alijs notis siue ciphris in numeris insinuandis, vario, vt quisq; primum excogitauit modo, effigiatis, vtuntur. Modus vero numeros per literas reddendi à Chaldęis talis est.

ܠ	ܟ	ܝ	ܛ	ܚ	ܙ	ܘ	ܗ	ܕ	ܓ	ܒ	ܐ
30	20	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

ܬ	ܫ	ܪ	ܩ	ܨ	ܦ	ܥ	ܣ	ܢ	ܡ
400	300	200	100	90	80	70	60	50	40

A denario vero numero ad vigesimum à Iud, scilicet ad Coph, & à Coph, ad Lomad, & successiue ordine suo ab vno denario numero, ad denarium alium numerum, hoc modo soliti sunt computationes scribere.

ܦܚ	ܥܙ	ܣܘ	ܢܗ	ܡܕ	ܠܓ	ܟܒ	ܝܐ
88	77	66	55	44	33	22	11

ܬܡ	ܫܠ	ܪܟ	ܩܝ	ܨܛ
440	330	220	110	99

Et sic de reliquis, vsq; ad suum perfectũ denariũ numerũ. Alius quoq; p̃ noĩa numerãdi modus est, iuxta ordinẽ alphabeti. Sed antequã de noĩbus numeralibus loquamur. Sciẽdũ imprimis est: quod Chaldęi, & Syri, vt Hebręorũ quoq; pręceptiones tradunt, numeros habent, alios quidẽ quos

quos Cardinales, alios vero quos ordinales, grammatici vocant, verbi gratia. Vnus, & primus. Preterea non ignorãdum, quod vnum pro altero in sacris literis, tam patrum Hebręorum veteris testamenti, quam etiam Euangelistarũ ponitur, quorum dicendi modus, siue phrasis (vt de Euangelistarum libris intelligamus) citra contentionem, potius Chaldaica, quam in totum Hebraica est. Quandoquidẽ tempore Saluatoris nostri, & Apostolorum, Hebręi post reditum eorũ, è Babylonica seruitute, licet Hebraice scriberent, & grammatice quidem, sed mea sanè sentẽtia (saluo tamen peritiorum semper iudicio) non eleganter, nec antiquioris seruato stili decore, vt olim patres eorum, ante Babylonicam captiuitatem, vt videre fas est, in Euãgelio Matthęi, nuper literis Hebraicis à Monstero in lucem edito. Proinde non mirentur quidam si hebraismum (vt aiunt) non videatur redolere. Comprehẽdimus etiam nos in nostris, quãtum latini sermonis vsus defecerit, post Gothorũ Barbarorumq;, in Italiam incursus. Cognoscunt id verũ esse, qui bonas (vt dicere solemus) his temporibus literas amant. Cęterum cum dicitur in Euangelijs, vna Sabbati, & in alijs scripturis vna mensis, & in libro Geneseos in ordine creationis mũdi: cũ scribit vespere & mane יום אחד Iom ęhhad, idest dies vnus. Postea in secũdo die habetur יום שני iom sani, idest dies secũdus, ibi clare patet, qđ vnus, pro primo ponit. Propter quod etiã notum est, alterum ꝑ altero vsurpari. Quod loquendi genus, tam Gręci, quã Hebręi, & Latini notauerunt. Obseruatur etiam ab Arabicis, idipsum dicẽdi genus, q in dicto capitulo primo Geneseos dicũt ايامن ثلثن Iamini tlitin, dies tres, & [illegible]

Iamin

Iamin hhamsin, dies quinq; يومين ستا ر ستا Iaumin sadisin. dies sex. Et post paulum ibidem sequitur. Et perfecit Deus في اليوم السابع Phi aliumi alsabiga. idest in die septimo. Idem obseruatum animaduerti a Chaldæis & Punicis, in scriptis supra psalmos numerationibus, siue numeralibus noibus. Quippe vbi Chaldæus, in suprascriptiõe primi psalmi dicit ܡܙܡܘܪܐ ܩܕܡܝܐ ܠܕܘܝܕ Mazmuro quadmoio ldauid. idest. Psalmus primus Dauid. Arabs pro primo scribit الأول Alaul, & vbi Chaldæus supra secundum psalmum scribit ܕܬܪܝܢ Datrin. idest: duo. Punicus scribit الثاني Alsani. duo. & successiue in aliis numeris, vbi Chaldæus scribit Tloto, Arbago, Hhamso, Seth, Sabago, Tmanio, Tsag, Gsar. Arabs dicit. Alsals, Alrabag, Alhhams, Alsads, Altamn, Altesag, Algesar. & gradatim a. x. hoc numero ad. xx. & reliquos supra numeros, vt in Psalterio Chaldæo a nobis (si Deo placuerit) publicando apparebit. Et cernere licet in Arabica psalmorum interpretatione a Nebiensi Episcopo iam pridem edita. Ex his si non cecutientes sumus, mutuum cardinalis, & ordinalis numeri vsum in Chaldæis & Arabicis conspicimus.

¶ Sequitur alius numerandi modus ſecundum literas alphabeti.

ܐܪܒܥܐ	ܕ	ܬܠܬܐ	ܓ	ܬܪܬܝܢ	ܒ	ܚܕܐ	ܐ
Arbago	d	Tloto	g	Tartin	b	Hhdo	a
quatuor	4	Tres	3	Duo	2	Vnus	1
Quartus		Tertius		Secundus		Primus	
ܬܡܢܝܐ	ܚ	ܫܒܥܐ	ܙ	ܫܬܐ	ܘ	ܚܡܫܐ	ܗ
Tmanio	hh	Sabgo	z	Seth	u	Hhamſo	he
Octo	8	Septem	7	Sex	6	Quinq;	5
Octauus		Septimus		Sextus		Quintus	
ܥܣܪܝܢ	ܟ	ܥܣܪ	ܝ	ܬܫܥܐ	ܛ		
Geſrin	c	Gſar	i	Tſag	t		
Viginti	20	Decem	10	Nouem	9		
Vigeſimus		Decimus		Nonus			
ܚܡܫܝܢ	ܢ	ܐܪܒܥܝܢ	ܡ	ܬܠܬܝܢ	ܠ		
Hhamſin	n	Arbagin	m	Tlotin	l		
Quinq̃gita	50	Quadragīta	40	Triginta	30		
Quinquageſimus		Quadrageſimus		Trigeſimus			
ܬܡܢܝܢ	ܦ	ܫܒܥܝܢ	ܥ	ܫܬܝܢ	ܣ		
Tmonin	ph p	Sabagin	a g	Sethin	s		
Octuaginta	80	Septuaginta	70	Sexagīta	60		
Octuageſimus		Septuageſimus		Sexageſimus			
ܡܐܬܝܢ	ܪ	ܡܐܐ	ܩ	ܬܫܥܝܢ	ܨ		
Mothin	r	Moo	q k	Teſgin	zz		
Ducentum	200	Centū	100	Nonaginta	90		
Ducenteſimus		Centeſimus		Nonageſimus			

ܐܪܒܥܡܐܐ	ܬ	ܬܠܬܡܐܐ	ܫ
Arbagmoo	th	Tlathmoo	sc
Quatercentum	400	Tercentum	300
Quadringenteſimus		Tricenteſimus	

¶ Ne putares cādide lector Chaldæorum numerationes intra alphabeti limites, vſq; adeo concludi, vt vlterius non progrediantur, quam ſupra ſcriptum eſt. Aliū numerandi modum ſubiecimus, in quo, ciphras dumtaxat latinorum more numeros reddentes, poſt Chaldaica numerorū nomina, ſubſcripſimus, nec reſultātes, cardinales, ordinales ve numeros, latinis nominibus adſcribere, nec ſubſcribere curauimus. Ne ſtudioſum lectorem velle, à veſtigādi cura auertere. Quin potius vrnę illi anſam, in q̄ calculos inijcere poſſit, æquo aīo p̄bere, videremur. Modus autē talis eſt.

ܚܡܫܗ	ܐܪܒܥܗ	ܬܠܬܗ	ܐܬܢܝܢ	ܘܚܕ
Camshe	Arbaghe	Tlathe	Aethnain	Vahhed
5	4	3	2	1
ܥܣܪܗ	ܬܫܥܗ	ܬܡܢܝܗ	ܫܒܥܗ	ܫܬܗ
Gaſrhe	Teſaghe	Tmænihe	Sabghe	Sethe
10	9	8	7	6

ܐܪܒܥܬܥܣ	ܬܠܬܥܣ	ܐܬܢܥܣ	ܚܕܥܣ
Arbagathgas	Tlathgas	Aethnagas	Hhdagas
14	13	12	11

ܫܒܥܬܥܣܪ	ܫܬܬܥܣܪ	ܚܡܫܬܥܣ
Sabgathagſar	Sethagſar	Camſathagas
18	17	16

Arbagin	Tlethin	Gesrin	Tesgathigas
40	30	20	19
Thmænin	Sabogin	Sethin	Camsin
80	70	60	50

Arbagmaihe	Tlathmaihe	Mithain	Maihe	Tesgin
400	300	200	100	90

Sabagmaihe	Sethmaihe	Camsmaihe
700	600	500

Alphain	Alaph	Thesgmaihe	Thmænmaihe
2000	1000	900	800

Camsalaph	Arbagalaph	Thlathalaph
5000	4000	3000
Tmænalaph	Sabgalaph	Sethalaph
8000	7000	6000

Maithainalaph	Maihealaph	Rebotho	Tesagthalaph
200000	100000	10000	9000

ܐܪܒܥܡܐܐ ܐܠܦ	ܬܠܬܡܐܐ ܐܠܦ
Arbagmaihealaph	Tlathmaihealaph
400000	300000
ܫܬܡܐܐ ܐܠܦ	ܚܡܫܡܐܐ ܐܠܦ
Sethmaihealaph	Camsmaihealaph
600000	500000
ܬܡܢܡܐܐ ܐܠܦ	ܫܒܥܡܐܐ ܐܠܦ
Thmænmaiealaph	Sabagmaiealaph
800000	700000
ܥܣܪܡܐܐ ܐܠܦ	ܬܫܥܡܐܐ ܐܠܦ
Gasarmaihealaph	Tesagmaihealaph
1000000	900000

¶ Potes nunc cãdidissime lector ex superius adductis numerationibus, numerandiq; modo tibi pauloante demonstrato, tua industria, tuoq; labore, atq; solertis ingenij artificio cum cardinalibus, ordinalibusq; numeris, in tantum, numeros multiplicando, procedere, vt etiam Oceani, Marium parẽtis, vel saltem (si in terram versaris) Lybici Maris arenas. Aut (si animo altiora petis, in cœlumq; mẽtis oculos paululum sustollis) minutissimas Lacteæ plagæ, si nõ totius Cœli, Stellas, (quæ innumeræ videntur, quasq; Deus singulas numerat, & singulis nomina vocat) quantum homini possibile fuerit facillime, cum Chaldaicis computationibus dinumerare, Chaldæosq; ipsos, qui in Syria (vt M. Cicero refert) cognitione astrorum solertiaq; ĩgeniorum cæteros antecellũt, paruo labore superare queas. Tuum igit fuerit charissimæ, ab Iota, ĩpartibili apice, vnitatũq; omnium

omnium principio, eo ordine, sic ordinate progredi, vt ad eum perfectum, absolutissimumq; numerū pertingere valeas, qui numerorum omnium (vt non modo Stoici, verū etiam hi, qui, quæ fidei sunt christianæ, documenta sequuntur, asseuerant) perfectissimus est numerus. Ad quem cum perueneris, vnum efficiaris, ac perpetua æternaq; fœlicitate, quam nulla temporis, aut numeri circumscriptio metit, sua participatione, fruaris. Et ista summatim de numeris dicta sufficiant.

¶ De Syllabis seruilibus. Cap. XII.

EXplicatis Chaldæorum singularibus literis, & his quæ ad illas spectare videbantur. Restat vt etiam syllabas aliquas ex ipsis formatas, quæ cum in principio, tum intra dictionum viscera, tum etiam in fine locata, seruire videntur, & aliquando pronomen, aliquando vero personas, & numeros, ac etiam genera, tam in nominibus, quā in verbis, nobis insinuant. Et quamquam per exempla superius adducta, & etiam per ea quæ in singulis literis explicandis dicta sunt, notio earum clara esse possit. Nihilominus aliquas etiā nunc visum est, per ordinē vocaliū, seu vtcunq; sese obtulerint, ꝓ pleniori notitia in mediū afferre.

ܢ݂ An, syllaba in fine posita vim pronominis habet, noster, nostra, nostrum, nos, nobis, vt in psalmo .xii.

ܠܫܢܢ. Lesonan. Linguam nostram. & ܣܦܘܬܐ ܕܝܠܢ. Sephoto Dilan. idest. Labia nostra. & psal. iii.

ܡܢܢ. Menan. A nobis. Et in noie [illegible]

Vahhnan

Vahhnan alohan. Et nos, Dei noſtri, pſal. xx. Iungitur etiam verbis, & idem affixum pronomen: & tertiam quoque perſonam indicat, necnon primam pluralis numeri, vt ܢܓܫܢ. Negſan. ideſt corroboramur, & dominus ܢܦܪܩܢ ܘܡܠܟܢ. Nepharquan vmalcan. Redimet nos, & regem noſtrum, in dicto pſalmo. xx.

ܐܬ. Ath. in hanc ſyllabam pleraque verba finiunt, tam in maſculino, quam in fœminino genere. Cognoſcitur autem genus, & ex adiuncta dictione generis fœminini, & ex adiectis punctis ad vltimum thau. Nam quādo eſt fœminini generis, tūc punctatur hoc modo, vt in pſal. 119. in Ogdoade. xi. ſub litera Coph. vbi nos dicimus. Defecit in ſalutare tuum anima mea. Chaldęus ibidem ait. ܪܓܬ. ܢܦܫܝ ܠܦܘܪܩܢܟ Regath naphſi lphurquonoch. ideſt. Deſiderauit, vel cōcupiuit anima mea, ſalutare tuum, vel ad ſalutare tuum. Et in pſalmo. xii. in quo dicimus. Quoniam diminutæ ſunt veritates, a filiis hominum. Chaldæus ait. Redime domine quoniam defecit pius vel bonus. ܘܒܛܠܬ ܗܝܡܢܘܬܐ ܡܢ ܐܪܥܐ. Vbetlath haimnutho men arago. Et ceſſauit, defecit, vel receſſit, fides, ſeu veritas a terra. Cum

vero

vero maſculini generis eſt, tunc aut nullum admittit punctum, aut vnum dumtaxat, vt in pſalmo.xxxvii. ܡܬܚܡܬ ܪܫܝܥܐ ܥܠ ܙܕܝܩܐ ܘܡܚܪܩ ܫܢܘܗܝ ܥܠܘܗܝ. Methhhamath raſigo gal zadiquo, vam hhareq ſenauhi galauhi. Ira excādeſcet impius aduerſus iuſtum, & frendet dentibus ſuis in eum. Hic vides vnicum punctum infra dexterum Thau cornu adſcriptum. Et in pſalmo nono ܐܬܬܚܕܬ ܪܓܠܗܘܢ. Eththhdath reglehun. Comprehenſus vel captus eſt pes eorum. In hoc quoque verbo vnicum tantū cernere licet punctum ſupra literæ Thau inferius ſiniſtrū cornu. Conſiderare præterea debemus ſyllabam .ܐܬ. ath, verbi affectum immutátem. Cæterum in prædicto pſal. lxxviii. habes .ܘܒܬܘܠܬܗܘܢ Vabthulathehun. Virgines eorum. In quo diligenter notandū eſt, quod hoc nomen .ܒܬܘܠܬܐ. Bthultho. Virginem ſignificās in plurali numero nō mutat literas neq; vocales, ſed dumtaxat duo puncta pluralitatis indicatiua ſupra ſe admittit, vt .ܘܒܬܘܠܬܐ Vabthulotho. Et virgines. pſal. cxlviii. In caſu vero regiminis abiicit Olaph vltimum, & Odom,

Odom mutatur in Abrohom, & fit. ܒܬܘܠܬܗܘܢ.
Bethulathheun. ideſt virgines eorum. Similiter ibidem
ܐܪܡܠܬܗܘܢ. Armlathheun. ideſt, viduæ eorum, & in
multis aliis pſalmis.

ܐܬܐ. ܐܬ. Aeth, cum Olaph, & ſine eo in fine. primã
verbi perſonam indicat, & in ea quamplurima deſinũt
verba, vt ܐܪܝܡܬ. Arimeth. Leuabo. pſalmo. xxv. &
ܘܐܪܝܡܬ. Værimeth. Et leuabo. & hoc in loco nota
bis quod per acceſſum copulæ Vau, Abrohom, mutatur
in Eſaiam, a, ſcilicet vertitur in e. Et in alio verbi affectu
per additionem ſyllabæ ܐܬ. in pſalmo. lxxvii. xcvii.
ܘܐܬܕܠܚܬ. Væthdalhheth. Cõturbabor, vel rugiã.
ܐܬܬܟܠܬ. Aethachleth. Sperabo, vel confiſus ſum.
pſalmo. xiii. &. xv.

ܐܝܬ. ܝܬ. Ith. It. ſyllaba in fine, in non paucis verbis, pri
mæ ſecundæ ve perſonæ inditium eſt. vt in pſalmo. iii.
ܡܛܠ ܕܐܢܬ ܡܚܝܬ. Metul dant mhhait. Quoniã
tu percuſſiſti. Et multa alia tam verba, quam nomina,
in eam deſinunt. vt ܡܛܠ ܕܚܙܝܬ. Metul dahhzith.
Propter quod vidi. pſal. xxxvi. lv. cxix. in Ogdoade. ܗ.

& in pſalmo.xxxv. ܚܙܝܬ Hhzait. Vidiſti. & in pſal. xxxvii. vbi dicimus. Puer fui, & ſenui . ܘܠܐ ܚܙܝܬ Vlo hhzit. Et non vidi, iuſtũ derelictũ. & ܐܢܐ ܕܟܡܝܪܐܝܬ. Ono chmiroith. Ego triſtis vel mœſtus. pſal. xlii. xliii. ܕܨܒܝܬ ܒܗܘܢ. Dazzbait behun. Quoniam com placuiſti in eis. & ܘܦܨܝܬ ܐܢܘܢ. Vphazzit ænun. Et liberaſti eos. pſalmo. xxii.

ܗܝ. ܗ̇. Ihe. ſyllaba iſta cum Iud ſequente. He. cum puncto ſibi ſuper impoſito, eſt nota relatiui eius, ſuus, ipſius: tam in ſingulari, quam in plurali numero, & in fœminino tantum genere reperitur, vt in pſal. ſecũdo. ܬܚܘܡܝܗ ܕܐܪܥܐ. Gebreihe darago. Terminos ip ſius terræ. & ibidẽ. ܕܝܢܝܗ ܘܫܘܠܛܢܝܗ. Daio neihe vaſſitoneihe, Iudices ipſius, & ſultaniæ ſeu pote ſtates eius, ſcilicet terræ: in eodem pſalmo ſecundo, & ܥܠܝܗ. Agleihe. Super eam, ſcilicet terrã habitabũt. Cum vero. He. maſculini generis relatiuum eſt, nũquam cum Iud ĩuenitur, niſi forte in nomine, Iud ipſum radicale habenti, nec vnquam cum puncto in dorſo, in eo ge nere reperitur. ܗ. He. vt in eodem pſal. ii. Aduerſus

dominum

dominum,& aduerſus ܡܫܝܚܗ. Mſihhhe,Meſſiam, vel Chriſtum eius, & ibidem,tunc loquetur ad eos. ܒܪܘܓܙܗ: ܘܒܚܡܬܗ Brugzhe: vabhhemthe. In ira ſua.& in furore ſuo cõturbabit eos.Et hoc catho licum eſt,apud Syros,& Chaldæos.

ܗܘܢ. ܘܢ CTI Heun,nota relatiui pluralis numeri eorum: ipſorum, eis, eas, pſalmo.xliiii. ܒܝܘܡܝܗܘܢ. Biaumaihun.In diebus eorũ. & ܚܢܩܝܗܘܢ: ܘܢܫܕܐ ܡܢܢ ܢܝܪܗܘܢ. Hhnoquaihun vheſræ menan nirhun. Vincula eorum: & proiiciamus a nobis iugum ipſorum. Et pſalmo tertio. Quoniam tu percuſſiſti. ܠܟܠܗܘܢ ܒܥܠܕ ܒܒܝ ܥܠ ܦܟܝܗܘܢ Leculheun begeled bobai Gal phacaiun. Omnes illos inimicos meos,ſeu patronos odii mei,ſuper genas vel maxillas eorum.pſalmo.xxxiiii.

ܘܢ. ܘܢ Vn,ſine.ܗ.He.in fine additũ,eos,eas,ipſos &c.refert,vt in pſal.ii.Et ĩ furore ſuo. ܢܕܠܚ ܐܢܘܢ. Nadlahh ænun.ideſt. Conturbabit eos. Et in pſal. 120. vbi habemus. Cũ odiẽte pacẽ,& ego pacem locutus ſum. ܘܗܢܘܢ. Vhenun.Et ipſi contendentes fuerunt mecũ.

Finit quoque ſecundam, & interdũ tertiam verbi perſonam pluralis numeri, vt in pſalmo.ii. Oſculantium more amplexamini filium, vt non iraſcatur ܘܬܐܒܕܘܢ. Vetæbdun. Et pereatis de via eius. Et in pſalmo.vi. ܘܢܐܒܕܘܢ. Vnibdun. Et diſpereant. Et in pſalmo.iiii. Filii hominis quo ad vſque honorem meum obumbratis. ܐܢܬܘܢ : ܘܪܚܡܝܬܘܢ. Antun, verohhmitun. ideſt. Vos, & diligitis, & non ܠܐ ܬܚܛܘܢ. Thehhtun. Peccabitis. & pſal.xxv. Vniuerſi qui ſperant in te, non ܠܐ ܢܒܗܬܘܢ. Nebahetun. Erubeſcent, erubeſcant impii in vanitatibus eorum.

ܕܟܘܢ. ܠܟܘܢ. Cun, ſyllaba in fine addita refert, veſter veſtra, veſtrũ. pſal.xxiiii. ܐܪܝܡܘ ܬܪܥܐ ܪܫܝܟܘܢ. Arimu Targæ riſaicun, ideſt. Attollite portas principes veſtras, & eleuabunt portæ quæ ab æterno. Et in pſal.iiii. ܐܡܪܘ ܒܠܒܝܟܘܢ ܘܥܠ ܡܫܟܒܝܟܘܢ ܪܢܘ. Aemaru blebaicun vegal maſecbaicun rnau. hoc eſt. Dicite in cordibus veſtris: & ſuper cubilia veſtra me ditemini, & in multis aliis pſalmis.

ܗܝ. ܘܗܝ. ܘܗܘܗܝ. Vhi, Iuhi, in fine nominũ & verborum

uerborum relatiuum est nobis insinuans, eis, ei, eum, sui us, sui, suum, uel suos, ut in psalmo primo ܛܘܒܘܗܝ. Tubauhi. Beatitudo, ei uel illi uiro, qui ĩ uia ĩpiorũ nõ. ambulauit. & ibidẽ ܕܦܐܪܘܗܝ. Dphirauhi. Quod fructus suos dabit ĩ tẽpore suo. Sequitur ܘܛܪܦܘܗܝ. Vatarphauhi. Et folia eius nõ defluent. & in psal. iiii. Dominus exaudiet. ܟܕ ܐܩܪܝܘܗܝ. Cad æqriuhi. cũ inuocauero eũ. psal. ix. Exaltator meus ܬܪܥܘܗܝ. Targauhi. Portis ipsius mortis.

ܝܢ. ܝܢ. In, Multorum nominum pluralis numerus in hanc syllabam desinit, necnon & tertia persona pluralis numeri, aliquorum verborũ, vt in psalmo duodecimo. ܡܡܠܠܝܢ. Memallin. Loquuntur, & ibidem ܐܢܝܢ. Aenin, Sunt: psalmo. xl. liiii. & multis aliis.

ܬܘܢ. ܢ. Ton, syllaba ista on, in fine posita etiam cum aliis consonantibus obtinet uices pronominis nos, ut ĩ psalmo. xliiii. Tu ipse. ܦܪܩܬܢ Phraqton: Redemisti nos: & in eodem psal. ܒܚܝܠܢ Bhhailon: In exercitu nostro. Sequitur ibi. Sed auertisti nos, seu conuertes nos. ܠܒܣܬܪܢ Lbestron, Ad habitaculum

culum nostrum, & in eodem psalmo, multoties talis syllaba reperitur, & in aliis quoque plurimis psalmis.

ܬܐ. ܬܐ. To, in hanc syllabam quamplurima nomina fœminini generis, tam substantiua, quam adiectiua desinunt, & eadem syllaba in numero plurali, in pluribus etiam seruatur, ut in psalmo .cvii. ܠܡܘܠܚܬܐ. Lmolahhtho. Ad deuastationem, seu desolationem, & in psalmo .xliiii ܒܝܘܡܬܐ ܩܕܡܝܐ. Biaumotho quadhmoię. In diebus primis, seu antiquis. In quo psalmo quamplures dictiones sunt, & in oĩbus ferè psalmis aliquę reperiuntur, in hanc syllabam desinentes.

ܢܝ. ܢܝ. Ni, & Iod, cum reliquis literis, nota pronominis primæ personæ est, mei, mihi, me, in utroque genere, ut psalmo tertio ܐܠܨܝ ܥܠܝ ܠܢܦܫܝ ܘܥܢܢܝ. Aluzzai Glai lnaphsi uagnuni. Infestatores mei, contra me, animæ meæ: & respondit mihi, & i psal. xxii. Deus meus: deus meus, quare. ܫܒܩܬܢܝ. Sbaqtoni, Dereliquisti me. & ibidem. Non coronabis uel expectabis ܠܝ Li, Me, & in psalmo. xxv. & remitte ܠܝ Mihi, omnia peccata mea.

Och,

ܕܝܠܟ Och: tuus tua tuum tibi te. psalmo .xxv.
ܠܘܬܟ Luatoch. Ad te. & cum reliquis uocalibus, ut in psalmo. xxvii. ܐܦܝܟ Aphaich. Facies tuas. & cum Vau, primæ personæ pluralis numeri inditiũ est. ut. ܢܒܪܘܟ Nebruch. Incuruemur siue genuflectamus psal. xcv. Et cum Esaia: primam personam singularis numeri. ܐܒܪܟ Aebarech. Benedicam. psalmo. 34.
ܘ. Finis tertiæ personæ singularis numeri: & imperatiui modi. ut ܣܒܪܘ Sabaru. Sperauerũt. psalmo xxii. & in psalmo secundo. ܢܫܩܘ ܒܪܐ Nasequ bro. Osculamini filium. Potuissent aliæ quidem syllabæ in medium adduci, quas tamen in præsentia prætermittẽdas censuimus, illas in tempus aliud ad explicandum reseruantes, cum (Deo propitio) de nomine & verbo, ac cæteris oratiõis partibus, iusto volumine tractabimus. Illa iterim omnia quæ à nobis in superioribus adducta sunt, ad introductionem, legendiq; modum, ac literarum multigenarum mutuam conformationem, sufficere arbitrantes. Et quamquam mens fuerit, dum hæc primum dictare cepissem, nõ vltra certum mihi propositum ambitum, angustãq; periodum progredi, sed intra paruæ nauiculę prorã, puppimq; memet continere, remq; hãc oẽm, introductionem scilicet præsentẽ, quam breuissime, & decẽ (vt vulgo fert) verbis, si cõmode fieri potuisset, expedire. Nihilominus, dũ calcographus

graphus me dictāte literarum formas colligit, & in dictionum structuram collocare præparat, prolataq; multiugæ linguæ, ex ore meo verba, non tam cito auribus percipit, quam subito digitis in diuersas formularũ thecas, typorũq; capsulas impositis, ac illis fideliter assumptis, in suum cōfestim ordinem redigit. Interea dum his ambo intēti sumus, literarum amatores vndiq; superueniunt. Tum Ferrariæ in Canonica Diui Præcursoris Ioannis Baptistæ, vbi primum dictare aggressus sum, religiosi diuersorum (vt dicitur) ordinum, quamplures. Docti aliquot Ferrarienses, Germani, Galli, Hispani, Italiq; Scholastici ꝑmulti, & (vt Nicolaum Franciscum literatum Germanũ καὶ πολύτροπον ἄνδρα. Praeteream) doctus ille Gerardus de Anuersa (vt præsentis tēporis vocabulo vtar) Flamingus, qui pro sua humanitate, dum Romam proficiscitur, & reuersus in patriam redit, semel atq; iterum me visitauit, & in officina calchotypa dictantem vidit, & audiuit, nouumq; in imprimēdo modũ admiratus est. Cum in præsentia quoq; Ticini intra Cœli Aurei septa, vbi incohatum Ferrariæ opus prosequimur, vndiq; φιλογράμματοι, Iuuenes, Senesq;, ad nos cōfluunt, vident, audiunt, rem nouam mirantur. Nec vnquã diem præterit doctissimus ille venerandæ Senectutis vir, Cæsarei, Pontificijq; Iuris, merito iam dudum corona insignitus, Hieronymus Perbonus, Illustris Incisæ Marchio, atq; Ouiliarum Dominus, quin in iam dictã se conferat officinã, me dictantem audiat, Ioannis Mariæ Simonetæ Calchographi industriam admiretur, & laudet. Multa quoq; alia rei familiaris, & amicorum negocia superueniunt, quæ mentem in diuersa trahũt, & nauiculam longius,
quam

quam propositum fuerat traijcere, & diuersa peragrari maria compellunt. Et quam nec dum in Eridani aut Ticini fluminum, tacite labentibus vndis, regere didicimus, Euxini cogimur, quin potius Indici etiam, totiusq; Athlantici maris credere fragoribus. Proinde si quid inter dictandũ, imprimẽdumq;, dum nimium per diuersa vagamur, nauiculamq; extensis velis, leuato artemone, ventorum ingruẽtibus, vndiq; flatibus, cõmitimus, forte fortuna, minus ornate, atq; ad rem minime pertinens, dictum excidit, quod castissimas, & doctas legentis aures offendat. Rogatum (quisquis ille fuerit) esse volumus, vt antequam per nos dictata cõdemnet, spernat, protinus ve repellat, velit ea prius legere, ac mentem scribentis, non verba tantũ perpendere. Intraq; animi sui secreta benigne latibula reuoluere, atq; considerare, certoq; certius, opus hoc, qualecunq; est nostrum scire, ex temporaneum esse, non diu dictatũ, nullãq; esse rem, quæ eadem possit festinata simul esse, atq; examinata. Neq; quicquã, quod & nota careat, & ex tẽpore in lucem prodierit, reperiri posse. Nostra propterea beneuolo ac miti castiget errata animo, & vt nos atq; alios meliora doceat, obsecratum esse volumus. Nunquam enim hactenus induci potuimus, vt in animo firmaremus, tam varium mente conceptum opus, ne dum perficere, sed nec etiã aggredi posse videremur. Iccirco in nonum (vt præceptum est) non illud præssimus annum, vt ad ipsum tanquam ad extraneum postmodum accederemus, & lituris, spõgiaq; in illo multis vteremur modis. Aut saltem amicis lynceos oculos habentibus, & in aliena, potius quam in sua, acutũ cernentibus, prius recognoscendum traderemus. Nescio

N enim

enim quo fato, qua ve nostra id acciderit sorte, vt in amicos incideremus, qui cognita animi nostri, in re literaria iuuanda intentione, assiduis tum suasionibus, cum larga ope per multum ad hoc faciendũ opitulati sunt, & affectanti calcaria addere non destitere. Quibus tanquam compellentibus stimulis conciti, atq; impulsi, rem agressi sumus, & ad Gaditanas has (vt sic dicam) Herculis vsq; columnas peruenimus. Quod si non est datum vltra, non defuit saltem animus, vt rempublicam christianam, & literatam iuuentutem, pro viribus iuuaremus. Legite igit̃ charissimi nostra isthæc qualiacunq; sint, nec vos labor deterreat, nec inanis superstitiosaq; proferendi cura fatiget, modo dum, quæ legitis aut scribitis, vtcunq; intelligatis. Vsus certe, qui in cunctis dominatur artibus, & omnium (vt inquit Cicero) magistrorum præcepta superat, cætera vos docebit. Nõ secus atq; eos, qui in Hebraicis versant̃, experimẽto didicimus. Neq; enim omnes Hebræorum libros, cum punctorum apicibus, seu vocalium notis scriptos inueniunt, legunt tñ, & suis quasq; syllabas vocalibus ornant. Ita fiet & in Chaldaicis, vt & Chaldaica quoq; sine vocalium additamẽto, Odom, scilicet Abrohom, Ishhaq, Vria, atq; Esaia, longe remotis, ac penitus absentibus, & aĩam (si dicere fas est) vocemq; literis minime præstantibus, legere, ac suo ordine quæq; proferre queatis. Cæterum vt quod principio pollicitisumus, tandem prosequamur præter ea etiam quæ de Armeniorum literis iam dicta sunt ad cæteras literas explicandas descendamus. Prius tamen cãdidum lectorem admonitũ esse cupimus Armenios, Latinorum, Græcorũq; more, à sinistro in dextrum latus scribere.

¶ De Armeniorũ

De Armeniorũ literis, & introductiõe. Cap. XIII.

Armeniam, Asiæ Prouinciam, inter Taurum & Caucasum Montes sitam esse, ne dũ omnibus qui in literaria Ethnicorum versantur Palestra, verum etiam his qui sacræ noui & veteris instrumenti scripturę volumina legunt, notum esse credimus. Quippe (vt Ptolomeum, Solinum, Dionysium, Stephanum, Virgilium, Lucanum, & multos alios autores prætermittamus) in libro Geneseos, cap. 8. scriptum habemus. Requieuitq; Arca mense septimo, vigesima septima die mensis super Montes Armeniæ, & in quarto Regum. 19. Et reuersus est Senacherib, Rex Assyriorum, & mansit in Niniue, cumq; adoraret in templo Nesrach, deum suum Adramelech, & Sarasar filij eius percusserunt eum gladio, fugeruntq; in terrã Armeniorum, & regnauit Assaradon, filius eius pro eo. Hãc terram Hebraica litera ארץ: אררט ærez ararat, idest terram ararat appellat. Et nos quoq; in libro Esaiæ prophetæ, cap. 37. Terram ararat habemus, & quod in dicto capitulo octauo Geneseos Hebraica litera hẽt על. הרי אררט Gal hare ararat, super montes ararat. ibi Arabicus textus sic habet علي جبال فردا Alai gbal pharda. super montes pharda. In ea Tigris fluuius est, & Araxes, de quo Lucanus libro sexto. Armeniũq; bibit Romanus Araxem. Diuiditur autem Regio hæc in maiorem & minorem Armeniam, vt idem Poeta Lucanus innuit dicens. Nec tu populos vtraq; vagantes Armenia Ἀρμενία χώρα πλήσιον τῶν περσῶν, Armenia (inquit Stephanus) Regio est proxima Persis. Obediunt enim parẽtq; Armeni in temporalibus Persarum Regi, qui vulgo dicit', el Sophi. In spiritualibus

vero illis pręest Simas Patriarcha, qui Pręsbytero Ioanni Indorum Pontifici, obedientiam præstat. Sunt autem Armeni Christiani sancti Thomę, de la cintura, vulgo appellati, & iuxta Romanæ Ecclesiæ ritum se degere asserunt. Troisam magnam Armeniæ Ciuitatem, proximis annis Othomanus Turcarũ Imperator, vi cœpit, captamq; ferro & igne consumptam destruxit, & Christianos omnes vtriusq; sexus ab annis quadraginta supra, tanquam pecora immaniter trucidauit, & ab ide citra captiuos vniuersos duxit, partemq; eorum sub hasta vendidit: partem vero captiuã adhuc pollicita redemptiõis mercede ligatã retinet. Testatur hoc nobilis Troisæ Ciuis Ioannes, & qui cum illo in Italiam pro captiuis redimendis, paulo ante aduecti ad summi Põtificis Pauli se pedes humiliter prostrauerũt, & stipem per Ecclesias, & Vrbium Plateas suppliciter exposcunt. Illorum triginta & nouem esse elemẽta literarũq; figuras, in superioribus cũ de vocalibus loqueremur asseruimus, & quoties de consonantibus armenicis verba facere contigit, ad armenicam introductionem lectorẽ remisimus. Proinde necessariũ fore visum fuit, vt rursus ab alphabeti ordine inciperemus. Sunt igitur armeniorum literæ, & eorum nomina infrascripta.

Ա	ա	բ	գ	դ	ե	զ
A	a	b p	g c	d t	e ie	z
Ayp	ayp	byen. pyen.	giem. chiem.	da. ta	iech	za
է	ը	թ	ժ	ի	լ	խ
æ e	ie	th	gzx	i	l	hh
æ e	iet	tho	ge ze xe	ini	luen	hhe

ծ		կ		հ
dh,tz,zz		c,g,k,q		h
dha,tza,zza		chien,gien,kien.quien		ho
ձ	ղ	ճ		մ
ss.ts.x	gl.l	i,g,h		m
ssa,tsa,xa	glal.gal	ie,gie,hie		miem
յ	Յ	ն	շ շ	ո
i	i	n	s,sc	o
i	i	nu	sa,scha	vua
չ	պ	պ	ջ	ռ
s,z	p.b	p.b	sc,ch,q,z	rh,rr
secha,zia	pe,be	pe,be	sche,zche	rha,rra
ս ս	վ		տ	ր
s s	u		t.d	r
se	viech,vieu,vieph		tuen,duen	re
ց	ւ	փ	ք	և
zt,zz	y	p.ps	ch	eu
zzo	yun.phyun	piur.psiur	che	ieu
	ֆ		օ	
	ph		o	
	phe		aypyun	

¶ De diuisione literarũ Armenicarũ. Cap. XIIII.

Diuiduntur autem triginta nouem Armeniorũ literæ, in vocales & consonantes. Et uocales quidem

quidem ſunt quatuordecim, de quibus ſupra locuti ſumus, videlicet. ա.է.ե.ը.ի.ւ.ς.X.յ.ռ.վ.ւ.և.օ. Cum quibus autem aliarum linguarum literis conueniant, ibidem ſatis dictum arbitramur, quandoquidem cum Samaritanis & Hebraicis, aliarumque gentium vocalibus illas contulerimus.

Conſonantes vero ſunt vigintiquinque, videlicet. բ.գ.դ.զ.թ.ժ.լ.ծ.կ.ձ.ղ.ճ.մ.յ.ն.շ.չ.պ.ջ.ռ.ս.վ.տ.ր.ց.փ.ք.ֆ.

Vocalium rurſus aliæ ſunt ſimplices, vt.ա.ե.ի.ւ. ς.ȝ.ռ.ւ.օ. Aliæ poſſunt ea ratiōe dici duplices, quia videtur pro ſyllaba fere ſemper accipi, ſcilicet.է. quæ aliquando pro.e.& nonnunquã pro ſyllaba.ie.deſeruit.ը.quæ etiam pro ſyllaba.ie.ſemper accipitur.X. pariter pro.g.& ypſilon iota, & pro.hi.nobis ſuccurrit.վ.quoque pro.u.vocali,&.u.cõſonante accipitur. և.tandem licet diphthõgus ſit epſylon ypſilon,& elementum ipſum, ſimul copulatum eſſe videatur: pro libito tamen ſeparari poteſt,&.e.atq;.u.ſeparatim poſita noſtris ſeruitijs reddere, vt in exemplis adductis conſtat.

De diphthongis

De diphthongis armenicis.

❡Ex vocalibus fiũt diphthõgi sex,videlicet. այ. աւ. իւ.ու.եւ.ոյ.æ.ẽt.ai.diuisa diphthõgo profertur. & .if. u.per inde atque omicron ypsilon apud Græcos .ef. vt epsylon ypsylon in Græcorum diphthõgis .oi. vt omicron iota,& separatim,& pro diphthõgo a Græcis proferri solet. Quædam præterea sunt vocales in diphthongorũ constitutione præpositiuæ. Quædam quæ postponuntur , & idcirco seruiles dici possunt. Et præpositiuæ quidẽ sunt.ա.ե.ի.ո. Postpositiuæ vero atque famulantes sunt. յ.&.ւ. Est &.վ.radicalis & seruilis,& quando radicalis est pro.u.vocali, seu etiã consonante accipitur. Cum vero ministerio fungitur seruili, tunc post.ո.posita.o.paruũ conuertit in.o.magnum,vt supra ostensum fuit.

❡De diuisione consonantium.

❡Consonantium quædam sunt simplices: quædam vero duplices,& quædã aspiratæ. Et simplices quidẽ sunt. ղ.թ.ժ.խ.մ.Ն.շ.Տ.Ք.ռ.ս.տ.ր.ց.փ.ք.ւ. Ex his aspiratæ sũt. թ.th. Ք.ch.ռ.rh.փ.ph.ք.ch.փ.ph.

Duplices

Duplices vero ſunt. բ. գ. դ. ծ. կ. ճ. ղ. պ. փ. Quomodo ſupraſcriptæ Armeniorum literæ, cum Hebraicis conferantur, ex infraſcripto alphabeto facillime com præhendi poterit. In antiquiſſimo libro Armenicis literis ſcripto, in quo Porphirii Prædicabilia, & parua Ariſtotelis Logicalia, literis & lingua Armenica ſcripta continentur reperto, in quo ita habetur.

Աղլեփ, բեթ, գամել, դաղեթ, հէ, վաւ, զէ, խեթ,
aleph. beth. Gamel. Dagleth. hæ. Vau. ze. hhet
տեթ, յովտ, քափ, ղամեդ, մեմ, նուն, սամքաթ
teth. iot. chap. glamed. mem. niun. ſamchath.
եց, փէ, ծադէ, կոփ, րեշ, շին, թայ.
iez. phæ. zzadæ. quoph. res. ſin. thai.

բառք, եբրայեցւոց.
verba hebraica.

¶ Quo vero modo cum latinis, & aliis diuerſi generis literis conueniant, & ſi ex ſuperius adductis notũ eſſe potuerit, placuit tamen adhuc nomina quædam ex ſacris libris excerpta per ordinem alphabeti in hoc loco adducere: quo facilius legentes earũdẽ literarũ cõformationẽ percipere queãt, à primo parẽte incipiẽtes.

Adam

¶ Adam. Ադամ, Interpretatū nomen երկիր. ercir. terra, aut երկիր կոյս. ergir cois, terra virgo. vel երկիր մարմնացեալ. erkir marmnazzeal. terra icarnata. aut երկիր կարմիր. erqir carmir. terra rubens vel rubea, կամ որ յ երկրէ ամենայնքո.. cuam or i ercræ amenaincho. aut qui ex terra tota tua. De quo Paulus. i. ad Corinthios. xv. ait. որպէս ադամաւն ամենեքեան մեռանին. նոյնպէս և ի քս ամենեքեան կենդանասցին. Orpes adamaun amenechean meranin noinpæs eu i christos amenechean cendanasztin.

Sicut in adā oēs moriunť, ita & in xp̄o oēs viuificabuntur. Scribiť aūt nomē istud ab Hebræis & Chaldęis tribus tātū literis Aleph, Daleth, & Mim, quę quadragesimā & qntā numerationē releuāt, tametsi nōnulli Hebręorum ad Mim finalē oculos intendētes numerationē augere contendant, eorū opinionē sequuti, q quinq; finales Hebręorū literas, supra quadringentesimū, p Thau finalē alphabeti literā insinuatū, extēdūt numerū. Caph finale ad qngētesimū, Mim pariter finale, ad sex cētesimū, & successiue reliquas finales literas pducūt. Proinde nois Adā cōputationē ad sex cētesimā qntā assurgere numerationē faciūt. Nōnulli vero ad mysticos animū vertētes sensus Adā nomen, literis Græcis scriptū Αδαμ, quadraginta & sex numeratiōes innuere asseuerāt, quadraginta & sex annos ædificatiōis Hierosolymi-

tani tẽpli repręsentare, quod si etiã ab Armenicis eiusmodi numerationes quispiã summere cõtẽderit, dissonas profecto à superioribus cõperiet. Quãdoquidẽ numerus Armenicarum literarum huiusce nominis Adam ducentesimum & sextum non pręter grediatur numerum. Verũ ista curiosis relinquẽtes ad alia nõia per hãc literã reuertamur.

Աբել. Աբիուդ. Աբիսաք. Ասափ. Ադովնայ.
Abel. Abiud. Abisach. Asaph. Adωnai.
Անանիա. Ազարիա. Արիէլ. Ադոնիաս. Արամ.
Anania. Azaria. Ariel. Adonias. Aram.
Ամոս. Ամինադաբ. Ագար. Ագգագ. Աքազ.
Amos. Aminadab. Agar. Aggag. Achaz.

De quo Esaias cap. lxxi. loquitur dicens. Եւ յաւել տեար խաւսել ընդ աքազու եւ ասէ խնդրեայ դու քեզ նշան ի տէէ այ քումմէ ի խորութէ կամ ի բարձրութէ. եւ ասէ Աքազ ոչ խնդրեցից եւ ոչ փորձեցից զտր. eu iauel thear hhausel iend achazu eu asæ hhendreai du chez nsan i tearnæ astuchzzai chummæ i hhoruthene cam i bartzruthene eu asæ achaz oz hhndrezzizt eu oz phorxezzizt ztear, hoc est. Et adiecit dominus loqui ad Achaz dicens, pete tu tibi signum à domino deo tuo in inferioribus aut in altissimis, & dixit Achaz, nõ petã & nõ tẽtabo dñm.

Et paulopost

Et paulopost. Եւ Ահա կոյս յղասցի և ծնցի որդի. և կոչեսցեն զանուն նորա էմմանուէլ. Aha cois iglaszzi eu tzanzti ordi. eu cozesztten zanun nora emmanuæl. Ecce virgo cōcipiet & pariet filiū, & vocabitur nomē eius emmanuel. Եւ Աբրահամ. Abrahā.

De quo apud Lucam sexto decimo capite habemus verba diuitis in inferni cruciatibus constituti Lazarū mendicum in sinu Abrahæ intuentis opemque enixe efflagitantis atque dicentis. Հայր Աբրահամ ողորմեաց ինձ. և առաքեայ զՂազարոս զի թացցէ զծէրն մատին իւրոյ ի ջուր և զովացուսցէ զլեզու իմ. զի ափափակիմ ի տապոյ աստի. Hair Abraham oglormeazt intz. eu aracheai zglazaros zi thaztzzę ztzærn matin ifroi ischur eu zwaztuszzę zlezu im zi aphaphakim itapoi asti. Pater Abrahā miserere mei, & mitte Lazarum qui intingat manus extremum suæ in aquā & refrigeret linguam meam, quia crucior in flamma ista.

Cęterū litera ista. ա. ayp. ī pricipio alicuius dictiōis addita, particula ē apud Armenios, nō secus atq; apud latinos & gręcos priuatiua, vt mēs amēs, νοῦσ ἄνουσ, & ὡσὶ ἄσι τὸ πλεῖστον. Post. ա. ayp. ponitur. Ն. nu. in dictionibus præsertim a vocali incipientibus. vt անուն. anun. nomē անանուն.

ananun, ſine nomine, aut innominabile որոշելի. oroſceli. finitum vel determinatum. & անորոշելի. anoroſceli. indeterminatum vel infinitum. apud Porphirium in prædicabilibus, & գիրք, girch, liber vel litera, անգիրք, angirch, ſine libris vel illiteratus; անջատականք, anſchatacanch, ſeparabiles, անանջատականք, ananſcatacanch, inſeparabiles. Hoc tamen in loco animaduertendum eſt, quod litera. Ն. nu. præpoſita ſeu interpoſita in principio duarum dictionum ſupraſcriptarum, pluralis numeri nota eſt, & claudere dictiones debebat & dicere ագիրքն, agirchn, & աանջատականքն, aanſchatacanchn, vt pluralem numerum inſinuaret. In his tamen dictionibus facta fuit. Ն. nu. literæ metatheſis, vt fieri ſæpe ſolet, Արտիդես, Artides, enim pro Ատրիդես, Atrides iuenitur. Quum etiã. ք. che. vltima dictionũ prædictarũ litera, ex ſui natura in fine collocata: pluralitatis quoque indicatiua ſit, vt cum ad illius explicationem ventum fuerit fortaſſe videbimus. Euitandi præterea hiatus & euphoniæ gratia interponitur, vt apud Ariſtotelem, & prædictũ Porphirium,

Porphirium, cernere licet in verbo ողջէ, olze, currit: & անողջէ, anolze, aut ոչ նողջէ, oz nolze, non currit. Quandoquidem si dixerimus aolze, hiatum nõ euitabimus, aut si oz olze, barbarum nescio quid & ad proferendum difficile, nec auribus gratum proferemus. Proinde omnibus modis. Նու. nu. addendum prædictis, & id genus dictionibus videtur, & de hac litera satis dictũ sit.

Բաբելոն. babelon, quod nos babilõ. psal. cxxxvi. Super flumina babilonis. dicunt Armeni. Արգետս բաբելացւոց. Argets babelaztozt. բանէրեգէս, banerægæs. apud Marcum cap. iii. Nos boanerges, idest filium tonitrui dicimus. բարթողիմէոս. barthoglimæos. Lucæ. vi. vel etiam բարդօլօմէոս. bardolomæos, quo in loco notandum est literam. բ. b. apud Armenios accipi pro. պ. p. & vice versa, vt quem nos Fabianum dicimus illi փապիանոս. phapianos. & nomina Albini Episcopi. Ալպինի. Alpini. & virginis Potẽtianæ. բօդենցիանէ. Bodenztianæ. Et in multis in quibus nos. u. ponimus illi. բ. b. scribunt, vt in noíe Siluestri Pontificis, quod ab illis ita scribitur. սելբեստրոս. selbestros. & in aliis similibus multis:

vbi

vbi nos.b.ponimus illi . վ . viech, vt in nomine Blasii, quod ab illis վլասայ, vlasai. Inuenitur etiam aliquam do. տ. t. pro, բ. b. vsurpatum, vt in nomine mensis, quem nos Februarium dicimus illi փետրուար, phetruar, scribunt, & in aliis similiter multis.

Գադ. գոմոր. գորդիանոս, գէորգէոս. գլարեա
gad. gomor. gordianos. gæorgæos. glatea.
գուինթինոս. գրիգորիոս. գողգոթա. գաբրիել.
guinthinos. grigorios. goglgota. gabriel.

Ex superius descriptis nominibus candide lector agnosce huiusce literæ variam apud nos transitionem, nam aliquando pro. g. aliquando vero loco. c. à nobis accipitur, vt in dictione glarea, quam nos claram dicimus, accipitur etiam & pro. q. vt in superius posita dictione, guinthinos, vbi. g. prima dictionis litera à nobis per. q. scribit, & quintinum dicimus, գեննեսարեթ. gennesareth, de quo Lucæ. v Et ipse stabat secus, ակին գեննեսարեթայ. Acim gennesarethai. Stagnum gennesareth: գեդեոն : gedeon: de quo Paulus Apostolus ad Hebræos cap. xi. & si recte meminimus, etiam in superioribus mentionem fecimus, dum ait Apostolus. Et adhuc quid etiam dicam, quandoquidem non est sufficiens tempus narranti.

ranti, վ̃ն գեդեոնի, բարակայ ։ սամփսոնի, յեփ-
թայեա դաւթի, և սամուելի, և այլոց մարգարէ-
ից. Van gedeoni baracai ſamphſoni iephthaiea, dau-
thi, eu ſamueli: eu ailozt margaræiztn, De gedeone ba-
rac ſampſon iephthe Dauid & Samuel, & aliis pro-
phetis. Accipitur autem & hæc litera. գ. g. pro. ք. ch.
& vna pro altera ponitur: vt pſal. cxviii. թաքուցա-
նէր: thachuztaner, abſcōdas, & թագուցի: thaguzzi,
abſcondi, in eodem pſalm. & թագուցաւ: taguzzau,
abſconderunt, pſal. cxl. & cxli. փափագեաց, & փա-
փաքեաց, phaphageazt, & phaphacheazt, concupiuit,
& deſiderauit, ſcribitur etiam. կ. c. & գ. g. alterum pro
altero, vt apud Porphiriū արծըըռունկն, & արծըը-
ռունգն գոլ, artzieruncn, & artzierungn gol, ideſt
aquilinum eſſe, ſæpe etiam vbi nos. գ. g. Armeni. կ. c.
ponunt, vt կապպաթայ. cappathai: quod nos Ioan
nis. xix. Gabbata ſcribimus, cum dicit. Sedit pro tribunali
in loco qui dicitur lithoſtratos, & hebraice gabbata, & in
hoc loco patet quod ſupra dictum eſt. պ. p. pro. բ. b.
& vice verſa alterum pro altero accipi. գալիլեա,
galilea,

galilea, a qua գալիլեացիք. galileaztich, ideſt galilei, Act.i. & apud Ioannem cap.xxi. Poſt hæc iterũ manifeſtauit ſe Ieſus diſcipulis ſuis ad mare տիբերեայ: tibereai, tiberiadis, & manifeſtauit ſic. Erãt ſimul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur didimus: և Նաթանայէլ որ ի կանա գալիլեացոց, eu nathanaiel or i cana galilæaztozt. & Natanael qui a cana galileæ vel galileus. duplex equidem eſt galilea. vt ſcribunt Doctores in cap. 1. Thobiæ, ſuperior ſcilicet & inferior. Vna inquam iudæorum altera gentium, de qua loquitur Eſaias cap. 9. inquiens. Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon, & Neptalim, & nouiſſimo aggrauata eſt via maris trans Iordanem Galileæ gentium, vbi etiam Doctores aiũt. Galileę duę ſunt, vna gentium vicina Tyrijs in Tribu Neptalim, altera circa Tyberiadem, & Stagnum Genezareth, in Tribu Zabulon. Appellatam autem Galileã gentium aſſeuerant, ob id quod Salomon Hiram Regi Tyri, viginti Oppida in Galilea dederit. 3. Reg. 9. Et qa Hirã Gentilis erat, pars illa iccirco Galilea gentium vocata eſt.

¶ դան. դինա. դովթաիմ. դաթան. դագոն.
dan. dina. dωthaim. dathan. dagon.

դանիէլ. դովէկ. դեբովրա. դեոնեսիոս.
daniel. dωech. debωra. deoneſios.

Litera

Litera de qua in præsentia loquimur.դ.d.scilicet pro t.&.th.accipitur,& vna loco alterius ponitur,vt quod nos Ioan.xxi.Zebedei dicimus,isti զեբեդեայ Zebethai.կլեմենդոս Clemendos pro Clemēte, & supra in nomine Bartholomei,in quo etiam.դ.d.scribunt dicētes բարդողիմէոս Bardolimeos.proferunt etiā բենետիքտոս Benetichtos pro Benedicto,& անդոնինոս Andoninos pro Antonino. & անդոնիոս Andonios pro Antonio: & multa alia simili modo scribunt pariter & proferunt.patet etiā Ioannis primo, vbi nos dicimus.Erat autē Philippus a Bethsaida Ciuitate Andreæ & Petri,pro Bethsaida բեդսայիդա Bedsaida scribunt,& Matthæi.xxi.Cū appropinquassent Hierosolymis venerunt Bethphage,ibi scribitur. եկին ի բեդբագէ.ecin i bedbagæ. quo in nomine animaduertendum est non solum.դ.d.pro.th. verum etiā.բ.b.pro.ph.accipi.դիափսաղմա diaphsaglma, idem quod միշտ mist,hoc est semper,vel in æternū. Semper enim fere dictionē סלה sela,in Dauidicis psalmis repertam.Interpretes nostri in æternū.vel semper interpretantur,

tantur, p qua Græci Διάψαλμα. Diapsalma, quā τοῦ μέλους ἐναλλαγὴν, tu melius enallagin, cantus scilicet immutationem vocant. Mutare quippe psallentes ibidem tonum concentus sui cōsueuerunt, neq; enim ibi finis est psalmi, sed aut sensus, aut psonę loquētis, aut de qua & ad quā psalmistę vatis intentio flectitur immutat. Proinde quandam enunciandi psalmi clamorosam accelerationem, dicendi, enunciādiq; proportionatam continuationē significat. Vuandali quintam alphabeti sui literam. ך. Deddz. appellatam habent quæ à nobis pro. d. accipienda est.

Ենովս. Եսրովմ. Եզեկիել. Եդովմ. Եփրեմ.
Enωs. Esrωm. Ezeciel. Edom. Ephrem.

Եղիսաբեթ. Eglisabeth. De qua Lucæ primo habemus, Եւ Եղիսաբեթի Լցան ժամանակք ծննդեան իւրոյ Եւ ծնաւ որդի. eu Eglisabethi Iztan zamanacch tznaneloi eu tznau ordi. hoc est, & Elisabeth impletū est tempus pariendi & peperit filiū. Եփրաթա Ephratha, psalm. cxxxi. Ահա լուաք զնմանէ յ Եփրաթա Aha luach znmane i ephratha. idest. Ecce audiuimus eum in ephratha. Երեմիաս Eremias, quem nos Hieremiam, Hebræos imitati, dicimus, qui nomen ipsum suis literis ita scribunt ירמיה Irmiah. Accipitur enim hæc litera, seruireque solet, ne dū pro simplici litera. e.

verum

verum etiam pro syllaba.ie.vt in proxime citato nomine Hieremiæ patet, & etiam in.2.Reg.5.vbi habemus. Et abijt Rex & omnes viri qui erant cum eo in Hierusalem. Առ Եբուսացիսն բնակեալ յերկրին. Ar Ebusazisn bnacal iercrin.ideſt,ad Iebuſeum habitantem in terra,ſiue habitatorem terræ.Appellant Vuandali vndecimam ſui alphabeti literam hanc X Ed.quæ pro e nobis ſuccurrit,ſed non pro ſolitario dũtaxat e.quin potius cum adnexo ſibi ſemper.c.& ſyllaba erit.ec.

Զզելփա.զաբուղոն.զեբ.զեբէէ.զաւրաբաբէլ.

Zelpha. Zabulon. Zeb.Zebææ. Zaurababel.

զաքարիայ.Zachariai. De quo inter cætera Lucæ.i. Եւ զաքարիայ հայր նորա. eu Zachariai hair nora. Et Zacharias pater eius impletus ſpiritu ſancto prophetauit &c.զեբեդեա Zebedea. De quo Marci.iii. Եւ յակովբու զեբեդեա. eu iacωbu zebedea.& Iacobum Zebedei.Et Lucæ.v.ac Matthæi.x. Et puſillus ille Zacheus,De quo Lucæ.xix.habemus.Et præcurrens aſcendit in arborem Sycomorum, vt videret eũ quia inde erat tranſiturus,& cum veniſſet ad locum ſuſpiciens Ieſus vidit illum & dixit զակքէ փութա

էջ զի այսօր յտան քում պարտէ ինէ ագանել և փութացեալ էջ և ընկալաւ զնա ուրախութի ի տուն իւր. Zacchæ phutha ech zi aisur itan chum partæ ins aganel, eu phuthazteal ech eu iencalau zna vrahhuthani i tun iur. Zacheæ festina descende, quia hodie in domo tua oportet me manere, & festinans descē-dit & accepit illum gaudens in domum suam. Accipitur autem hæc litera apud nos non solum pro.z. verum etiam pro.s. quippe quod nos dicimus Smaragdos, illi per.z. scribunt: զմարագթոս Zmaragthos, & in hoc quo que nomine notandus est stilus Armeniorum in vsu literarum aspiratarum tenuium & mediarum, quod & su-pra de.t.&.d. mutua vicissitudine in pluribus dictionibus ostēsum fuit, in hoc quoq; nomine.d.&.th. vicissitudo ma nifesta est, vt etiā in alijs persæpe cōsiderare necessariū erit. Litera pterea ista, de qua in psentia ponimus exēpla, loco etiā articuli obliquorꝝ casuū dictiōibus pscripta intelligit, & cum litera.ց.zt.&.zz.cōcurrit, vt in eius explicatio ne videbimus, & patet Ioan.viii. Աբրահամ հայր ձեր ցանկացաւ տեսանել զաւր իմ. Abrahā hair tser ztancazzau tesanel zaur im. Abrahā pater vester exultauit videre vel vt videret diē meū, ad զաւր zaur articulum additū considera, nā Աւր Aur, vel որ or,

in recto

in recto, diem significat, sine articuli accessu. Sequitur ibidem. Vidit & gauisus est. Dicunt ei Iudæi. Quinquaginta annos nondum habes և զԱբրահամ տեսեր, eu zAbraham teser, & Abraham vidisti. Vides & tu lector ad Abraham in casu obliquo additum articulum, literam scilicet istam, de qua nūc exempla ponimus, & licet emphasim, articulumq; significet, præponitur tamen sæpenumero verbo, dictioni ve præcedenti nomen ad quod adnectitur, obliquū licet nominis casum īsinuet, vt in citato iam. 8. Ioā. capite habemus. Amen amen dico vobis antequam զլինելն Աբրահամ եմ ես, zlineln Abraham em es, idest fieret Abraham sum ego, լինել. Linel. Quippe facere vel fieri aut esse significat, vt supra credimus iam exēpla posuisse. Cui. ն. nu. n. scilicet additum ad finem, infinitiuum verbū in nomen verbale conuertit, vt scilicet (si modo seruato latini sermonis candore dicere possumus) sic dicamus, ante existentiam Abrahę sum ego. Vt cunq; igitur additum sit elementum hoc, articuli vicem obtinet. Cæterum ait Propheta Dauid ī psalmo, cxix. զմեղս ատեցի և անարգեցի և զօրէնս քո սիրեցի: Zmegls atezti eu anargezti eu zωrens cho sirezti, Iniquitatem odio habui & abominatus sum: & legē tuā dilexi. Lex quippe

in nominatiuo

in nominatiuo աւրէնս vel աւրէնք aurens vel aurench dicitur, vt in prædicto psalmo. Concupiui salutare tuum domine. Եւ աւրէնք քո խաւսք իմ էին. eu aurench cho hhausch im ein. Et lex tua meditatio mea est. Nota etiam in hoc loco vicissitudinem .o. & աւ, au, vt supra etiam notatum fuit, nam siue օրէնս, siue աւրէնս scripseris, legem intelligis. Եթէ ոչ օրէնք քո, ethæ oz wrēch cho. Nisi quod lex tua meditatio mea est. psal. cxix. Etiam մեղս, megls, in recto, est iniquitas, & iniustitia, cum aditione literæ. զ .z. erit in obliquis. Si adiectiuũ præponatur substantiuo, tunc articulus adiectiuo dũtaxat præponitur, vt զարժանին եպիսկոպութե. zarxanin episcoputhene. Dignum episcopatu. Si vero sequatur proprium nomen, proprio etiã nomini addi solet, vt զնիկօլաոս ցուցեր զքո պաշտօնեայն, znicolaos ztuzzer zcho pastoneain. Nicolaum ostendisti tuũ famulũ. Et aliquãdo soli adiectiuo præponitur in principio orationis posito etiam proprio sequẽte nomine, alio ve adiectiuo cum pronomine affixo, vt Deus qui beatum Nicolaum Ponti-

ficem

ficem tuū. զերանելին նիկօլաոս քահանաապե-
տն քո. Zeranelin Nicolaos chahanaapetn cho.
Vel etiam sine affixo pronomine vt si Diui Ambro
sii orationem Armenice his verbis dixeris.

Ած որ ժողովրդեան քում յաւիտենական
Astuzt or zoglordean chum iauitenacan
Deus qui populo tuo æterne
փրկութեան զերանելին Ամբրոսիոս սպասաւոր
phercuthene zeranelin Ambrosios spasauor
salutis beatum Ambrosium ministrum
հատուցեր պարգեւեա աղաչեմք զի զոր
hatuzter pargeuea aglazemch zi zor
tribuisti, præsta quæsumus vt quem
վարդապետ կենաց ունեաք ի յերկրի.
vardapet cenazt vneach i iercri
doctorem vitæ habuimus in terris
բարեխօս ունել արժանասցուք ի յերկինս.
barehhos vnel arxanaszzuch i iercins.
intercessorē haberē mereamur in cœlis.

In præscripta depræcatione & aliis superius adductis si sapis o lector comprehendere poteris, quod de litera ista, articuli vices obtinente : iam diximus.

Էսաւ. Էմաթ. Էսայի. Էղիայ . Էլ. Էլի. աստ.
æſau. æmath. æſaii. ægliai. æl. æli. aſtutz.
իմ,im. Nota quod nomẽ. Էլ. æl. idẽ eſt quod aſtutz, ideſt Deus. Էլի. æli. vero idẽ eſt quod aſtutz, im, quod eſt Deus meus, Էփեմեա. æphemea. quā nos Euphemiam dicimus. Էգիտիոս. ægitios. nos Egidiū proferimus, quo i nomine tenuis pro media. տ. t. ſcilicet pro դ. d. (vt ſæpe alias) ponitur. Էմաւուս, æmauus. De quo apud Euangeliſtam Lucam, cap. 24. Et ecce duo ex illis ibant ipſo die in Caſtellum quod erat in ſpacio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalē. Անուն նորա Էմաւուս, Anun nora æmauus, nomen eius Emaus, Litera iſta vt plurimum, aut pro diphthōgo. æ. aut pro. e. producto, accipienda eſt. Proinde etiam apud Hebræos אֵל el, pro Deo, cū zere ‥ pūcto lōgo ſubſcribit. Iſtius vero elemēti pronunciatio media eſt inter. a. & . e. vt de puncto ſegol ∴ literæ ſubſtrato, q de grāmaticis Hebræorum tractāt pceptionibus, aſſeuerāt. Et licet ſegol oppoſiti tēporis nota ſit tēpori zere, breue nimirū tēpus lōgo aduerſum, huius tn̄ literæ enunciationis ſpiritus producitur, viſq; eius longa, ſiue (vt Hebræorum more loquar) גדולה gedola, magna ſcilicet eſt.
Ե. ie. litera iſta fere ſemper ſyllabæ vicem obtinet, & raro aut nunquam alias præcedit literas, quā. զ. z.

aut

aut.ն.n.aut.մ.m.aut.ս.s.vel.ղ.gl. & si ante .ե.e. aliã ve inueniatur vocalem,tunc pro simplici.i.quando conso nantis supplet locum inter vocales intelligi debet. Exẽpla passim obuia erunt legẽtibus Armenica,videtur enim sem per paratum esse elementum,vt pro scribẽtis arbitrio addi queat,nam զքեզ zchez. Te,significat. Cui sæpe etiã litera ista additur, & fit եզքեզ, iezchez, nec tamẽ significatũ mutat. Et ընդ, iend, per,cum,sub,cõtra,& aduersus, ըստ, iest, iuxta,secundũ, propter: syllabicæ adiectiones sunt, vltra id quod litera ipsa(vt dictũ est) seruilis sit:psalmo.cxix. ըստ ողորմութե քում կե= ցո զիս. iest oglormuthene chum cezto zis. Secũ dum misericordiam tuam viuifica me, Porphirius vbi tractat de specie ըստ որում ասի.նախ տեսակ ար= ժանի գովողութե. iest orum asi,nahh tesac arxani gorhozuthene. Secundũ quod dicitur. Prima species digna est imperio,seu commendatione.psalmo.cxlvi. ընդունի զհեզս տէր. ienduni zhezs tear. Sucipi ens mansuetos dominus. psalmo. cxliiii. Եւ կանգնե զա գլորեալն. eu cangne zamenezto gloieaio. Et erigit omnes elisos. psalmo. 135. vbi dicitur. Et eduxit

Q israel.

iſrael. ընդ մէջ նորա. iend meſch nora. per me-
diū eius. Et ընկղմեաց զփարաւոն և զզօրս իւր
ի ծով կարմիր. iencglmeazt zpharauon eu zzors
iur i tzou carmir. Excuſſit ſiue ſubmerſit Pharaonē
& virtutem, vel exercitum eius in mari rubro. pſalmo
cxl. ընդ մարդս որ գործեն զանաւրէնութիւն.
iend mards or gortzen zanaurenuthai. Cum homi-
nibus qui operantur iniquitatem. ըմբոշխնել iem
boshhnel. quod eſt ընդունել կամ մաշել. ien-
dunel cam maſcel. Contingere, ſuſcipere, accidere:
exterere, tabeſcere. pſal. cxix. ընբոն. Inbon. idē quod
նման. nman, hoc eſt idem vel ſimile, illum vel eum.
ընդ սոաւ. iend ſoau, ſub hac, apud Porphirium, &
ibidem ընդ միմեամբք. iend mimeambch. Subal-
terna, etiam ibi. որ ընդ ինքեամբեն. or iend in-
cheamben. ideſt. Quæ ſub ſe poſita ſunt. Et apud Euan-
geliſtam, vbi habemus, Maius his videbis. Armenica inter
pretatio habet. Թէ ըսեւս քան զայս տեսցես. thæ
ieſeus chan zais teſztes. quæ verba græcus interpres
μείζω τούτων ὄψει. Maiora his videbis. ըզսապ. iezſap.
Calorem,

Calorē. ըղձիւ. ieglxiu. Supplices. ըզպանծալոյն. iezpanzzaloin. Gloriosi. ըմպիցեք. iempiztech. Bibetis. զ ըբարեկամս. ziebarecams. Amicas, & beneuolas. մեռեալ ըն մարդ, մարդ ասել. merealien vel merealin mard, mard asel. Mortuum hominem, hominem dicere, apud Porphiriũ. Ex prædictis adductis paulo ante exemplis istius literæ. ը. ie. vsum, quãdo scilicet pro simplici litera .i. aut pro syllaba. ie. accipi debeat, quibusq; cum literis cõnecti queat, & quo nam modo dictionibus pponi, aut intra dictiões isulciri, vel etiã cũ adiectiões nihil releuãtes, sed ornatus dũtaxat gratia sæpenumero addant, vt repletiuæ particulæ apud Græcos, clarũ esse arbitror.

Թարա. Թամար. Թեկուէ. Թեման. Թարսիս.
Thara. Thamar. Thecuæ. Theman. Tharsis.

Թաբովր. Թովմաս. Թեկլա. Թեբայեցի.
Thabωr. Thωmas. Thecla. Thebaiezzi.

idest Thebanus, vt apud Porphirium. Պինդարոս Թեբայեցի. Pindaros thebaiezzi. Pindarus thebanus. Թեսբացի կամ Թեզբացի. Thesbazzi vel thezbazzi. Tesbiten. vt Malachiæ. iiii. Ecce ego mittã ad vos. զԵղիա Թեզբացի. Zeglia thezbazzi. Eliã thesbiten, antequã veniat dies domini magnus. Vides in hoc quoq; nomine literam .s. & .z. confundi, alteramq;

Q ii pro

pro altera vsurpari, quod & in superioribus dixisse credimus. Simili quoq; modo & aspirata presens litera vicissim ponitur pro tenui, vt cernere licet apud Ioannem cap. 10. Et alias oues habeo quæ nō sunt. յայսմ գաւթէ. Iaism gauthe. Ex hoc ouili. Et paulopost sequitur. Et fiet մի հաւտ եւ մի հովիւ. mi haut eu mi houiu. Vnū ouile, & vnus pastor. Ecce in vno ouilis nomine, ne dū aspirati. թ. th. elementi, & tenuis. տ. tun. t. scilicet vicissitudinem. Verum etiam. գ. g. & . հ. h. mutuam cōmutationem, quam apertissime dignoscimus. Id quod & in aliis nō paucis compræhendere licet. Թագաւորն թագաւորաց եւ տեառն տերանց. Thagauorn thagauorazt eu tearn teranzt. Rex regum, & dominus dominantium. Prima Thimo. vi. Թագաւորեսցէ տր̃ յ̃ւն. Thagauoreszt tear iauitean. Regnabit Rex in æternū. psalmo. cxlv. Թագաւորն խաղաղարար մեծագործեաց. Thagauorn hhaglaglarar mezzagorzzeazt. Rex pacificus magnificatus ē, cuius vultum desiderat vniuersa terra.

Ժողովուրդ որ շրջէր ի խաւարի ետես զլոյս մեծ. Zoglourd or sarquer i hhauari etes zlois metz.

metz. Populus qui ambulat in tenebris, vidit lucē magnam. Esaiæ. ix. ժողովս. goglωs. Congregatio. psalmo. cx. In consilio ուղղոց ի ժողովս. Vglglozt i goglωs. Rectorum vel iustorum, & congregatione. ժողովեցէք նախ զորոմն. Goglωeztech nahh zoromn. Colligite primum zizania. Matthæi. xiii. & in psalmo. xxi. Ego sum vermis & non homo, obprobrium hominum, & abiectio. ժողովրդոց. Zoglωchdozt. Plebis. ibidem և ժողովք. eu goglωch. Et conciliū malignantium obsedit me. Et Matthæi. xxvi. Ite in ciuitate ad quemdam & dicite ei վարդապետ ասէ, ժամանաք իմ մերձեալ է. Vardapet asæ, zamanach im mersSealæ. Magister dicit, tempus meum prope est. Pro quibus autem literis elementum hoc nobis deseruiat in alphabeti descriptione dictū fuit.

Իսահակ.	Իսաքար.	Իսրաէլ.	Իսմաէլ.
Isahac.	Issachar.	Israel.	Ismael.

A quo formatur nomē իսմաէլացիք, ismaelaztich. Ismaelitę. Cum hac litera significamus, & per eam intelligimus. a. ab. ex. de. inter. in. per. vt habemus in psalmo. 119. Principes persecuti sunt me. Իշխանին, այլ ի բանից կոց.

կոց.Inanir ail i baizt chozt.Gratis vel inaniter, & a verbis tuis formidauit cor meũ.Hinc arbitrarer a Cicerone & a nostris vsurpatũ esse, vt dicamus inanis, inane,inaniter.Quid enim aliud significat Hebraicũ verbum חנם hhinnam, quam frustra superuacue sine causa incassũ vane & inaniter,quod ab Armenis dicit ինանիր.Inanir. a Chaldæis & Syris ܣܪܝܩܘܐܝܬ. Sriquoith.Arabice بطلا. Batla,vel Batlan.Et Ioãnis primo. Verbum caro factum est. Եւ բնակեցաւ ի մեզ. eu bnaceztau i mez. Et habitauit in nobis vel iter nos.Et Paulus ad Hebræos. 1. Multifariã multisq; modis,olim խօսեցաւ ան հարցն մարգարէիւք. ի վերջին աւուրս յայսոսիկ խաւսեցաւ ընդ մեզ որդւովն. hhoseztau astuzt harztn margareiuch. i verscin auurs iaisosic hhauseztau iend mez ordωn vel ordoun.Locutus est Deus patribus in prophetis vel p prophetas.In nouissimis diebus istis locutus est cum nobis vel nobiscum in filio vel per filium.In his Pauli verbis hhoseztau,& hhauseztau,nota charissime mutuam diphtõgi.au. &.o.aypyun literæ vicissitudinem,& syllabam.iu.positam seu melius interpositam in fine dictiõis margareiuch, inter է.e.& ք.ch.quia per eã intelligere oportet.in.vel.per.

Nam

Nam մարգարէք,margarech,per additionē literæ .ք. ch,pluralis fit numeri,& iterpositio illa syllabæ .իւ.iu. præpositionem in,vel per,insinuat. վերջին. verscin, Præterea dictio vltimos extremos nouissimosq; significat. Litera vero.ի.i.præposita.in.denotat. Cæterum nō te prætereat modus loquendi, iend mez, cum nobis, quod nos dicimus,nobiscum. Demum considera quod dictio,ordi, filium significat,& per apheresim extremæ literæ .i. & adiectione syllabæ .ուն:ւn,vel oun,vtroque enim modo proferri potest,& subintelligimus in filio vel per filiū. Paulus quoq; ad Titum, capitulo tertio. Cum autem (inqt)benignitas & humanitas apparuit saluatoris nostri. ոչ ի գործոց արդարութե զոր արարաք մեք. os i gordhozt ardaruthene zor ararach mech. Nō ex opibus iustitiæ quę fecimus nos, psal. 109. Virgā virtutis tuæ emittet քեզ տր ի սիոնէ. chez tear i sione. Tibi dominus ex syon, psal.cxi. In memoria æterna erit iustus, ի համբաւէ չարէ նա մի երկիցէ. I hambauæ zaræ na mi ercizte. Ab auditiōe mala ꝑtinus nō timebit. Et psal.cxxix. De profundis clamaui ad te dn̄e. ի խորոց կարդացի առ քեզ տէր. I hhorozt cardazti arh chez tear. Et ī eodē ps. ի պահէ առաւաւտու, I pahæ arauautu. A custodia matutina vsq; ad noctē speret israel in domino

in domino, իլէլ ի տեար : Israel i tear, Et in multis aliis ſacræ ſcripturæ locis iſtius literæ. ի. i. vis patet, nã ſeruile & addititium elementum eſt, quandoquidem in fine multarum dictionum additum obliquum oſtẽdit caſum. vt Ամբրովսիոս. Ambrωſios, Ambroſius. ամբրովսիոսի. Ambrωſioſi: Ambroſii. Et in multis aliis ſimilibus. In fine quoque infinitiui verbi additum reſoluit illud in gerundium, vt apud Ariſtotelem in ſecundo (ni fallor) Periermenias: քանզի ոչ է. զոչն ամե: նայն մարդ ասելի. Chanzi oz æ, zoſn amena: in mard aſeli, ideſt. Quandoquidem non eſt, non omnis homo dicendum. Et in eodem libro, հայցելի է, haizteli æ, Aſpiciendum eſt. & գնելի է. gneli æ, Ponendum vel conſtituendum eſt. Nam ասել. aſel: Dicere, հայցել. haiztel. Aſpicere. Et գնել. gnel. Ponere vel conſtituere ſignificat.

Լօրէնցիոս. Լամպերթոս. Լէոնարտոս.
Lorenztios, Lamperthos. Leonartos:

Լօթովիկոս. Lothouicos. Լոյս. vel Լոյսն. Lois vel Loiſn. Lux vel lumẽ. Լուսաւորէ. Luſauoræ. Lucẽs eſt.

est. լուսոյն, Lusoin. Lumine. լինել. Linel. Fieri. լի, Li. Plenum. Omnia ista sunt in capitulo. 1. Joannis Euangelistæ. Et apud Lucam capite. 12. habemus. Propterea quia quodcunque dixeritis in tenebris. լսելի լիցի ի լոյս. Lseli lizzi i lois. Audiendum erit in lumine. psalmo. xxi. Aruit tanquam testa virtus mea. և լեզու իմ. eu lezu im. Et lingua mea adhæsit faucibus meis. լերինք գելբուայ. Lerinch gelbuai. Montes gelboe. Nec ros nec pluuia cadat super vos. 2. Regum. 1. In hanc literam vt plurimū finiūt infinitiua verba. vt Marci. ii. Quid est facilius ասել. Asel dicere. Matthæi. v. Nolite putare quia veni soluere legem aut Prophetas. ոչ եկի լուծանել այլ լնուլ. oz eci lutzanel ail lnul. Nō veni soluere, sed adimplere. Infinitiuum sanè verbum, vt plurimum in se ipsum resoluitur, vel in gerūdium aut gerundiuum (si dicere fas est) participium cum præpositione ad, & applicatur casibus & numeris, vt patet in psalmo. cxl. պատճառել զպատճառս մեղաց. Patgarhel zpatgarhs meglazt. Excusare vel ad excusandum, aut ad excusandas excusationes peccati. Et postquam infinitiui facta est mentio, illud nequaquam prætereundum censui, quod plerūq; infinitiuo præponit litera. բ. b. vt Marci cap. xiii. patet բառնալ. Barhnal. vt tollat. & առնուլ. Arhnul, tollere. In eodem capite. Et qui in agro nō reuer-

tatur retrorſum tollere veſtimentū ſuum. Et in hoc quoq; loco animaduertendum eſt, quod litera illa. b. infinitiuo addita, vt iam dictum fuit pauloante, de infinitiuo in gerundium reſoluendo, eūdem effectū operatur in hoc infinitiuo բառնալ. Barhnal. Reſoluit quippe ipſum, in tollens ad tollendum, & vt tollat.

Քրիսոգոնոս. Hhriſogonos, quem nos Griſogonū dicimus. Խոյ. Hhoi, Aries. Խեցգետին. Hhezgetin, Cancer. Խայթոց. Hhaithozt. Aculeus. Խոնարհ. Hhonarhs. Humilis. Խաղաղութի. Hhaglagluthai. Pax. Pſalmo. cxlvii. Qui poſuit fines tuos pacem, vel ի խաղաղութե, I hhaglagluthene. In pace. Խնդրեցէք տէր մինչ գտանիլ կարէ կոչեցէք զնա մինչ մերձն է. Hhendrezzech tear mins gtanil caræ coſeztech zna mins merſſan æ. Querite dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum prope eſt. Eſaiæ. lv. Խնդրեցէք նախ զարքայութիւն այ և զարդարութին նորա. Hhendrezzæch nahh zar chaiuthai aſtuztai eu zardaruthain nora. querite primū regnū dei, & iuſtitiā eius. Matthæi. vi. Խիեխնսկական. Hhiehhnſcacann. Hinibillis, & Խիեխնսկան ձի. Hhiehhien

Hhiehhienſcacã tſi. Hinibillis equus, apud Porphiriũ, & խաժակնութի: Hhaxacnuthai. Naſi curuitas, apud eundem. Ioannis. xix. Et illi clamabant tolle tolle eũ, և հան զդա ի խաչ. eu han zda i hhaz. Et affige eum in cruce. Et paulopoſt. Ego Regem veſtrum, ի խաչ հանիցեմ. I hhaz haniztem. In cruce affigã. խաչ. Hhaz. Enim crucem ſignificat. Quam beatus Andreas Apoſtolus cum perueniſſet ad locum vbi crux ipſa præparata erat, ſalutauit dicens. ողջլեր խաչ պատուական. Oglzler hhaz patuacan. Salue crux precioſa: ſuſcipe diſcipulum eius qui կախեցաւ ի քեզ քս վարդապետն իմ. Cahheztau i chez christos vardapetn im. Pependit i te chriſtus magiſter meus. Et ով երանեալ խաչ իւաղնջուց ցանկա-ցեալ և այժմ տարփացելոյ հոգւոյն նախապա-տրաստեալ. ω eraneal hhaz iuaglnzuzt ztancazteal eu aigm tarphazteloi hogoin nahhapatraſteal. O bona vł beata crux, diu deſiderata, & iam concupiſcenti animo prę parata. Vuandali ſimplicem aſpirationem, ſed nec fortem, in ſuo alphabeto habet, ſed dumtaxat literas duas aſpirationẽ ſemper adnexam habentes in ſuo alphabeto adſcribũt.

Quarum prima est. Ղ .Geth.quæ pro.gh.semper accipitur,& est tertia in ordine literarum alphabeti. Secũda est .Ջ .Ohh.quinta decima alphabeti litera,& pro.oh.cum aspiratione adnexa semperscribitur.

Ծեծէին. Tzetzæin. Percutiebant. Matthæi.xxvii. Acceperunt arundinẽ & percutiebãt caput eius. Et Lucæ xxiii. vbi dicit. Stabant & omnes. Ծանօթքն նորա. Tzanωthchn nora. Noti eius a longe. Ioãnis.xix. Sciẽs Iesus quia oĩa cõsumata sunt. ասէ ծարաւիեմ. Asæ tzarauiem. Dixit sitio, vel sitiens sum. Ծանեա զի առնէս տէր. Tzanea zi arhnes tear. Cognoui quoniam sumet vel faciet dominus iudiciũ inopis. Psalmo cxxxix. Ծանեար. Tzanear. Cognouisti. Psal.cxxxviii. Ծանեար ապա հայր. Tzanear apa hair. Cognouit ergo pater, qa hora illa erat, ĩ qua dixit Iesus filius tuus. Կենդանիէ. Cedaniæ. Viuit vel viuens est. Et Mat.x. Ծառա չար. Tzarha zar. Serue nequã omne debitũ dimisi tibi. Propterea qa rogasti me. Nõ ne ergo oportuit, & te ողորմել ծառակցին քում. Oglormel tzarhaczzin chum. Misereri cũ serui tui, sicut & ego tui misertus sũ. Ծիծաղի ծիծաղելոյն ծիծաղական.

Tzitzagli

Tzitzagli,tzizaglelωn,tzitzaglacan.Rideat,ridens, risibi-lis,vel risibile,apud Porphirium.Et Apocalipsis.7.Noli te nocere terræ և ծովու և ոչ ծառոց . eu tzωu eu oz tzarhozt.Et mari neq; arboribus quo ad vsq; signemus.ծառայս այ . Tzarhais astutzai. Seruos dei in frontibus eorum.ծակեցին զձեռս իմ զոտս.Tzacezzin ztserhs im eu zost.Foderũt manus meas & pedes. Psalmo.xxi.ծագեաց.Tzageazt.Exortum est in tenebris lumen rectis corde.psalmo.111.

Կային.կայնան.կայիափա.կարմեղոս.կադես.

Caijn. Cainan. Caijapha. Carmeglos. Cades.

կուրբան.Curban.De quo Matthæi.xxvii.Non licet mittere eos ի կուրբան. I curban.In corbonã. Ibidẽ. Et venerunt in locum nominatum golgotha, qui locus կառափելոյ.Carhaphelor. Caluariæ.կեփաս. Cephas.De quo Ioãnis primo.Intuitus autẽ eum Iesus dixit. դու ես սիմոն որդի յովնանու դու կոչեսցիս կեփաս որ թարգմանի պետրոս . Du es Simon ordi Iωnanu du cozesztis Cephas or thargmani Petros.Tu es Simon filius Ioanna,tu vocaberis Cephas,quod interpretatur Petrus. Et Paulus.i.ad Corinthios.xv. և թէ երևեցաւ կեփայի . eu thæ ereuezzau cephaii . Et quia visus est cephæ,& post vndecim. Ioannis.19.Non habemus

habemus Թագաւոր բայցի կայսերէ . Thagauor baizti Caiserae. Regem nisi Caesarem. Lucae. ii. Exiit edictum յ Աւգուստոս կայսերէ. I Augustos Caiserae. Ab Augusto Caesare descriptionis sumendae in vniuerso orbe. Haec prima descriptio facta est a Praeside Ասորոց կիւրենեայ . Asorozt ciureneai. Siriae vel Asiriae cireneo, aut cirino, Matthaei. xxii. Marci. xii. Lucae. xx. տուք ապա զորս էն կայսերն կայսեր և զորս էն ա̃յն ա̃յ . Tuch apa zors enn Caisern Caiser eu zors en astuztain astuztai. Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari, & quae sũt Dei Deo. կալլիաս. callias. կիկրոպեանքն ի կիկրոպեա. Cicropeanchn i cicropea. Cecropidae a Cecrope. De quibus apud Porphiriũ. Ioã. vi. Et cũ ascendissent nauim venerunt trans ծովուն ի կափառնաւում. Tzωun i capharhanauũ. Mare capharnaũ. De quo ẽt Luc. vii. եմուտ ի կափառնաւում. Emut i Capharnaum. Subiit in Capharneum. կղէոպաս. Cglaeopas, quẽ nos Cleophas appellamus. Lucae. 24. vbi habemus. Respõdit vnus ex illis, cui nomen est Cleophas. Matthaei. x. Iacobus

Alphei

Alphei, & Lebæus, qui dictus est Thadæus. սիմոն
կանանացի. Simon cananazzi. Simon cananeus. Mat
thæi. xvi. Et venit Iesus ի կողմանս փիլիպպեա կե-
սարեայն. I coglmans Philippea Cesareain. In partes
Philippi Cæsareæ. կութին. cuthin, Lac significat, De
quo habemus in prima Petri, cap. 2. Sicut modo geniti in
fãtes, & sine dolo: կութինն փափագիցեք. cuthinn
phaphagizzech. Lac cõcupiscite. prima Corĩthios. 11.
& Matthæi. xxvi. Accepit Iesus panem benedixit եւ
կատրեց. eu catrezt. Et fregit, & dedit discipulis, & ait.
Առէք կերէք այս է մարմին իմ. Arhæch ceræch
aisæ marmin im. Accipite comedite, hoc est corpus meũ.
Կիկիլիեա կուսին եւ վկային. Ciciliea cusin eu vca
in. Cicilia virgo & Martyr. Cuius dũ ista dictamus festa
dies agitur, de qua cãtat ecclesia. Յերգելն նուագա-
րանացն կիկիլիեա երգեր տն̃ ասելով. եղիցի
սիրտ իմ անբիծ զի մի յանօթեղեց. Iiergeln nua
garanaztn Ciciliea erger tearn aselω. eglizzi sirt im anbidh
zi mi ianωtheglezt. Cantantibus organis Cecilia cantabat
domino dicens. Fiat cor meum immaculatum, vt non cõ-
fundar. De qua nec immerito Vrbanus Papa, cum ad illũ
Valerianum spõsum misisset dixit. Cecilia famula tua

domine, quasi apis tibi argumentosa deseruit, quæ verba Armenice hoc modo exprimi possunt. կիկիլիա աղախին քո տէր որպէս մեղուքեղ յանդիմանօրէն ծառաեաց. Cicilia aglahhin cho tear orpisi meglu chez iandimanωren tzarhaeazt. կղեմէնդոս. Clemẽdos, Clemẽs Papa. Postquẽ sequitur ĩclyta կատարի-նա կուսին և վկային, Catarina cusin eu vcain. Caterina virgo, & martyr. De qua quidam cecinit dicẽs,

Virginis eximiæ Caterinæ martyris almæ.
Festa celebrare, da nobis Rex pie Christe.

Quæ carmina Armenicis verbis, ita exprimi possunt.
կուսին պանծալոյ կատերինեա վկային սրբոյ.
զտօնս արի կատարել տուր մեզ արքայդ քս.
գթացեալ.
Cusin pandhaloi Caterinea vchain surboi.
Ztωns arhi Catarel tur mez archaid Christos gthazteal.

Ecclesiasti. xxiiii. Et quasi զկիպրի. Zcipri. Cipressus in mõte syon, quasi palma exaltata sum, ի կադես. i cades. In cades. Ioannis. xxi. Erant simul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur didimus. Et nathanael որ ի կանա գալիլեացւոց. or i cana galileaztozt. Qui a cana

cana galileæ, & filii Zebedei. կարողլոս. Caroglos. Carolus. a կարողութայ. Carogluthai, id est, Potētia deriuatur. Paulus ad Ephesios. vi. De cætero fratres confortamini in domino, և կարողութայ զաւրութենէ նորա, եւ զգեցարուք զսպառազինութայ : զի կարող լինիջիք կալ ընդ դեմհնարիցս սատանայի. eu Carogluthai zauruthene nora, eu zgeztaruch zsparhazinuthai astuztai, zi Charogl linizich cal iend demhnarizt satanaij. Et potētia virtutis eius & induite armaturam Dei, vt potentes sitis stare aduersus insidias sathanæ. Ista beati Pauli verba a nobis hoc ĩ loco adducta sunt, vt Carolus inuictissimus Imperator noster in cordis sui penetralibus inserta, Առեսցէ զսպառազինութաին աստուծայ զի կարող լինիցի. Arheszte zsparhalinuthain astuztai. Zi Carol linizti. Accipiat armaturā Dei, vt potens sit resistere improbitati perfidorum aduersariorum, & barbaris hostibus, & fidei Christianæ inimicissimo Othomano, quod facillime (meo quidē iuditio) efficiet. Si զկեցեալ զրահն արդարութենէ, և Հագուցեալ զոտս պատրաստութաք աւետարանին խաղաղութենէ. Zcezteal zrhahn ardaruthene, eu haguzteal zots parastuthab auetaranin

hhaglagluthene. Indutus loricam iustitiæ, & calciatus pedes in præparatione Euangelij pacis. Vere inquam illius pacis qua cum depositis odijs, & vindicandi cupiditate refrigerata, Christianissimos Reges amplexetur, nec cęteros Christiani nominis caractere insignitos spernat, quin & illos, & alios Romano Impio subditos, ad sui beneuolẽtiã trahat, nec patiatᷣ ab exercitu, cæterisq; iuri redũdo p̃fectis tyrãnice, ac spretis sacratissimis legibus vexari, rapinas bonorum, virginum raptus, incestusq́ & subiectorum cedes, atq; tormenta publicis arcẽda Imperialibus edictis prohibuerit, pietatem & mansuetudinem, potius quam sæuitiam exercendam curauerit.

Հեղի. Հուբէլ. որ թարգմանի մեծ աստուծ,
Hegli. Hubel. or thargmani metz astutz,
Heli. Hubel. qđ interpretatᷣ magnus Deus.

Հոմերոս. Հերակլեանք. ի Հերակլեա. Հոմասեռ.
Homeros. Heracleanch. I Heraclea. Homaserh.
Homerus. Heraclienses. ab Hercule. Homogenea.

Հիլոն. Հետեւակն. Հետեւակէ մարդ. Հետեւակին.
Hilon. Heteuacn. Heteuac æ mard. Heteuacin.
Hilum. Gressibile. Gressibilis est homo. Gressibilis

զբան է. Zban æ. Ratio est. Ab Homero ad ratio est, omnia apud Porphirium reperiuntur. Et hic notanda est articuli. z. metathesis, nã præponi debebat dictioni. heteuacin. quæ genitiui casus est) per additionem. i. inter. c. & n. quandoquidem & heteuacn, quod gressibile significat nominatiui ẽ casus. Bã, ratio, igitᷣ zheteuacin, gressibilis, æ, est,

Clare

Clare itaq; patēs ipſa articuli metatheſis cōſtat, quæ & ſępe alias fit. Հերովդես. Herωdes. De quo Act. xii. Miſit dominus angelum ſuum: & eripuit me de manu Հերովդէի. Herωdæi. Herodis. Matthæi. ii. Cū natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iudæ. յաւուրս Հերովդէի արքայի. Iauurs Herωdæi archaii. In diebus Herodis Regis, ibi multoties nominat Herodes. Et Marci. 6. Ipſe enim Herodes miſit & tenuit Ioānem, & vinxit eum in carcerem վասն զՀերովդիա. Vaſn z Herodia. Propter Herodiadem vxorem Philippi fratris eius. Հեղենա մայրն կոստանդինոսի. Helena mairn Coſtādinoſi. Helena mater Conſtantini. Cōſueuerunt etiam Armeni in multis dictionibus ab. ռ. rh. vigeſima octaua alphabeti ſui litera, tam apud nos, quam apud Græcos incipientibus, iſtam aſpirationis literam præponere, vt

Հռափաէլ. Հռագուէլ. Հռութ. Հռեբեկա.
Raphael. Raguel. Ruth. Rebeca.

Հռամա. Rama. De qua ī dicto cap. Matthæ. ii. Vox in rama audita eſt, ploratus & vlulatus multus Հռաքէլ. Rachel. Plorās filios ſuos, & noluit cōſolari quia non ſunt. Roſam præterea quā Græci ῥόδον, Rodon appellāt.

Quam quidam Հոռդին. Rhodon. Armenicis literis scripsit, licet apud illos Rosa վարդ. Vard. dicatur, vt Ecclesiastici. xxiiii. Et quasi զտուկն վարդենոյ ի երիքով. Ztucn vardenoi i erichω. Plantatio rosæ in hierico. Հեթանոսք. Hethanosch. Gentes. Esaiæ. lxii. Videbunt gentes iustum tuum.

Ձայն. Xain. Vox. De qua in psalmo. xxviii. In quo multoties habemus Ձայն տեառն. Xain tearn. Vox domini. Et Esa. lxvi. Ձայն բարբառոյ ի քաղաքէ. Ձայն ի տաճարէ. Ձայն տեառն հատուցանէ զհատուցումն հակառակորդաց. Xain barhbarhoi i chaglachæ. Xain i tagaræ. Xain tearn hatuztanæ zhatuztumn hacarhacordazt. Vox clamantis in ciuitate. Vox de templo. Vox domini reddentis retributionem inimicis. Idem Propheta cap. xl. Ձայն բարբառոյ յանապատի. Xain barhbarhoi ianaparti. Vox clamãtis in deserto. Ձեռն. Xerhn. Manus. psal. cxix. In quo multoties idem repetitur nomen. Ձուկն. Xucn. Pisces. Ezechielis. 47. Et omnia in quibus superuenerit torrens viuent & erunt illic տձուկն բազում յոյժ. Txucn bazum ioiz. Pisces multi nimis. Et Ioãn. 21. Dicit

eis

eis Simon Petrus երթամ ձուկնորսալ. Ertham Xucnorsal. Vado iterum pescari. Nam ձկնորսքն. Xacnorschn, Piscatores, Lucæ.v. Cæterum ձանձել. Tsanxel, idem est quod առնուլ. arhnul, hoc est su= mere, & լամբել. Lambel. Capere vel accipere, & ձաձի. Tsaxi, idé quod առնու. Arhnu. hoc est sume vel accipe. ձիր. Tsir, quoque idem quod պարգև կամ շնորհ. pargeu cam scnorh. hoc est præsta aut concede. Litera ista similis est quartæ alphabeti Vuandalorum literæ quæ. ℨ .Tzeds. vocatur, & pro. ts. accipitur. Necnon & vndecimæ. ꭗ .quæ. esse. appellat, & nobis geminatum. ss. representat. Quinetiam & vigesimæ. Ꭓ. quæ. Kecse. dicitur, & .x. nobis ob oculos ponit.

Ղամեք. Ղովտ. Ղաբան. Ղեւի. Ղոբենա.
Glamech. Glωt. Glaban. Gleui. Globena.

Ղոբնի. Ղաքիս. Ղորէոս. Ղուկաս. Ղազարոս.
Globni. Glachis. Gloræos. Glucas. Glazaros.

De quo Ioannis. 11. Hæc est Maria quę vnxerat dominū vnguento, & extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Ղազարոս հիւանդէր. Glazaros hiuandær. Lazarus infirmabatur, vel infirmus erat. In quo capite multoties no= minatur Lazarus, Ղեբէոս. Glebæos. De quo Mat= thæi. 10. Iacobus Alphei, & Lebæus, qui dictus est Tha= dæus.

dæus. Nõ ꝑtereũdũ arbitror, qđ litera ista licet à nobis in ꝑdictis noĩbus p.g. &.l. in latina eorũ expressione scripta fuerit, illius tñ literæ ꝓlatio, ita intelligenda est, vt g. nõ fortiter ꝑsonet, sed eo mõ vt vix ꝑcipi queat, an ipsum .g. prçcedat .l. Proinde ĩ eius ꝓlatione linguæ apex ad oris fornicẽ sustolli debet & applicari, aut sane cũ illo ĩferiores dẽtes, dũ os apimus, sunt acriter & obnixe ꝑcutiẽdi, atq; lingua iterim sursum arcuãda, & tum demũ vox promẽda, dictioq; ipsa proferenda. In cuius quidem enunciatione syllabam gli. pro litera illa leniter exprimere videberis, & Gliaban, Glieui, Gliazaros, auribus percipies, vt apud Græcos ferè semper in Athicæ pollitioris, ellegantiorisq; linguæ enunciatione cognoscimus, quoties post .λ. lambda, sequitur .ι. iota, siue etiam diphthongus .ει. epsylon iota, aut .η. ita, aut .υ. ypsilon, vocali præsertim dictum lambda præcedente, vt ὁμιλία, homiglia, quam nos quoq; homeliam latinæ scribimus. διάλειμμα, diagleima, interuallũ. κατάληξις, cataglicsis, terminatio. ἀνάλυσις, anaglysis, resolutio. Prædictam tamen literam latini per simplex .l. scribere consueuerunt, vt patet in nominibus prædictis, quamquam Armenici, ac ipsa litera ꝑ lambda, & .l. latino, scribere vt plurimũ cõsueuerint, vt ղաթպաթոն .glathpathon, pro lapatio herba, quã tñ ipsi Armenici աւելուկ .aueluc, & ղիբանոտիս .gliba notis, quæ a nostris libanotis, & ab Armẽis կնդրուկ. candruc, appellatur. ղոտոս .glotos, lotus. նէրգիըն. nergiyn. Armenice. Grçce vero λωτός, lotos, herba siue arboris genus est, vt quidam voluerunt.

Xրապ

Ճրագ մարմնոյ ակն է. Irag marmnoi acn æ. Lucerna corporis, oculus est. Matthæi sexto, & psalmo cxxxi. Illuc producam cornu Dauid, paraui զՃրագ օծելոյ իմո. zirag ωtzeloi imo. Lucernam Christo meo. Ճերվազիոս. Ճերմանոս. Ճերոնիմոս. Geruazios. Germanos. Hieronimos, accipitur enim litera ista apud nos, vt in alphabeti descriptione dictũ fuit, pro. i. g. &. h. vt in exemplis superius adductis clarissime patet.

Մամբրէ. Մեմփիս. Միքաիել. Մովսէս. Մովաբ.
Mambre. Memphis. Michaiel. Mωses. Mωab.
Մագովգ. Մաղաքիա. Մանասէ. Մարիամ. Մարթա
Magωg. Malachia. Manasæ. Mariam. Martha.
Մակդաղինէ. Մաթեոս. Մարկոս. Մելքիսեդեկ.
Macdaglinæ. Matheos. Marcos. Melchisedec.

Qui interpretatͬ Թագաւոր արդարութենէ կամ խաղաղութեան. Thagauur ardaruthene cam hhaglagluthai, idest, Rex iustitiæ vel pacis. De quo in psal. 109. Tu es sacerdos ĩ æternum ըստ կարգին Մելքիսե-դեկի. Iest cargin melchisedeci. Secundum ordinem melchisedec. Մամոն. Mamon. De quo Matthæi. vi. ոչ կարէք աստուծոյ ծառայել և մամոնի. Oz carech astutzai tzarhaiel eu mamoni. idest. Non po-

testis

testis Deo seruire,& Mamone.

Յարեդ. Յափեթ. Յեքտան. Յուդայ. Յովսէփ.
Iared. Iapheth. Iechtan. Iudai. Iωseph.
յակովբոս. յեստամ. յեզրայել. յովսափատ.
Iacωbos. Iettam. Iezrael. Ioiaphat.

Duæ isthæc literæ.Յ.i.videlicet &.յ.i.ææedem sunt, vt Յաւիտենական.Iauitenacan.& յաւիտենական. Iauitenacan.æternus.Proinde vnum aut alterum si scripseris idem elementum intelliges,etiam in aliis dictionibus,quãquam.Յ.i.raro vel potius nunquam,nisi in principio dictionum ponatur.յ.i.vero in principio medio & fine,& alterum istorum quodcunque illud sit in principio dictionum additum,ex,vel,in,significat. vt Oseæ xi.Յ Եգիպտոսէ կոչեցից զորդի իմ. I egiptosæ cozeztizt zordi im.Ex ægypto vocaui filium meum. Lucæ.xv.Facta est fames valida. յ աշխարհին յամմիկ. I aschharcin iammic. In regione illa. Et hoc passim legenti Armeniorum libros obuium erit.

Նաքովր. Նեփթաղիմ. Նեբրովթ. Նուէ.
Nachωr. Nephthalim. Nebrωth. Nnuæ.
Նաթանայել. Nathanael. De quo Ioannis prima.

Inuenit

Inuenit Philippus զՆաթանայէլ. Znathanaiel. Nathanael, & dixit ei, quem ſcripſit Moyſes, & prophetæ inuenimus Ieſum զորդի յօսէփայ ի Նազարէթէ, ասէ զնա Նաթանայէլ, իսկ ի Նազարէթէ. Zor di Iωſephai i nazaræthæ, aſæ zna nathanaiel, iſc i nazarethe. Filium Ioſeph à Nazareth, dicit ei Nathanael. Ergo à Nazareth poteſt aliquid eſſe boni. Matthæi. 21. Cũ intraſſet Hieroſolymam, commota eſt vniuerſa Ciuitas dicens. ով իցէ սա. ω Izt æ ſa. O quis eſt hic, & populi dicebant. Hic eſt propheta Ieſus. որ ի Նազարէթէ գալիլեացւոց. or i nazaræthæ galilaztiozt. Qui à Nazareth galileæ. Նային. Naiin. De qua Lucæ. vii. Et deinceps ibat in Ciuitatem vnã. որում անուն էր Նային. orum anun ær naiin. Cuius nomẽ erat Nain. Ioannis. x. եղեն յայնժամ Նօւակատիքն. Eglen iainzam nωacatichn. Facta ſunt tunc Encenia in Hieroſolymis. Litera iſta. Ն. n. capitalis ſeu radicalis eſt, & addititia ſiue ſeruilis. Quod autem de dictionis radice ſit, ex nominibus pauloante recenſitis abunde ſatis conſtare arbitramur potuiſſe. Quando vero ſubſeruiat, quando ſcilicet famulãtis officio fungatur, & addita, ſeruitijs ſe noſtris accõmodet. Et ſi ex ſuperius ſacræ ſcripturæ, Ethnicorũq;

autoritatibus diligens lector sagaci per se se industria olfacere saltem potuerit. Nihilominus (si modo opportunum visum fuerit, & memoria nobis non defuerit) cum de seruilibus syllabis tractabimus, aliqua pro loci & temporis opportunitate in medium afferemus. Illud tamẽ in præsentia sciendum est, quod litera de qua nunc tractamus sæpenumero addi solet, vt աշակերտք. asacertch. Discipuli. Et cum casum regit post se, cum scilicet habet affixũ pronomen, tunc additur litera ipsa. Ն. n. vt Matthæi. v. Accesserunt ad eum աշակերտքն նորա. asacertchn nora. Discipuli eius. Est præterea nota tertiæ personæ pluralis numeri in quãpluribus verbis, vt Marci. xiii. զի յարիցէ ազգ. Zi iariztæ azg. Quia surget gens in gentem. Et paulopost զի յարիցեն. Zi iarizten. Quia surgent pseudo Christi &c. Superadditur etiã licet nihil ad dictionis significatum addat, vt secũdo Periermenias apud Aristotelẽ անուն. Anun. Nomẽ. բայց անունն. Baizt anunn. At nomen, & in aliis similibus multoties. Repetitur quoties aliqua eadem dictio, tũc persæpe addi consueuit, vt in illa Aristotelis propositione. իսկ որ ոչ կար, ոչ եղանել. անկար, ոչ եղանել, իսկ որ անկարն, ոչ եղանել, հարկաւոր եղանել.

Hic

Iſc or oz car, oz eglanel, ancar oz eglanel. Iſc or ancarn, oz eglanel, harcauor eglanel. At quód nō potuit, nō fieri, impoſſibile eſt non fieri. Porrò quod impoſſibile eſt non fieri, neceſſe eſt fieri. Et ibidem և գոլն, և ոչն գոլ, իսկապա և եղանիլն, և ոչն եղանիլ vel եղանել. eu goln, eu ozn gol, iſcapa eu eglaniln, eu ozn eglanil vel eglanel. Et eſſe & non eſſe, proinde & fieri, & non fieri. Iſtius præterea literæ additio hiatum euitare facit, vt ſupra iam dixiſſe credimus. Vuandalos quoq; ſextam alphabeti literā [illegible] quā .Nōn. appellant, pro .n. habere ſcripſimus.

Շուշանա. Suſana. Շարական. Saracan. Hymnus. Շաբաթուն. Sabathun. Sabatorū. Ioā. xx. Շրթամբք իմովք. Sarthambch imωch. Labiis meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Pſalmo. cxix. Շրթանք քահանային զգուշասցին գիտութենէ. Sarthanch chahanaiin zguſaſztin gituthene. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam. Malachiæ. ii. Շտեմարանք նոցա լի են. Stemaranch nozza li en. Promptuaria eorū plena ſunt. Pſalmo. cxliii. Շինէ զԵմ տր. Sinæ Zieruſlem tear. Aedificans Hieruſalē dominus. Pſalmo cxlvi. Լի շնորհօք և ճշմարտութենէ. Li ſnor, hωr eu iſmartuthene. Plenum gratiæ & veritatis. Ioan.

primo.և ոչ շփոթելով զանձինս.eu oz sphothelω zanssinsn.Neque cõfundentes personas: neque substantiam separantes.In symbolo Athanasii. Litera ista vt in alphabeti descriptiõe dixisse credimus, & pro simplici.s.& pro.sc.accipitur.Vuãdali penultimam sui alphabeti literam, quæ vigesima prima est. Ց . & .Schola. appellant,&(vt dictũ est prius) ea semper pro.sc.vtuntur.

Ողիբամա. Ոողիբա. Ոզիել. Ոզա. Ոքոզիա.
Oglibama. Oogliba. Oziel. Oza. Ochozia.
ուրիա,ովբեթ.ովսէէ.ուրիել.ոզիա.Vria.ωbeth.ωsææ,Vriel,Ozia.De quo Esaia.vi. և եղև յամին յորում մեռաւ ոզիայ արքայ.eu egleu iamin iorum merhau oziai archai.Et fuit in anno in quo mortuus est Ozias Rex. ովրեստես ի տանտալեա.ωrestes i tantalea.Horestes a tãtalo,apud Porphiriũ. ովսաննայ ωsannai.Matthæi.xxi.Et pueros qui clambãt in templo, & dicebant. ովսաննայ օրհնութայ որդոյ դաւթի. ωsannai orhnuthai ordoi Dauthi. Osanna laus filio Dauid.Dictũ à nobis fuisse arbitror duas pro.o. Vuandalos literas habere,non tamen pro simplici.o.quãdoquidem altera earum quæ duodecima in alphabeti ordine numeratur,&. Ⱁ .Ouor.dicitur.& pro syllaba.or. accipitur.Alia & quintadecima. Ⱁ .Ohh.dicta pro.oh.

semper

ſemper à nobis intelligenda eſt.

¶ Չար. Zar. Malus, mala, malū. Matth. vi. & Lucæ. vi. Arbor bona nō facit պտուղ չար. Ptugl zar. Fructus malos. Neque ծառ չար. Tzarh zar. Arbor mala fructus bonos, & paulopoſt և մարդ չար ի չարէն բխէ զ չարն. eu mard zar i zaræn bhhæ zzarn. Et homo malus de malo profert malum. Hinc Lucæ. xvi. Fili recordare quod recepiſti bona in vita tua. և ղազարոս նոյնպէս զ չարչարանսն. eu glazaros noimpæs zzarzaranſn. Et Lazarus ſimiliter mala. չարահաւ. Zarahau. idem eſt quod չարագործ. Zagortz. ideſt, nequā, malefactor, latro. vt habemus Lucæ xxiii. ածին և այլ երկուս չարագործս սպանանել ընդ նմա. Atzin eu ail ercus zaragortzs ſpananeſ iend niema. Ducebantur & alii duo nequā vt interficerentur cum illo. Et pauloposſt. Ibi fixerunt eum. ի խաչ և զ չարագործսն. I hhaz eu zzaragortzſn. In cruce & latrones. Seruit autem nobis pro z. ſimplici, quam non hahent Vuandali, ſed dumtaxat copulatam cum .ts. aut. p. vt in litera tertia decima quæ

.Stehzh.

Stehzh. ջ .& quæ pro .stz. coniunctim nobis seruit. Alia vero decima nona quæ. ճ .Xzadzc. appellatur, & semper pro. pz. simul capienda est.

❡ պետրոս. Petros, quem Cepham dictum fuisse iam asseruimus, idem quoque վեմ. vem, dicitur, idest petra vel lapis. De quo dicitur. Tu es Petrus, & super hāc petram ædificabo ecclesiam meam. պաւղոս կամ պօղոս. Pauglos, vel poglos : qui & Saulus vas electiōis. պասեք կամ փերկութայ. Pasech cam phercutai. Salus vel redemptio. պեատրիս. Peatris. quam nos Beatricem dicimus, & պռնարտոս. Prhnartos: qui & Bernardus, ex his nominibus patet vsus istius literæ mutuus. p. scilicet &. b. պիղատոս. Piglatos. Pilatus. պորփիրիոս. Porphirios. Porphirius. apud quē scriptum inuenimus. պղատոն աթենացի. Platon athenazti. Plato Atheniensis. & առ պելլէպոնեսականն. Arh pellæponesacann. Ad peleponessum.

❡ զէփէրիանոս. Zæphærianos. Zepherianus. զասինքթոս. Zasinchthos. Zacinthus. զուրհոյս. zurhois. Aquarius, pro signo cœlesti, & ī octaua Epiphaniæ (vt multa sacræ scripturæ, tam veteris quā noui instrumēti loca

loca prætermittamus) ecclesia cãtat. Baptizat miles regẽ, seruus dominum, Ioãnes Saluatorem, Զուրն յորդա-նանու զարհուրեցաւ. zurn iordananu zarhureztau. Aqua Iordanis obstupuit. Զուրք. zurch. enim, aquas significat. De quibus in superioribus facta fuit mentio, & de his in psal. cxxxv. &. cxlvii. Ջեռուցանել. zeruztanel. Calefacere. Ջեռուցանէ. zerhuztanæ. Calidum est. Ջերմային. zermaiin. Calefactus vel calefactibilis. Ջերմ. zerm. Calidus. Ջերմէ. Zerme, Calidus est. ի ջերմանոյ. I zermanoi. De, ex, in, calido. hæc omnia apud Porphirium.

Ռուփոս. ռեմիգիոս. ռեբեկկա. ռագաւ. ռեքաբ.
Rhuphos. Rhemigios. Rhebecca. Rhagau. Rhechab. ռաւմանոս. vel ռօմանոս. ռամովթ. ռաբբի. Rhaumanos. vel Rhωmanos. Rhamωth. Rabbi. quod idem est. vt վարդապետ. Vardapet. id est Magister. Ioannis. 1. vbi habemus. Conuersus Iesus & vidẽs illos qui sequebantur post eũ, dixit eis. Quid quæritis? illi, ասէն ցնա, ռաբբի որ թարգմանեալ կոչի վար-դապետ ուր ես օթևանք քո. Asæn ztna rabbi or thargmaneal cozi vardapet, vr en ωtheuanch cho. Dixerũt ei, Rabbi, quod interpretatum vocatur Magister, vbi sunt mãsiones,

mãsiones, vel habitationes tuæ. Et Matth.xxii.&.xxiii. vtrãque dictionem habemus. Videtur autem hæc litera ռ.rh. constare ex.ր.re. & .ւ. phyun, siue.ի.ini. vt.բե= ռարմենիաս.Berharmenias, pro պերիարմենիաս Periarmenias, & պերւարմենիաս, Peryarmenias, tribus enim his modis scriptum ostendere possumus in antiquissimo Aristotelis libro, Armenicis literis scripto, & in prædicta dictione patet mutuus vsus.b.&.p. Vuandali simplex.r.non habent, sed copulatum cum.o.vt dictũ fuit.

Սեթ, սեմ, սեիր, սաղեմ, սաբեդոն, սեփփորա,
Seth, Sem, Seir, Saglem, Sabedon, Sephphora,

ստեփանոս, Stephanos. De quo Act.vii. իբրև եր լի հոգւոյն սրբոյ, Ibreu er li hogωn surbω, Cũ esset plenus spiritu sancto, intendens in cœlum vidit gloriã Dei, սադուկեցիք, Saduceztich, Saducei: vt Mat, xxii, At pharisei cum audissent, quod silẽtium imposuisset, զսադուկեցիսն zsaduceztisn: Saduceis, & ĩ hac quo= que dictione manifeste patet mutuus vsus, ք, ch, &, ս, s, Nam duæ istæ literæ: &, ց, ւ, &, ր, inuicem succedunt vnaque pro altera sæpissime ponitur, vt in dictione այսոսիկ, այսոցիկ, այսոքիկ, այսուիկ, այսորիկ.

aisosic,

aiſoſic,aiſozzic,aiſochic,aiſuic,aiſoric. Hic,hæc,hoc, iſte,iſta,iſtud,is,ea,id,& id genus alia apud Porphiriũ: & in dictione նուա,նոցա,նոքա. Ille vel ipſe. Ioã.x. & Matthæi.v. & in alijs multis ſcripturæ ſacræ locis. Addi tur præterea litera iſta in nominibus, in.ն.n. & in alias conſonantes varias deſinentibus,in plurali numero, vt ասութիւն.aſuthiun,dictio. ասութիւնս. aſuthiuns, dictiones. Quod ſi in ſingulari numero duo.նն.nn. dictio in fine habuerit, tunc inter vtrunque.ն.n.præ ſens in plurali numero litera ponitur, vt Հակասու-թիւնն.Hacaſuthiunn. Cõtradictio. Հակասութիւ-նսն.Hacaſuthiunſn. Cõtradictiões. բացասութիւնն Baztaſuthiunn.Negatio.բացասութիւնսն. Baztaſu-thiunſn. Negationes. vt per ſæpe apud Porphirium, a quo etiam nominatur սոկրատէս և պղատոն. So-crates eu Pglaton. Socrates & Plato. սոկրատոյր և պղատոնոյր. Socratoir eu Platonoir. De Socrate & Platone. սոփրոնիսկոս,Sophroniſcos,Sophroniſcus De literis Vuandalicis huic noſtræ reſpondẽtibus in ſupe-rioribus iam ſatis diximus.

Վալէնդ. վետաստոս. վեռզելայ. վիցենցտիոս.
Valend. Vetaſtos. Verhzelai. Viztenztios.
վիտալիս. վլասայ. վիպիանէա. վերադիտողլ.
Vitalis. Vlaſai. Vipianæa. Veraditogl.
ideſt, epiſcopus. վարդապետ, Vardapet, Magiſter. De quo ſupra dictum fuit. Et.ii. Thimo.iiii. կուտեսցեն իւրեանց վարդապետս. Cuteſzten iureanzt vardapets. Coaceruabũt ſibi magiſtros, ſiue doctores. Hinc deriuatur doctrina, vt ibidẽ. Increpa in omni patientia և վարդապետութենէ. eu vardapetuthene. & doctrina. վաղվաղակի. Vagluaglaci. Cito, ſtatim, cõfeſtim. Lucæ. 16. Sicuti iam dictum à nobis fuit litera iſta, radicalis eſt & ſeruilis, conſonãs & vocalis, &.o. paruum, adnexa illi.o. magnum facit. Pro hac litera Vuandali quartam decimã alphabeti ſui literã hñt, quam. ✕ . Vſin. appellãt, & ſemper nobis pro ſyllaba. vn. deſeruit.

տուբիա. տաբիթա. տուբերտիոս. տոմինիկոս.
Tubia. Tabitha. Tubertios. Tominicos.
qui & Dominicus. տա հաց քաղցելոս և արձակէ զկապեալս տեար. Ta hazt caglztelos eu arxace zcapeals tear. Dat panem eſurientibus, & ſoluit captiuos dominus. pſalmo. cxlv. տանտալիդես. Tãtalides, apud Porphirium, apud quem & Ariſtotelem etiam habes

habes տեսակ. Tesac. idem est quod սրբցիես. Spe=
ẑties:idest,species, & տարբերութայ. Tarberuthai,
idem quod տիփերէնզցիա. Tipherenzzia.idest diffe
rentia. տանուկ եմ ես. Tanuc em es. Adolescentu
lus sum ego.Psalmo. 1 1 9. Litera ista etiam pro.d.accipit
vt in alphabeti descriptiõe posuimus,& ex adductis in hac
litera dictionibus patet. Vuandali.t.simpliciter sumptũ nõ
habent. Sed in litera quarta,quæ Tzeds,dicitur,& in tertia
decima quæ,Stehzh.vocatur, & ista quidem pro.stz. alia
vero pro.ts.accipitur. At vigesima secunda,quæ alphabe=
tum Vuandalicum claudit. Ꙁ .&.Tisho.appellat,semp
pro.tf.accipienda est.

Ռահեսու. Rahesy,pro Ragesu.ռոդոն կամ ռոդոն,
Rodon,vel Rhodon.quæ & վարդ. Vard,idest rosa;
vtroque enim modo scriptum reperitur.ռոպե.Rope.
idem quod աշխարհ. Ashharh:idest mũdus.ռաբու=
նի.Rabuni,quod nos Raboni, Ioannis.xx. Dixit ei
Iesus,Maria: & illa conuersa dixit ei,եբրայեցարէն
ռաբունի որ թարգմանի վարդապետ. Ebraiezta=
ræn rabuni or thargmani vardapet.Hebraice rabuni
quod interpretatur magister. Vuandali.r.non habent
nisi copulatũ cũ.o.præcedente scilicet.o.& sequẽte.r.

in duodecima litera, quam. Ouon. diximus appellari.

ℭ զուլ. Zzul, Taurus, զուտ. Zzut, Frigidus, զօղ. Zzωgl: Ros, զեզ: Zzezt, Erugo, vt Matthæi, vi. գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս ուր եւոչ ցեց եւոչ ուտի ապականէ. Ganxeztech xez ganxs iercins vr euoz zzezt euoz vti gapacane. Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, vbi neq; erugo, neq; tinea demolitur, siue corrumpit. զուցանես, Zuzzanes, Ostendis: Ioãnis .ii. Responderunt Iudæi: & dixerunt ei. զինչ նշան ցուցանես դու մեզ զի զայդ առնես. Zins nsan zzuzzanes du mez zi zaid arhnes. Quod signum ostẽdis tu nobis, quia hæc facis. Litera ista, vt iam dictũ fuit mutuo ponitur pro. ր. r. բ. ch. & .u. s. Articulus etiã obliquorũ casuũ est, sicuti & .զ. z. vt Ioannis primo զնա, zna, Illi vel ei, & in multis aliis locis. Cæterum hac litera Armeni vtuntur in pluribus præsertim propriis nominibus, ĩ quibus nos. ci. vel, ti, vel, ce, scribere solemus, vt ex infrascriptis proprijs nominibus patet, Frãcisci, Laurentij, Felicis, Simplicij, Beatricis, Procesii, Feliciani, Potẽtianæ, Vicentij, Emerentianæ, & in multis alijs nominibus simili modo vtuntur hac litera.

ℭ Յիւդոս պեպեր: Yiudos peper: Herba est, quæ alio

nomine

nomine Armenice dicitur: պղպղակ: Peglpeglac,
յիպերիկոն. yipericon, Herba, quæ etiam dicitur գո-
համաւրու. Gohamauru. յսիպոն. ysipon, quod nos
Hysopum, appellamus, & Armenici մարզանգաւշ.
Marzangaus: յիւսոքոս անուն է մարդոյ. Yiusochos,
anun e mardoi. yiusochus, nomē est hoīs. Vt iā dixisse cre
dimus, litera ista eo apud Armenios officio fungitur, quo
apud Græcos in diphthongorum formatione. y. ypsilon,
semper enim in eorum formatione postponitur. Vuandali
hanc literam non habent, sed pro omni. i. tam longo quā
breui, & cōmuni seu medio, septimam ostentant nobis sui
alphabeti literam. ι .quam. Hūi. appellant, & ea pro. i.
semper in suis dictionibus vtuntur.

Փիսոն. Փաղէկ. Փարէս. Փարփար. Փեգովր.
Phisωn. Phaglec. Phares. Pharphar. Phegωr.
A quo Beelphegor deriuatur, quod tamē ab Armenicis
his literis scribitur. բեէղ բեգովր. Beeglbegωr. Փե-
նեհեզ. Phenehez, quē nos in psalmo. cv. alias. cvi.
Phinees, & Græci φινέες. Phinees. Hebræi פנחס Pinchas.
idē & Chaldaica Ioseph Cœci iterpretatio hēt, in psal
terio Nebiensis, per. p. non dagessatum, & per. ח hhet.
& nun. cū zere subscripto, & camez sequente, propter
quod videtur conuenientius dicendum Phinehhas,

quam

quam Pinchas, proinde etiam & Phinees, Græcorum Latinorumque more, cui etiam adstipulatur Syriaca Chaldaicaque nostra dicti psalmi litera, in qua hoc modo scriptū est ܦܝܢܚܣ. Phinhhes. Et Arabica qua Syri vtuntur interpretatio, sic habet ܦܢܚܐܣ. Phinhhas. Idem etiam & cum eisdem literis Arabicis scripsit Nebiēsis Episcopus in suo Psalterio, & Phinhhas, non Pinchas proferendum erit. Quandoquidem vt iam dixisse credimus Syri, Chaldæi, Arabes, & Punici, Persæ, & Tartari, & qui illorum alphabeto vtuntur, prolationem literæ. p. effugiant, nec vnquam aut vix cum maxima etiam difficultate ĩ exteris dictionibus. p. proferre queant. Quinimmo pro. p. semper. ph. vtantur, vt dictum credimus. Hac litera vt ĩ alphabeti descriptione posuimus, Armenici pro. p. & . ps. vtuntur, vt exempla iam tradita indicant, præsertim quæ de Diapsalmate, & Sampsone relata sunt, quamuis ibidem forte per. ph. scripta fuerint. Vuādali decimam octauam literā in ordine alphabeti habent. ⱇ quam. Iphfa. dicunt, & pro. f. vel. ph. accipi potest, sicuti & decima septima, quæ licet vt dictum est pro. p. scribi consueuerit, videtur tamen & pro. f. vsurpari posse, si elementi nomen attendimus, quod pfes dicitur, & notam quasi distinctionis & separationis primarum consonantium supra. p. habet, quæ similis est apostropho Græco. Possumus idē quoq; dicere de sexta decima eorum litera, quæ. Bchf. appellatur,

pellatur,& illã pro.b.vſurpandã fore diximus. Et ex hoc differentiam inter mediam,tenuem,& aſpiratam literam fa=cillime colligere poſſumus.Habent tamẽ etiam Vuandali ipſi.f.cum.t.coniunctum in vltima alphabeti ſui litera,vt ſupra à nobis relatum fuit.

¶ քամ. քրիստոփորոս. քրիստինեա. քորեբ.
Cham. Chriſtophoros. Chriſtinea. Choreb.
քաղիքսթոս. Chalichſthos. քաղց այր ողորմի.
Chaglzzr air oglormi. Iocundus vir miſeretur.Pſalmo cxi. քարականն ի քարականութենէ. Characan i characanuthene. Grammaticus a grammatica apud Porphirium: Matthæi.xxvii.Et exuentes eũ քղամի-թր կարմի.Chglamithr carmi. Clamidẽ coccineã, ſiue rubeam.Ioan.2.Quod ſignum oſtendis nobis,quia hæc facis.Reſpõdit Ieſus,& dixit eis.քակեցէք զտա-ճարդ զայտ.Chacezzech zthagard zait. Soluite tẽ=plum hoc,& ego tribus diebus iterũ excitabo illud. Dixe=runt ei Iudæi զ քառասուն և զ վեց ամս ինեցաւ-տաճարս այս. Zcharhaſun eu zuezt ams ineztau tagars ais.Quadràginta & ſex annis ædificatũ eſt templũ hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud. քեբրոն. Chebron.De quo.2.Regum.5.Et venerunt omnes tri=bus Iſrael ad Regẽ ի քեբրոն.I chebron.In chebron.

Et fœdus

Et fœdus iniȷt cum eis Dauid in chebrō coram domino. քամ՛. Cham. quam. Lucæ. xv. Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pænitentiam agente. քամ՛ վն իննսուն և իննս արդդդոյ. Cham van innsun eu inns ardoi. Quam supra nonaginta nouem iustis. Litera ista de qua loquimur in fine dictionum addita, sicuti de litera. s. dictum fuit, pluralis numeri indicatiua est, vt sagax lector ex superius adductis frequenti lectione, & assidua indagine cognoscere poterit.

Եւսեբիոս. Eusebios, latine Eusebius. De litera seu syllaba ista plura à nobis in superioribus arbitramur dicta fuisse quæ sufficere possint ad illius plenam notionem. Potest enim & simul accipi, & seperatim cum duabus literis scribi, vt patet Matthæi. ii. յարևելից. Iareuelizt. Ab Oriente, & յարեւելս. Iareuels. In Oriente.

փարաւովն. Pharauωn. De quo in psal. cxxxiiii. Et misit signa & prodigia in medio tui ægypte. In Pharaonem փարաւովն. Pharaon. & omnem virtutem eius, & psalmo. cxxxv. Et excussit siue submersit զփարաւոն և զօրսիւր ի ծովկարմիր. Zpharaon eu zorsiur i tzou carmir. Pharaonem & virtutem seu exercitū eius in mari rubro. փիլիպպոս ի բեդսայիդա. Philippos i bedsaida. Philippus a Bethsaida. Ioā. i. & Matthæi. 5.

Matthæi.v. Փոքր կոչեսցի յ արքայութենէ երկնի Phochr cozeszti i archaiuthene ercni. Minimus vocabit in regno cœlorum. Pro.ph.nobis litera ista seruire cõsueuit.vt in alphabeti descriptione dictum fuit.

¶ Օգուստոս և Աւգուստոս. Ogustos & Augustos.vtroque enim modo apud Lucã capite.ii.scriptũ reperitur,est enĩ nobis loco,o,magni,& pro.ω.omega græco,atq; pro.o.Indorũ septimæ sedis,seu stantiæ: vt in alphabeto a Ioanne Potken,dudũ Romæ impresso videre licet. Exempla passim in Armeniorum libris obuia esse possunt. Inter cætera Marci.xvi. vbi habemus verba Angeli tribus mulieribus reuolutum monumenti lapidem cernentibus,atque obstupescentibus dicentis.Nolite expauescere զ յ̃ս խնդրէք զնազօրացի զ խաչելեալն. Z Iesus hhendræch z Nazωrazti zhhazelealn.Iesum queritis Nazarenum crucifixũ surrexit nõ est hic.Sumitur etiam pro.ով. ab Armenis simul videlicet pro.ω.omega, vt in prædicto nomine Nazareni apud Lucã.24.dum ibi scribitur. Et illi dixerũt ei de Iesu Նազովրացոյ. Nazωrazzoi. Nazareno. qui fuit vir propheta &c. a Nazareth quippe formatur

X gentile

gẽtile nomẽ, Nazarenus, & Nazareus, vt Matthæi. 2. Et ad monitus in somnis secessit in partes galileæ, & veniens habitauit i ciuitate quæ vocatur Նազարեթ զի լցցի բան մարգարէիցն թէ Նազովրեցի կոչեցի. Nazareth zi lizzzti ban margaræizm thæ Nazωrezzi cozezti. Nazareth vt impleretur dictum prophetę, quoniam Nazareus vocabitur. Possem in hoc loco multa adducere exempla, per quæ palam facerem mutuum istius literæ vsum cũ diphthongo. աւ. au. &. ով. verum quia de his satis abunde in superioribus locuti sumus, duo aut tria exẽpla sufficiant. Nam a verbo. օծցեմ. oxzzem. quod vnguo significat. vt Marci. 16. Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi & Salomæ, emerunt aromata, vt venientes օծցեն զնա. oxzzen zna. vngerẽt eum. Formatur nomen օծել. oxel. idest vnctus vel Christus, vt in psalmo. cxxxi. Paraui lucernam օծելո իմո. oxelo imo. Christo meo. Et in eodem psalmo paulo supra, Propter Dauid seruum tuum, non auertas faciem tuam. յաւծելո քումմէ. lauxelo chummæ. A Christo, vncto: vel Messia tuo. օթեւան. otheuan. Habitatio, vel mansio. աւթեւանք. autheuanch. Habitationes, vel mãsiones, Ioannis primo. աւրհնեցէք. aurhneztech. Lau

date.

date.օրհնութեան.urchnuthai. Laudatio.օրհնութեբ, orchnutaib. In laude, laudatiõe, vel cythara, psalmo. 146. Ex prædictis igitur patet transitus prædictæ diphthongi au.cum.ω.omega, seu.o.producto, vt etiam apud nostros fieri retulimus, cũ de plaustro, & plostro, plaudere, & plodere, verba fecimus, dicimus etiam lotum, pro lautum. Mutatur quoq; apud nostros in.o.correptũ, vt ꝓ aurichalco, orichalco, apud Ciceronẽ, & Virgiliũ in lib. Aeneid. 12.

Ipse de hinc auro squalentum alboq; orichalco.

Nec ab re quidem huiusmodi literarũ trãsitus inuicem fit, q̃quidem & nomen ipsius literæ, de qua in præsentia loquimur, id insinuat, dicitur enim. aypyun. quod scilicet nihil aliud sit, quam. ayp. &. yun. quæ etiam. phyun. dicitur, & in diphthongorum constitutione seruilis litera est, atq; accessoria, vt satis abunde in superioribus dixisse credimus, Copulat igitur litera ista primum & nouissimum elemẽtũ, & orbem facit inextricabilem, fitq;, quod primum erat nouissimũ: nõ simpliciter, vt Matth. xix. dicitur. բազում եղիցին առաջինք յետինք. և յետինք առաջինք. Bazumch eglizzin, arhascinch ietinch, eu ietinch arhascich. Multi erũt primi nouissimi, & nouissimi primi. Sed per modum vnionis, vt cauda in ore anguis, nexibus extricatis, reflexa, quod vnum in se cõtractum, multiplices propter nodos, videbatur esse diuersum, iam per extẽsionẽ, vnum in semet reflexũ esse cognoscatur, vt proinde a nobis և միութեան յերրորդութե, և երրորդութի

իմ հոր[illegible] պատուելոյն[illegible].eu miuthai ierrorduthe-ne, eu errorduthai imiuthene patuelozzizzæ. Et vnitas in trinitate, & trinitas in vnitate veneretur. Et per prædicta literarum conformatio explicita sit, & adducta per nos exempla sufficiant. Illud præterea sciẽdum est (quod pene omisseram) Vuandalos literam. q. nõ simpliciter habere, vt plerasq; alias, sed cum sibi adnexo semper. u. & est octaua alphabeti illorum litera, quam. [illegible] .Q'uohfu. nominant. Superest vt syllabas nõnullas adiectitias breuissime quo ad fieri poterit in medium adducamus, vt introductio magis sit abundans. Habent enim Armenici etiam ipsi famulãtes in dictionibus syllabas, vt de literis supra dictum fuit.

¶ De syllabis seruilibus Armeniorũ. Cap. XV.

SVnt igitur infrascriptæ syllabæ apud Armenios famulantes, atque adiectitiæ videlicet.

ագոյ.& ոյ.Agoi, & oi. quæ additæ concurrunt ad comparatiuum insinuandum, vt հասարակ. hasarac. Cõmune. հասարակագոյն.Hasaracagoin. Cõmunius. [illegible]ագոյն.Xanauthagoin. Euidentius, manifestius. [illegible]ագոյն.lentanegoin. Conuenientius, Ista apud Aristotelem in Prædicabilibus .ոյ. oi. præterea nota est obliqui casus in aliquibus dictionibus, nam իմ.Im. Meus mea meum, significat. Matthæi .xxvii. [illegible] իմ. [illegible] իմ. Astux im, Astux im. Deus meus,

Deus

Deus meus. At Ioan. ii. habemus. Nolite facere տուն
հայր իմոյ, տուն վաճառի. Tun hair imoi, tun va
garhi. Domum patris mei, domum venditionis.

ոյր. oir. addita in fine, de aliquo, ſignificat, vt ſupra di
ctum fuit, Socratoir, & Platonoir, de Socrate, & Platone.
apud Porphirium.

եսց. Eſzt. per interpoſitionem iſtius ſyllabæ futurum
formatur, vt a verbo ստորոգի. Storogi. Prædicatur.
fit ստորոգեսցի. Storogeſzti. Prædicabitur. apud Ari
ſtotelem in Prædicabilibus. Հետեւ. Heteu. Sequitur.
Հետեւեսցի. Heteueſzti. Sequetur. եսցէ. & եսցես.
Eſzze, & eſzzes. In calce addita, imperatiui ſunt characti
riſtica: vt մաքրեսցէ. Machreſzte. Expurget. պարգեւ-
եսցես. Pargeueſztes. Largiaris. Eſt quãdo cum. է. æ.
diphthongo futurum ſignificet, vt եկեսցէ. Eceſztæ.
Veniet fortior quam ego poſt me. Lucæ. 3. Eſt quando
etiam pro imperatiuo accipi poſſit cum eadẽ diphthõgo
in fine: vt փրկեսցէ. Pharceſztæ. Liberet eum. Matth.
xxvii. Et tunc illud. է. æ. etiam vicem pronominis ſup
plet. vt in ſuperiori verbo patet.

ութայ, ութիւ, ութաք, ութենէ. Vthai, vthiu, vthab,
vthene.

vthene. Adiectiões sunt syllabicę, quæ in fine nominis po-
sitæ deriuatiuũ ostendũt nomen, vt չար. Zar. Malus.
չարութայ. Zaruthai. Malitia. vt psalmo. cxl. բանիւ
չարութենէ. Baniu Zaruthene. Verba malitiæ. Et a
քաղցր. Chaglzzor. Dulcis, suauis, & bonus. fit քաղ
ցրութայ. Chaglzzruthai. Dulcedo, suauitas, vel
bonitas. vt psal. cxix. Bonus es tu domine. և յ քա-
ղցրութաբ քում. eu i caglzzuthab chω. Et in boni
tate tua. օգնական. ωgnacan. Adiutor. psalmo. cxlv.
օգնութայ. ωgnuthai. Adiutoriũ. psalmo. xc. Plura
in superioribus exempla à nobis tradita sunt, per quæ dili-
gens lector istarum syllabarum vim per se se cognoscet.
վեր. Ver. particula repletiua est, & nominibus aut ver
bis addita augmentum affert, & loco syllabæ. re. accipitur.
ut վերլուծանի. Verluxani. Resoluit. & վերլուծու-
թայ. Verluxuthai. Resolutio uel resolutoria. Et apud
Porphiriũ. ի վերլուծականսն. I Verluxacansn. In
resolutoriis, & ut quidam scripsit. ռեզօլուդօրիիս.
Rhezωludωriis. վերընդունին. Veriendunin. Reti-
net. վերելից. Verelizt; Repleuit. & in multis similiter
quæ si ponere voluissem, fastidiũ profecto ingenerassem.

ոզ, ozz,

ոց.ozz.addita pluralem numerum indicat, ut psalmo cxxix.աղօթից իմոց.Aglothizt imozt. Depræcatio-nũ mearũ. Et Matthæi.xxvii.Sãguis eius super nos,& sup որդւոց մերոց.Ordiozt merozt. Filios nostros. զի,& ցի.Zi,& Zti.addita, tempus uerbi uariant: ut խաչեսցի.Hhazezti. Crucifigatur, & զի խաչեսցի. Zi hhazezti.Vt crucifigeret,vel ad crucifigẽdũ. Matthæi. 26.Et additum demonstrat deriuatiuum nomen à loco, ut a կիւրենեա.Ciurenea, Cyrene.կիւրենացի.Ciu renazti. Cyreneus. Matthæi.xxvii. Et ab իսրայէլ. Israæl.իսրայէլացի, Israælazzi.Israelita.Ioãnis primo, & id genus plura a nobis in superioribus adducta sunt. Cæterum syllaba.իւ.pro.ւ.& pro.y.accipitur, ut in dictione Cyrene,& Cyreneus,paulo ante allegata: & in aliis similibus quamplurimis superius descriptis clarum esse potest.

իւր,Iur,Suus sua suum,pronomen est addititium, ut Ioannis primo զեղբայրիւր.Zelbairiur,Fratrem suũ, & in multis similiter.

քեզ.Chez,Tibi,te,Psalmo.cix. Ex utero ante lucife

rum

rum ծնաւ զքեզ .Xnau Zchez,Genui te, & paulo ſupra.Virgam virtutis tuæ առաքեսցէ քեզ . Arha cheſzte chez,Emittet tibi dominus ex ſyon. ըզ .ըն. ը.Iez,ien,ie:ſyllabicæ adiectiones ſunt , tam in princi pio,quam in medio,& fine dictionū: ut ըզպանծա- լոյն.Iezpanxaloin.Glorioſi, տեառըն մարմնոյն. Tearhien marmnoin,Dominicum corpus,vel Domi nici corporis.Conuertitur aliquando hæc litera ſiue ſylla- ba cum diphthongo .ու.u.ut սուտ.Sut, Falſum, & սըտէ.Sietæ,Falſum eſt,Et multoties ponitur inter,տ, t.&.u.s, ut Ճշմարիտս գոլ. Hiſmarits gol, Veras eſſe:& Ճշմարիտըս գոլ մարթի, Hiſmarities gol marthi,Veras eſſe contingit,apud Porphiriū:De hoc tamen plura in ſuperioribus à nobis dicta fuerunt. Potuiſ- ſem candide & amice lector,quamplures etiam alias famu lantes addere ſyllabas,ſed in præſentia ea quæ adducta ſūt ad notionem,conformationemq́ elemētorum ſimul mul- tigenarum gentium,atq́ linguarum,pro modo ſaltem le- gendi,& breui introductione in Chaldaicam linguā , Sy- riacamq́,& Armenicam,ſufficere arbitratus ſum . Iccirco prætermiſſis illis,te exoratū velim,vt æquo animo, καὶ ἀφθό- νως, ac omni penitus depoſito liuore , noſtra hæc, qualia- cūq́ ſint,legas.Et ſi quid in his forte fortuna boni repertū

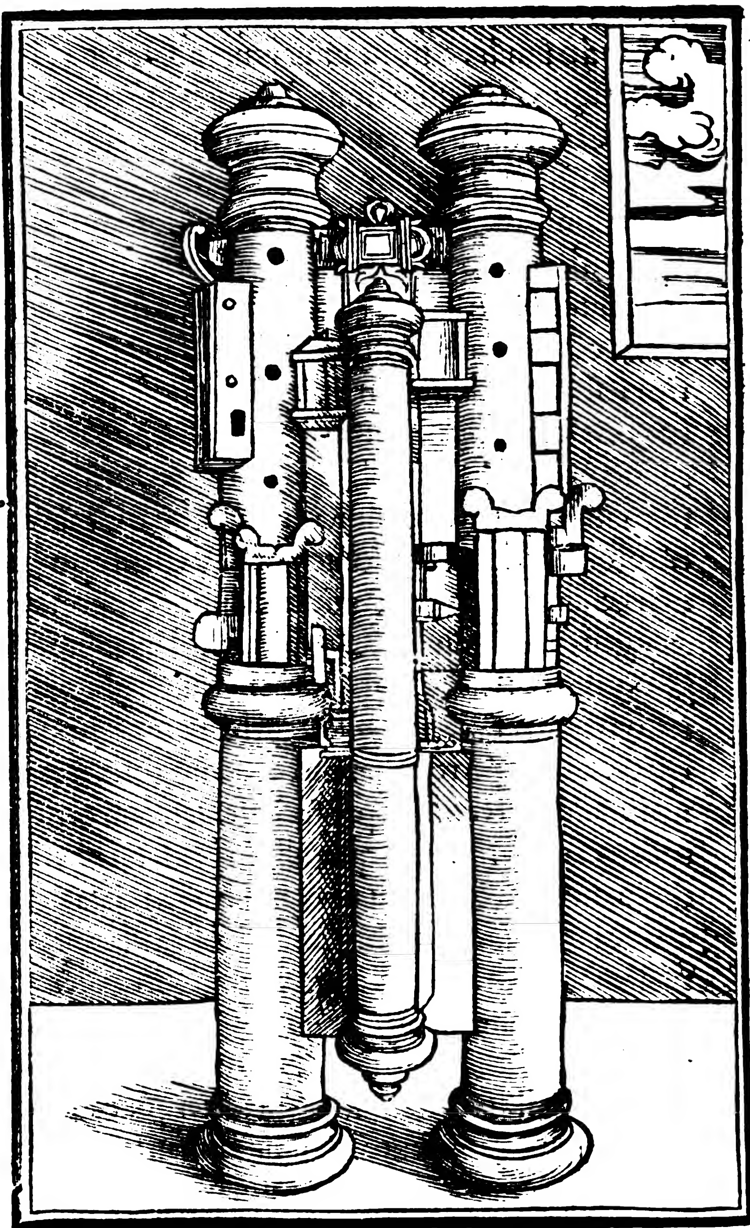
fuerit,

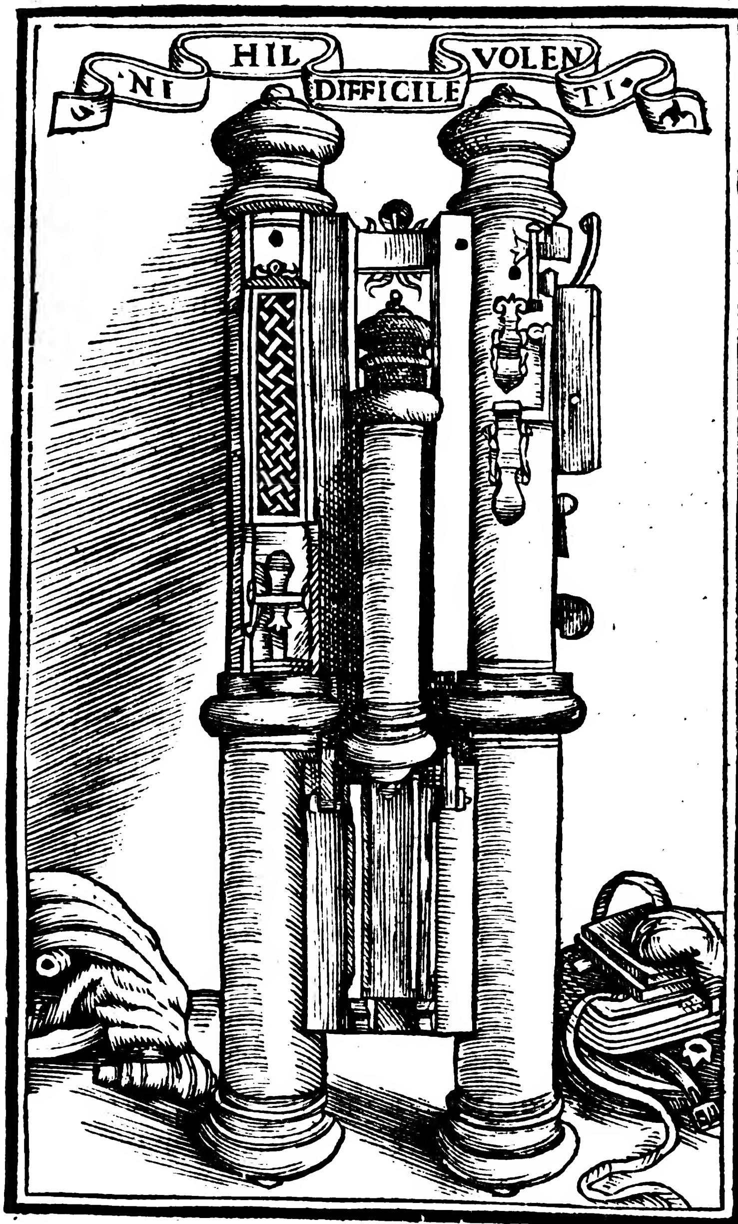
fuerit,id totum Deo Op. Max. acceptũ referas. Sin vero secus,illud omne mihi ascribas,attribuasq;. Ea tamen ratione,vt corrigas & errata si quæ nostra sunt,emendes,in meliusq; potius reuoces,atq; instaures,quam conuitijs, ac probris ea,nosq; consecteris. Neq; enim cupiditate aliqua,aut laudis ambitione ducti, aut vt quẽquã omnino prosequeremur,scribere agressi sumus. Sed tantum vt veritatem,in literarum peregrinarum cognitione,in medium afferre conaremur. Et vt studiosis adiumento esse possemus, atq; ea nostris daremus in lucem,quæ in obscuris hactenus forsitan tenebris latuerunt. Quod si ex his omnino prodesse non valemus, viam saltẽ ad ea cognoscenda aperuisse gaudemus,doctiorum semper iuditia & moderatas correctiones,non modo improbantes,quinimmo illorum prudentiam(eorũ omnium quæ à nobis dicta sunt) iudicẽ & moderatricem constituentes. Potuimus enim in multis decipi, quandoquidem latinis duntaxat præceptionibus, in quibus tantum profecimus, vt ad hunc gradũ veniremus,atq; Græcorum primis literarũ rudimentis exceptis, in reliquis omnibus de quibus in hac nostra variarum literarum harmonia locuti sumus. Ego ipse(nouit Deus quia non mentior) αὐτοδίδακτος, extiti. Quod si in Psalterio Io. Potken, ad ducenta, & eo amplius errata legendo comprehendimus,& illorum quædam in superioribus demonstrauimus. Non propter hoc,ea imprimis animi intentione fecimus,vt amicissimum hominem taxaremus, cui quod ad Indorum linguam,primus viam nobis aperuit, plurimũ debere fatemur. Sed vt cognoscerẽt,qui postea lecturi essent, Indos,verborum,ac nominum regulas habere, & eadem

per genera, numeros, casus, personas, & tēpora inflectere. Orthographiamq; etiam apud illos, sicuti & apud cęteras linguarum varietates, seruandā esse. Voces quoq; siue vocalium notas, non aliter ab Indis (suo tamen ritu) quā ab Hebræis, Chaldæis, Punicis, & cæteris, qui vocalium notis vtunt, diligēter fore obseruādas. Aliter enim ab Aleph incipiēs dictio sonabit, quā ab. He. leui aspiratione, aliudq; nobis protinus insinuabit. Et eadem dictio, cum eisdē etiā literis scripta, varia tamē vocali nota inspirata, aut aliud omnino, aut diuersum tempus significabit. Vt Amar, Emar, Omar, apud Chaldęos, ex Olaph, Mim, & Ris, duntaxat scripta, sed varius vocalium accessus, variam quoq; ac diuersam illorum enunciationem causat, vt in Chaldaica introductione supra dixisse credimus. Aliter etiam sonus literæ. Vau. in principio, aut in fine dictionum simpliciter inuentæ, aut cum. Surech. aut (quod aiunt) Melopū, aut cū Aleph. He. Hhet. Ain. vel. Gain exprimit. Necnō Aleph, & reliquę, quæ in numerū vocaliū cēsent, cū. Kibutz. pferunt, vt nouerūt q Hebraica callent. *Simili modo dicēdū* erit de prolatione ac sono literæ. o. quandoquidem aliter omnino punctus. Holem. supra literas alphabeti simpliciter positus profertur, quam supra. Vau. aut solitario, aut cū reliquis connexilibus simul literis adnexo. Quod & ab Indis obseruandum fore constat, ex Syllabario Io. Potken iam edito, in. o. paruo &. o. magno, de quo in explicandis Indorum literis mentionem fecisse credimus. Idipsum etiā & apud Gręcos in. Omicron. &. Omega. nec aliter à nostris in vnius. o. prolatione obseruatū est Grāmaticis. Idē (vt supra traditū est) ab Armenicis seruatur, in prolatione literæ

literæ. Vuo. &. Aypyun. cũ. Phyun. & in. Vuo. cũ. Viech. quando simili versione mutantur in. Omega. Non aliter de reliquis vocalium notis, longis aut breuibus dicẽdum erit. Cæterum si illorum vsum, qui in suo idiomate à maioribus nostris in aliquibus dictionibus. u. repudiatũ habẽt, notauimus. Nunquid propter hoc illos taxare mens fuit, qui vulgarẽ eorum linguã præ cæteris summis laudibus extollunt, & quãto magis à latina dictione discedit, eo amplius cõmendant. Rogati nihilominus circa literaꝝ mutationẽ si vnquã. l. litera in aspirationis notam. h. scilicet mutatur, profecto respondent, quod non. Cum tamen latinam dictionem. Claro. in obliquo casu pro lucido, atq; lucẽti, in materna, seu (vt aiunt) vulgari lingua. Chiaro. per. c. h. & . i. scribendum fore contendant. Vellem ego (citra tamẽ contentionem) vt qui huiusmodi præceptiones tradunt, Lygurem quempiam, Orobiensem, Patauum, Fauẽtinũ, Tuscum, Prenestinum, aut Calabrum, rusticum ac literarum penitus expertem, aliquam latinam dictionem, in obliquo casu, proferre rogarent, & ad singulorũ prolationes animaduerterent. Illos profecto sententiam omnino mutaturos crediderim. Et si quæ alia in præsenti libello à nobis dicta, notata ve fuerunt, per quę ab alijs relata nobis displicuisse visa sint, non ob hoc mens nostra illa fuit, vt opinioni illorum detraheremus, sed vt nostram qualemcunq; posteris demonstraremus. Et si Musicũ illud Afranij Patrui mei instrumentum (quod Phagotum vocat) singulare appellaui, & illius descriptionẽ incidẽter, & casu nescio quo de improuiso apposui, ac similitudinem formamq; eius vtcunq; typis excudendam curaui. Nõ propterea Ottoma-

rum Luscinium Argẽtinũ, q̄ musurgiam edidit, & vt ex epistola in frõte opis impressa clare patet, Andreæ Caluo Mediolanensi dicauit, omnino taxaui, quod ĩ illa ĩstrumẽtũ hoc ☞ non apposuerit. Cuius exẽplũ atq; simulacrũ à calchographo nostro impressũ, vnà cũ prima præsentis ĩtroductorij libelli nostri parte (in q̄ dicti instrumẽti descriptio satis abunde continet.) Cũ Bernardino meratq; Me

diolanẽsi, ꝓcuratori, seu Bibliopolę, qui locupletissimę Andreæ Calui librarię apothecæ, in Ticinensi Vrbe curā gerit, in Basileam Germaniæ (pro vt dixerat) ꝓfecturo, & enixe, vt Germanis calchographis ostẽderet, efflagitāti, tradidisse, vt postmodū in patriā rediẽs secum reportaret, & mihi optima fide restitueret. Nescio qua ratione, quove astu Calui procurator, siue Caluus ipse mihi imposuit. Ber

nardinus quippe breui Papiā è Mediolano reuersus, Cal-
uo domino opus videndum tradidisse, & in Germaniam
properanti consignasse retulit. Patienter tolero, redditūq;
illius ad Augusti mēsis exitum vsq; præstolor. Cum vero
postmodum audiuissem Caluum è Germania reuersum,
ad quartum idus mēsis Septembris Mediolanum pergo,
& in domū Caluū visito. Rogo præterea vt librū meū re-
stituat. Negotiorū se gestori suo Bibelio Germano, è Basi-
lea Frankfordium dixit deferendum dedisse, referēdumq;
ac restituendum postea. Sæpe & sæpius rem meā benigne
repeto, sed ad hanc vsq; diem Ianuarij nonam. 1539. à
Caluo (vt mihi videtur) Caluor, quamuis causam omnē
Caluus ipse in illius Germani negociatoris sui, siue negli-
gentiam, siue potius versutiam, calliditatēq; traducat & ver
tat. Interim tamen libelli mei plurimam partem, *fidei illius*
cōmendatam, non accipio. Quamobrem nō possum nō
iure optimo occultas aliquas שעפים in libellum meum
μηχανηθέντας αὐτοὺς suspicari. Sed agant, modo dum, melio-
ra donent, & studiosam iuuentutem vtiliora doceant. Ego
vero interea loci Deo Opt. Max. iuuante, ea in lucem ede-
re non cessabo, quæ plurimis adiumento esse possint, vt nō
degener esse videar, & maiorum meorum moribus non re
spondere. Quandoquidem Ticinum patria mea, opidū
sanè nobile & antiquū, Hannibalis victoria aduersus Sci-
pionem insigne. Regum sedes & monumētū, multos an-
nos Imperij caput. Nomen (vt multi contendunt) à flumi
ne præterlabente sortitum. Nunc ab admirabili rerum co-
pia, Papia cognominatū. Cuius ciues & incolæ in omni
semper virtutum genere claruere. Et vt antiquos in præ-
sentia

sentia ommittam,antiquorumq; monumenta præteream. Antiquitas enim ipsa per se satis celebris est,& omniũ ferè historię poemata & actiones nihil amplius quam ipsam vetustatem cõmendant. Vetustati fauent. Vetustati omnia tribuunt,quasi & nostra tempora silentium meruerint & obliuionem,quasi omnia antiquis licuerit,& quæ licuerit effecerint. Quin parcant mihi maiorum cineres, cum sæculi nostri fælicitatem cõtemplor,illud Socraticum iure ausim iactare. Quod si Bias vnus ex septem,aut Dedalus Atheniẽsium stupor ad nos rediret,irrideret. Tam multa hodie quasi diuinitus inueniuntur. Tam multa egregie dictant. Tam multa in singulis disciplinis reformantur. Cur igitur nostris temporibus inuidemus,iustisq; laudibus defraudamus homines nostros,qui & inumerabiles nouas artes inuenerunt,& inuentas à maioribus in melius traduxerunt. Et vt cæteros ommittam,& de meis conciuibus loquar. Quantum ius Ciuile,Catoni Sacco,Hieronymo Torquato,quem vulgus Tortum vocat,quãtum Puteis,Curtijs,Butigellis,Alberitijs,Ripis,Zazijs,Opizonibus,Ioãni Iacobo Meda,& Francisco Vegio viuenti, & in Gymnasio nostro Ticinensi,in præsentia Ius Ciuile, egregie Interpretanti,debeat,haud facile enarrauerim. Eorũ tñ me tacente,edita in lucẽ opera loquant,& edenda manifestabũt. Quãtũ ius Põtificiũ,vni nostrę Ciuitatis viro sanctissimo, Christophoro Butigellæ,qui dũ viueret, Oraculum Delphicum Iuris Põtificij,à viris eiusdẽ disciplinæ doctissimis vocari meruit. Quãtum tribus alijs Curtijs,& Stephano Ottono,& Andreę Bassignanę,pceptoribus meis inocẽtissimis,Mangiarijs,Folpertis,Iacobo Gualæ,Gãbaranæ,

& viuenti

& viuenti adhuc apud nos, & idem Ius fideliter Interpretati, Boscho debeat, scripta per eum volumina manifestent. Quantum præterea Medicina nostris Ciuibus, Guaynerio, Syllano, Lādulphis, Giringellis, Glusianis defunctis, & viuenti Nepoti, actu Medicinæ pręcepta legenti, Excellenti Ioāni Baptistę, debeat, si saxa & parietes loqui possent, clara protinus voce faterentur. Quid vero de Matthæo Curtio illo dicam, nescio. In quem Hippocratis, Galeni, & veterum aliorum Excellētium Medicorum animas demigrasse crederem, opinioniq; illorum, qui defunctorum animas, de corpore migrare ī corpus asseuerāt, facile adhęrerem, si modo christianæ fidei nostræ, & veritati omnino non contradiceret, atq; repugnaret. Tātam proinde illius in Medica facultate Excellentiam, in præsentia non laudauerim. Quandoquidem qui illum Papię, & Patauij, olim publice Medicorum opera Interpretantem audierunt, & nunc Bononię summa cum omnium admiratione legentem audiunt, non cessent quottidie summis eundem laudibus, ad astra vsq; extollere, & alterum Aesculapium, Apollinis filium merito appellare. Lazarus Siclerius, post medicinam, ita Astronomię fauit, dum viueret; vt nihil sit ī cœlo tam abditum, tamq; in astris à nostra cognitione remotū, quod vir ille admirabilis ingenij non facile prospexerit. Quid in Mathematicis disciplinis, Arithmetica, scilicet & Geometria, Ioannis Petri Librerij, acumen extollam, & in agris dimetiendis, diligentiā cōmendā. Cum magis ea nota esse existimem, quam vt noua cōmendatione indigeant. Nec in ea Cęsarei Pontificijq; Iuris parte, quę in actione versatur, Ioannem Petrum Ferrarium, à me prætereūdum censuerim,

fuerit, id totum Deo Opt. Max. acceptū referas. Sin vero secus, illud omne mihi ascribas, attribuasq;. Ea tamen ratione, vt corrigas & errata si quæ nostra sunt, emendes, in meliusq; potius reuoces, atq; instaures, quam conuitijs, ac probris ea, nosq; consecteris. Neq; enim cupiditate aliqua, aut laudis ambitione ducti, aut vt quēquā omnino prosequeremur, scribere aggressi sumus. Sed tātum vt veritatem, in literarum peregrinarum cognitione, in medium afferre conaremur. Et vt studiosis adiumento esse possemus, atq; ea nostris daremus in lucem, quæ in obscuris hactenus forsitan tenebris latuerunt. Quod si ex his omnino prodesse non valemus, viam saltē ad ea cognoscenda aperuisse gaudemus, doctiorum semper iudicia & moderatas correctiones, non modo improbantes, quinimmo illorum prudentiam (eorū omnium quæ à nobis dicta sunt) iudicē & moderatricem constituentes. Potuimus enim in multis decipi, quandoquidem latinis duntaxat præceptionibus, in quibus tantum profecimus, vt ad hunc gradū veniremus, atq; Græcorum primis literarū rudimentis exceptis, in reliquis omnibus de quibus in hac nostra variarum literarum harmonia locuti sumus. Ego ipse (nouit Deus quia nō mentior) αὐτοδίδακτος, extiti. Quod si in Psalterio Io. Potken, ad ducenta, & eo amplius errata legendo comprehendimus, & illorum quædam in superioribus demonstrauimus. Non propter hoc, ea imprimis animi intentione fecimus, vt amicissimum hominem taxaremus, cui quod ad Indorum linguam, primus viam nobis aperuit, plurimū debere fatemur. Sed vt cognoscerēt, qui postea lecturi essent, Indos, verborum, ac nominum regulas habere, & eadem

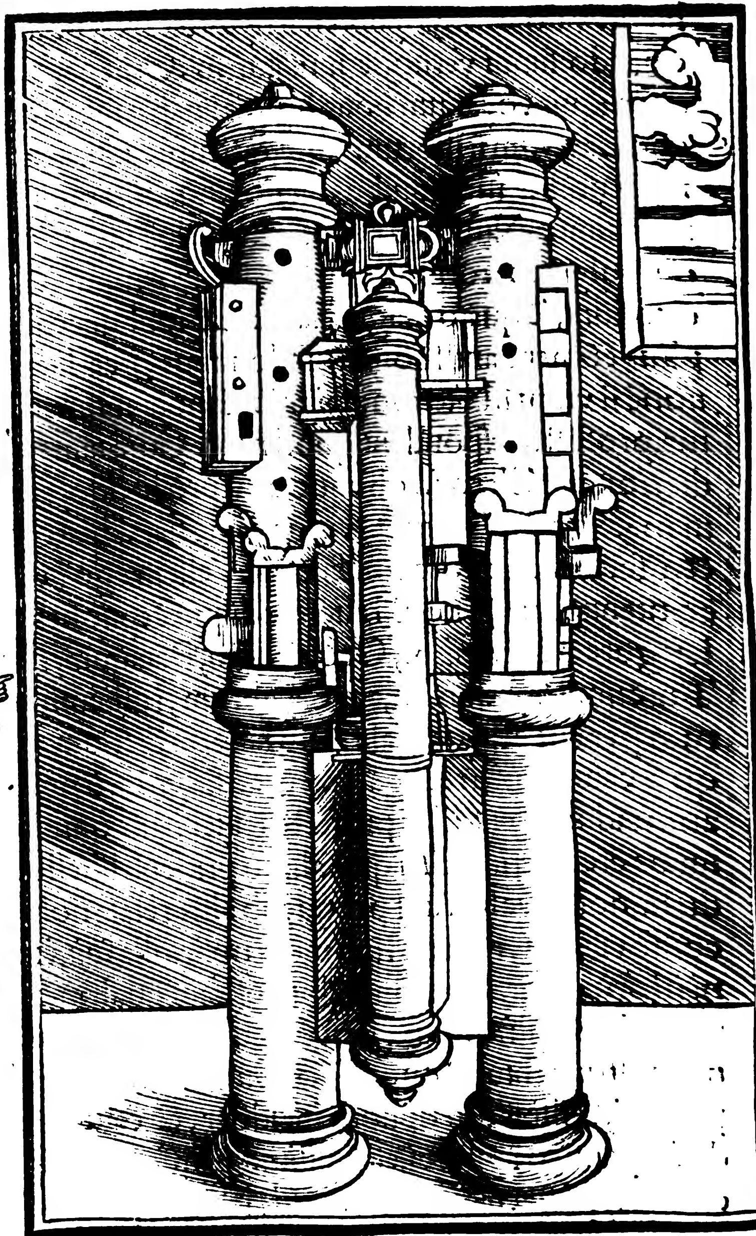
per genera, numeros, casus, personas, & tépora inflectere. Orthographiamq́ etiam apud illos, sicuti & apud cæteras linguarum varietates, seruandã esse. Voces quoq́ siue vocalium notas, non aliter ab Indis (suo tamen ritu) quã ab Hæbræis, Chaldæis, Punicis, & cæteris, qui vocalium notis vtunt, diligéter fore obseruãdas. Aliter enim ab Aleph incipiẽs dictio sonabit, quã ab. He. leui aspiratione, aliudq́ nobis protinus insinuabit. Et eadem dictio, cum eisdẽ etiã literis scripta, varia tamẽ vocali nota inspirata, aut aliud omnino, aut diuersum tempus significabit. Vt Amar, Emar, Omar, apud Chaldæos, ex Olaph, Mim, & Ris, duntaxat scripta, sed varius vocalium accessus, variam quoq; ac diuersam illorum enunciationem causat, vt in Chaldaica introductione supra dixisse credimus. Aliter etiam sonus literæ. Vau. in principio, aut in fine dictionum simpliciter inuentæ, aut cum. Surech. aut (quod aiunt) Melopũ, aut cũ Aleph. He. Hhet. Ain. vl. Gain exprimit. Necnõ Aleph, & reliquæ, quæ in numerũ vocaliũ cẽsent, cũ. Kibutz. pferunt, vt nouerũt q Hebraica callent. *Simili modo dicẽdũ* erit de prolatione ac sono literæ. o. quandoquidem aliter omnino punctus. Holem. supra literas alphabeti simpliciter positus profertur, quam supra. Vau. aut solitario, aut cũ reliquis connexilibus simul literis adnexo. Quod & ab Indis obseruandum fore constat, ex Syllabario Io. Potken iam edito, in. o. paruo &. o. magno, de quo in explicandis Indorum literis mentionem fecisse credimus. Idipsum etiã & apud Gręcos in. Omicron. &. Omega. nec aliter à nostris in vnius. o. prolatione obseruatũ est Grãmaticis. Idem (vt supra traditũ est) ab Armenicis seruatur, in prolatione literæ

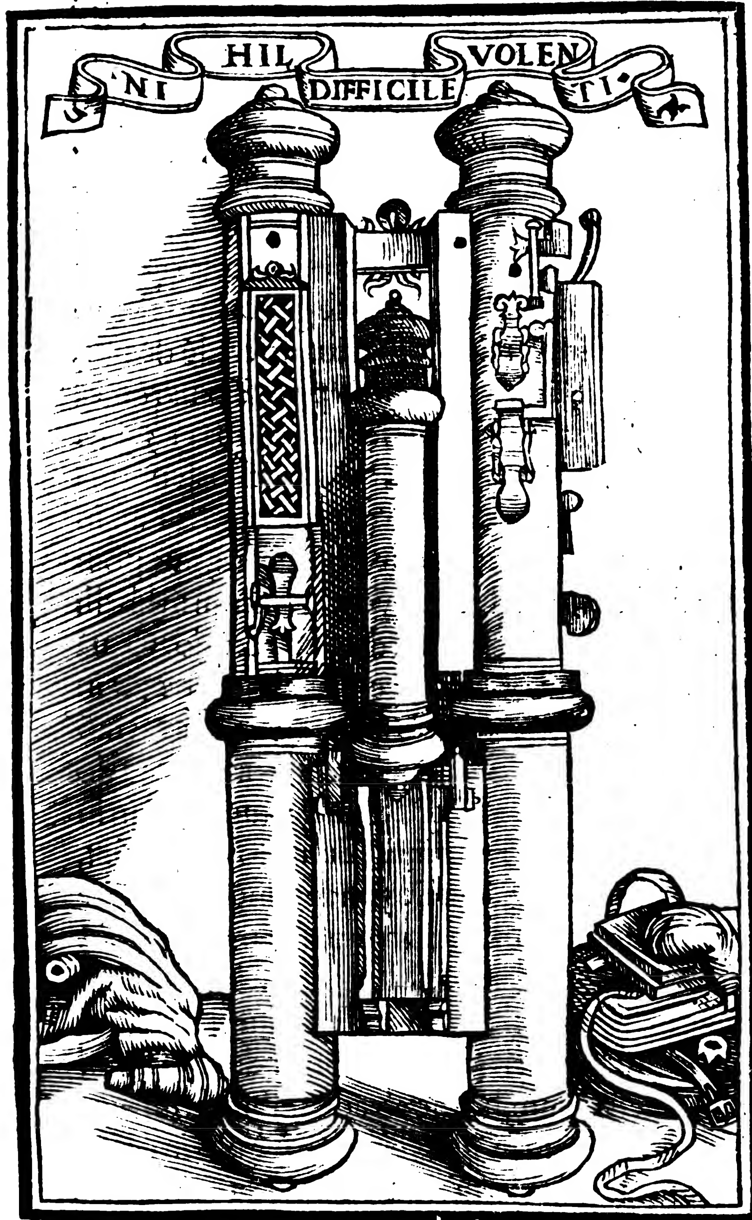
literæ. Vuo. &. Aypyun. cũ Phyun. & in. Vuo. cũ. Viech.
quando simili versione mutatur in. Omega. Non aliter
de reliquis vocalium notis, longis aut breuibus dicendum
erit. Cæterum si illorum vsum, qui in suo idiomate à maio-
ribus nostris in aliquibus dictionibus. u. repudiatũ habẽt,
notauimus. Nunquid propter hoc illos taxare mens fuit,
qui vulgarem eorum linguã præ cæteris summis laudibus
extollunt, & quãto magis à latina dictione discedit, eo am-
plius cõmendant. Rogati nihilominus circa literarũ muta
tionẽ si vnquã. l. litera in aspirationis notam. h. scilicet muta
tur, profecto respondent, quod non. Cum tamen latinam
dictionem. Claro. in obliquo casu pro lucido, atq; lucẽti,
in materna, seu (vt aiunt) vulgari lingua. Chiaro. per. c. h.
&. i. scribendum fore contendant. Vellem ego (citra tamẽ
contentionem) vt qui huiusmodi præceptiones tradunt,
Lygurem quempiam, Orobiensem, Patauum, Fauẽtinũ,
Tuscum, Prænestinum, aut Calabrum, rusticum ac litera-
rum penitus expertem, aliquam latinam dictionem, in obli
quo casu, proferre rogarent, & ad singulorũ prolationes
animaduerterent. Illos profecto sententiam omnino muta
turos crediderim. Et si quæ alia in præsenti libello à nobis
dicta, notata ve fuerunt, per quę ab alijs relata nobis displi-
cuisse visa sint, non ob hoc mens nostra illa fuit, vt opinio-
ni illorum detraheremus, sed vt nostram qualemcunq; po
steris demonstraremus. Et si Musicũ illud Afranij Patrui
mei instrumentum (quod Phagotum vocat) singulare ap
pellaui, & illius descriptionẽ incidẽter, & casu nescio quo
de improuiso apposui, ac similitudinem formamq; eius vt
cunq; typis excudendam curaui. Nõ propterea Ottoma-

rum Luſciniũm Argẽtinũ, q muſurgiam edidit, in qua, tot muſicæ facultatis organorũ genera, quot (vt reor) cognoſcerĩ potuit, cumulatiſſime atq; ordine multo recẽſuit, vſumq; eorũ elegãter tradidit, oĩno taxaui, qđ in ea iſtrumẽtũ hoc nõ appoſuerit. Cuius exẽplũ atq; ſimulacrũ à calchographo nr̃o imp̃ſſũ, vna cũ prima p̃ſentis ĩtroductorij libelli nr̃i pte (ĩ q̃ dicti inſtrũ deſcriptio ſatis abunde continet.)

Cũ

PHAGOTI PARS ANTERIOR.

Cum dilig̃eti
cuidã Medio-
lanensi, ꝑcura
tori, seu biblio
polæ, q̃ locu-
pletissime alte-
riꝰ mercatoris
librariæ apo-
thecæ, in Tici
nensi Vrbe cu
rã gerit, in Ba-
sileam Germa
niæ (pro vt di-
xerat) ꝑfectu-
ro, & enixe, vt
Germanis cal
chographis
ostẽderet, effla
gitãti tradidis-
sẽ, vt postmo-
dũ in patriã re
diẽs secum re-
portaret; & mi
hi optima fide
restitueret. Ne
scio qua ratio.
ne, qua ve fidu
cia bibliopola
ille, siue merca
tor

tor ipse mihi imposuit. Procurator quippe breui Papiā è Mediolano reuersus, domino opus vidēdum tradidisse, & in Germaniam properanti consignasse retulit. Patienter tolero, redditūq; illius ad Augusti mēsis exitū vsq; prestolor. Cum vero postmodum audiuissem Mercatorē è Germania reuersum, ad quartū idus mēsis Septēbris Mediolanū pgo, & in domū familiariter illū & amice visito. Rogo ꝑterea vt librū meum restituat. Negotiorꝫ se gestori suo, nescio cui Germāo, è Basilea Frākfordiū dixit deferēdū dedisse, referēdumq; ac restituēdum postea. Sæpe & sæpius rē meā benigne repeto, sed ad hāc vsq; diē Ianuarij nonā. 1539. μόνῃ τῇ (vt mihi videt̃) ἐλπίδι, recuperādę rei depascor, quāuis oēm tarditatis cām Mercator ipse, nō īmerito forsan, in illius Germani negociatoris sui; siue negligentiā, siue potius versutiā, calliditatēq; traducat & vertat. Interim tñ libelli mei plurimā partē, fidei illius cōmēdatā; nō accipio. Quā obrē nō possū non iure optimo occultas aliquas שׁעפים in libellum meum μηχανηθέντας ἀυτοὺς suspicari. Sed agāt mōdum, meliora donent, & studiosam iuuentutem vtiliora doceāt. Ego vero interea loci Deo Opt. Max. iuuāte, ea in lucem edere nō cessabo, quæ plurimis adiumēto esse possint, vt non degener esse videar, & maiorꝫ meorꝫ moribus nō respondere. Quādoquidem Ticinum patria mea, oppidū sanè nobile & antiquū, Hannibalis victoria aduersus Scipionem insigne. Regū sedes & monumentum, multos annos Imperij caput. Nomen (vt multi contendunt) à flumine præter labente sortitum. Nunc ab admirabili rerum copia, Papia cognominatū. Cuius ciues & incolæ in omni semper virtutum genere claruere. Et vt antiquos in præ-

sentia

ſentia omittam, antiquorumq; monumenta præteream. Antiquitas enim ipſa per ſe ſatis celebris eſt, & omniũ ferè hiſtoriç poemata & actiones nihil amplius quam ipſam uetuſtatem cõmendant. Vetuſtati fauent. Vetuſtati omnia tribuunt, quaſi & noſtra tempora ſilentium meruerint & obliuionem, quaſi omnia antiquis licuerit, & quæ licuerit eſſe cerint. Quin parcant mihi maiorum cineres, cum ſçculi noſtri fçlicitatem cõtemplor, illud Socraticum iure auſim iactare. Quod ſi Bias vnus ex ſeptem, aut Dedalus Atheniẽſium ſtupor ad nos rediret, irrideret. Tam multa hodie quaſi diuinitus inueniuntur. Tam multa egregie dictant. Tam multa in ſingulis diſciplinis reformantur. Cur igitur noſtris temporibus inuidemus, iuſtiſq; laudibus defraudamus homines noſtros, qui & ĩnumerabiles nouas artes inuenerunt, & inuentas à maioribus in melius traduxerunt. Et vt cçteros omittam, & de meis conciuibus loquar. Quantum ius Ciuile, Catoni Sacco, Hieronymo Torquato, quem vulgus Tortum vocat, quãtum Puteis, Curtijs, Butigellis, Alberitijs, Ripis, Zazijs, Opizonibus, Ioãni Iacobo Meda, & Franciſco Vegio viuenti, & in Gymnaſio noſtro Ticinenſi, in prçſentia Ius Ciuile, egregie Interpretanti, debeat, haud facile enarrauerim. Eorũ tñ me tacente, edita in lucẽ opera loquant, & edenda manifeſtabũt. Quãtũ ius Põtificiũ, vni noſtrç Ciuitatis viro ſanctiſſimo, Chriſtophoro Butigellç, q dum viueret, Oraculum Delphicum iuris Põtificij, à viris eiuſdẽ diſciplinç doctiſſimis vocari meruit. Quãtum tribus alijs Curtijs, & Stephano Ottono, & Andreç Baſſignanç, ꝓceptoribus meis ĩnocẽtiſſimis, Mãgiarijs, Folpertis, Iacobo Gualç, Gambaranç,
& ſupſtiti

& supstiti adhuc apud nos, & idem Ius fideliter interpretāti, Boscho debeat, scripta per eum volumina manifestent. Quantum praeterea Medicina nostris Ciuibus, Guaynerio, Syllano, Lādulphis, Gatinarijs, Giringellis, Glusianis defunctis, & viuēti Nepoti, actu Medicinae precepta legēti Excellēti Ioāni Baptistę, debeat, si saxa & parietes loq possent, clara protinus voce faterent. Quid vero de Mathęo Curtio illo dicam, nescio. In quem Hippocratis, Galeni, & veterum aliorum Excellētium Medicorum animas demigrasse crederem, opinioniq; illorum, qui defunctorum animas, de corpore migrare ī corpus asseuerāt, facile adhęrerem, si modo christianae fidei nostrae, & veritati omnino non contradiceret, atq; repugnaret. Tātam proinde illius in medica facultate Excellentiam, in praesentia non laudauerim. Quandoquidem qui illum Papię, & Patauij, olim publice Medicorum opera interpretantem audierunt, & nunc Bononię summa cum omnium admiratione legentem audiunt, non cessent quotidie summis eundem laudibus, ad astra vsq; extollere, & alterum Aesculapium, Apollinis filium merito appellare. Lazarus Siclerius, post medicinam, ita Astronomię fauit, dum viueret, vt nihil sit ī coelo tam abditum, tamq; in astris à nostra cognitione remotū, quod vir ille admirabilis ingenij non facilè prospexerit. Quid in Mathematicis disciplinis, Arithmetica; scilicet & Geometria, Ioannis Petri Liberij, acumen extollam, & in agris dimetiendis, diligentiā cōmendā. Cum magis ea nota esse existimem, quam vt noua cōmendatione indigeant. Nec in ea Caesarei Pontificijq; Iuris parte, quae in actione versatur, Ioannem Petrum Ferrarium, à me praetereūdum

censuerim,

censuerim, qui cum legisset Guarnerium virum in Iure Ciuili penè diuinum, quod primus ænigmata legū soluerit; Iuris lucernam. Martinum Bosianum, mundi speculum. Azonem Bononiensem, à Baldo vas electionis fuisse appellatum. Animum adiecit, vt & ipse alicuius nominis apud posteros esse posset, & librum composuit, cuius titulus est. Practica Ioannis Petri Ferrarij Papień. qui dubio procul, ne dū lucerna, & speculum, atq; electionis vas in formandis rite atq; ordine controuersiarum (vt vulgo dicitur) processibus, quinimmo ab omnibus aduocatis, & causarum patronis, & dux, & oculus dexter, appellari potest. Quandoquidem sine illo (si dicere citra illorum iniuriam possumus) nihil omnino in foro apud iudices pro suis clientibus agant. Sed nec eruditis, qui Græcos, & Latinos, nō modo Poetas, verū etiam Oratores, publice Interpretarentur, caruere Ticinenses. Nam & Ioannes Matthæus Trouamala, p multos annos ī Ticinēsi nostra achademia, ciuis ciuibus, & exteris, humanioris disciplinæ, tā Græca, quam Latina autorum volumina, Magnifice ac docte legendo, cum magna auditorum vtilitate publice interpretatus est. Quin & in Riciorum familia, præter Iuris ciuilis atq; Pontificij sciētiā, in qua plurimi præexcellētes extitere Græcarum quoq; literarum notitiam, tam abunde singuli penè hauserunt, vt ad illorum domos, tanquam ad alteras Athenas, qui Græce discere cupiebant, accederent. Et tāta inter illos dicendi facūdia emicuit, vt cum Camillus egregius, illius gentis, Iureconsultus oraret, penè in prouerbiū versum fuerit, En Ricius orat. Nec te Hieronyme Butigella, Iureconsultorum tui temporis consultissime in præsen-

tia omnino tacuerim. Quem nobile Ticinense Gymnasium, Patauina frequens iuristarum schola, atq; Romana illustris achademia, vsq; adeo legētē admirata est, vt cū Iura ciuilia, ea dicēdi copia, ac morū grauitate Interpretareris, veteres illos Catones, Sceuolas, & Aphricanos, Iureconsultos, reuixisse arbitraretur. Cæterū tātus fuit in te Hieronyme orādi lepos, & tāta dicendi efficax energia, qua Demosthenem Atheniensem Græcorum eloquentissimum, æmulari videbaris, vt si Aeschines aduersariū te habuisset, nō aliud de te Rhodijs omnino, quam de illo dixisse arbitrarer. Quid si illum sua verba resonantē audiuissetis. Tāta pręterea in te memoria, quæ rerum omnium (vt Cicero dixit) thesaurus est, viguit, vt nec Simonides Poeta Chous qui artem memorię primus inuenisse fertur, tibi cōparari queat, sed nec Hortēsius, nec Cyrus, q suos milites nominatim appellauit. Nec Mithridates, duarū & viginti gentiū Rex q totidē linguis sine ĩterprete, & loquētes audiebat, & loquebat, nec Themistocles Atheniensis, quem intra vnū annum optime loqutum Persice constat. Nec Crassus ille diues, q cū Asiæ pręesset qnq; Græci sermonis differētias, ita tenuit, vt qua qsq; eū lingua postulasset, eadē ius sibi redditum ferret. Nec Theodectes, qui simul quālibet multos versus auditos, protinus dicit reddidisse. Sed nec Carneadis memoria (qui volumina bibliothecę omnia legentis more, memoriter recitabat) tuę mi Butigella memorię cōparanda est. Quam vt semel in frequentissimo Ticinensi Gymnasio omnibus ostenderes, eius rei periculum fecisti. Cum te (fas fuerit in præsentia nouo vocabuli genere vti) quodlibetantem audiuimus. Est inquam quodlibetare, de

quacunq;

quacunq; materia in prępositis voluminibus contenta re-
spondere, & si dicere fas est, etiam relato à sciscitãte verbo,
pręcedentia & sequentia statim memoriter recensere. Me-
mini ego te, duodecimum Digesti veteris, & nõnullos etiã
Codicis libros, sextum Bonifacij Decretalium volumen.
Iustiniani quoq; Imperatoris Institutiones, Georgicon, &
Aeglogarum, & sextũ Aeneidos Virgilij libros. Ouidij
Nasonis, & Valerij Maximi opera. Necnon & septimum
naturalis historię Plinij Veronensis librum, & quędã alia
vno die & duobus sequẽtibus publice corã vniuerso gym
nasio, & frequentissimo Ticinẽsis populi cõuentu, quodli
betasse. Qua magnifica & gloriosa (vt sic dicam) memo
rię incomparabilis tuę ostentatione, visus es omnium vete-
rum memoriam superasse. Singulares demum tuas in om-
ni disciplinarum genere virtutes, cũ adhuc viueres, omnia
Italię Gymnasia personabãt. Testata est & Roma ipsa, quę
te (cum in sinu eius in fata pręmature concessisses) defun-
ctum, Mineruę matri, filium restituendum censuit, & in tem
plo eius, qđ paucis à maioribus antea concessum inuenit,
sepulchro decreto, in illud frequens, & perfusa lachrymis
cũ funebri pompa comitata est. Vt ètiam epigrammata se-
pulturę tuę affixa testantur. Maiores nostri Statuarios, Au
rifices, Argentarios, Aerarios, & Gemmarios, quampluri
mos excellentes cõmendant. Alexandrum illum magnũ
publico olim capitali edicto prohibuisse ferunt, ne quispiã
temere, ære, colore, celamine, effigiẽ illius assimilaret. Sed
solus Polycletus ære duceret. Solus Apelles coloribus di
liniaret. Solus Pyrgoteles celamine excuderet. Phidię prę
terea cantatissimi illius statuarij fabricatã ex auro & ebore,

Mineruę statuam summis efferunt laudibus, necnon Apel leam è mari exeuntem Venerem cōmendant, & inter cæteros Ouidius in tertio de arte amandi.

Si Venerem Chous nunquam pinxisset Apelles,
Mersa sub æquoreis illa lateret aquis.

Non minori laude dignum arbitrauerim Charadossum Ticinensem, qui in Lapillis omnium generum preciosis, Margaritis, Gemmis, Vnionibus, cæterisq; id genus fulgẽtibus, ac varij coloris Lapidibus cognoscendis ac discernendis, parem suo tempore omnino nō habuit. Is pro Iulio secundo Pontifice vere Maximo, Adamantem viginti duorum millium, & quingentorum Aureorum præcio emptum, in Aureis Argẽteisq; laminis, in quibus (si bene memini) quatuor Doctorum Ecclesiæ imagines, subtili artificio, varioq; celamine, ac distinctis vestimentorũ penè, sic dixerim; coloribus sculpsit, vt miraculi vice habitæ fuerint, inibiq; mirabili quodã modo, & ea Symmetria Adamantem, inter vtrasq; laminas subtilibus Aureis nexibus ligauit, vt cum Pontifex sacra celebrat, solemni veste Pontificali indutus, anterioris chlamidis partes inuicẽ cōnectat, & ante summi Antistitis pectus, tanquam lucidissimum cœli astrum, Pyramidalis (ni fallor) Adamãtis illius forma, lucentes, in oculos contuentiũ, radios emittat. Charadossus idem triplicem illam Pontificiam, insani præcij Mitrã seu Coronam, quam Regnum, siue Thronum, aliqui vocãt, eidem Iulio, ex Auro & clarissimis, atq; fulgẽtibus, vndiq; Gemmis compactam, eo ordine distinxit, atq; distribuit, vt non aliter ab opifice summo (si diuina humanis compara re fas est) varijs Stellis, ac luminibus ornatum, cœlorum

orbem

orbem mireris. In quo opere, & se ipsum, & cæteros superioris ætatis Aurifices superauit. Quis vnquam in scalpendis, Lapidibus Præciosis, & hominum aliarumq; rerum imaginibus, in eis effigiandis, Charadosso magis cum antiquitate certauit, certe vt reor nullus. Vidi ego Romæ, Corniolas (quas vocant) & alios id genus Lapides Præciosos, ab illo insculptos, passim ab expertis, & magnis viris, p antiquis accipi, & vetustioribus sæpe prępponi, & non vili præcio comparari. Vidi etiam Romæ Charadossi Apollinem, seu mauis Veneris filium Cupidinem, nudum, allatũ, cum Arcu, Sagittis, & Pharetra, ex ære conflatum ab omnibus admirari, & antiquiorum excellentiam in illo fuisse superatã pclamari. Huc (vt cæteros q Marmora egregie tractarũt omittã) accedãt Ticinẽses, Angelus, & Tyburtius fratres Statuarij, qui optimo Statuario patre Iacobo, meliores, ita in Statuis Ascia dolabro, Scalpello ve, & id genus instrumentis alijs, ad artem illam, aptis & necessarijs ex ligno effigiãdis clari & celebres habiti sunt, vt antiquos superasse credantur. Opera illorum, & magna Germaniæ pars, & Italia ferè tota, olim admirata est. Illos paulo ante è medio sublatos, patria nostra desiderat. Quos etiã (vt mea fert opinio) si maiorũ nostrorũ tẽpora vidissent, proculdubio, propter illorum in ea facultate excellentiam, in Deorũ numerum retulissent. Et de te Laurenti Gusnasche, quid dicam? q in Lignario artificio, quod paucis, aut forsitan nullis ante hac datum fuit, inuenisti. Nam (vt omittam quod Ligneum, quodcũq; voluisti, Musicę facultatis, Organũ ita adfabre fecisti, vt nihil cõcinnius Musici omnes inueniri posse faterentur) duas asseres, adeo concinne dolare, &

ferro

ferro leuigare, scite atq; faberrime metiri nouisti, vt cũ sese pariter mutuoq; simul tangerent, separari, haud quaquam ab inuicem omni etiã nisu valerent. Sed nec facile quin potius (ausim dicere) vllo modo diuisionis, seu connexionis locus comprehendi posset. Tantũ in te Laurẽti potuit ars, vt quod natura ipsa distinxerat, vnum facile te fecisse probatus sis. Duo quippe discreta corpora, ita sine aliquo exteriori adhibito glutino cõiunxisti, vt in vnum ne dũ coisse, sed potius in vnum actu fuisse conuersa viderentur. Disceptantes proinde tecum nonnullos aliquãdo Mantuæ me vidisse memini, Philosophiq; sententiam allegãtes, dicẽtis, duo corpora non posse in eodem loco simul stare, quibus econtra artis tuæ experimentum obijciebas, fateriq; illos oportere asseuerabas, duas illas asseres eo à te ordine disposítas, atq; inuicem tali Symmetria compactas in vno stare loco, aut omnino in vnum fuisse conuersas. Sed tunc controuersia illa sub iudice remanẽte, à mutuo inter vos colloquio cessatũ est. Tãti præterea nominis Musicalia Laurentij istius instrumenta fuere, vt si quando in pcipuis Italiæ Ciuitatibus venalia forent, cum Laurentij Papiensis faciẽtis inscriptionem haberent, quamquam preciũ ingens esse videretur, non pigeret tamẽ emptorem, ob autoris famigerati autoritatem excellentiamq; pecunias effundere. De eo Mantua apud quam in honorato Sepulchro quiescit, potius quam presens liber noster plura loquatur. Verũ quia parũ omnino fuisset Clauicymbala, Clauicorda, & diuersa alia Musicæ facultatis Organa esse, nisi foret etiã, qui Calamorum, & Cordarum ordines in certam Harmoniam, perfectumq; concentum reuocaret. Hoc in loco nõ fraudandũ

dandum laude sua Paulum Belisomum, Conciuē, & Canonicū meū cēsuerim. Qui prӕter id quod Latina, ꝑfecte vtit. & Organorū Calamos, in concordē vocū cōcentū, cū opus est, optime reducit, plectri linguam, quā (vt inquit Cicero) nostri dixere Cordaꝝ dentes, ita ex auium, Vulturis scilicet aut Corui pēnis, in Clauicymbalis aptat, vt nulli omnino quantum vis excellēti Musico, herbam dare velit. Tātum enim, & aurium, & digitorum, apta promptitudine singulariter valet, vt sӕpe & sӕpius, cū Clauicymbalū, quod geminos Cordaꝝ ordines habet, in verā Harmoniā reduxerit, Angelos illius Harmoniæ optat adesse testes. Afranio quantum musica debeat, patruo meo, dicta ꝑ me supra loquantur. Quid vero, aut quantum egó in literarū multigenarū cōcinnāda Harmonia ꝑfecerim, dicāt q nostra legerint, & in ea vt lubet insaniāt, vel potius benigne, si quæ perperā posita sunt, recte, atq; ordine, cōstituant. Doctiorū enī omniū, & Sāctæ imprimis Romanæ Ecclesiæ, iudicio, & mea, & me, humili semꝑ ceruice submitto.

DEcreuerā, cādide lector, huic nostræ in Chaldaicā linguā, Syriacā, atq; Armenicā, ītroductioni, vnā cū aliarū (de quibus mentionē fecimus) multigenarū literarū harmonia, etiā Hetruscas, Gotticas, Lōgobardas, Vtopienses, & plures alias diuersorū generū literas, ac (vt sic dicā) varia Ziphrarū penè monstra addere. Sed ne lōgitudine nimia lectorē forsitā in fastidiū ducerē. In tēpus aliud differēdū cēsui. Aliquas tñ ex sacris delectas Biblijs, Chaldaicas, Armenicasq;, cū Latina īterpretatiōe adnexa, lectiōes adieci. Vt studiosi qq; hēāt, ī quo sese exercere valeāt. Interea dū alia à nobis, vel ab alijs edita ꝓdierint ī lucē.

ܨܠܘܬܐ ܕܐܠܦ ܡܪܢ ܠܬܠܡܝܕܘܗܝ.

lthalmidauhi. moran daæleph Zzlutho

discipulos suos. dn̄s nr̄ quam docuit Oratio

ܐܒܘܢ ܕܒܫܡܝܐ ܢܬܩܕܫ ܫܡܟ: ܬܐܬܐ ܡܠܟܘܬܟ.

malcuthoch tithe, smoch, nethquadas dbasmaio Abun

regnū tuū, aduẽniat nom̄ tuū, sāctificet q̄ i cœlis Pater nr̄

ܢܗܘܐ ܨܒܝܢܟ. ܐܝܟܢܐ ܕܒܫܡܝܐ ܐܦ ܒܐܪܥܐ.

barago oph dbasmaio aicano zzebionoch nehuæ

in terra. ita in cœlo sicut voluntas tua, Fiat

ܗܒ ܠܢ ܠܚܡܐ ܕܣܘܢܩܢܢ ܝܘܡܢܐ. ܘܫܒܘܩ

vasbuq iaumono, dsunquanon lahhmo hablan

& remitte quotidie q̄ sufficiat nobis panem da nobis

ܠܢ ܚܘܒܝܢ ܘܚܛܗܝܢ. ܐܝܟܢܐ ܕܐܦ ܚܢܢ

hhnan doph aicano vahhtohain. hhaubain lan

nos qđ ita sicut & peccata nr̄a, debita nr̄a nobis

ܫܒܩܝܢ ܠܚܝܒܝܢ. ܘܠܐ ܬܥܠܢ ܠܢܣܝܘܢܐ. ܐܠܐ

elo lnosiuno, taglan vlo lhhaiobain, sbaqn

Sed ad tentādū. ducas nos & ne debētibꝰ nob̄, remittimꝰ

ܦܨܢ ܡܢ ܒܝܫܐ. ܡܛܠ ܕܕܝܠܟ ܗܝ ܡܠܟܘܬܐ

malcutho hi ddiloch Metul biso. men phazō

regnum est tuum Quoniā malo a lib̄a nos

ܘܚܝܠܐ ܘܬܫܒܘܚܬܐ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ ܐܡܝܢ.

amin olmin loglam vtesbuhhto vhhailo

. Amen. seculorū. in sæcula & laus, & virtus

Հայր մեր որ յերկինս դես սուրբ եղիցի անուն
Hair mer or iercins des surb eglizzi anun
Pater noster q i cœlis es sanctū sit nomen

քո. եկեսցէ արքայութաի քո եղիցին կամք քո
cho. eceszzę archaiuthai cho eglizzin camch cho
tuū. Veniat regnum tuū, Fiant placita tua

որպէս յերկինս եւ յերկրի. զհաց մեր հանապա-
orpęs iercins eu iercri. Zhazt mer hanapa-
sicut i cœlo & i terra. Panē nīm supsubstātia-

զորդ տուր մեզ այսաւր եւ թող մեզ զպարտի-
zord tur mez aisaur eu thogl mez zpaar-
lem da nobis hodie & remitte nobis debi-

տիս մեր որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտ-
tis mer orpæs eu mech thoglumch merozt part-
ta nostra, sicut & nos remittimus nostris debi-

պանաց եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութաի այլ
panazt eu mi tanir zmez i phorxuthai ail
toribus, & ne ducas nos in tentationē. Sed

փրկեայ զմեզ ի չարէ. զի քո է արքայութաի
pharceai zmez i zaræ. zi cho æ archaiuthai
libera nos a malo. Q m̄ tuū est regnum

եւ զաւրութաի եւ փառք յաւիտեանս. Ամէն.
eu zauruthai eu pharhch iauiteans. Amen.
& virtus & gloria, in sæcula. Amen.

Salutatio Angelica.

ܫܠܡ ܠܟܝ ܡܪܝܡ ܡܠܝܬ ܛܝܒܘܬܐ

taibutho maliath MARIAM lech Slam

gratia, plena MARIA tibi Pax

ܡܪܝܐ ܥܡܟܝ ܡܒܪܟܬܐ ܐܢܬܝ ܒܢܫܐ ܘܡܒܪܟܘ

vambarecu bnese anth vambarectho gamech morio

& bñdict9 ĩ mulierib9 tu & benedicta tecum dominus

ܦܐܪܐ ܕܒܟܪܣܟܝ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܡܪܬܝ

marthi mshhbo IESVGA dabcarsech phiro

domina messias IESVS q ĩ vẽtre tuo fructus

ܡܪܝܡ ܒܬܘܠܬܐ ܩܕܝܫܬܐ ܐܡܐ ܕܐܠܗܐ

daloho emo quadistho btultho Maria

Dei mater sanctissima virgo Maria

ܐܬܟܫܦ ܥܠܝܢ ܚܠܦ ܚܛܝܐ ܗܫܐ ܘܒܫܥܬܐ

vabsogtho hoso hhatoie hhlophain ethcaasph

& in hora nũc peccatoribus pro nobis ora

ܕܡܘܬܢ ܐܡܝܢ.

Amin. dmautan

Amẽ. mortis nostræ

Salutatio Angelica.

ուրախլեր մարիամ . լի շնորհօք տէր
Vrahbler Mariam . li snorhoch tear
Letare Maria . plena gratia dominus
ընդքեզ . օրհնեալ ես դու ի կանայս . եւ
iendchez. wrhneal es du i canais . eu
tecum . benedicta es tu in mulieribus. &
աւրհնեալ է պտուղ որովայն քո . տէր
aurhneal æ ptugl orwain cho. tear
benedictus eſt fructus ventris tui. dominus
մեր յիսուս քրիստոս . սրբուհի աստուածածին
mer Ieſus Chriſtos. ſurbuhi aſtuxaxin
noſter Ieſus Chriſtus. Sancta dei genitrix
միշտ կոյս մարիամ աղօթեա վասն մեր
miſt cois Mariam Aglothea vaſn mer
ſemper virgo Maria Ora pro nobis
զմեղաւորքս այժմ եւ ի ժամն զմահու
zmelauorchs aizm eu i zamn zmahu
peccatoribus nunc & in hora mortis
մերում . ամէն .
merum. Amen.
noſtræ. Amen.

[illegible] ܟܒ.

ܘܥܢܐ ܬܘܒ ܝܫܘܥ ܒܡܬܠܐ ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ. ܐܬܕܡܝܬ
ܡܠܟܘܬܐ ܕܫܡܝܐ ܠܓܒܪܐ ܡܠܟܐ ܕܥܒܕ
ܡܫܬܘܬܐ ܠܒܪܗ. ܘܫܕܪ ܠܥܒܕܘܗܝ ܕܢܩܪܘܢ
ܠܙܡܝܢܐ ܠܡܫܬܘܬܐ ܘܠܐ ܨܒܘ ܠܡܐܬܐ. ܘܬܘܒ
ܫܕܪ ܥܒܕܐ ܐܚܪܢܐ ܘܐܡܪ. ܐܡܪܘ ܠܙܡܝܢܐ
ܗܐ ܫܪܘܬܝ ܡܛܝܒܐ ܬܘܪܝ ܘܦܛܡܝ
ܢܟܝܣܝܢ ܘܟܠ ܡܕܡ
ܡܛܝܒ ܬܘ
ܠܡܫܬܘܬܐ. ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܐܫܛܘ ܘܐܙܠܘ ܐܢܫ
ܠܩܪܝܬܗ ܘܐܢܫ ܠܬܐܓܘܪܬܗ. ܫܪܟܐ ܕܝܢ
ܐܚܕܘ ܠܥܒܕܘܗܝ ܘܨܥܪܘ ܘܩܛܠܘ. ܟܕ
ܫܡܥ ܕܝܢ ܡܠܟܐ ܪܓܙ ܘܫܕܪ ܦܠܚܘܗܝ
ܘܐܘܒܕ ܠܩܛܘܠܐ ܗܢܘܢ ܘܠܡܕܝܢܬܗܘܢ
ܐܘܩܕ. ܗܝܕܝܢ ܐܡܪ ܠܥܒܕܘܗܝ. ܡܫܬܘܬܐ
ܡܛܝܒܐ ܘܗܢܘܢ ܕܙܡܝܢܝܢ ܗܘܘ ܠܐ ܫܘܝܢ ܗܘܘ.
ܙܠܘ ܗܟܝܠ ܠܡܦܩܢܐ ܕܐܘܪܚܬܐ ܘܟܠ ܡܢ
ܕܬܫܟܚܘܢ ܐܢܫ ܩܪܘ ܠܡܫܬܘܬܐ. ܘܢܦܩܘ
ܥܒܕܐ ܗܢܘܢ ܠܐܘܪܚܬܐ ܘܟܢܫܘ ܟܠ ܕܐܫܟܚܘ
ܒܝܫܐ ܘܛܒܐ ܘܐܬܡܠܝ ܒܝܬ ܡܫܬܘܬܐ ܣܡܝܟܐ.

Matthæi. xxii.

Et rñdit denuo Iesus ĩ parabolis & dixit. Simile factũ ẽ regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vt vocarent inuitatos ad nuptias & non voluerunt venire. Iterum misit seruos alios & dixit. Dicite inuitatis qa ecce prãdiũ meũ paraui & tauri mei & altilia mea occisa sunt & singula quæque parata sunt, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt & abierunt, hic in villã suã & hic ad negociationẽ suã. Reliqui vero apphẽderũt fuos eius & iniuria fecerũt & occiderũt, cũ audisset autem Rex iratus est, & misit exercitum eius perdidit homicidas illos & Ciuitates eorum combusit. Tunc dixit seruis suis, nuptiæ paratæ sunt & illi qui inuitati fuerant non digni fuerũt, vos igitur abite ad exitus viarum & omnes quotquot inueneritis vos vocate ad nuptias, & egressi serui illi in vias congregauerunt oẽs quos inuenerũt malos & bonos & ĩpleta ẽ domus nuptiarũ discũbẽtiũ.

ܘܟܠ ܡܠܐܟܐ ܕܫܡܝܐ ܩܕܝܫܐ ܥܒܕܐ ܐܠܗܢ
ܠܟܘܢ ܘܠܐ ܠܥܠܡܝܢ ܕܡܫܡܠܝܘܬܐ.
ܘܐܡܪܘ ܠܗ ܡܪܢ. ܐܡܝܢ ܫܒܘܩ ܚܒܐ ܕܝ
ܢܬܠܐ ܕܡܫܡܠܝܬܐ ܠܟܘܢ ܠܟܝ ܗܘ ܕܝܢ ܐܦܠܘܢ
ܘܫܒܩ ܐܡܪܘ ܡܚܝܢܐ ܠܡܫܡܫܢܐ ܐܚܘܗܝ
ܐܠܦܘܗܝ ܘܡܘܣܦܘܗܝ ܠܗܝ ܘܚܪܘܢܗܘܢ ܠܡܫܘܚܬܐ
ܚܘܬܐ ܐܠܗܝ ܕܢܚܘܐ ܚܒܝܫܐ ܡܕܘܗܝ ܡܫܬܐܠܝܢ ܡܫܬܐܠܝܢ
ܐܠܗܐ ܚܝܠܬܢ ܡܪܝܐ ܘܠܡܪܝܫܢ ܚܝܠܝܐ.

ܫܘܒܚܐ ܕܡܪܝܡ ܒܬܘܠܬܐ.

ܫܠܡ ܠܟܠܟܝ ܡܠܝܬ ܛܝܒܘܬܐ ܡܪܝܡ ܐܡܢܐ ܕܐܠܗܐ ܗܘܬ
ܡܒܪܟܬܐ ܕܡܫܒܚ ܠܦܪܝܐ ܕܟܪܣܝܟܝ ܡܪܢܐ ܕܐܠܗܐ
ܕܚܝܠܐ ܐܫܘܥ ܐܝܟ ܐܘ ܒܬܘܠܬܐ ܐܝܟ
ܒܬܘܠܬܐ ܡܫܬܡܠܝܐ ܘܠܐ ܫܬܘܚܬܐ ܐܝܟ
ܐܠܗܐ ܕܡܪܢ ܘܦܪܘܩܐ ܕܐܠܗܐ ܡܟܘܢ ܠܐ
ܐܬܟܠ ܒܗ ܡܚܘ ܦܪܘܫ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫܬܐ
ܘܐܢܬܘܢ ܫܠܡܢ ܫܬܘܚܬܐ. ܐܡܝܢ.

Et venit Rex vt videret discumbentes, & videns ibi hominem qui non vestitus erat vestibus nuptiarum & dixit illi soci mi, quomodo huc intrasti, cum vestes nuptiarum non sint tibi. Ille autem tacuit. Tunc ait Rex ministris ligate manus eius & pedes eius & educite eum in tenebras exteriores ibi erit fletus & stridor dentium. Multi sunt quippe vocati, & pauci electi.

Oratio ad virginem Mariam.

Pax tibi Sanctissima Maria mater Dei Regina cœli porta paradisi Domina mundi pura singularis, tu es Virgo, tu concepisti Iesum sine peccato, tu peperisti Creatorẽ & Saluatorẽ mundi, & in quo nõ depauperatus sũ in eo, & ipsa libera me ab omni malo & ora pro peccato meo. Amen.

ܬܫܒܘܚܬܐ ܕܒܬܘܠܬܐ ܡܪܝܡ.

ܡܘܪܒܐ ܢܦܫܝ ܠܡܪܝܐ. ܘܚܕܝܬ. ܪܘܚܝ
ܒܐܠܗܐ ܡܚܝܢܝ ܀ ܕܚܪ ܒܡܘܟܟܐ ܕܐܡܬܗ
ܗܐ ܓܝܪ ܡܢ ܗܫܐ ܢܛܘܒܢܢܝ ܟܠ
ܫܪ̈ܒܬܐ ܕܥܠܡܐ ܀ ܕܥܒܕ ܥܡܝ ܪ̈ܘܪܒܬܐ.
ܗܘ ܚܝܠܬܢܐ ܘܩܕܝܫ ܫܡܗ ܀ ܘܚܢܢܗ
ܠܕܪ̈ܐ ܘܠܫܪ̈ܒܬܐ ܥܠ ܐܝܠܝܢ ܕܕܚܠܝܢ ܠܗ ܀
ܥܒܕ ܙܟܘܬܐ ܒܕܪܥܗ ܘܒܕܪ ܠܪ̈ܡܐ
ܒܪܥܝܢܐ ܕܠܒܗܘܢ ܀ ܫܩܠ ܡܪ̈ܝܐ
ܡܢ ܟܘܪ̈ܣܘܬܐ ܘܪܝܡ ܠܡ̈ܟܝܟܐ ܀ ܟ̈ܦܢܐ
ܣܒܥ ܛܒ̈ܬܐ ܘܥ̈ܬܝܪܐ ܫܪܐ ܣܦܝܩܐܝܬ ܀
ܥܕܪܗ ܠܐܝܣܪܝܠ ܥܒܕܗ. ܘܐܬܕܟܪ ܚܢܢܗ:
ܐܝܟ ܕܡܠܠ ܥܡ ܐܒܗ̈ܝܢ ܥܡ ܐܒܪܗܡ
ܘܥܡ ܙܪܥܗ ܠܥܠܡ.

ܕܫܡܥܘܢ .ܐ.

ܗܫܐ ܫܪܐ ܐܢܬ ܠܥܒܕܟ ܡܪܝ ܐܝܟ ܡܠܬܟ ܒܫܠܡܐ.
ܘܦܘܪܩܢܐ ܕܚܙܝ ܥܝܢܝ ܚܢܢܟ ܗܘ ܕܛܝܒܬ ܒܦܪܨܘܦ ܟܠܗܘܢ ܥܡܡܐ
ܢܘܗܪܐ ܠܓܠܝܢܐ ܕܥܡܡܐ. ܗܘܐ ܘܦܘܪܩܢܐ
ܘܫܘܒܚܐ ܠܥܡܟ ܐܝܣܪܝܠ.

Canticum Genitricis Dei.

Magnificat anima mea dñm. Et exultauit ſpiritus meus, ĩ deo ſalutari meo. Quia reſpexit ĩ hũilitatẽ ãcillæ ſuæ, ecce enim ex hoc bonum dabunt mihi progenies omnes. Quia fecit mihi magna, q̃ potens eſt, & ſanctũ nomẽ eius. Et miſericordia eius a generatione & progenie ſuper illos qui timẽt eũ. Fecit potentiam in brachio ſuo, & diſperſit ſuperbos in cogitatione cordis eorum. Depoſuit potentes de ſedibus, & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Suſcepit iſrael puerũ ſuũ, & recorda. ẽ miſericor. ſuæ. Sicut locutus eſt cũ patribus noſtris, cum Abraham, & cum ſemine ejus in ſæcula.

Ioannis. I.

De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et gratiam pro gratia. Propterea quia lex per manum Moiſi data eſt. Veritas & gratia per manum Ieſu Meſſiæ.

ի աւետարան ըստ ղուկասու. ա.

Մեծացուսցէ անձն իմ զՏէր և ցնծացաւ հոգի իմ յԱստուած փրկիչ իմ. զի հայեցաւ ի խոնարհութիւն աղախնոյ իւրոյ. զի ահա յայսմհետէ երանեսցեն ինձ ամենայն ազգք. զի արար ինձ մեծամեծս հզաւրն. և սուրբ է անուն նորա. և ողորմութիւն նորա ազգաց յազգս երկիւղածաց իւրոց. արար զաւրութիւն բազկաւ իւրով. ցրուեաց զամբարտաւանս մտաւք սրտից իւրեանց. քակեաց զհզաւրս յաթոռոց. և բարձրացոյց զխոնարհս զքաղցեալս լցոյց բարութեամբ և զմեծատունս արձակեաց ունայնս. պաշտպանեաց իսրայէլի ծառայի իւրոյ. յիշել զողորմութիւն իւր որպէս խաւսեցաւ առ հարս մեր Աբրահամու և զաւակի նորա յաւիտեան.

Դշխոյ երկնի բերկրեալ ալէլուիա. վասն զի զոր արժանի եղեր առնուլ ալէլուիա. արդ համբարձաւ որպէս ասաց ալէլուիա. աղօթեա վասն մեր զածուծոյ ալէլուիա.

Ex euangelio secundum Lucam. Cap.I.

Magnificabit anima mea dominum. Et exultauit spiritus meus ĩ deo salutari meo. Quia respexit ad hũilitatem ancillæ suæ. Quia ecce post hoc beatã dicẽt me oẽs generationes. Quia fecit mihi magna qui potẽs est, & sãctũ est nomẽ eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros Abraham, & semini eius in sæcula.

Regina cœli lætare alleluya. Propterea quia quem meruisti portare alleluya. Nunc resurrexit sicut dixit alleluya. Ora pro nobis deum alleluya.

Մատթէոսի. Ե.

Երանի աղքատաց հոգով, զի նոցա է արքայու-
թիւն երկնից. երանի սգաւորաց, զի նոքա
մխիթարեսցին. երանի հեզոց, զի նոքա ժառա-
նգեսցեն զերկիր. երանի որ քաղցեալ և ծա-
րաւիցեն արդարութեանն, զի նոքա յագեսցին.
երանի ողորմածաց, զի նոքա ողորմութիւն
գտցեն. երանի այնոցիկ որ սուրբ են սրտիւք,
զի նոքա զած տեսցեն. երանի խաղաղարարաց,
զի նոքա որդիք այ կոչեսցին. երանի որ հալա-
ծեալ իցեն վն արդարութե, զի նոցա է արքա-
յութիւն երկնից. երանի է ձեզ յորժամ նախա-
տիցեն զձեզ, և հալածիցեն, և ասիցեն զմ
քան չար զձէն ստու վն իմ. ցնծացէք, և ուր-
ախ լերուք, զի վարձք ձեր բազում են յերկինս.

Երկոտասանից առաքելոցն անուանքն.

Ի մատթէոսի. Ժ.

Առաջին սիմոն անուանեալն պետրոս և անդ-
րէաս եղբայր նորա. յակոբոս զեբեդեա. և

Matthæi. Cap. V.

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Beati lugentes, quoniam ipſi conſolabuntur. Beati mites quoniam ipſi hereditabunt terram. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam inuenient. Beati illi qui mundo ſunt corde, quoniam ipſi deum videbunt. Beati pacifici, quoniam ipſi dei vocabuntur. Beati qui perſecutionẽ patientur propter iuſtitiã, quoniã ipſorũ eſt regnum cœlorum. Beati eſtis vos in qua hora male dixerint vobis, & perſecuti fuerint, & dixerint omne verbũ malũ vobis mẽtiẽtes propter me gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.

Duodecim Apoſtolorum nomina ex Matthæi. X.

Primus Simon nominatus Petrus, & Andreas frater eius. Iacobus Zebedei, &

Յոհաննէս եղբայր նորա. փիլիպպոս և բար-
Թողոմէոս. Թովմաս. և մատթէոս մաքսաւորն.
Յակոբոս ալփեա և ղեբէոս որ անուանեցաւն
Թադէոս. սիմոն կանանացի. և յուդայ սկա-
րիովտացի որ և մատնեացիսկ զնա.

Հաւատոն զառաքելոցն.

Հաւատամ ի յած հայրն ամենակարօղ ստեղ-
ծօղն երկնի և երկրի. եւ ի յիսուս քրիստոս յորդի
նորա միածինն ի տէրն մեր. որ յղացաւ ի
հոգւոյն սուրբոյ ծնեալ ի մարիամա կուսէն.
չարչարեալ ընդ պոնտացւոյ պիղատոսի.
խաչեցեալ մեռեալ և թաղեալ. էջ ի դժոխս
յերրորդ յաւուր յարեաւ ի մեռելոց. ել ի յեր-
կինս. նստի ընդ աջմէ հօր ամենակարօղի.
անտի գալոց է դատել զկենդանիս և զմեռե-
ալս. Հաւատամ ի սուրբ հոգին. ի սուրբու-
հի եկեղեցի կաթօղիկէ. ի սուրբոցն հաղորդու-
թեան. ի թողութեան մեղաց. ի մարմնոց
յարութեան. ի կեանսն յաւիտենականս. Ամէն.

Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus Publicanus, Iacobus Alphei, & Læbæus, qui nominatus eſt Thadæus. Simon Cananæus, & Iudas Scariothis, qui & tradidit etiam eum.

Fides Apoſtolorum.

Credo in Deum patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ. Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnigenitũ dominũ noſtrũ. Qui cõceptus eſt de ſpiritu ſancto natus ex Maria virgine. Paſſus ſub Pontio Pilato Crucifixus mortuus & ſepultus. Deſcendit ad inferos in tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit in cœlos. Sedet ad dexteram patris omnipotentis. Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Credo in ſanctum ſpiritum. In ſanctam Eccleſiam Catholicam. In ſanctorum cõmunionem. In remiſſionem peccatorum. In corporum reſurrectionem. In vitam æternam. Amen.

TEmpus erat vt iam Ferrariæ pridie Idus Iulij, Millesimo Quingentesimo Trigesimo septimo, incohatæ huic nostræ introductioni, & scribendi, de Chaldaicis, & Armenicis exercitamentis, atq; operi, multis impedimentis, varijsq; interuallis temporum, interrupto, finem tandem aliquãdo facerem. Verum ista dum propensiori animo, assiduaq; diligẽtia efficere molimur, & ad metam properamus. En à Ioanne Baptista Paucidrapo de Burgo Franco, Papiensi Bibliopolæ, apud Venetos ad Anchoram Federici Asulani, morã trahẽte, directæ mihi literæ, vna cum Libello Duodecim Linguarum, Gulielmi Postelli Barentonij, in die Sãcti Antonij Abbatis præsentantur. Quibus lectis, apertoq; libro, cum primũ illius inscriptionem legi, dubitans hæsitansq; fui, nun alius hic à Gulielmo Postello Ambolatęo, mihi charissimo, Libri ipsius Autor esset. Cum vero in Chaldaicæ linguæ descriptiõe, subscripta illius verba lego, videlicet. Frater Ambrosius Papiensis, Ferrariæ habet excussas formas &c. hæsitationem omnem procul abijcio, vereq; illũ esse Gulielmũ cognosco. Cui aliquãdo, cum animi mei propositũ, circa variarum literarum publicatiõnẽ, Venetijs cõmunicassem, & opera eius (vt in superioribus mentionem feci) vsus fuissem, Dominicam (vt aiunt) Saluatoris nostri orationem, typis meis Chaldaicis, atq; Armenicis, excussam tradidi. Et dum Ferrariæ huic operi imprimẽdo insisterem, acceptis Epistolis eius, nonnulla ab illo petita Alphabeta Venetias misi. Quæ, quia in opere suo nõ inseruit, in inferiori nostra appendice, huic nostro operi addenda, cum mutuis Epistolis nostris publicabimus. Videt enim mihi Postellus

stellus, quem studiorum similitudo, & virtutis opinio, non modo amicum mihi conciliauerat, verum etiam charissimum fecerat, in hoc suo duodecim linguarum, opusculo publicando, Ioãnem Euangelistã æmulari voluisse. Qui vnà cũ Simone Petro, à Maria Magdalene, audita Christi Redemptoris nostri Resurrectione, siue quia (vt Euangelistę verbis vtar) ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν, quia Iunior Petro erat, ad monumentum præcurrit citius, & inclinatus vidit linteamina. Venit & Petrus, ac prior introiuit, & vidit linteaminà, atq; alia quæ postmodum subintrans Ioãnes vidit, & credidit. Audiuit votũ meum, Postellus meus, operam suam benigne mihi impẽdit. Vidit excussas Chaldaicas, Armenicasq; formas meas. Vidit chalcographum meum mecũ. Cognouit me senẽ, & iam duo de septuaginta annos natum, & ad cursum minime aptum. Recepit (vt arbitror) Epistolas meas, sicut & ego suas. Audiuit Ferrariæ, varias à me in lucem dari, literarum, ac linguarum diuersitates. Iuuenis ipse in Gallias ꝓfectus, alias mihi Epistolas scripsit, & dum quod postulat, qua possum diligentia procuro, vt consequi valeat, duodecim linguarum, libellum edidit. Edebat & Ambrosius. & licet tardius ad propositam metam senex peruenerit, prior tamẽ incępit, & plura quę viderat cõmunicauit. vt statim lectis Epistolarum exemplis, & operi addita appendice, cernere licebit.

¶ Ambrosius Papieñ. Canonicus, siue Regularis Lateraneñ. Doctissimo Artiũ, & Medicinæ Doctori. d. Gulielmo Postello Ambolateo, tãquã Fratri Honorando.

ACcipe Gulielme Frater, Alphabetum Iacobitarũ, à me tibi proximis his diebus pollicitum, cũ plus ocij dabitur, & alia quædam, haud penitus ingrata recipies. Scripsi, quæ vides Iacobitarum literis, quibus subscribuntur eadẽ (vt reor) Arabice, ex Euangelio Matthęi, quæ tu, q̃ ista calles, si mihi ꝓ tua animi benignitate declaraueris, rẽ profecto gratissimã facies. Vale & mutuũ ama.

Ferrariæ ex Canonica Sancti Ioannis Baptistæ, q̃nto Kal'. Iulij. 1537.

¶ Alphabetum Iacobitarum.

ⲁ	ⲃ	ⲅ	ⲇ	ⲉ	ⲋ	ⲍ	ⲏ
Alpha.	Vueda.	Gãma.	Delda.	E.	Zso.	Syeta.	Heda.
ⲑ	ⲓ	ⲕ	ⲗ	ⲙ	ⲛ	ⲝ	ⲟ
Theda.	Ioda.	Caba.	Lauda.	Me.	Nyn.	Axi.	Off.
ⲡ	ⲣ	ⲥ	ⲧ	ⲩ	ⲫ	ⲭ	ⲯ ⲱ
Pi.	Ru.	Sigma.	Taf.	He.	Phi.	Chi.	Epsi. O.
ϣ	ϥ	ϧ	ϩ	ϫ	ϭ	ϯ	
Schey.	Vey.	Chachy.	Hori.	Geusa.	Sima.	Dy.	

¶ Matthæi primo. Cum esset Maria mater eius, Arabice Chatibathan ⲉϫⲁⲩⲱⲛ Desponsata. Cap. 2. Siscitabat Arabice. Astachbara ⲱⲓⲛⲓ ibidem, interrogate Arabice, Astachbaru ⲱⲓⲛⲓ ibidẽ didicit diligenter Arabice Astauatzahe ϧⲟϫϧⲉϫ Et ĩ plurali Astautzhau ϧⲉϫϧⲱϫϥ. Cap. 6. Noli tuba canere. Arabice, Balcarn ϫⲁⲛ Cap. 8. Stridor. Arabice. Vatzariphu ⲥϯⲉⲣϫⲉⲣ.

¶ Est etiam

Addā nunc aliud eorūdē Alphabetū, quo magis Cophtitæ, ſpeciatim vtuntur. vt infra.

Alpha. Vueda. Gāma. Delda. E. Zſo. Syeta. Heda.

Theda. Ioda. Caba. Lauda. Me. Nyn. Axi. Off.

Pi. Ru. Sigma. Taf. He. Phi. Chi. Epſi. O.

Schey. Vey. Chachy. Hori. Geuſa. Sima. Dy.

Numerāt iſti (vt hoc ēt addat') ꝑ literas alphabetī, ſicuti Hebræi, Chaldæi, Græci, Macedones, & Dalmatæ, & cæteri de q̄bus in ſuperiori tractatu mentionē fecimus, qđ nō Arabes, & Indi, q̄ numeralibus noībus exceptis, characteribus ad id opus inuentis, vario modo vtūtur, quemadmodum etiam & Latini. Phiot præterea patrem, & Pſcirim, filium appellant. Mens fuerat ante patriæ meæ ruinam, orationem Dominicam, & Apoſtolorum Symbolū, & quędam alia Iacobitarum literis & lingua, in lucem edere, quę Vulcano ardente, vnà cum multis alijs mihi ablata fuerūt, quæ vero in præſentia hic appoſuimus, ex libro Euangelioꝝ Arabicis literis ſcripto, in quo ſparſim multa ꝑ modū gloſſematis, iſtoꝝ characteribus ſūt ſcripta deſumpſimus.

Poſtero die quo iam ſuperiores literas deſtinaueram, infraſcriptas Ferrariæ recipio.

¶ Gulielmus Postellus. F. Ambrosio Papiensi. S. P. D.

ET si temporis spacium vix patitur, vt tuam fidē possis erga me liberasse, putaui esse ex officij mei ratione, sæpius pollicitorum memoriam tibi obijcere, quo & interim ostēderem cōtinuam tui apud me recordationem, & quantum in me est facerem ne iustam mei obliuionem possis fortasse aliquando prætexere. Addes nisi molestum erit illis quos promisisti characteribus, & vtcunq; imitatos aut fictos illorum librorum Punicorum Arabicorum ve quos habes titulos, vt qui præsens ædes tuas adire non valeo possim, si licet, vel illa coniectura assequi, qui nam sint, eam enim ob rem precipue tibi abituro characteres illos, tam exacte depinxeram, vt in hac re aliquid tibi subuenirēt. Sed tum non succurrit, vt illius rei te commonefacerem. Quanta hic potuit fieri diligētia institi, si aliquid exempli illorum dudum, excussorum characterum Armenicorū possem ad te mittere, quod hactenus non licuit, vbi se offeret habebis. Si quid habes prçter alphabetum Georgianū, in illis literis, mitte duos aut tres versus. Nō ommites literas Aegyptias, ἱερογλυφικὰ, & quicquid rerum tuarū nobis non inuidebis, magici characteres non deerunt scio. Puta interim tua quū ī manus meas peruenerint, tibi honori futura. Si quid à me voles, fac tantum vt sciam. Lucæ cap. 3. Matthæi. 1. Armenice, quia cito pingis flagitabo. Vale.

¶ Gulielmo Postello Ambolateo, multarum linguarum gnaro. D. Ambrosius Papiensis, Canonicus Regularis Lateranensis. S. P. D.

Scripsissem

SCripsissem Gulielme humanissime, magicos quos requiris characteres, sed minuti vsqueadeo sũt, vt ne dũ scribere, sed nec pingere quidé illos potuerim. Decreueram proinde archetypum ad te cum his nostris mittere. Verum dum prȩsentium latori, ingenue rem totã enarro, rogoq; vt afferat, exhorruit, expauit, extimuit, veritus ne dæmon (cuius calami ductu literæ ipsæ scriptæ fuerãt) ipsum inuaderet deferentem, distuli factum, præstolaturus audentiorem, quem cum nactus fuero, syngrapham, habebis. Ex qua si characteres exscribere potueris, rogatus simul & exoratus eris, vt fideliter remittas. Si tardius fortasse quam speraueras, ista Armenice Puniceq; scripta recipis, ne meæ ascribas velim negligẽtiȩ. Sed hosce intensos incusabis calores, in quibus vix etiam cum optimo falerno (vt sic dicã) & abũdantiori sanè, possumus refrigerari, vt interim tacẽã exquisita quoq; loca ad refocillãdos à caumate homines cõmoda, & varia, quȩ nobis affatim suppetunt. Nam hic neq; ethesiarum flamina ad caniculȩ remedium instituta, nobis succurrunt, quin vramur, afflictiq; & nimio ȩstu exusti, in sudorem deliquamur, ac linguam canũ more, ex ore sȩpicule emittamus, affectemusq; frigidos limpidissimi fontis riuulos, vt vel saltẽ lambere valeamus, & ora proluere, quandoquidem etiam sitibundi, ab aquarum potu, ne spleni officiant, omnino abstinere velimus. Scripseram porro illa Armenica, Arabicaq; istis inclusa, statim post receptas mihi gratissimas literas tuas. Verum dum fidelem nuntium expecto, in caniculares supra modum vrentes, incido dies. Qui pfecto & mihi admodũ molesti sunt & medicis, ita me ercle, vt vix ipsi cum suis etiã pharmacis, hoc tpe valere queant.

queant. Amico tamen ſatis omnino facere cupiēs nocturnam ſextam horam, in qua cōmodum magis ęſtus aliquantulum euitare, ſi non penitus effugere valeo, ad hanc Epiſtolam ſcribēdam delegi. Et alphabeta iſthęc ſeptem varia ſcripſi, quę aliquando ex bibliotheca Grimana ſancti Antonij iſthic in vetuſtiſſimo libro inuenta deſumpſi. Si hic haud bene concinneq; ſcripta fuerint, ſenectuti meę veniā dabis, nam tremula manus non ſinit rectas ducere lineas, ad locum vnde ſumpta fuerunt te remitto, ibidem hoc ordine ſcripta repies, quo hic quoq; & ego ſcribere curaui. Cęterum rem mihi pergratam facies, ſi (quod ſine tuo incōmodo factū velim) viginti Punicoꝝ Arabicoꝝq; librorū titulos, hic à me deſcriptos interp̄taberis, & ſenſum reſcripſeris. Ita enim fiet vt tuo munere, nomē accipiāt. Vale, & Ambroſium vt cœpiſti ama. Ex Canonica ſancti Ioannis Baptiſtę, Ferrarię pridie nonas Auguſti, hora ſexta noctis pręcedentis. 1537.

Βιργιλίου φιλοσόφου ἀλφάβητον.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ

Ι Κ L Μ Ν Ξ Ο Π

Ρ Σ Τ V Φ Χ Υ Ω

Ἀπολλωνίου Τιανέως.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ

Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π

Ρ Σ Τ V Φ Χ Υ Ω

Γράμματα τὰ καλούμενα ἱερογλυφικά.

Suprascripto alphabeto nullę aderāt alię adscriptę lrę.

Ἀλφάβητον Βαβυλώνικον.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ

Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π

Ρ Σ Τ V Φ Χ Υ Ω

Ἀλφάβητον ἑλληνικόν.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ

Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π

Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Ἀλφάβητον. ἄλλο

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ

Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π

Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Euangelium Matthæi Armenice. Cap. I.

Աւետարան ըստ մաթէոսի.

գիրք ծնընդեան յսուսի քրիստոսի որդւոյ դաւթի. որդւոյ աբրահամու. աբրահամ ծնաւ զիսահակ. իսահակ ծնաւ զյակովբ. յակովբ ծնաւ զյուդայ և զեղբարս նորա. յուդայ ծնաւ

ծնաւ զ փարէս և զ զարայ ի Թամարայ. փարէս
ծնաւ զեզրոմն. եզրոմն ծնաւ զարամ. Արամ
ծնաւ զամինադաբ. ամինադաբ ծնաւ զնայասո=
վն. նայասովն ծնաւ զ սաղմոն. սաղմոն ծնաւ
զ բոոս ի հռեքեբայ. բոոս ծնաւ զ յովբէթ ի
հռութայ. ովբէթ ծնաւ զ յեսսէ. յեսսէ ծնաւ
զ դաւիթ արքայ. դաւիթ ծնաւ զ սողոմոն
ի կնոջէն ուրիայ. սողոմոն ծնաւ զ ռոբով=
ամ. ռոբովամ ծնաւ զ աբիայ. Աբիայ ծնաւ
զ ասափ. Ասափ ծնաւ զ յովսափատ. յովսա=
փատ ծնաւ զ յովրամ. յովրամ ծնաւ զ ոզիայ.
ոզիայ ծնաւ զ յովաթամ. յովաթամ ծնաւ
զ աքազ. Աքազ ծնաւ զ եզեկիայ. եզեկիայ
ծնաւ զմանասէ. մանասէ ծնաւ զամովս. Ամովս
ծնաւ զ յովսիայ. յովսիայ ծնաւ զեքոնիայ և
զեղբարս նորա. առ գերութեանն բաբելացիոց.
Յետ գերութեանն բաբելացիոց. ծնաւ յեկո=
նիայ զսաղաթիէլ. սաղաթիէլ ծնաւ զ զո=
րաբաբէլ. զորաբաբէլ ծնաւ զաբիուդ. Աբիուդ

ծնաւ զեղիայ կիմ. եղի ակիմ ծնաւ զազովր.
ազովր ծնաւ զսադովկ. սադովկ ծնաւ զաքին.
աքին ծնաւ զեղիուդ. եղիուդ ծնաւ զեղիա
զար. եղիազար ծնաւ զմատթան. մատթան ծնաւ
զ յակովբ. յակովբ ծնաւ զ յովսէփ զայրն մա
րեմայ. որում խաւսեցեալ զմարիամ կոյս յոր
մէ ծնաւն յեսուս որ անուանեցաւ քրիստոս.
արդ ամ ազգն յաբրահամէ մինչեւ ի դաւիթ
ազգք չորեք տասանք. եւ ի դաւթէ. մինչեւ ի
գերութեին բաբելացոց. ազգք չորեք տասանք.
եւ ի գերութեէն էն բաբելացոց մինչեւ ի քրի
ստոս ազգք չորեք տասանք.

QVæ poſt Armenicum Euangelium, in ſuperioribus noſtris literis, Arabice manu ſcripta fuerant, viginti ſcilicet librorum, Punicorum epigrammata, ſiue inſcriptiones & titulos, quia mihi Punicarum literarum typi, ſeu formę non ſunt, in pręſenti appẽdice nõ addidi. Verum quia de Apollonij Tianei Alphabeto mẽtio facta eſt, ẽt alphabetum ipſum pauloante excuſſum, facile illius verum eſſe crediderim. Quandoquidẽ multi qui Tianei vitam compoſuerunt, & præſertim indiuiduus peregrinatiõis eius comes Damis Aſſyrius, à quo Philoſtratus inprimis qui de illo ſcripſit, ſumpſiſſe videtur, omnium illum

illum intellexisse, & egregie proferre potuisse linguas, asse-uerēt. Librosq; de Astrologica diuinatiōe, & quę sacra & quomodo dijs singulis acceptissima sint, & multa alia scripsisse affirmant. Vt qui ab Iarcha acceptis septem annulis, septem stellarum nominibus cognominatis, quorum singulos, iuxta dierum nomina, singulis gestabat diebus, & diuinandi scientiam consecutus fuerat. Quid mirum si etiã peculiari potuerit alphabeto uti.

¶Hieroglyphica vero, vt ait Suidas, ἔγραψεν ὁ χαιρήμων, & q dam alij, vt in naturali historia refert Plinius.

¶Aegyptiacas pterea literas, & Orus, & multi alij descripserunt, & sculpturæ illæ effigiesq; quas in obeliscis videmus (inquit Plinius) Aegyptiæ literæ sunt, de quibus etiã Cornelius Tacitus, & Lucanus, & visu quoq; tẽporibus istis comprehenduntur Romæ. Vidi ego his proximis annis Bononiæ, in manibus cuiusdã Canonici Paleoti, Ciuis Bononiensis, librum ex India aduectum, tygridis pelle coopertum, in quo variæ hominum (& si bene memini) aliarum quoq; rerum, ac animalium figuræ tantũ depictæ erant. Et in circuitu seu limbo, ac illarum figurarũ peripheria, notæ quædam, quas ego literas omnino existimaui, & si vir ille, alioq nobilis, libelli copiã, ad horas nõ negasset, proculdubio Alphabetum exscripsissem, cognoscerẽtq; in præsentia studiosi homines, præter imagines illas, apud Aegyptios literarũ etiã apices esse, veteresq; illos (vt Apuleius in sua Metamorphosi refert) habuisse libros ignorabilibus literis prænotatos, partim figuris huiuscemodi animalium, concepti sermonis compendiosa verba suggerẽtes, partim nodosis, & in modũ rotæ tortuosis, Capreola-

timq; cõdensis appicibus à curiositate personarum lectio-
ne munita.

¶ Eritreos, qui in regione Medorum, non longe à Babylone sunt, literas Græco more scribere, Philostratus asseuerat. Proinde Alphabetum, quod supra Babylonicum inscribitur, facile etiam Eritreorũ esse potuit. Sed his prætermissis alias mutuas subiungamus Epistolas.

¶ D. Ambrosius Papiẽsis, Canonicus Regularis Lateranensis, Excellenti Artiũ Doctori, & multigenarum linguarum gnaro. D. Gulielmo Postello tanquam Fratri Honorando. S. P. D.

MAgi illius Ludouici Spoletani adiurationem, seu potius supplices præces, cũ characteribus à Dæmone subscriptis, in ipso archetypo, Chalcographum hũc nostrum, animi audentioris nactus, ad te mitto Gulielme charissime. Vbi legeris, & (si placuerit) exscripseris, eidem Chalcographo nostro restitues, qui ad inceptum opus prosequẽdum, breui huc reuersurus est, & fideliter referet. Si tamen magica isthæc Danieli Bombergo, prius ostenderis, rem mihi haud quaquam ingratam feceris. Cognoscet enim vir ille bonarum, peregrinarũq; literarum amator, & multarum linguarum gnarus, Ambrosium vera dixisse, cũ proximo mense Iunij Venetijs, in illa Doctorum hominum corona, in ædibus quoq; suis tecũ loqueretur, qui paulo ante ab Oriẽtalibus adueneras. Nã inter loquendum (vt moris est eorum qui cupido, affectãti, anhelantiq; animo semp bona aliqua discendi, in linguarum varietate propensius versantur) dum ego à te quærerem, si forte aliquod literarum peregrinarum peculium, in Italiam

Italiam tecũ aduexisses. Cũq; præter Græcas, & Hebręas, quas priusquam Byzantium adires, in patria tua, cũ latinis optime didiceras, respondisses, Punicas te, Arabicas, Armenicas, Samaritanas, Indorumq;, habere, & calere literas & linguas, & quædã alia quæ in pręsenti non erant ad manus. At ego confestim illas omneis habere nosceq; vtcũq; subiunxi, ostendiq; tum tibi, & Bombergo, & cæteris qui aderant Psalterium (quod aiunt) Dauid, Syriacis, Chaldaicisq; literis pulcherrime, cum Arabica interpretatione scriptum. Nec nõ libellum Diurnarum horarum, Armenicis pariter literis scriptum. Addidi postmodum pręter illas quas dixisses literas, Iacobitarũ me, Cophtitarum, Gorgianorum, Macedonum, Seruianorum, Bulgarorũ, Illiricorumq;, seu Dalmatarum literas nosce, & Alphabeta quędam alia habere, quę proximis his diebus, vt potui melius exscripsi, & ad te (vt postulaueras) cuidam ex nostris Canonicis deferenda cõsignaui. Memini me quoq; tunc subiunxisse. Si Ferrariam veneris monstra tibi literarum, Zyphrarumq; ostẽdam. Et vt admirationem in omnium qui aderatis animos inducerem, vel potius ad risum doctã illorum hominum cateruam concitarem, subdidi. Habeo quas nullus forsan habet, Diaboli literas, Dęmonis ipsius manuscriptas. Qui tum risus, qui cachinni, quę admirationes exortę fuerint, tu nosti, Et cum pertinacius insisterem, remq; omnem & factum, vt fuerat, recẽserem. Visi fuistis omnes verbis meis fidem aliquã pręstare, postmodũ discessimus. Nunc vero vos qui tunc conueneratis docti hoĩes, cum Diaboli literas acceperitis, legite si nostis, & discite Ambrosio credere vera dicẽti. Expecto mi Postelle, vt archetypũ

vt archetypum remittas. Et si paruum Octogonum libel-
lum, Punicis literis optime scriptum intellexisti, quem ad te
simul cum istis misi, vnà cum aliqua subiecti ipsius declara
tione, vt pariter remittas efflagitabo. Vale, & amãtem ama.
Salutabis meo nomine Bombergum. Ferrarię ex Ca-
nonica Sãcti Ioãnis Baptistę, sexto idus Augusti. 1537.

¶ Hanc Epistolam non recepit Postellus, vt infrascriptę testantur literę.

¶ Al Veneraň. Padre Don Ambrosio da Pauia, Cano-
nico Lateranense, suo maggiore sempre osseruaň.

In Ferrara.

A Sancto Giouanni Baptista.

PAter mi honoraň. le vostre litere hebile tarde, videli-
cet quella matina che lo vostro Stãpadore si partite
da Venetia, e alla sera quello medemo giorno, andai
da Messer Gulielmo, & trouai che era caualchato pur
quella matina per Franza, per ordine del. S. Oratore Frã
cese. Et con ogni fidutia ho aperte dette letere, per vedere
sel vera cosa che potesse soplir' io, pocho ve manchete nõ
l'habbia datto al ditto Oratore, con pregarlo che le man-
dasse al ditto Messer Gulielmo, pur al tandem mi e parso
piu espediente remandarle a. V. P. alle cui orationi di core
mi racõmando, vna cõ la Reuerẽtia del vostro. P. Priore.
Ne altro, da Venetia. 9. Augusti. 1537.

Don Ricardo da Nouara, vostro.

QVibus profecto receptis, atq; perlectis literis, &
nostris simul remissis, ac denuo restitutis, nõ par
ua sanè animi molestia affecti fuimus, quod scili
cet (vt sperabamus) in manus puenire nõ potuerint amici.
Verum

Verum enimvero dum post chalcographi ad nos redditũ operi perficiũdo insistimus, cõmodioremq; amico satisfaciendi opportunitatem expectamus. En patrum meorum iussu, Papiam, vnà cum eodem Calcographo, & cum omnibus ad artem illam necessarijs simul instrumentis, atq; impedimẽtis proficiscor. Et renouata demũ, atq; redintegrata chalcotypa officina, & omnibus rite, atq; ordine iterum dispositis. Dum intermissum imprimẽdi operis nostri munus, denuo resumo, & ad literarum multigenarum concinnandam harmoniam, omnibus (vt aiunt) neruis intendo. Nono Augusti, Millesimo qngẽtesimo trigesimo octauo inferius descriptæ, Postelli mei, redditę sunt mihi literæ.

A Mon Seignor. F. Ambrosio di Pauia Canonico Regolar di Santo Augostino a sant Iouan Batista. In Ferrare.

IO vi scrissi do o tre volte Padre Reuerendissimo da poi il vostro partir di Venetia, & son securo che hauete ricepute de le mie per le quale dapoi essermi humilmente commandato, io chiedea vostra excellentia mandarmi tutti quei diuersi charatteri m'haueui promessò, ma le grande vostre occupatione vi hãno ritardato, la qual cosa mi piace assai. Perche adesso voglio priegarui me vogliate mandar & tutte quelle cose promesse & le vostre proue & alphabeti d'Armenico & Chaldeo, per monstrar la vostra diligẽtia a nostri homeni, perche voi sapete il bene piu eglie cõmune & piu è diuino. Le cose lequale con lettere vostre me vorete mandar, date o vero in casa di Messer Daniel Bombergo, o di nostro Imbasciator Frãceze a mon seignor Capellano, si non ch'hauerete meglior cagion di

scriuermi

scriuermi da Ferrare. Io di presente son in Parigi ne la strada di san Iacomo a linsegna di la fōtana, oue poderete cōmidarmi quello piace a vostra Seignoria & sarete presto vbedito. Le mie littere Arabice trionpharanno qua secondo mi par loppinione di tutti saui, facendo fin hauendoui priegato encor vna volta di non mancar vostra promessa & sendomi cōmādata a la. S. V. supplicaro la diuina prouidentia voglia iunger la soa gratia a vostri boni desii.

De Parigi il vostro seruitor. Gulielmo Postello.

¶ lui prego di gratia continuate le vostre diligentie di saper de quello qui stampò Lalcorano Arabico se lui volesse vender i soi ponzoni o vero vna matrice, & essendo aduertito del precio vi mandaro dinari perche ho molto di bisogno di quei per stampar nostra Grammatica Arabica, & altri libri da leger in medicina, cosi facēdo haurete parte de le lode in tutte le lingue.

OMni interea studio, cura, atq; diligentia nō cessaui Alexandrum, Paganini Brixiēsis filium, & qua potui etiam solicitudine, amicorū interuētu, rogare non destiti, vt typos, formasq; Punicarum literarum, quibus olim pater eius Alcoranum impresserat, iusto vellet Postello vendere prætio, quod cū facere iam iam paratus esset, & dū amicū, eius rei certiorem facere præparo. Libellum duodecim linguarum differentiumq; literarum Gulielmi Postelli publicatum cōspicio. Statimq; in mētē mihi subijt Io. Euangelistæ, & Simonis Petri recordatio, atq; memoria. Vtrūq;. n. illorū præceptoris mouerat amor, & pari æmulatione, pariq; mouent cursu, sed dispar omnino fuit euentus. Idem amor literariam rempublicam iuuandi

Ambrosium

Ambrosium mouerat, & Postellum. Cœpit prior Ambrosius senex. Iuuenis ad propositum citius peruenit finē Postellus. Non tamē incæptum iam interrupit cursum suū Ambrosius, sed ad optatum tandem terminū, propositūq; scopum, etiam ipse peruenit, & quantum in literarum monumentis conspexerit, Postello & cęteris, qui talia affectāt, palàm facere procurauit. Et sicuti clauus clauo extrudit, ita, mutua quoq; virtutum æmulatione latentia in literarū monumentis, præciosa quęq; in lucem prodeūt. Sic olim Democritus Abderita Philosophus contigisse refert, in libro cui titulus est φυσικὰ καὶ μυστικὰ, affirmat & Sinesius Philosophus, qui in illum ad Dioscorum magni Serapidis Alexandrinorum Dei sacerdotem scholia composuit. Nā in Aegyptum profectus, apud magnū Hostenem in templo μέμφεως, vnà cum sacerdotis filijs ministri officio fungebatur, & dum in templo cibum sumerēt, repente sponte sua, lapidea apparuit in cinereo puluere scissa columna, ex qua πετρώας βίβλους, extrahentes, inuenerunt in eis, aliud prorsus nihil, quam tria hæc (vt sic dicam) admodum vtilia verba.

Ἡ φύσις, τῇ φύσει, τέρπεται. καὶ
Ἡ φύσις, τὴν φύσιν, νικᾷ, καὶ
Ἡ φύσις, τὴν φύσιν, κρατεῖ,

¶ Sed quantum hoc pertineat ad rombū, considerent, qui præacutam ingenij aciem habent, & quantum queat æmula virtus inspiciant. Nos vero interea, ex penitissimis Chaldæorum, Syrorumq; monumentis, alia proferamus in lucem, quibus diuersæ Chaldæorum gentes vtuntur, & Syrorum, videlicet.

Alphabetum Chaldæum.

Hheth. Zain. Vau. He. Dolad. Gomal. Beth. Olaph.

Sōchath. Nun. Mim. Lomad. Lomad. Coph. Iud. Teth.

Thau. Scin. Ris. Quoph. Zzode. Phe. Ain.

Aliud Alphabetum Chaldæum.

Inuenio tñ in aliquibus satis vetustis voluminibus duo isthæc alphabeta, cōtrario etiā ordine scripta, & cum latinis literis adscriptis ab. A. nimirū, vsq; ad. Z. & pinde Latinorū more, id quod facile mihi psuaserim, haud quaquā à ratione dissonū fore. Potuerūt equidē ꝯfines aliqui, & in extremis Chaldæę partibus, habitātes populi, sicuti & nō lōge disciti Indi, à sinistra in dextrū latus scribere, quēadmodū & aliq Syri, quorū etiā post paulū alphabeta sequētur. In priore tractatu chirographicō, & typographicō, Samaritanorū alphabetū descripsi, p vt mihi Gulielmus Postellus Venetijs, cū suo, qđ è Byzātio in Italiā aduexerat, benigne reformauerat. In p̄sentia vero non p̄termittere visum

fuit,

fuit,ĩ tenebris amplius latere,Samaritanũ aliud alphabetũ, quod olim mihi primũ Romæ tradidit,Reuereñ.tũc Cardinalis.S.Georgij,Raphaelis Riarij,à ſecretis,excellẽs Iureconſultus,& ĩ Græcis,atq; Hebraicis literis apprime eruditus Fabius Spoletanus.Q d' cũ ĩ vrbe quoq; πολυγλώττῳ illi, & inter doctos ſui tẽporis viros doctiſſimo Flaminio oſtẽdiſſem,Samaritanũ omnino eſſe aſſeruit, nec dedignatus eſt,ſua manu ſcriptum alphabetum, ad exſcribẽdum & cum alio conformandum concedere,quod qdẽ tale eſt.

Hhet. Zain. Vau. He. Daled. Gimel. Beth. Aleph.

Ain. Samech. Nun. Mim. Lamed. Caph. Iod. Teth.

Thau. Scin. Res. Quoph. Zzadich. Phe.

¶Nunqd hoc loco Hebræos ptereũdos cẽſuerim profecto minime.Nã ſi verũ eſt illud beati Hieronymi dictũ,Hebręos ſcilicet omniũ linguis loq,facilecredendũ fuerit, omniũ quoq; literis vti,aut ſaltẽ multiplices ac varios literarũ characteres habere,qđ facile pbari põt. Quatuor quippe Hebræorũ alphabeta Auguſtinus Pantheus Venetus Sacerdos, in ſua Voarchadumia cõmemorat, cõe .ſ. quo paſſim oẽs vtunť.Alteℝ ab oĩpotẽti Deo Moyſi in Mõte Syna.Tertiũ Abrahe in fluminis trãſitu cõceſſum.Quartum,quod & cæteris antiquius eſt,Enoch traditũ, & ad alphabeti noſtri ordinẽ numerũq; relatum,tribus ſuperabũ-

dat aspiratis literis.ch.videlicet.ph.th. Abraham à Balmis Hebræus doctor, in sua à Daniele Bombergo, iam dudũ impressa Grammatica, duo tantum Hebraica nouit alphabeta, commune nimirum & transitus fluminis. Cornelius Agrippa, in libris de occulta Philosophia, Cablisticos, retulit, varios habere characterizandi modos. Et p̃ter dicta duo alphabeta, aliam apud Hebræos cœlestem dixit esse scripturam, qua (non secus atq; Astrologi in stellarum lineamentis, signorum imagines educere consueuerunt) alphabeti sui literas, inter sydera collocatas, figuratasq; ostendunt. Aliam quoq; quam Malachim, siue Melachim, hoc est Angelorum, siue regalem appellare soliti sunt. Sex igit relatis Hebraicarum literarum generibus, opereprętium arbitratus sum me facturũ, si alios haud quaquam spernẽdos Hebræorum characteres, à varijs non infimi nominis autoribus excerptos, in hac nostra appendice adderem. Inter libros Antonij de Fantis Taruisini, olim Philosophi, Astrologi excellentissimi, memini me vidisse opera, Razielis, Picatricis, Bailum, Mercurij, Petri Apponis, Salomonis, ac interpretis illius Apollonij, & aliorum multorum, ex quibus tanquam ex virenti & florido prato, variarum literarum flores, & characteres diuersos collegi. Neq; enim aliam omnino ob causam, tam diligenter libros illos, antequam in Vulcani potestatẽ à patribus nostris, in quorum manus ex testamento peruenerunt, legi. Quam vt characteres illos, literarum scilicet varias figuras exscriberem. In secundo quippe tractatu, in quo de lapidibus pręciosis loquitur Raziel, reprobata illorum opinione qui dicunt, viginti duas literas, de quibus ibi loquitur, à Camaliele fuisse inuentas.

inuentas. Angelũ Raphiel, in libro qui dicitur liber ignis, illas Adæ Protoplasto dedisse scriptas asseuerat, & ob id filios Adam eas recusare non posse. Quarum quidem literarum figuræ, & nomina sunt infrascripta, videlicet.

Hhet. Zain. Vau. He. Daleth. Gimel. Beth. Aleph.

Ain. Samech. Nun. Mem. Lamed. Caph. Iod. Teth.

Thau. Sin. Res. Coph. Zadai. Phe.

Posuit autem ibidem Raziel, dictarum literarum interpretationem, atq; virtutem, alio prorsus quam beatus Hieronymus, & diuerso posuerit modo, de qua sane expositione, nullam omnino faciendam esse curam censeo.

Ex varijs præterea qui Solomoni attribuuntur libris, & interprete eius Apollonio infrascriptos literarũ characteres, & Hebræorum alphabeta desumpsimus.

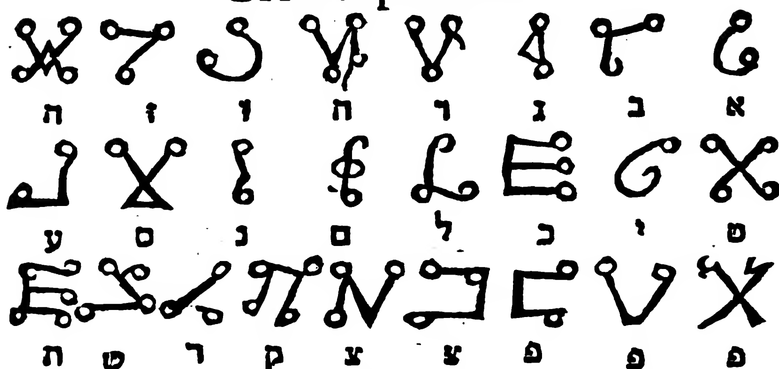
Hheth. Zain. Vau. He. Daleth. Gimel. Beth. Aleph.

Ain. Samech. Nun. Mem. Lamech. Caph. Ioth. Teth.

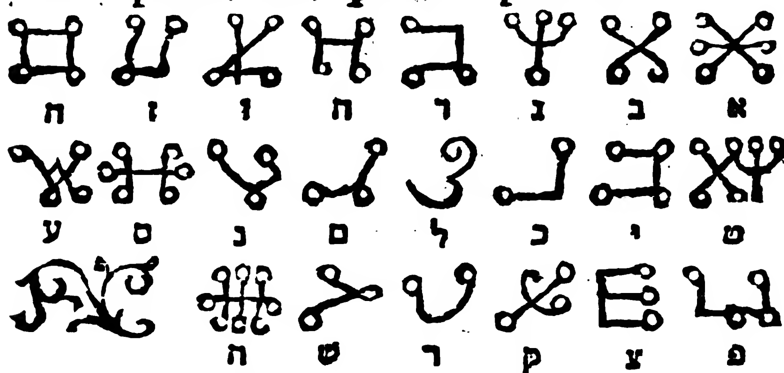
Thau. Sin. Res. Coph. Sade. Phe.

Aliud

¶Aliud alphabetum.

¶Non mireris chariſſime lector, ſi in hoc alphabeto, tria Phe, & duo Zadich, ſcripta inueniuntur, ita enim in libro vnde ſumpta ſunt eodemq; ordine reperiuntur.

¶Et ſi Indorum literas, ſiue literarū characteres & formas iam diu Ioānes Potken publicauerit, vt in priori noſtra introductione retulimus, non ab re tamē fuerit Indicum etiā aliud alphabetum ex prædicti Antonij de Fantis libris extractum, & Hebrȩorum more ſcriptum, ac nominibus Hebraicis notatū, in præſentia addere, pro vt compertum eſt, & tale quidem eſt, vt ſequitur.

¶ Aliud alphabetum Indorum.

hhethu. zaiu. vuauf. he. dahlezthu. gamelie. bethu. alephu.

e. ſachmuncheth. nun. memim. lamedu. caphu. iodu. tethu

Thauuuo. ſahnun. reſu. cophu. zacde. pſe.

¶ Aſſyrias, ſiue Syriacas, aut Phœnicum quoq; literas ordine literarum latinarum cum nominibus earumdem ſcriptas reperi, quas hic quoq; addere viſum fuit, vt ſequitur.

Aluz. Bem. Cem. Dimi. Ethimi. Fetim. Gith. Huth.

Iothim. Kauū. Lathim. Moni. Nichoi. Oliph. Phiſai. qnū

Rophi. Sith. Toth. Vr. Xith. Yn. Ziph.

¶ Nec mirandum hoc loco cenſuerim, quod iſtorum literæ tot numero ſint. Quādoquidem & ſi Græcos à Phœnicibus, & maiores noſtros etiam ab exteris literas, non tamen tot numero primū, quot nunc habēt accepiſſe ab autoribus relatum fuerit. Potuerunt nihilominus etiam iſti, ſicuti & noſtri, & Græci, ſuis literis alios addere characteres, quos qui præſens ſcripſit alphabetum, longo potuit temporis

poris

poris tractu didicisse, & posteris cõmunicasse. Additũ erat & in eodem quoq; loco, Saracenorum aliud quoddã alphabetum; & non sine literarum nominibus, & nota per quam comprehendere merito possumus, cum quibus ni nostris literis elementa illa conueniant, & recto cum superioris alphabeti ordine, eademq; ferè scribebatur quadra hoc inquam modo.

a b c d e f g h

alcmon. bendi. cathi. delphim. ephoti. foiti. daipoi. hethim,

i k l m n o p q

ioithi. kithi. lechim. malathil. nabelothi. oithi. porzeth. qto-

r s t th u x y z (lath.

rasith. salathi. tothimus. vatolith. xiroom. yarointh. zocium

¶ Paulo ante diximus Aegyptios, præter hominum ferarumq;, & aliarum rerum imagines, quibus pro literis vsos fuisse, siue etiam in præsentia vti, omnes referunt autores, & res ipsa ante oculos posita demonstrat, alias quoq; literarũ formas habere. Quas ego cũ illarum nominibus, ad nostrarum literarum normã notatas, pro vt in antiquis libris reperi, hic fideliter cõmunicabo. Quis vero illarum inuẽtor fuerit, siue Mercurius Deorum nuntius, siue alius quispiam, inuestigẽt diligentius, qui curiosius illud scire desiderant. alphabetum vero ipsum, tale est, vt infra.

¶ Alphabetum

¶ Alphabetum Aegyptiacum.

a b c d e f g h

athomus. benithi. chinoth. didaui. eni. fin. gomor. heletha.

i k l m n o p q

iamin. kaita. Lazamin. Miche. Nain. olelath. pilon. quyn.

r s t u x y z th

irim. sichen. tela. vr. xiron. yph. zain. thou.

¶ Aliud alphabetum Aegyptiacum.

a b c d e f g h

athoin. binthin. chinoth. dinayn. eny. fin. gomor. heletha.

i k l m n o p q

iamin. kaita. luzain. miche. naym. obeleth. pilon. qyn.

r s t u x y z th

iron. sichen. thela. vr. xyron yph. zain. thou.

¶ Hetruscos, Volscos, Oscos, literas varias, dicēdiq; variū stilum habuisse, multi prodiderunt, nec hæsitandū fore crederem, etiam ab his qui vel summis (vt aiunt) labris, literaq;

 addita

addita tetigerũt. Quin, vt de Hetruſcis loquar, etiam Tarcuntis ſepulchrum, cum inſculptis vndiq; Hetruſis literis, alias Volateris inuẽtum teſtatur. Quarum vero gentium propria fuerint elementa, ſeu literarum notę, quæ in tabulis æneis Eugubij cõſeruantur, nullus adhuc (quẽ viderim) clare aſſeruit. Hetruſcorum tamen alphabetum, in varijs libris, ac Italiæ bibliothecis, vario quoq; modo ſcriptum reperi. Albi enim à dextro in ſiniſtrum latus ſcriptum videt. vt infra.

Quod quidem alphabetum proximis *his mẽſibus* ad me cum ſuis Epiſtolis è Bononia excellẽs Iureconſultus, & in humanioribus, atq; politioribus literis plurimum verſatus, Iulius de Iulijs Canobinus miſit, & illud à Ioanne Achillino, nobili ſanè, atq; humaniſſimo Bononiẽſi ciue, ſcripſit habuiſſe. Qui vero ſubſcribuntur Hetruſcorũ characteres, ex libris prædicti Philoſophi Taruiſini, fuerunt deſumpti, & cum non paucis exemplaribus alijs cõformati. Latinorum vero more à ſiniſtro in dextrũ latus ſcribuntur. Tanta autem & alijs in ſcribendo, vnde proceſſerit varietas, videre nequeo. Coniectentur vero alij melius.

Aliud

¶ Aliud Hetruscorum alphabetum.

a	b	c	d	e	f	g	h
i	k	l	m	n	o	p	q
r	s	t	u	x	y		

¶ Promiserat, cum adhuc Ferrariæ essem, Nicolaus Franciscus Germanus, de quo in præcedēti introductione mētionem feci, alphabetum Gotthorum, & libros aliquot illius gentis historiam cōtinentes, se mihi daturum. Quo eorum quoq; literas, seu literarum formas, i hoc nostro libello, cum cæteris immiscere possem. Quæ omnia dum multo tempore expecto, aliunde mihi non inde expectāti obuenium. Bona sors, ad Vicentinum Generale Concilium proximis his mensibus profecturus, Reuerendissimus Ioānes Vpsalēsis Archiepiscopus, genere Gotthus, Bononiā venit. Casu à Iulio Canobino visitatur, interloquendum post multa hinc inde inuicem dicta (vt fieri solet) etiam de literis Gotthicis sermo habetur. Rogatus interim Archiepiscopi scriba, Gotthicum alphabetum, cum latinis sibi respondentibus literis, suppresso tamen elementorum nomine scripsit. Quo impetrato, voti mei iam cōscius Iulius, cū suis mihi directis Epistolis, è Bononia Papiam, vna cum superius descriptis, Hetruscorū literis misit. Quo ordine illud scriptū recepi, eo nunc vobis charissimi lecturis exhibeo.

beo. Hi vero γότθοι, (vt Stephanus ait, & φωκαεὺς πολέμιος. meminit,) ἔθνος πάλαι ᾠκῆσαν ἐντὸς τῆς μαιώτιδος, ὕστερον δὲ εἰς τὴν ἐντὸς θρᾴκης μετανέστησαν, Quanta gens ista latinis literis, & vniuersæ Italiæ, intulerit mala, Romanæ vrbis (vt cætera taceam) ruinæ docent. De quibus plura loqui non est prę sentis considerationis. Alphabetum vero illud tale erat.

a b c d e f g h

i k l m n o p q

r s t u x y ʒ &

au eu ei oi œ æ Diphthongi.

¶ Cęterũ i copiosa illa Antonij de Fãtis Taruisini librorũ multitudine, magnũ sanè volumẽ repertũ fuit. In quo abdita quãplurima, & satis abũde curiosa, tã ad Philosophiam, Medicinã, & Herbarũ notionẽ, quã etiã ad Astrologiam, Geomantiã, & Magiã ptinẽtia, cõtinebãtur. Et in eius præcipua quadã parte tractabat de thesauris, per totũ ferè orbẽ recõditis, atq; latẽtibus, quorũ admodũ clara atq; specifica notio haberi poterat. Oĩa vero literis erant adeo ignorabilibus scripta, vt etiã ingeniosum quemlibet à lectione facile deterrere, atq; remouere potuissent. Sed tũ mihi Aesopici apologi memoria subijt, Vulpis, scilicet & Leonis. Cũ.n.

Vulpes,

Vulpes, Leonem, primũ intuita fuisset, tali vsq; adeo timore correpta est ὥσ μικροῦ καὶ ἀποθανεῖν. Secũdo illum cum vidisset, timuit quidem non tamẽ ὥσ τὸ πρότερον. Cum vero ipsum tertio conspexisset, tãtum audatiæ sumpsit ὥσ καὶ προσελάσασα διαλεχθῆναι, Sic mihi profecto in illius libri primo cõtigit aspectu, vt de lectione quidẽ illius & intelligentia ferme desperauerim. Sed anxio animi desiderio noua semp aliqua perscrutandi, cõmotus. Cum secũdo legere temptassem, in spem certe aliquam intelligendi cœpi memet conijcere. Tantumq; & tertio accedẽs, diligenti cura, solicita indagine, frequẽti assiduaq; characterum illorũ reuolutione effeci, vt illius apologi ἐπιμύθιον, verissimũ fore exptus sim, ὅτι δὴ ἡ συνήθεια καὶ τὰ φοβερὰ τῶν πραγμάτων εὐπρόσιτα ποιεῖ. Ex illis enim ignorabilibus literis, alphabetum excerpsi, & quæ in libri cortice latere videbãtur, ad intelligendũ puia, & remoto velamine ĩtellectu facilia visa sunt. Nã & si ignorabilibus scripta essent literis, latina tñ vocabula erãt, & dictiones nobis notæ, non secus atq; si quispiam Græca nomina latinis, aut latina Græcis scribere contenderet literis. Alphabeti autem figurę tales erant nostris literis rñdentes.

a b c d e f g h

i k l m n o p q

r s t u x y z

¶ Quomodo

¶ Quomodo autẽ, qua ve rõne, quę supra ꝓxime scriptę fuerũt literę, duodecim cœlestibus Zodiaci signis, ac septẽ errantibus stellis, siue planetis, ab autore libri tribuant, aut quæ cum Geomanticis figuris, bicorporeis nimirum, siue singularibus, & simplicibus conueniant, & quæ nam lætitiam, aut mœrorem. Effusi sanguinis ruborem, aut cãdidi Oloris albedinem. Teterrimi carceris squalorẽ, aut capularibus etiam senibus inuisi pheretri formidinem. Populorum vndiq; per viarum anfractus, irruentium atq; vndãtium concursum. Aduersam præterea, prosperam ve fortunam. Impuberes pueros, & formosas inuicẽ ludentes puellas. Rerũ ac persicæ gazæ acquisitionem, siue iacturã, atq; opum naufragium. Capitis, & extremæ immanis Caudæ Draconis, tortuosam reuolutionem insinuẽt. Quæ ve ex his, horis, diebus, mensibus, vel annis, cõueniant. Aut quæ nam elementa, quos ve rursus humores repręsentent, quia ad præsentem nostrã hãc traditionẽ spectare nõ credimus, iure icc irco merito prætermittẽdum duximus, satis fore arbitrantes, quod literas ipsas hactenus ignorabiles, notas fecimus, & cum latinis nostris conformauimus.

¶ Longobardorum, Vtopiensiumq; literas, & scribendi modum in præsentia publicare distulimus. Sperantes propediem quãplurima alia diuersorum characterum alphabeta (quæ apud nos recondita sunt) in lucẽ edere. Expectantes quoq; literarum differẽtium genera alia ad manus nostras ventura. Quandoquidem non videatur omnino hæsitandũ esse, varia reperiri in dies scribẽdi genera. Quũ tot nostris temporibus incognitæ christianis hactenus gẽtes, tot insulæ, tot populi, tot alia cœli climata, tot nõ amplius

à nostris

à nostris velificata, & (si dici potest) sulcata maria, tot variç hominum nationes cernantur, quæ cum varijs loquantur linguis, varios quoq; ad insinuandos absentibus, animorũ conceptus habere scribendi modos, diuersas notas, diuersos characteres, literarum quoq; diformes apices, nec non Ziphrarum multiplices formas possidere facile existimandum est. Nam si (vt Thimosthenes prodidit) in vnam tantum Dioscoridem, claram quondam Colchorum Vrbẽ, iuxta fluuium Attamonta sitam, Tercentæ nationes, quæ dissimilibus linguis vterentur, vere descendere ꝯsueuerint, & postea à nostris (vt refert Plinius) Centum triginta interpretibus negotia ibi gesta sunt. Quis non facile asseuerauerit, etiam nunc ex tam latis orbis finibus, confertos literarum manipulos, ad nos quandoq; prouenturos. Vidi ego cum Romç essem, sub Leone eius nominis Decimo Pot. Max. Metropolitç Μεγάλης ἰβηρίας, Epistolas, Grçcis quidem, sed à cõmunibus admodum differentibus, literis scriptas, cum sigillo, in quo diui Georgij martyris, imago impressa erat, (illius enim gentis vexillum esse dicunt,) & subscriptione manu ipsius Metropolitç scripta, cum literis vsq; adeo tortuosis, & in nodi Hrculei modum Capreolatim intextis, vt vnde principium caperẽt, & finem omnino facerent, nec lynceis quidem oculis quisquam cernere potuisset. Literarum quippe illarum lineç, eo modo altera super alteram ducebãtur, vt nec Ioãnis Antonij Taiantis, phãtastica litera, sic perplexa, atq; inuolucris varijs irretita, videatur. Illas Macharius Chius, ordinis sancti Basilij monachus, q apud me Reuerẽdissimi tunc Cardinalis Sauli contemplatione, in Canonica nostra Diuç Mariç Pacis de Vrbe

de Vrbe, tunc temporis hospitabat, & cui literę dirigebantur, quamuis Gręcus, & in literis Gręcis, atq; Arabicis diu versatus, nisi deferentis Iberi auxilio fuisset adiutus, vix vnquam intelligere potuisset. Literarum sanè illarū formas, ac Metropolitę illius subscriptionē, multis quamuis tricis intricatam, in hac nostra traditione impressam viderēt posteri, si non illā, patrię infoelicis meę immanis illa ac semper deflēda calamitas, extremūq; exitium, mihi cum reliqua librorum numerosa supellectile abstulisset.

¶ Varias etiam atq; differentes esse Punicorum, siue Arabicorum elementorum formas, ita clarum esse suspicor, vt probatione non sit opus, sunt quippe mihi plus quam triginta librorum capita, tum parua, tum magna, & volumina duo quę explicata ad quinq; ferè brachiorum longitudinem se extendunt. Ita diuersis atq; distātibus literarum scripta figuris, vt non parua sit in legendo difficultas. Sicuti videmus etiā in latinis nostris, in quibus tanta est aliquando differentia, vt coniectura oio opus sit in earum lectione, qui enim in Italicis varijs literarum figuris tantum versatus fuerit, non sine difficultate Germanorum, Gallorum, Hispanorum ve, aut etiam Anglorum scripturam, vel etiā mercatorum multorum characteres, quamuis latini sint, legere poterit. Sic & in Arabicis, & Punicis. Et quod de literarum diuersitate diximus. Idem & de Grāmaticalibus pręceptionibus facile arbitrādū est. Q uum aliter Tartari, aut Persæ, & Turcæ. Alio modo Punici, Numidici, & Bethici Grammaticalia doceant. Vt cernere possunt qui monachi illius (qui post Granatæ Regnum, ab Hispaniarū Regibus captū, Grāmaticas statim pceptiones Arabicas scripsit,)

scripsit) libros perlegerit, ab illa, quam in sua introductio-ne nuper Postellus in lucem dedit, de quibus in superiori literarum cōformatione, aliqua dixisse, credimus. ¶ Duo vero dūtaxat genera, masculinum scilicet & fœmininū Arabes & Punicos habere, & neutrum penitus ignorare, ex Prisciani verbis cognoscimus, cum ait. Et maxime cum lingua Pænorum, quæ Chaldææ, vel Hebrææ similis est, & Syræ, non habeant neutrum genus. Idē postea etiam Monachus ille Hispanus in sua, ad Arabicam lectionē, introductione, affirmauit. Tres numeros in nominibus declinādis habent singularem scilicet, dualem, & pluralem. Et eorum masculini generis nomina desinūt in. l. aut in. u. & in omnes consonantes, non autem in quinq; vocales, fœminina nomina sunt quæ non desinunt vt supra. Habēt vero masculina noīa, Chaldæorum, Hebræorum, Syrorū, atq; Indorum more, Vnicam tantum in singulari, & vnicam in plurali numero, terminationem. In duali vero peculiarem ab his retinent desinentiam, vt in hoc exemplo manifestum esse poterit legenti. Raiul. i. homo, in nominatiuo singulari. In duali vero, Raiulay. i. duo homines, & hoc additamēti genus generale est in omnibus dualibus. Aliquando tamen additur Syllaba. en. & dicimus Raiulen. i. duo homines, quod quidem cōmune est, tam ī fœmininis, quā in masculinis nominibus. In fœmininis tamen nominibus, ante ay. vel ante. en. interponitur litera. t. quæ propria est, & (vt sic dicam) formatiua fœmininorū nominum in plurali numero, & duali, exemplum. Duffæ. i. porta. Dufferay, duæ portæ. Xamaa, Camella. Xamaatai, duæ Camellæ. Mara, vxor, vel mulier. Maraten, vel Maratay, duæ mulie-

res, vł vxores. In plurali vero noĩa fœminini generis Auiũ, Herbarum, Fructuum, Animalium, & aliorum ſeminum, & materialia, & metallaria, defectiue inflectuntur. A nominatiuo videlicet ſingulari vltimam abijciendo literam, vt Dabora, Dabar. Dizija, Gallina. Dizij, Gallinę. Et quemadmodum iſta per apheresim literæ declinantur. Ita verbalia, & participia, cum additione .in. inflectuntur, vt Hhabiz, Panarius. Hhabizin, Panarij. Raiul hõ, tñ per apheresim, & literarũ metatheſim, in plurali facit Rigil, vel etiã Regil, plures homines. ℭ Et cũ apud Arabes, ſicut etiã apud cæteras alias linguarum varietates, duæ ſint nominũ ſpecies, primitiua. ſ. & deriuatiua. Sciendum, quod ſi primitiuũ nomen, in vnam aliquam vocalẽ deſinat, illa in deriuatiuo nomine, mutatur in. i. nã pro Baza, vel Bazta, dicimus Bazti, ideſt res Bazæ. Ronda, Rondi. Gebel, Gebeli. Excipitur Garnata; pro nomine Ciuitatis, quia nõ dicimus Garnati, ſed Garnataxi. Alcala, non Alcali, ſed Alcalai. Si vero primitiuum, in duas deſinat vocales, vltima abiecta, deriuatiuũ formabitur nomen, vt Valentia, Valenti. *Si primitiuum in* aliquam conſonantem deſinat, tunc additione .i. in fine, formabitur deriuatiuum nomen, vt Gebel, Gebeli. In quo tamen aduertendum eſt, quod ſi primitiuum habet accẽtum in prima, tunc in vltimam deriuatiui nominis ſyllabam retrahitur accentus, vt in dicto nomine patet. Nam Gébel, in prima accẽtum habet acutum. Et Gebelì, in vltima grauẽ. Si vero primitiui nominis accentus, in medio fuerit dictionis, tũc in eodem loco, vt plurimũ, & in deriuatiuo ſeruat. ℭ Caſus nominũ apud Arabes, nõ ſecus atq; apud Latinos, ſex ſũt. Nominatiuus, ſcilicet Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus,

cusatiuus, Vocatiuus, & Ablatiuus. Et Nominatiuus qdē apud illos Mubtade appellat. Genitiuus, Mudaph. Datiuus, Maxror. Accusatiuus, Maphuul. Vocatiuus, Munede. Ablatiuus, Darph. ℭ Sciendū quoq;, vt iam supra etiā dixisse credimus, Arabes vnā tantum in nominibus, in singulari & aliam in plurali numero terminationem habere, Proinde casus nominum dignoscere tātum possumus, aut ex virtute locutionis, aut per articulorum additionem. Id quod etiā cōmune est Chaldæis, Hebræis, Syris, & Indis. Et omnibus ferè qui sua materna declināt nomina lingua. de quibus late in Margarita Philosophica Georgij Reisci Chartusiani.

ℭ Articuli autem Punicorū sunt. Nominatiui casus. a. al. Genitiui. a. al. mita. mital. Datiui. la. lal. li. lil. Accusatiui. a. al. vt in recto. Vocatiu. a. ya. Ablatiui. ba. bal. fa. fal. fi. fil. maa. maal. min. minal. Exempli gratia.

Mubtade, a dar, vel dar.	Nominatiuo hæc domus.
Mudaph, mita, dar.	Genitiuo huius domus.
Maxror, la. dar.	Datiuo huic domui.
Maphuul, a dar.	Accusatiuo hanc domū.
Munede, ya. dar.	Vocatiuo o domus.
Darph, fa. dar.	Ablatiuo ab hac domo.

Pluralis numeri inflexio.

Mubtade, a diar.	Nominatiuo hæ domus.
Mudaph, mita. diar.	Genitiuo harum domoꝝ.
Maxror, la. diar.	Datiuo his domibus.
Maphuul, a diar.	Accusatiuo has domos.
Munede, ya. diar.	Vocatiuo o domus.
Darph, pha. diar.	Ablatiuo ab his domibus.

Et sic de reliquis nominibus, ac participijs dicēdum, & in eis ita obseruandum est.

¶Quod dictum est supra de numeris in nominibus, idē dicendum videtur & in verbis. Habēt enim Arabes etiam in verbis, Græcorum more, singularem, dualem, & pluralem numerum, & duali, & plurali, mutuo vtuntur.

Duos tantum verborum modos habent Punici. Indicatiuum, scilicet & Imperatiuum.

Duo etiam dūtaxat tempora cognoscunt, præsens nimirū & præteritū perfectū, vt Nigneddeb. Ego castigo. Gneddebt ani. Castigaui ego. Reliqua tempora ex virtute locutionis discernuntur.

Inflexionis vnius verbi exemplum.

¶Presens. Naxorob. Ego bibo. Taxorob. Tu bibis. Yaxorob. Ille bibit. Naxorobu. Nos bibimus. Taxorobu. Vos bibitis. Yaxorobu. Illi bibunt.

¶Præteritum perfectum. Xarabt ani. Bibi vel bipsi ego. Xarabt ente. Bibisti tu. Xarab dhiq. Bibit ille. Xarab na. Bibimus nos. Xarab tum. Bibistis vos. Xarabu. Biberunt illi. Et in hoc loco est diligenter animaduertendum, quod in hac verborum coniugatione, quæ forsan secunda est, vt etiam in reliquis fermè omnibus. n. litera primæ. t. Secūdę. i. Tertiæ personę, in pręsenti indicatiui, in principio additę verbi, sunt loco pronominum. Ego, tu, ille. Nos, vos, illi. In pręterito vero, eadem trium personarum indicatiua pronomina, non pręponuntur, sed postponunt, & vario quidē modo ac explicite magis, vt patet supra videlicet. Ani. Ego. Ente. Tu. Dhiq. Ille. Na. Nos. Tum. Vos. V. vero pro illi ponitur, nā tertia persona pluralis numeri in verbis

semper in.u.desinit.

¶ Imperatiuus modus duas tantum habet personas; vnam videlicet singularem, & alteram pluralem, & duas terminationes, singularem profecto suæ radicis, pluralem vero in u. additis nihilominus secūdę personę, tam singularis quā pluralis numeri pronominibus, vt in hoc exemplo, & tandem integrum verbum explicabimus.

¶ Imperatiuus. Axorob ente. Bibe tu. Axorobu entum. Bibite vos. Quod si forte fortuna tertię personę imperare voluerimus, vt bibat, addito illius personę pronomine, & terminatione seruata, facile demonstrare poterimus, dicētes Axorob dhiq. Bibat ille. Axórobu. Bibant illi. Retracto scilicet accentu in antepenultimam syllabam verbi. Cęterū in hac secunda coniugatione verborū, & in omnibus ferè reliquis obseruandum est, quod in pręteriti perfecti formatione, primam pręsentis syllabam abijcimus, & .o. pręsentis mutatur in .a. Pręterea primę & secūdę personę singularis numeri eiusdem temporis pręteriti perfecti literam .t. in fine addimus, vt in exēplo patuit adducto. A quo ceu à perenni fonte haurire possunt, & inde bibere, atq; inebriari, qui Arabicorum verborū inflexiones, sitibundo cupiunt animo discere, donec ad ampliores Grammaticę pręceptiones fœlicius peruenire queant.

¶ Interea tamen non est prætereūdum, quod quemadmodum Hebręi (vt ab illorum Grammaticis didicimus) in orationis subdistinctione, Rebia, vnico scilicet puncto supra dictionem posito, ita vt non Holem appareat, vtuntur. In distinctione vero Zatephcaton, duobus videlicet supra dictionem punctis. In membro quoq; Athnahhta .semi-

ulo

circulo nimirum Iridis instar, infra dictionẽ collocato. Et Pasek, linea videlicet seu virgula sub dictionem post membrum in termino subscripta, vt totam perfectam insinuent, orationem, vti solent. Et Græci quoq;, ac Latini, sua habẽt punctorum genera, ad id quod dictum est demonstrandũ reperta, quæ à Græcorum, Latinorumq; Grãmaticis sunt petenda. Macedones etiam & Ruscij, ac vtriusq; Misię incolę, nec non Illirici & Dalmatę, imperfectos, perfectosq; sententiarum sensus, in punctando declarant, vt in libris in eorum literis ac lingua, à Calcographis iam dudum publicatis cernere licet. Indorum quoq; vsus est, inter singulas orationis dictiones, duo scribere puncta, & lineę finem, ac sententię terminum, quaterno indicare puncto. Chaldæi, ac Syri, duo tantum punctorũ genera habent. In imperfecta enim adhuc oratione, atq; suspẽsa, vnico dũtaxat vti cõsueuerunt puncto. In fine vero atq; orationis termino, quatuor post addere puncta, nigro, rubroq; colore depicta, consueuere. Arabes etiam quatuor punctorum genera habent. Aut enim duo puncta inter dictiones, vt nos Cesa, & Græci Commata, instar Hebraici Seua, aut vnicum tantũ, aut tria in formam Segol, quo quidem puncto tripliciter vtuntur, aut recto in cœlũ extẽso, aut versus Arcticum, Antarticum ve Polum, reflexo capite. Et quadrãgulari forma punctis scilicet quatuor eo ordine positis, vt vnum cœlum alterum terram, Meridiẽ tertium, Septẽtrionẽ vero quartũ spectare videat. Quibus in subdistinctionibus, distinctiõibus, mẽbris, & orationum terminis vtũtur. In qbus est animaduertendũ, qd' omnis Punica dictio quæ habet Aliph, Ce. Quiph. cũ Manuben. est finis partis. Quoniã Manuben,

nüben, semper stat in fine partis orationis. Item si post Geu sequitur Aliph. Ce. Quiph. est finis partis. Et si punctum aliqñ non adijciatur, obseruata hac generali regula semp subintelligitur. In iterrogatiuis quoq; & (si dicere fas est) respõsalibus vario sanè modo Arabes vtunt, vt ex Euãgelio Ioannis cap. 9. clare nobis innotescere posset, si Arabicis hic scriberetur literis. Verum quia illarum formis caremus, id latinis verbis, cum additis suo loco punctis, exprimere conabimur. Et dixit eis Iesus • in iudiciũ ego in hunc mundum veni. vt qui non vident videant • & qui vident cœci fiant : & audierũt quidam ex phariseis • qui cum ipso venerant. & dixerũt ei .·. Nunquid & nos cœci sumus :• Dixit eius Iesus •: Si cœci essetis • non haberetis peccatum• Nunc vero dicitis • quia videmus. & peccatum vestrum manet ⁘ Et ista de Arabicis in præsentia dicta sufficiant.

MAgorum vero characteres ab Honorio Thebano, Appone. Et nonnullis alijs relictos, in lucem edidit. Inter cęteros, Cornelius Agrippa. De quibus nulla nobis cura facienda est. Verum quia de Spoletani adiuratione in superioribus à nobis mẽtio facta est. Nõ ab re forsan factum omnino fuerit, si illam vt amico tandẽ & curiosis cęteris fiat satis, in huius nostrę appendicis fine addatur. Scripserat tamen prius, nobilis quędam matrona & sanctę conuersationis, ac spiritu sępe afflata prophetico virgo, literis semel tantum, incognitis, futurumq; esse subiecit, vt quandoq; venirent, qui talibus vterentur characteribus, aut similibus scriptitarent literis. Post aliquot vero annos ab illius hinc (vt arbitror) ad superos discessu, scripta fuerunt, quę hic confestim scripta cernuntur.

¶Ludouici Spoletani p̄ceptū siue (vt vulgo dicitur) cōiuratio. Cum subscripta Dęmonis responsione.

VE comando Amon, per li sette cōmandamenti, per li dicisette Mastri, per le dece potentissime parole, o ver nomi cho le quali io Mastro vostro ve inuoco che seti constriti ha viniri, e per Talion, Ansion, Amlion, per Giroastro terzo, per li ottanta Demone, & per tutte le potentie diuine, che me debiate scriuere la verita in questa medesima senza fraude, inganno, duppieza alcuna, chiaro non confuso, hapertamente che ve possa intendere, sel Caualiero Marchantonio figliolo de riccha donna da Piacēza, ha ritrouati tutti li dinari che laso Antonio Maria, & se no in qual loco sono.

¶Nō tā cito pennā Magus deposuerat, quā cito q̄ aderāt pennā eandē corripi, & in aera sustolli, & in eandē chartā, īfrascriptos characteres velociter scribere viderūt, scribētis vero manū nullus cōprehēdere poterat. Vt mihi aliq̄n retulit, qui cū multis pręsens fuerat, & cū postmodū Papiā venisset, & factū vt fuerat enarraret. Rogatus archetypū mihi reliq̄t. Cuius verba adscripsi. Characteres vero tales erant.

¶Quid

¶ Quid vero characteres illi insinuarent, quam ve respōsionē ad quæsita redderent, scire oīno nō curaui. Quādoquidē vanas Magorū̄ supstitiones, & somnijs similia deliramenta, naturali quodā semp odio prosecutus fuerim. Nec mihi quispiā persuadere vnquā potuerit, vt talia placerent. Nō enim me latuit, huiusmodi nequā spiritus, suis semp cultoribus, laqueos tendere, vt irretitos in pernicē trahāt. Exēplo nobis iādudū esse potuit (vt multos ꝑtereā) antiquus ille Simon Magus, q̄ Apostolorū̄ tpibus misere interijt. Et in pręsentia hic, de quo loquimur, qui paulo ante, cū se rei militari totum dedisset, ac sub eius vexillo armatos tercētos, siue quadringētos duceret pedites, ī rusticorū̄ semel (vt relatū est) manus incidit. Qui tot illū ferreis tridentibus (quot inuocatus Amon, in suis characteribus effinxerat) appetētes, percusserunt, vulnerauerūt, trāsfixerūt. Et tricipiti apud inferos Cerbero consignandum, multis vndiq; lætalibus cribratum vulneribus, exanime tandem corpus illius reliquerūt. Verum cū in dignoscendis variarū̄ linguarū̄ characteribus, ac literarū̄ figuris, propenso semp animo versarer, nolui etiā hoc scribēdi genus, ꝑtermittere intactū, & rogāti Postello impartiri. Qui mihi, quod illius in hac Appēdice, epistolas ediderim. Quod mutua inter nos colloquia, & cōmunicata cōsilia narrauerim. Quod cœpisse me prius edere opus meū recensuerim, nō iure succensere poterit. Quis enim mihi iure succenseat? si tam longo studio, tam insanis sumptibus, tam arduo, & Theseio, vel Herculeo potius opere, atq; labore incœptū, & iamiam exanclatū opus ab alio (nescio cuius gloriolæ gratia) temptatū præoccupari cōspicatus, meorū̄ laborū̄ (vt sic dicā) catalogū descri-

psi. Et si, quod operis mei partē ἐκείνῳ τῷ τῶν βιβλίων ἐμπόρῳ tanto tempore commendatam, ad hunc vsq; diem recuperare non potuerim, indolui, & contra meos labores, aliqd fortasse, etiam ab alijs machinatum iri suspicatus fuerim? cur Theseo, qui multiplices olim labyrinthi anfractus, & immanis ora monstri euadere potuit, excādescere, & ἰάμβους, atq; omnigena inuectiuarum genera minitari, opus est. Non enim propter hoc Mercatoris fidem diminui, nec illius fidei detraxi. Sed conquæstus sum, quod vel astutia, vel potius (vt illi omnino credam) sui negotiorum gestoris negligētia, & mercator ipse, probatæ aliàs fidei, & Ambrosius sua spe frustraretur. Proinde tales sua fulmina mittant. Nec chartas maculent, effusi tabe veneni. Quin potius studeant, rempublicam literariam, quibus possunt, possunt sanè, plurimis, auxilijs iuuare, & suppetias iungere, ac meliora semper ad communem studiosorum vtilitatem in lucem edere. Ego vero interim bonorum omnium virorum, ac studiosorum καὶ πάντων μάλιστα τῶν πιστῶν ἐμπόλων φιλίαν, non recusabo. Talium enim semper consuetudine delectatus sum. Quorum etiam gratia, tot literarum genera, in præsenti nostra Chaldaica, Syriaca, atq; Armenica introductione, & adnexa appendice in lucem dedi. Plura daturus, si modo ista placuisse cognouero. Et misericors Deus pro sua benignitate concesserit.

¶ Excudebat Papiæ. Ioan. Maria Simoneta Cremoneñ.
In Canonica Sancti Petri, in Cælo Aureo. Sūptibus & Typis, authoris libri. Anno à virginis
Partu. 1539. Quinto Kal. April.

¶ In opere tam vario mendas omneis omnino cauere nõ potuimus. Annotauimus in aliq̃bus quædã, cætera benignus lector æquo animo restituet.

¶ Folio 13 linea 4 adnexsueris, lege adnexueris, facie 2 lin. 24 videatur, folio 14 lin. 4 ductu, lin. 23 Non prius, facie 2 lin. vltima, amephoras, fol. 15 lin. 4 sentirent, ingenue explicarent, lin. 5 esset. Illi autem, Vna voce, linea. 22 erinnis, fac. 2 lin. 9 discerpuntur, lin. vlti. Psalterij, ibidẽ, in cineres vulcano, fol. 16 lin. 17 legendũ, & Armeni (vt copiose à nobis demonstrabitur,) fol. 24 lin. 9 tam latinũ, in litera. g. fol. 47 scribe 27 fol. 33 fac. 2 lin. 19 varijs foraminibus à tergo, fol. 35 fac. 2 lin. 18 deuenerit, fol. 39 fac. 2 lin. 6 & q eoꝝ, fol. 37 lin. 6 viscosus, lin. 16 geniti sint fari nesciãt, fol. 38 fac. 2 li. 9 sbaqthoni, li. 15 sabachthani, lin. 21 Astutz Astuzz im naieazt arh is, iendier thoglier, fol. 39 lin. 4 deus meus intẽde mihi, fac. 2 li. 21 Hebraice, ibidẽ, Chaldaice, fo. 40 fa. 2 li. vlt. & ab ipsis ꝑ som chat, fol. 41 fac. 2 lin. 16 Babel & Syriæ, fol. 42 lin. vlti. cũ pathahh, fol. 43 li. 5 vt satis ĩfra declarabit, lin. 22 q̃rta, lin. 25 Græco, Cappa, fol. 44 lin. 15 bsubhho, Zmaru, fol. 45 lin. 6. ¶ Quartadecima consonans, folio. 46 lin. 6 vt 18 Ogdoade fol. 47 lin. 8 nephlun, fac. 2 linea 9 Et quum oẽs, lin. 12 raphatũ proferãt, ibidẽ, desinẽtis, cur solus, fol. 50 fac. 2 lin. 15 insinuãs, si optatũ, fol. 51 linea 9 Et ad numerũ, fol. 52 fac. 2 lin. 3 valgdranijn, ibidem, vphlistijn, lin. 25 vel dathan, fol. 53 fac. 2 lin. 8 Quiĩter, lin. 16 παραδόξως, lin. 27 id recte, nescio, fol. 54 linea 24 sed tandẽ, fol. 60 fac. 2 lin. 16 in præsentia, fol. 61 lin. 7 vt plurimũ, lin. 10 redũdãs est, lin. 18 tã etsi, li. 27 nullius,

fol.62 lin.11 huiusce,lin.vlti.Atheniensis ille,fac. 2 li.2 quū dicere,lin.5 fas,fol.64 lin.11 resipiat,faci.2 line.17 vniuersa quæ habet.fol.lxv. lin.xi. [illegible] .faci.ii.lin.iii. [illegible] lin.vlti.vt dicat. [illegible] fol.lxvi.lin.vii. bemasecna,lin.15 qđ licet sibilās,lin.17 sibilus,tñ apud, lin.18 ĩcipit,lin.19 cōgnoscit,fol.67 lin.10 linguæ no tione,fol.69 lin.28 vigesimo secūdo,fol.71 .fac.2 li.13 dagessatū,fol.72 fac.2 lin.13 zedguuna,lin.21 vatiqra, fol.74 fac.2 lin.1 בגד Bagad,lin.17 Buch,fol.75 lin.x. positū videat punctū,lin.13 Gomal vero,fol.76.lin.26 & sicut.D.fac.2 lin.5 vtrunq; Teth,fol.78 facie.2 lin.2 Is tunc,fol.79 lin.9 pluralē quomodo numerum,lin.11 significent,fol.80 lin.9 Maiestas,fol.81 fac.2 lin.3 habemus, Per Odom, lin.16 hac,fol.83 li.22 grauis,lege acuti,fol.85 lin.13 sequens lam,lin.27 acuti vel graues, fol.90 fa.2 li.9 Bahhuoch,fol.94 lin.16 vaslitoneiho, fac.2 lin.10 indicans,lin.14 Rachsæ,fol.98 lin.13 traditionibus,fol.104 lin.23 substituēs, li.vlt.esset facturus, fol.cv.lin.xxii. [illegible] lin.xxiii. cul damsabrin. fac.ii. lin.vi. [illegible] fol.cvii. lin.vi. quod quarto die, fol.cix. fac.2 lin.vlt.formať,fol.111 li.15 inuetā gētiles ꝑhibēt. fol.112 lin.5 Vmoscau,fol.120 lin.16 althlag,lin.20 Algnam,lin.21 Algnam, fol.123 lin.21 Emphron, fac.2 lin.22 dextrum,fol.124 lin.21 keratom, fa.2 lin. vlt.habet,fol.132 fac.2 lin.vltima,Iamin tlitin,dies tres, & [illegible] Iaumin rabigain,dies quatuor,& fol.133 lin.3 aliaumi,fol.134 lin.vlti.vbi scriptū est 16.17.18

scribe

scribe.xv.xvi.xvii. ܐܠܗܐ ܠܘܬ Tementagas.xviii.fol.
cxxxv.lin.vii. ܡܫܒܚܢܘܬܐ fol.cxxxvi. fac.ii.li.
9 Ethtahhdath,fol. 140 fac. 2 lin. 2 multijugæ,fol. 141
lin. 1 peragrare,fol. 144 linea 3 profertur au; vel af, & if,
fol. 145 lin. 5 cam,fac. 2 lin. 19 astuzzai,fol. 146 linea
vlti.incipientibus,fol. 147 facie. 2 lin. 17 Acin,fol. 153
fac.ii.lin.vlti.μέιζω,fol.clviii.fac.ii.lin.xiiii.ծանեաւ.ibi
dem. Tzaneau,lin.xvi.viuens est Ioannis.iiii. Et Mat.
fol.clix.lin.i.tzitzaglelωn,lin.xviii.Թարգմանի. faci.
ii.lin.vi.Syriæ vel Assyriæ,lin.xvi.Mare in capharnaũ,
fol.clxi.lin.ii.կարողու Թաի.lin.vii.սատանայի. linea
vlti.patrastuthab,fac.ii.lin.ii. Veræ, lin.xiii. ապտուծ,
fol.clxviii.lin.ii. Հուրն յորդանանու,lin.iiii. Հուրք.
linea.xvi.vt վարդ ապեւտ,fol.clxx.lin.i.Spezties : fol.
clxxii.lin.viii.քաղ ցր,fac.ii.lin.iiii.արդ ոյ,fol. clxxiii.
lin.i.կոչեցի.fol.clxxx.fac.ii.lin.xxvi.cõmẽdem, fol.
182 fac. 2 li. 7 Ticinẽsi matre natũ,fol. 183 li. 16 dola-
bra,fol. 184 fa. 2 li. 1 Matthæi. 6 fo. 185 fa. 2 li. 10 dña
mea,fol. 187 li. 11 affecerũt,fo. 188 li. 9 ad mariã virgi-
nẽ,fol. 189 Exercitamentũ Chal.fol. 190 lin. 17 digna
fuisti,fa.ii.li.xii. յուԹաին,fo.cxci.li.x.ipsi filii dei,fac.
ii.lin.xvii.սուրբոցն,lin.xviii.մեղաց,fol.cxciii. fac.ii.
linea

ERRORES EMENDATI.

linea vlti.in fine,vbi dicit.¶ Est etiã,lege.¶ Adam nũc fol.cxcv.lin.xxix.me hercle,fol.cxcvi.li.viii.adde ἄλλο facie.ii. linea.xviii. Եբրայական. fol.cxcix.linea.xvii. defferenda,fol.ccii.facie.ii.lin.xviii.& Astrologi,linea xxiiii.nostris traderentur,linea.xxv.peruenerant, folio cciiii.linea.iii.vuauuf,folio.ccix.linea.viii.habeat,linea xxvi.fœmininorum,folio.ccx.linea.xv. Vocatiui.a.ya.

¶ Literarum vero inuersiones, & non obseruatam sæpe numero orthographiam,& minuta quædam cognitu facilia,lectori partes aliquas relinquentes,in præsentia aliter notare non curauimus.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q.
r. s. t. u. x. y. z. A. B. C. D. E. F. G.
H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V.
X. Y. Z. Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh.

Omnes sunt Duerni.

¶ Quid vero characteres illi insinuarent, quam ve respõsionem ad quæsita redderent, scire oīno non curaui. Quãdoquidem vanas Magorum superstitiões, & somnijs similia deliramenta, naturali quodam semper odio prosecutus fuerim. Nec mihi quispiam persuadere vnquam potuerit, vt talia placerent. Non enim me latuit, huiusmodi nequam spiritus, suis semper cultoribus, laqueos tendere, vt irretitos in perniciem trahant. Exemplo nobis iamdudum esse potuit (vt multos præter eã) antiquus ille Simon Magus, qui Apostolorum temporibus misere interijt. Et in presentia hic, de quo loquimur, qui paulo ante, cum se rei militari totum dedisset, ac sub eius vexillo armatos tercentos, siue quadringẽtos duceret pedites, in rusticorum semel manus incidit. Qui tot illum ferris tridentibus (quot inuocatus Amon, in suis characteribus effinxerat) appetẽtes, percusserunt, vulnerauerunt, transfixerũt. Et tricipiti apud inferos Cerbero consignandum, multis vndiq; lætalibus cribratum vulneribus, exanime tandem corpus illius reliquerũt. Verum cum in dignoscendis variarum linguarum characteribus, ac literarum figuris, propenso semper animo versarer, nolui etiam hoc scribẽdi genus, pretermittere intactũ, & rogãti Postello impartiri. Qui mihi, quod illius in hac Appendice, epistolas ediderim. Quod mutua inter nos colloquia, & cõmunicata cõsilia narrauerim. Quod cœpisse me prius edere opus meum recensuerim, non iure succensere poterit. Quis enim mihi iure succenseat? si tam lõgo studio, tam insanis sumptibus, tam arduo, & Theseio, vel Herculeo potius opere, atq; labore incœptũ, & iãiam exanclatũ opus ab alio (nescio cuius gloriolæ gratia) tẽ-

ptatum præoccupari cõspicatus, meorum laborum (vt sic dicam) catalogum descripsi. Et si, quod operis mei partẽ Caluo tanto tempore cõmendatam, ad hunc vsq; diem recuperare non potuerim, indolui, & contra meos labores, aliquid fortasse, etiam ab alijs machinatum iri suspicatus fuerim? cur Theseo, q multiplices olim labyrinthi anfractus, & immanis ora monstri euadere potuit, excandescere, & iambos, atq; omnigena inuectiuarũ genera minitari, opus est. Non enim propter hoc mercatoris fidem diminui, nec illius fidei detraxi. Sed cõquæstus sum, quod vel astutia, vel potius (vt illi oĩno credã) sui negotiorũ gestoris negligẽtia, & mercator ipse, probatæ aliàs fidei, & Ambrosius sua spe frustraret. Proide tales sua fulmina mittãt. Nec chartas maculẽt, effusi tabe veneni. Quin potius studeant, rempublicam literariam, quibus possunt, possunt sanè, plurimis, auxilijs iuuare, & suppetias iungere, ac meliora semper ad cõmunẽ studiosorũ vtilitatẽ ĩ lucẽ edere. Ego vero interim bonorũ oĩum virorũ, ac studiosorũ, & vtriusq; pcipue Calui, amicitiã nõ recusabo. Taliũ enim semper consuetudine delectatus sum. Quorum etiam gratia, tot literarum genera, in pręsenti nostra Chaldaica, Syriaca, atq; Armenica introductione, & adnexa appendice in lucem dedi. Plura daturus, si mõ ista placuisse cognouero. Et misericors Deus pro sua benignitate concesserit.

¶ Excudebat Papiæ. Ioan. Maria Simoneta Cremonen. In Canonica Sancti Petri in Cælo Aureo. Sumptibus & Typis, Autoris libri. Anno à Virginis Partu. 1539. Kal. Martij.

¶In opere tam vario mendas omneis omnino cauere nõ potuimus. Annotauimus in aliqbus quædã, cætera benignus lector æquo animo restituet.

¶Folio 13 linea 4 adnexsueris, lege adnexueris, facie 2 lin. 24 videatur, fol. 14 lin. 4 ductu, lin. 23 Non prius, facie 2 lin. vltima, amephoras, fol. 15 lin. 4 sentirent, ingenue explicarent, lin. 5 esset. Illi autem, Vna voce, linea. 22 erinnis, fac. 2 lin. 9 discerpuntur; lin. vlt. Psalterij, ibidẽ, in cineres vulcano, fol. 16 lin. 17 legendũ, & Armeni (vt copiose à nobis demonstrabit,) fol. 24 lin. 9 tam latinũ, in litera. g. fol. 47 scribe 27 fol. 33 fac. 2 lin. 19 varijs foraminibus à tergo, fol. 35 fac. 2 lin. 18 deuenerit, fol. 39 fac. 2 lin. 6 & q eorꝫ, fol. 37 lin. 6 viscosus. linea 16 geniti sint fari nesciãt, fol. 38 fac. 2 lin. 9 sbaqthoni, li. 15 sabachthani, lin. 21 Astutz Astuzz im naieazt arh is, iendier thoglier, fol. 39 lin. 4 deus meus intẽde mihi, fac. 2 lin. 21 Hebraice, ibiẽ, & Chaldaice, fol. 40 fac. 2 lin. vlti. & ab ipsis ꝑ somchath, fol. 41 fac. 2 lin. 16 Babel & Syriæ, fol. 42 lin. vlti. cũ patha, fol. 43 lin. 5 vt satis infra declarabit, lin. 25 Græco, cappa, fol. 44 lin. 15 bsubhho, Zmaru, fol. 45 lin. 6. ¶Quartadecima cõsonãs, fo. 46 lin. 6 vt. 18 Ogdoade fol. 47 lin. 8 nephlun, fac. 2 lin. 9 Et quũ oẽs, lin. 12 raphatũ ꝓferãt, ibidẽ, desinentis, cur solus, fol. 50 fac. 2 lin. 15 insinuãs, si optatũ fol. 51 linea 9 Et ad numerũ, fol. 52 fac. 2 lin. 3 valgdranijn, ibidem, vphlistijn lin. 25 vel dathan, fol. 53 fac. 2 lin. 8 Quiĩter, lin. 16 παραδώξως, lin. 27 id recte, nescio, fol. 54 lin. 24 sed tandẽ. fol. 60 fac. 2 lin. 16 in præsentia, fol. 61 lin. 7 vt plurimũ, lin. 10 redũdãs est, lin. 18 tã etsi. li. 27 nullius,

fol.62 lin.11 huiusce,lin.vlti.Atheniensis ille,fac.2 li.2 quũ dicere,fol.64 lin.11 resipiat,fac.2 lin.17 vniuersa quæ habet.fol.lxv.lin.xi.[illegible].faci.ii.lin.iii.[illegible] lin.vlti.vt dicat.[illegible] fol.lxvi.li.vii.bemasecna; lin.15 quod licet sibilãs,lin.17 sibilus,tñ apud,lin.18 incipit,lin.19 cognoscit,fol.67 lin.10 linguæ notione, fol.69 lin.28 vigesimo secũdo.fol.71 fac.2.lin.13 dagessatum.fol.72 fac.2 lin.13 zedguuna,lin.21 vatiqra. fol.74 fac.2 lin.1 בדד Badad,lin.17 Buch,fol.75 lin.x positũ videat punctũ.lin.13 Gomal vero.fol.76 lin.26 & sicut.D.fac.2 lin.5.vtrunq; Teth.fol.78 fac.2.lin.2. Is tunc,fol.79 lin.9 pluralẽ quomodo numerũ, lin.11 significent,fol.80.lin.9.Maiestas,fol.81 fac.2.lin.3 habemus.Per Odom,lin.16 hac,fol.83 li.22 grauis, lege acuti,fol.85 lin.13.sequẽs lam.lin.27 acuti vel graues. fol.90 fac.2 li.9.Bahhuoch.fol.94 li.16 vaslitoneiho. fac.2 lin.10 indicans,lin.14 Rachsæ,fol.98 lin.13 traditionibus.fol.104 lin.23 substituẽs.li.vlti.esset facturus, fol.cv.lin.xxii.[illegible] lin.xxiii.cul damsabrin.fac.ii. lin.vi.[illegible] fol.cvii.lin.vi.quod quarto die.fol.cix. fac.2 lin.vlt.format.fol.111 li.15 inuetã gẽtiles phibẽt. fol.112 lin.5 Vmoscau,fol.120 lin.16 althlag.lin.20 Algnam.lin.21.Algnam,fol.123 lin.21 Emphron. fac.2 lin.22 dextrum,fol.124 lin.21 keratom,fac.2 lin. vlt.habet,fol.132 fac.2 lin.vltima,Iamin tlitin,dies tres,& [illegible].Iaumin rabigain,dies quatuor,&.fol.133 lin.3 aliaumi,fol.134 lin.vlti.vbi scriptũ est 16.17.18

scribe

scribe.xv.xvi.xvii. ܠܡܥܡܕ ܠܟܘܢ Tementagas.xviii.fol. cxxxv.lin.vii. ܘܡܬܢܛܪܝܢ ܗܘܝܬܘܢ fol.cxxxvi.fac. ii.li. 9 Ethtahhdath,fol.140 fac.2 lin.2 multiiugæ,fol.141-lin.1 peragrare,fol.144 linea 3 profertur au. vel af.& if. fol.145 lin.5.cam,fac.2 lin.19 asluzzai,fol.146 linea vlti.incipientibus,fol.147 fac.2 lin.17 Acin,fol.153 fac.ii.lin.vlti.μέζω,fol.clviii.fac.ii.lin.xiiii.Տանուեւ.ibi dem.Tzaneau.lin.xvi.viuens est Ioannis.iiii.Et Mat. fol.clix.lin.i.tzitzaglelւոn.lin.xviii.Թարգմանի.faci. ii.lin.vi.Syriæ vel Asyriæ.lin.xvi.Mare in capharnaũ, fol.clxi.lin.ii.կարողութափի.lin.vii.սատանայի.linea vlti.patrastuthab.fac.ii.lin.ii.Veræ.lin.xiii.աստուծ. fol.clxviii.lin.ii.Հուրն յորդ անանուն.lin.iiii.Հուրք. linea.xvi.vt վարդապետ.fol.clxx.lin.i.Speztles: fol. clxxii.lin.viii.քաղցր,fac.ii.lin.iiii.արդոյ.fol.clxxiii. lin.prima,կոչեցի,fol.clxxx.fac.ii.lin.xxvi.cõmẽdẽ. fol.182 fac.2 lin.7 Ticinensi matre natũ,fol.183 linea 16 dolabra,fol.184 fac.2.lin.1 Matthæi.6.folio 185 fac.2 lin.10 domina mea,fol.187 linea 11 affecerunt, fol.189 Exercitamentum Chal.fol.190 lin.17 digna fuisti,fa.ii.xii.յուԹափն.fol.cxci.lin.x.ipsi filii dei,fac. ii.lin.xvii.սուրբը,lin.xviii.մեղաց,fol.cxciii.facie.ii. linea

ERRORES EMENDATI.

linea vlti.in fine,vbi dicit,❡Eſt etiã,lege, ❡Adam nũc fol.cxcvi.facie.ii.lin.xviii.Աբրահամ.fol.cxcix.lin. xvii.defferẽda,fol.ccii.fac.ii.lin.xviii.& Aſtrologi,lin. xxiiii.noſtris traderẽtur, li.xxv.peruenerãt,fol.ccix.lin. 8 hẽat,lin.26 fœmininoꝝ,fol.110 li.15 Vocatiui.a.ya.

❡Literarum vero inuerſiones, & non obſeruatam ſæpe numero orthographiã,lectori partes aliquas relinquẽtes, in præſentia aliter notare non curauimus.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q.
r. s. t. u. x. y. z. A. B. C. D. E. F. G.
H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V.
X. Y. Z. Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh.

Omnes ſunt Duerni.

